The University of Jordan
THE LIBRARY

הצפה

שנה ל"ח, יום שישי, כ"ו אדר א' תשל"ו (27.2.1976)
שנה ל"ח — גליון 12163 — המחיר 2.50 ל"י

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

פורד טרם החליט על סיור במזה"ת

יורי ארה"ב במצרים וירדן זומנו לוואשינגטון להתייעצויות על צעדים לשלום במזה"ת

וושינגטון 26 (יופ"יע) — הבית הלבן אמר היום, כי הנשיא פורד טרם החליט אם במסגרת ארצות במזה"ת. נסן אמר לכתבים, כי לפי לא הוכנו סיור במזה"ת. ואם עליו, יחלוף לפחות חודש עד ...

עוזר ה. קיסינג'ר אמר בינואר ... סיור בחודש התיכון בסוף אפריל, כדי לקיים את תנופת ...

אך בהלך סיורו בשבוע באמריקה הלטינית, אמר קי־ לעתונאים כי אינו מתכוון למזה"ת לפני פורד, וכי לב־ ... תוכניות לבקר באזור. ... לא כבר, כי קשאון ... בלתי נסבלי, אך נת־ ... כי יזמות חדשות כל־ ... למזה"ת יהיו רק בתחום ... השקטה.

... שגרירים אמריקאים ב־ ... זומנו לוואשינגטון כדי לדון ... הבאים שארה"ב עשויה לנ־ ... לקדם את השלום

משרד החוץ דוברים פאנסה ... היום, כי השגריר הרמן איילטס בסוף השבוע מקאהיר לוואש־ ... וכי בשבועות הקרובים בעקבותיו השגריר תומס פיק־ ... מירדן והשגריר ריצרד מרפי ... הם באים לוואשינגטון כדי להמשיך בהתייעצויות על צעדים לשלום במזה"ת — אמר הדובר.

מלקולם טון, שגריר ארה"ב בישראל, ביקר לפני שבועיים בוואשינגטון, לשיחות דומות.

חוגים ישראליים: "ארה"ב התחייבה שלא למכור נשק למצרים"

וואשינגטון 26 (עי"ק) — ארה"ב התחייבה כלפי ממשלת ישראל שלא למכור נשק למצרים, פרט למטוסי התובלה מדגם "סי־130" — זאת אמרו מקורות ישראליים בוואשינגטון.

נוכח סירובם של האמריקאים לס־ פק למצרים נשק אנטי־טנקי ושילי ג.ס. שמדינה זו רוצה מפוניית ביותר לרכוש, ייתכן שהשלטונות המצריים יבקשו להשיג ציוד זה במקום אחר, במיוחד בצרפת או ב־ בריטניה — אמרו אתמול פקידים המקורבים לממשלת וואשינגטון.

לדברי חוגים אלה מעוניין סאדאת להשיג נשק אמריקאי במקום הציוד שההרוסים מסרבים לספק לו. סאדאת רוצה להוכיח גם לעולם הערבי כי שיתוף הפעולה עם ארה"ב כדאי.

ויתור מערבי בשיחות וינה על צמצום הכוחות באירופה

וינה, 26 (עי"ר ויופ"יע) — המערב הציע בוועידת וינה לצמ־ צום הכוחות במרכז אירופה, כי ארה"ב תקטין במידה משמעותית את כלי הנשק הגרעיניים הטקטיים שלה במערב גרמניה.

זהו הלק מעיסקה הבילה מערבית, וזו הפעם הראשונה שהמערב מציע צמצום בנשק הגרעיני במרכז אירו־ פה, תמורת ויתורים סובייטיים.

בקהילה של הגוש הסובייטי בילד ביניהם כה שהגדירו כויתור גדול מצד ברית ורשה: נכונות קומוניס־ טית להסכים לצמצומים אשר יהיו מוגבלים לכוחות של ארה"ב ובריה"מ בלבד, בלי שהשעת הארצות האחרות של המערב יתחייבו גם הן מיד לצמ־ צם כוחותיהן.

בוואשינגטון אמר היום קיסינג'ר, כי הוא מתנגד להצעה של 3 סנטורים בדבר מו־שדירים אמריקאי—סובייטי מיידי על ניסויים של טילי־שיוט ארוכי טווח.

קיסינג'ר הסביר כי אין הוא מאמין בויתורים חד צדדיים, אלא רק ב־ ויתורים אשר ישיגו בבריה"מ עם הצד שכנגד.

הסכם גרעיני גרמני—ברזילי

ריגה, 26 (יופ"יע) — ברזיל ו־ מערב גרמניה הודו היום על הסכם לשיתוף פעולה בפיתוח אנרגיה גר־ עינית למטרות שלום, מסרה כאן היום הסוכנות האנרגיה האטומית הבינ־ לאומית.

בהסכם נאמר כי שתי המדינות ישתפו פעולה בהקמת כורים גרעי־ ניים, בהעשרת אורניום ובבידוד של דלק גרעיני שכבר השתמשו בו.

ניקסון ידווח לשלטונות ארה"ב על ביקורו בסין

וואשינגטון, 26 (יופ"יע עי"ר, עי"צ) — שר החוץ קיסינג'ר אמר היום כי הנשיא לשעבר ריצ'ארד ניקסון ידווח לשלטונות ארה"ב על ביקורו בסין.

קיסינג'ר אמר לעתונאים "ניקסון ימסור דו"ח, אך לא ל־..."

דיפלומטים מערביים בפקין אמרו היום, כי ביקורו של ניקסון תרם תרומה נכבדה לשיפור היחסים בין סין וארה"ב, למרות הביקורת ש־ עורר בארה"ב.

הדיפלומטים הזו כבפעם תמימי דעים, כי הביקור הבליט בצורה דרמטית את החשיבות העצומה ש־ סין מייחסת לקשריה עם וואשינגטון.

ניקסון הגיע היום לעיר קוויילין שבדרום סין, אחת היפות שבמדינה זו. ובסעודה חגיגית שנערכה לכ־ בודו אמר כי הוא מקווה שהידידות הסינית־אמריקאית תאריך ימים משך דורות.

בוואשינגטון סירב אמש הנשיא פו־ רד להצטרף לרפובליקנים אחרים שטענו כי ביקורו של ניקסון בסין פוגע במערכת הבחירות של פורד. "אני מהסס להעריך את התוצאה של הביקור על מערכת הבחירות שלי, ואינני יודע אם הן טובות או רעות" — אמר פורד כאשר נתבקש לומר אם הביקור פגע בו בבחירות המוקדמות שנערכו בניו המפשייר.

סאדאת: הסעיף הסודי היחיד בהסכם ההפרדה — התחייבות אמריקנית לפעול להסכם הפרדה שני גם ברמת הגולן

קהיר, 26 (עי"ר) — הנשיא סאדאת אמר היום כי "הסעיף ה־ סודי היחיד" בהסכם ההפרדה ב־ סיני שהושג בספטמבר אשתקד, היה ההתחייבות אמריקנית להשיג הסכם הפרדה שני ברמת הגולן — בסרה היום סוכנות הידיעות המזרח התיכונית.

סאדאת נשאל על ידי כתב ה־ טלוויזיה הבריטית, בהגיעו למוס־ קאו, בדבר הסיכויים לסאמצים אב־ ריקנים נוספים למען הסכם הפרדה חדש ברמת הגולן.

על כך השיב סאדאת: "בעקבות הסכם סיני נפוצו ידיעות כי קיים סעיף סודי. ברצוני לומר עתה כי סעיף זה הוא התחייבות אמריקנית להשיג הסכם הפרדה שני ברמת־ הגולן".

סוריה ואש"ף כתחו ביקורת על סאדאת, באמרם כי סעיפים סודיים נכללו בהסכם. סוריה ואש"ף גם רמזו כי סעיפים סודיים הללו נועדו להב־ טיח את פתיחת תעלת סואץ לספנות ישראלית. וכי מצרים פרשה למעשה מהמאבק נגד ישראל. אולם סאדאת וארה"ב הכחישו את קיומו של סעיף סודי כלשהו.

מקורות פוליטיים בקהיר אמרו, כי אין להתייחס באופן מילולי מדי ל־ הערתו של סאדאת, והם הביעו דעתם כי התכוון למעשה ל"הבנה" שהושגה עם שר החוץ הנרי קיסינג'ר ביחס למאמצים אמריקנים למען הסדר נוסף בגולן. כמו כן אמרו המקורות, כי יתכן שסאדאת התכוון לומר לסורים, כי "הסעיף הסודי היחיד היה למעשה לטובתם".

תנאי מצרים לפיום מצב הלוחמה

להלן אמר סאדאת כי מצרים מוכנה לסיים את מצב הלוחמה עם ישראל, בתנאי שישראל תיסוג מכל השטחים הערביים שנכבשו במלחמת ששת ה־ ימים ושהפלשתינאים ישיגו את זכויותיהם.

סאדאת אמר לכראיין "אנו רוצים להגיע למצב של אי לוחמה אך אין אנו רוצים שישראל תכפה עלינו את תנאיה".

באשר לקשרים הכלכליים של מצ־ רים אמר סאדאת "אנו חייבים לפעול למען השכנת שלום באזור, אם ב־ רצוננו להתגבר על קשיים אלה".

גויאר בירדן: נועד עם רא"מ ריפעאי

רבת עמון 26 (יופ"יע עי"ר ו־ עי"צ) — ראש ממשלת ירדן זאיד ריפעאי, שיהה כאן היום עם רו־ברטו גויאר, סגנו של אהלדהיים על עתיד ההתפתחויות הפוליטי־ יות במזה"ת, מסר רדיו רבת־ עמון.

מקורות ירדנים אמרו כי ריפעאי הסביר לגויאר, שהגיע היום בישראל לרבת עמון, את עמדת ממשלתו כלפי שיחות שלום בג'נבה.

ואלדהיים: שורר קיפאון מסוכן במזרח התיכון

במרכז האו"ם אמר היום המזכ"ל ואלדהיים כי יש קיפאון מסוכן מאד במאמצי השלום במזה"ת, ויש לע־ שות עתה הכל כדי להזיז מנוע את המו"מ.

ואלדהיים אמר, "הודיתי למר גוי־ יאר להעלות רעיונות מסויימים ב־ אוזני בני שיחו. עליו להכהין ד־ לראות מה תהיה תגובתם של ה־ צדדים". הוא לא פירש אלו הצעות הביא גויאר למזה"ת.

בתחום אחר במזה"ת, פירסם ואל־ דהיים קריאה בינלאומית כללית ל־ גיוס 50 מיליון דולר כסיוע לשיקומה של לבנון.

הוא אמר כי כ־400 אלף איש נפגעו על ידי המלחמה במדינה זו. ואלדהיים מינה את האמריקאי ו'ילאם בופום, סגן מזכיר האו"ם, כמתאם לסיוע ללבנון.

עתון ירדני: הציונים גרמו לפרישת סיסקו

רבת עמון 26 (עי"צ) — העתון הירדני "אל ראי", ייחס היום ל"קבוצת הלחץ הציונית" ב־ ארה"ב את פרישתו של גוזף סיסקו ממשרד החוץ האמריקני.

העתון כתב כי "התפטרות זו מצביעה שהציונות אינה מרוצה מן העמדה המאוזנת ומחויבי ה־ סטייט דיפרטמנט כלפי הערבים. הערבים יכולים איפוא לצפות מעתה לתמיכה אמריקאית גוב־ רה בישראל".

וביום השביעי...
שתו 777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי

הצטרף ל... ותגדל
קופת תגמולים מרכזית ליד
בנק דיסקונט
לישראל בע"מ

רבין: בכל מו"מ עם הערבים נתבע שהחזרת זכויות יהודי ערב יהיו חלק מההסדר

ראש הממשלה יצחק רבין אמר אמש כי כאשר נגיע למו"מ כלשהו להסדרת הסכסוך הישראלי—ערבי יש לתבוע החזרת זכויות יהודי ערב ולעמוד על כך שהן יהוו חלק מן ההסדר.

מר רבין השתתף בעצרת הזדהות עם תביעות היהודים יוצאי ארצות ערב שנערכה באולם מוזיאון ת"א. ראש הממשלה אמר, כי אינו יודע אם קרוב יום המו"מ או רחוק, ויתכן שלפנינו עדיין דרך ארוכה של מאבקים והתמודדות, אולם בכל מק־ רה, מול התביעות הערביות כלפינו חייבות לעמוד התביעות הצודקות של יוצאי מדינות ערב, כחלק אינטגרלי של מרכיבי המו"מ.

מר רבין אמר, שיהודי קהילות שונות במדינות ערב הצליחו להחלץ ולעלות ארצה, אולם ישנה קהילה אחת שהצבתנו להגביר המאבק למענה — קהילה יהודי סוריה, ה־ נרדפים והנדכאים יותר מכל. הוא הביע תקווה שהמאבקים המשותפים ישאו פרי ולא ירחק היום שבו נראה את יהודי סוריה בתוכנו.

יו"ר הכנסת מבקר מחדלי הממשלה

יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו השמיע ביקורת על כך שממשלת ישראל לא הדגישה במידה מספקת את חילופי הפליטים בינינו לבין מדינות ערב. שתי מעצמות חזקות אלו, של רכוש יהודי ערב וחילופי האוכלוסין ש־ התקיים לאחר קום המדינה לא נוצלו עד כה ואנו רואים היום שגיאה זו בכל חומרתה.

מר ישעיהו גם ביקר את התנועה הציונית, על כי לא העלתה את ה־ נימוק הבסיסי של האידיאה הציונית כוויכוח על הסכסוך המזרח התיכוני.

יו"ר ההנהלה הציונית יוסף אלמוגי העלה על נס את מיזוג הגלויות, אשר בלעדיו לא היינו עומדים מול ההתקפות ונסיונות ההכחדה.

ליאון סמן, מראשי ארגון יוצאי ערב בחו"ל, הביא את ברכת חצי מיליון היהודים יוצאי ערב בקהילות השונות.

פתח הנחה יו"ר ארגוני היהודים, יוצאי ערב ח"כ מרדכי בן־פורת, אשר סקר את הפעילות בחודשים הספורים מאז קם הארגון. מסר, כי בחודש ספטמבר ייערך כנס עולמי של יוצאי ארצות ערב בניו יורק, כדי להשפיע בעד דעת הקהל האמריקנית את התביעות. כמו כן מתכוננים לערוך רישום עולמי מפורט של רכוש היהודים שנשאר במדינות ערב, אף כי אין להיתפס לאשליה, כי מהר ישולם הפיצוי המגיע.

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.58	6.11
תל־אביב	5.16	6.13
חיפה	5.07	6.11
אילת	5.16	6.14
באר־שבע	5.14	6.12

משמר צה"ל סרק איזור מחבלים בדרום לבנון

משמר צה"ל חדר אמש ללבנון במטרה לסרוק ולאתר מחבלים בגזרת דרום הלבנון באיזור הר־ כפר ירין (צפונית להר מגיר). כל כוחותינו חזרו בשלום.

במסגרת הסריקה הגיעו כוחותינו למבנה הידוע כמקום מחסה לב־ חבלים. השוד שניסה לברוח נורה ונהרג, הבית פוצץ.

השר המר לא תמך בהצעה לדון בסיום מצב המלחמה עם ירדן

בתגובה לידיעה שפורסמה אתמול על מעיתונות כאילו תמכו שלו־ שה שרי המפד"ל בישיבת הממ־ שלה ביום א' בהצעה לדון על סיום מצב המלחמה עם כל מדי־ נות ערב — לרבות ירדן — מסר אמש שר החנוך והתרבות הממר כי לא תמך בהצעה להסתפק ב־ פיגור מצב המלחמה במו"מ עם ירדן.

אדרבה, השר המר אמר בישיבת הממשלה כי הוא רואה סכנה גדולה במיוחד על תביעת ישראל ל־ שלום כתנאי להסדר נוסף והביע הסתייגותו מההצעה שהובאה בפני הממשלה ואילו נערכה הצבעה היה מצביע נגד. שר הסעד אמר כי הוא שומר לדרוש דיון חוזר ומחודש בממשלה בנושא זה.

תחזית מזג האויר

יוסיף להיות גשום, השקיף לשבת — דומה. הטמפרטורות היום: ירו־ שלים 3—7, תל־אביב 9—12, חיפה 10—13, רמת הגולן 2—5, נהריה 9—13, צפת 2—4, טבריה 8—13, נצרת 5—8, עפולה 6—12, השומ־ רון 4—7, לוד 8—11, יריחו 8—16, עזה 8—14, באר שבע 5—13, אילת 9—19, מפרץ שלמה 12—18 מעלות.

נשיא רומניה בוועידת מוסקבה:

לכל מפלגה קומוניסטית בעולם הזכות לקבוע קו מדיני משלה

מוסקבה, 26 (יופ"יע, עי"ק ו־ עי"ר) — נשיא רומניה ניקולאי צאושסקו הבהיר היום בוועידת ה־ מפלגה הקומוניסטית הסובייטית, המ־ כי לכל מפלגה קומוניסטית בעולם הזכות לקבוע את הקו והאסטרטגיה הפוליטיים שלה.

בהכריזו מהדש על הקו הבלתי תלוי של ארצו, אמר כי רומניה גור־ סת שיש לה הזכות לקיים יחסי ידי־ דות עם כל המפלגות הקומוניסטיות, ובכך החכון כבראה לכלול גם את סין.

אך הוסיף כי רומניה איננה מנסה לקבל... לכנס ועידה של מפל־ גות קומוניסטיות מאירופה, תכנית שלבצעה משהדלה מוסקבה זה שנ־ תיים, במטרה לכונן אחדות בתנועה הקומוניסטית ולגרש ממנה את סין.

ועידה זו נדחתה פעמים רבות בשל התנגדות מצד מפלגות קומוניסטיות כגון הרומנית, המסרבת לקבל את העמדה הסובייטית נגד סין.

עוד אמר צאושסקו, כי "המפלגה הקומוניסטית הרומנית במפתחת קשרים הדוקים של שיתוף פעולה וסולי־ דריה עם כל המפלגות הקומוניסטיות והמפלגות הפועלים".

בינתיים רבו ההתקפות נגד "ה־ רוויזיוניזם משמאל ומימין", ה־ מכוונות נגד מפלגות קומוניסטיות מסויימות.

בהתקפות אלה נטלו חלק מנהיג המפלגה הקומוניסטית ההונגרית יא־ נוש קאדאר, ומנהיג המפלגה הבולג־ רית טודור ז'יבקוב, בעקבות הדברים שהשמיע שלשום המנהיג סובייטי ברז'נייב בנושא זה.

גם המנהיג הצ'כוסלובקי גוסטאב הוסאק דיבר אתמול ברוח זו והכריז כי מפלגתו תמשיך "להילחם בשיט־ טות נגד המאואיזם וכל צורות ה־ אופורטוניזם".

אנטולי אלכסנדרוב, 72, נשיא ה־ אקדמיה הסובייטית למדעים, הכריז היום כי בריה"מ מעולם לא היתה חזקה כפי שהיא כיום. אמר כי כיום אין עוד אפשרות לאיים על בריה"מ באיומים של כוח. אך הוסיף כי ה־ שלום הוא נושא הדאגה העיקרי של בריה"מ.

מוסקבה: מאו מכין טיהור במפלגתו

מוסקבה, 26 (ע"ר ועי"צ) — היו"ר מאו טסה טונג מכין טיהור של ה־ המפלגה הקומוניסטית הסינית — על כך מסרה היום סוכנות הידיעות "טאס".

פרשן של "טאס" אמר כי מאו טסה טונג פועל בשיטה של "הפרד ומשול" כדי לסלק מן הזירה מהורים בסוכ־ נים ולחזק מעמדו המדיני.

"מאו טסה טונג זקוק לקרבנות חד־ שים" כותב פרשן סוכנות הידיעות הסובייטית, אנאטולי קראסיקוב.

סובאניארג לאחר פגישתו עם אלון

חילוקי ההשקפות נשארו בעינם

פאריס, 26 (יופ"יע) — שר החוץ יגאל אלון ועמיתו הצרפתי ז'אן סובאניארג ערכו היום ש־ שיחה ובסיומה אמר סובאניארג לעתונאים, כי "היהודים והחש־ קפות לא השתנו, אך הרצון הטוב של שני הצדדים שהוא וחבורתי כי זהו גורם חיובי".

מר אלון אמר באצתו ממשרד ה־ חוץ כי הוא משוכנע "בדבר רצונה של צרפת לקיים יחסים טובים עם ישראל ושאיפתה לפעול למען ה־ שלום במזה"ת".

פקידים צרפתיים אמרו כי שני השרים דנו בהצבעה האנטי־יש־ ראלית של צרפת בהחלטה על זכו־ יות הפלשתינים שנערכה במועצת הבטחון, בדיונים שנערכו באו"ם, בהחלטה שקיבלה ממשלת ישראל זה לא כבר בדבר נסיונות להביא להסכמים לביטול מצב המלחמה עם ארצות ערביות, ובבקשת ישראל ל־ קבל סיוע פיננסי מן השוק האירופי המשותף.

אחד הנושאים המרכזיים שנדון בין שני שרי החוץ היה בקשתה של ישראל לחתימת חוזה פיננסי עם ה־ שוק המשותף.

אלון ביקש כי צרפת לא תערים מכשולים בדרכה של ישראל להשגת הסכם פיננסי כזה ולא לקשור זאת במו"מ המתנהל עתה בין השוק ה־ משותף לבין מספר מדינות ערביות.

לאבינו וסבנו
ר' שמחה יעקבי
בהגיעו לשיבה — עד מאה ועשרים
רב בריאות אושר ונחת
מאחלים: בנו וכלתו
פנחס ומלכה יעקבי
בית, אורה, חושה — נכדים: יפעת ועדו

ב"ה
תנועת האשה הדתית לאומית
תל־אביב
שוק תערוכה - תשל"ו - 1976
בחסות הגב' חנה חזני
בבית ציוני אמריקה רח' דניאל פריש 1 תל־אביב
בימים שני, שלישי, ורביעי 1, 2, 3, בחודש מרץ
פתיחה חגיגית
ביום שני כ"ט אדר א' (1.3.76) בשעה 5.00 אחה"צ
בהשתתפות נציגי התנועה ואישי צבור — כבוד קל
אורחת הכבוד הגב' ויוה להט, אשת ראש עיריית תל־אביב
מנחה לילדים
בחסות הפסכן "החלה"
ביום שלישי ל' אדר א' (2.3.1976) בשעה 4.30 אחה"צ
בהשתתפות תמר לנצר
שירה בצבור, נגינה, היאטרון בובות, קוסם החידון נושא פרסים
תצוגת אופנה לבגדי ילדים ע"י "שירלי" בני־ברק
כרטיסים במקום
ארוחות צהרים ותצוגת מאכלי דגים ועופות
ביום רביעי א' אדר ב' (3.3.76) בשעה 1.00 בצהרים
בהשתתפות הרבנית נחמה רבינוביץ
אישי ציבור ותכנית אמנותית
בשוק דוכני תצוגה ומכירה שונים
האגודה למען העוור — עבודת עוורים
"אורה" נתניה — ליגת נשים למען ישראל
קוסמטיקה — אוון | עבודות יד
הלבשה | תכשיטים
בוטיק לצעירות | תמונות
בגדי ילדים | צעצועים
וספרים

האגודה להתנדבות בעם
ההנהלה הארצית
ימי עיון מחוזיים
ביום שני ח' אדר־ב' (8.3.76) יתקיים יום עיון מחוזי
למתנדבות שרות לאומי
במחוזות ירושלים והדרום
ביום חמישי י' אדר־ב' (11.3.76) יתקיים יום עיון מחוזי
למתנדבות שרות לאומי
במחוז הצפון
●
פרטים ישלחו למרכזים

המרכז לנוער דתי
רחובות • רח' ויצמן 44 • טל. 954016
אנו שמחים להודיע כי אזלו כבר כל חוברות פורים ופסח
יצאה לאור מהדורה חדשה ומורחבת של
חוברת פורים
לקט דינים, מנהגים ומעשיות
בעריכת הרב אברהם פרינס
התוכן: ארבע פרשיות, מחצית השקל (מי נותן, מתי וכמה), קריאת המגילה (זמנה; בכרך; בעיר; ברדיו ?), שתיית יין; סעודת פורים; אבלות בפורים; על הנסים; פורים משולש; פורים קטן; ועוד ועוד.
ליחידה: 4 ל"י (למוסדות חינוך)
חוברת פסח
אפשר להשיג שוב מר"ח אדר ב'
התוכן: שבת הגדול; חמץ, איסורה, בדיקה וביעור; מכירת חמץ; מצרכי מזון; הרופות; הגעלת כלים; ערב פסח; ליל הסדר; הלל; פסח שני; סימנים ללוח השנה ועוד ועוד.
ליחידה: למוסדות חינוך 4.50 ל"י מעל 30 ל"י עותקים
בברכה
ההנהלה
ונשא על הכתובת הנ"ל בצירוף תשלום

חופשת פסח
באוירה דתית
ואוכל כשר
בספרד, אנגליה ושוויץ
(פסח בלוגאנו)
ה' ניסן — כ"ב ניסן
5 — 22/4
פרטים והרשמה
בכל משרדי הנסיעות
הגשר לעולם עם סילי...
גשר
הנשיא, רח' פיירמן 15
טל. 226193

מכון אור הספר
ת.ד. 6813, טלפון 224875
ירושלים
עוד המישה ימים בלבד
למכירת הש"ס בבלי
בפורמט קטן, שמונה כרכים, גודל 13×18 במחיר — 176.— ל"י
הש"ס, כרוך בפלסטיק גמיש שחור מוזהב
והס' נזר ישראל' מקרא קודש על הלכות שבת ויום טוב
במחיר 42.5 ל"י
דמי משלוח על חשבון המזמין

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המודרנית־החסידית
בהנהלת ברוך שורץ
● תל־אביב, שינקין 33
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

למכירה
פיאט 600
69/70
א
טלפון 772359

בס"ד
בשורה טובה
הופיע ספר
"אדמו"רי בעלז"
מסכת חייו של הצדיק מבעלז זצ"ל
ובו מובאים סיפורים ועובדות מתולדות חייו והשפעתו על כלל ישראל, החל מהעיירה בעלז שבגליציה ועד אחרית ימיו בארץ־ישראל.
המכירה הראשית:
"פאר הספר" בני־ברק, ת.ד. 484, טל. 03-788440

מבין במקרא
ילקוט פרשני תנוכי של
משה יחיאל בר־און
לפרשיות השבוע • להפטרה • לחמש מגילות • למועדי השנה ולנושאים שבכל יום
452 עמ' | הוצאת "דון" | בתדפסה חדשה
המחיר מהיום — 40.— ל"י
"...עניין רב ימצאו בילקוט כל־בו זה שואלי שאלות ומבקשי פתרונים לעת מצוא, מחנכים ומדריכים. ואף נערים שהגיעו להבנות, ימצאו בו ברכה לרוחם".
כתובת המחבר: מ"י בר־און, רח' אלעזר הערוך 8 תל־אביב

הקמת מצבה על קברו של
הרב שלום פנחס וולגלרנטר ז"ל
ביום ראשון כ"ח אדר־א', בשעה 4,
חלקת הרבנים ח"ק דקהלת ירושלים.
— נפגשים בכניסה להר המנוחות מ־3.30 —

ב"ה
טובה קונין | אברהם פרלסון
תל־אביב | תל־אביב
נשואים
ציריך, שוייצריה
אור ליום שישי כ"ו אדר א' תשל"ו
השנה התשיעית לשחרור ירושלים ת"ו

מתיבתא תפארת ישראל
ע"ש השיק מרוזין זצוק"ל — עיה"ק ירושלים תובב"א
ברגשי כבוד מתכבדים אנו להזמין את ידידי ומוקירי ישיבתנו לבוא ולהשתתף
במסיבת מלוה מלכה
בהשתתפות של רבנים ואישי צבור, אנ"ש ומוקירי בית רוזין
שתתקיים אי"ה במוצאי שבת־קודש ז, פרשת ויקהל, אור ליום כ"ח אדר א' תשל"ו (למספרם 28 פברואר) בשעה 8.00 באולם הישיבה, רחוב מלכי ישראל 40—44, ירושלים.
ברגשי כבוד וברכת התורה
המועצה והנהלת הישיבה
התבורה: קוים 7—15.

בית אבות ומלון "בית מאיר" שכון קרעטשניף רחובות
שמחים אנו להודיע על פתיחת מעוננו בקרוב
בואו והתרשמו מהעיצוב המודרני והשרות הנפלא
* המקום תוכנן ונבנה לפי מיטב החידושים המודרניים
* מבחר חדרים מפוארים לזוג וליחיד מצוידים בריהוט חדיש
* לכל יחידת דיור מרפסת רחבת ידים וחדרי שרותים צמודים
* טיפול אינדיבידואלי, אדיב, יעיל ומסור
* הסקה מרכזית ומזוג אויר
* טלפון פנימי לשרות יעיל ומהיר
* אוכל דיאטטי לפי דרישה
* בית כנסת מפואר
* מעלית אוטומטית
* ספריה וחדרי תרבות
* פעולות תרבות, הרצאות, טיולים ועוד.
● כשר למהדרין מן המהדרין ●
פרטים והרשמה:
במשרדנו בבית אבות כל יום בין השעות 3—9 לפנה"צ
טלפון 953585—03
או לסוכננו מר קופצקי טל' 758348
ההנהלה

תנועת האשה הדתית לאומית
ישיבת ההנהלה הארצית
תערך אי"ה ביום שני כ"ט אדר א' ש.ז. (1.3.76)
בשעה 3.00 אחה"צ בת"א. בית ציוני אמריקה,
רח' דניאל פריש 1 — בחדר הספריה — קומה ב'
סדר היום בהזמנות
נא לדייק!

קופת־חולים — הועד המפקח הארצי
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
ישיבת הועד המפקח הארצי
תתקיים
ביום א' 29 בפברואר ש.ז. (כ"ח באדר א' תשל"ו)
בשעה 4.30 אחה"צ
באולם הישיבות — בבית מרכז קופת־חולים
סדר היום:
1. הצעת תיקון סע' 20, לתקנות קופת־חולים תשל"ו—1976.
2. התקציב לשנת הכספים 1976/77.
3. שונות.

מועדון
עציון
מלון "פאל"
להוי ותרבות דתית
תל־אביב
תכנית השבוע
מוצאי שבת 28.2.76: בשעה 20.30.
מפגש עם ח"כ שולמית אלוני
ואבי הפצועים שמחה הולצברג
מראיינים: נקרימון שלמה, ושאול מיזליש
בתוכנית האמנותית: שלמה ניצן שר ומספר: "יהודים באים" — בהשתתפות:
פנינה בריק ושמואל שילנסקי
לפני ואחרי התוכנית פיאנו־בר
יום שני 1.3.76: ערב סגור לנשות קציני צה"ל
הכניסה למוזמנים בלבד.
יום שלישי 2.3.76: ערב סגור לקנייני
חברת GUILIO MODA
יום רביעי 3.3.76:
* שעה 5.00 אחה"צ
תה מנחה עם תצוגת אופנה של אופנת טלרון — אופנה אקסקלוסיבית לגברות — דגמי אביב קיץ 76, בליווי תזמורת הענקים עם נסים ומתני — שמרטף במקום.
* בשעה — 20.30
"ערב חזנות" מוקדש לראש חודש אדר ב', בהשתתפות חזנים מעולים.
יום חמישי 4.3.76:
"המועדון הפוליטי" עימות רעיוני. בהשתתפות אישים פוליטיים — פרוט מלא יפורסם ביום חמישי (4.3.76) בעתון זה.
משרד המועדון פתוח כל יום בין השעות 10.00—13.00,
טלפון מס' 445111

מכתוב من الاصل

הודעה משותפת בתום ביקורו של סאדאת בריאד

סעודיה תעניק למצרים 300 מיליון דולר

סאדאת וחאלד מאשרים מחדש את האחריות הערבית הקולקטיווית "להזיז" את בעיות המזה"ת לקראת פתרון צודק "בכל הדרכים האפשריות". פינוי כל השטחים כולל ירושלים החזרת זכויות הפלשתינאים ושובם למולדתם ושיתוף אש"ף בכל הדיונים הבינלאומיים

קאהיר 26 (עיי יופיי"ע) — ערב הסעודית הבטיחה לתת למצרים מענק מיידי של 300 מיליון דולר, כדי לאפשר לקהיר לספק "צרכים החיוניים" של בני העם המצרי.

בהודעה משותפת שפירסמו מר־ זכוית בקאהיר וכריאד, עם תום בי־ קור רשמי של סאדאת בריאד, קוראת ממשלת סעודיה לשאר המדינות ה־ ערביות העשירות להשתתף במבצע סיוע לכלכלה המצרית.

חאלד: בהתמכו של כל קרבי לסייע למצרים

בהודעה נאמר עוד "שני מנהיגים דנו במצב הכלכלי במצרים. המלך חאלד סבור שמחובתו ומחובת כל הערבים היכולים להרשות זאת לעצ־ מם, להגיש סיוע מהיר למצרים ולשתף פעולה ביניהם ולצורך חיזוק הכלכלה המצרית בשלב קריטי זה".

מעל ומעבר לתכנית הסיוע הקר־ קסיוזי, מציינת ההודעה שהמלך חאלד החליט להעניק למצרים מענק כספי ישיר ומיידי בסך 300 מיליון דולר.

באשר למשבר המזרח התיכוני מציינת ההודעה כי שני המנהיגים אישרו מחדש את האחריות הערבית הקולקטיווית להזיז בעיה זו לקראת פתרון צודק — "בכל הדרכים האפ־ שריות", כדי להשיג את פינוי הכו־ חות הישראליים מכל השטחים ה־ ערבים הכבושים, כולל העיר ה־ קדושה ירושלים, וכדי להחזיר את הזכויות הלגיטימיות של העם הפ־ לשתיני, כולל זכותו להגדרה עצמית ולשיבה למולדתו.

סאדאת וחאלד הסכימו ביניהם, כי הכרחי הוא שהארגון לשחרור פלש־ תין ישתתף בכל הדיונים, הוועידות והכנסים הבינלאומיים כנציג לגי־ טימי יחיד של העם הפלשתיני. עם זאת לא מזכירה ההודעה המשותפת במפורש את ועידת ג'נווה, שבחידו־ שה מעוניינת מצרים.

שני המנהיגים הערביים קובעים בהודעה המשותפת, כי יש לקיים את העצמאות, הריבונות והשלמות הטר־ ריטוריאלית של לבנון. על לבנון להמשיך לשתף פעולה עם תנועות ההתנגדות הפלשתינית ויש לקיים את ה"ערביזם" של מדינה זו.

סאדאת וחאלד קוראים גם להפ־ סקת ההתנגשויות הצבאיות בסהרה המערבית, כדי להקל על יצירת מג־ עים ישירים בין שלוש המדינות הנוגעות בדבר.

המלך חאלד נענה להזמנה לערוך ביקור במצרים בהקדם האפשרי. טרם נקבע מועד לעריכת ביקור זה.

מצרים תקבל גם מלווה לטווח ארוך

מקורות דיפלומטיים בקאהיר אמ־ רו היום כי נוסף על 300 מיליון דולר שהוזכרו בהודעה המשותפת, הת־ חייבה סעודיה לתת למצרים מלווה לטווח ארוך.

מלווה זה יחד עם מלוות אחרים המיועדים להתקבל משאר המדינות שבהן יבקר סאדאת, ינוצל בין ה־ שאר, כדי לסייע למצרים להחזיר את חובותיה לבריתיים האמאדים ב־4.5־4 ביליארד דולאר.

בראיון לכתב הטלוויזיה הבריטית אמר סאדאת "פניתי אל המדינות הערביות מהמפרץ, שבהן אני מבקר עתה בבקשה שיתנו לי מילווה לטווח ארוך".

סוכנות הידיעות המזרח תיכונית מוסרת, כי נשיא מצרים אמר "סבל־ נו רבות מהמלוות לטווח קצר ואנו משלמים עתה ריבית העולה על 20 אחוז".

מסעודיה יצא סאדאת לעומן ואחר כך לאבו־דאבי ונתקבל על ידי שייך זאיד בן סולטן אלנהאיים. יחד עם סאדאת הגיעו לאבו־דאבי ראש ממ־ שלתו ממדוח סאלם, שר החוץ איס־ מעיל פהמי ושר האוצר אחמד אבו איסמעיל.

מצרים תבנה עשר תחנות גרעיניות תוך 20 שנה

קאהיר 26 (ע"ץ) — מצרים תבנה עשר תחנות כוח גרעיניות תוך 20 השנים הקרובות — על כך מסר היום העתון "אל אהראם".

לדברי עתון זה עומד שר החשמל של מצרים, אחמד סולטן לכנס ישי־ בה מיוחדת, שתוקדש למחקרים ב־ ענין התכניות לייצור אנרגיה וחשמל ממקורות לא־קונוונציונאליים.

לדברי העתון תופסת מקום ראשון בתכניות — ההצעה להקים החל משנה זו ובהמשך תקופה של שבע שנים את המרכז האטומי האמריקאי בעוצמה של 600 עד 800 מגוואט בסידי קריירצמה, מערבית מאלכ־ סנדריה. תחנה זו תעלה כ־300 מיל־ יון דולר. מצרים תבנה תשע תחנות דומות באזורים שונים של המדינה.

הקופים יכניסו לרפובליקה התימנית מטבע זר

צנעא, 26 (ע"צ) — הקופים ייהפכו אולי תוך זמן קצר ל־ מקור חשוב למטבע זר ברפובל־ ליקה הערבית התימנית, שהכתה בעבר לכינוי "ערביה פליקס" (ערב המאושרת) אך אתה היא המדינה העניה ביותר מבין כל מדינות ערב.

בדו"ח שנשלח לאחרונה אל מיניסטריון החוץ הצפון תימני מדווח צדנאן תרסיסי, נציג קבוע של הרפובליקה הערבית התימ־ נית באו"ם, כי חוגים רשמיים העוסקים במחקר מדעי מגלים ענין רב בקופים של צפון תימן.

כמה רופאים שביקרו בצפון תימן ציינו כי הקופים שחיים שם משתייכים לאלה המבוקשים ביותר לצורך ניסויים רפואיים ברחבי תבל.

עתה נמכרים קופים אלה ב־ שוק הפקוקי המורה לירה שטר־ לינג, אך יש לצפות להפלאה הלולה במחיר נוכח הביקוש ה־ צפוי.

האוצר טרם קבע עמדה לגב... ההצעה לשנות פקודת המס... על שכר המשתלם במט"ח

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הנהלת האוצר טרם קבעה עמ־ דה לגבי ההצעה לתקן את פקו־ דת מס הכנסה באופן ששיעור המס המוטל על שכר המשתלם במטבע זר יהיה נמוך מהשיעו־ רים המקובלים — זאת אמר דו־ בר האוצר בתשובה לשאלתנו.

כפי שנודע, הציע משרד התחבו־ רה לתקן את פקודת מס הכנסה ב־ מגמה לפתור את בעיית שכרם של עובדי אוויר ב"אל־על" ושל עובדי חברות הספנות המקבלים חלק מ־ שכרם במטבע חוץ.

לפני הפעלת הרפורמה במס הכנ־ סה, הוסכם עם נציגות מס הכנסה שלצורכי תשלום מס יהיה ערכה של לירה שטרלינג כלירה ישראלית (ל־ גבי צוות אוויר) וערכו של אחד כ־4.2 ל"י (לגבי צוות ... תוקי הרפורמה בטלו הסדר ... ההתנגשות בין הצוותים לבין ... רות נמגעה לאותר שהוסכם ש... נסי ישאר כפי שהוסכם בעבר.

הסכם זה עומד לשוב ב... לפני הממשלה ... יות הפעלת הרפורמה הלכ... שה, דבר שיגרור הפסדים ... ל"אל על" וחברות הספנות ... מקורות כלכליים ... מסבו שההצעה לשנות ... בא מצד משרד התחבורה ... למנוע הפסדים לאל"על ... דובר האוצר הצעה זו טרם ... ע"י האוצר. בכל מקרה ... דובר, ההחלטה הסופית ... פול בוועדת השרים לענייני ... ולא במשרד האוצר.

נשיא איפלפ"א מבטיח תמיכ... בטייסי "אל על" במקרה שבית...

נשיא הפדרציה הבינלאומית של ארגון הטייסים (איפלפ"א) הקברניט ג'ים או'גריידי אמר אתמול במסיבת עתונאים בת"א שהארגון יסייע לטייסי "אל על" במקרה שיכריזו שביתה כללית.

הקברניט או'גריידי, כבר ביקר בישראל בעבר ובשיחתו עם העתו־ נאים העלה על נס את היחסים ה־ טובים השוררים בין איגוד טייסי ישראל לבין איפלפ"א.

בתשובה לשאלה אמר הקברניט האירי, כי קיימים הבדלים גדולים במשכורות בין ארץ לארץ. אפילו בשתי מדינות שכנות כמו צרפת ובריטניה יש הבדל גדול מאד בין המשכורות שמקבלים אנשי צוותי אוויר בבריטניה לבין אלה ש... תיהם בצרפת.

להלן אמר כי במקרה שטיי... ראל יכריזו על שביתה, יע... ארגון הבינלאומי על פי ... העזרה ההדדית, אשר כללי... מחדש בדיונים שיתקיימו ... הבא. על כל פנים נעשה ... האפשר כל מה שטייסי ישר... קשה מאתנו. הוא אמר שאין ... ארגונו לכפות על חבריו ל... הוראות, אך הארגון מקוה ... סים לא יפרו שביתות ... סדיא. עם זאת יש לקחת ... שקיימים הבדלים בחוק בא... שונות ויש ארצות שבהן ... חוק לציית להוראות של אי... לאומי.

סיוע מדעי ישראלי לקוסטה־ריקה

מאת סופרנו המדעי בירושלים

נבדקה האפשרות לסייע לקוסטה־ ריקה בכך שמכון ויצמן יקים שם מכון מדעי ובעיבוד פרוייקט להק־ מת תעשיות באיזורים כפריים — זאת נבטר לקראת ביקורו של שר החוץ יגאל אלון במדינה זו ולקראת כנס השגרירים הישראליים בדרום אמ־ ריקה.

מומחים ויועצים ישראליים פעלו בקוסטה ריקה ואנשים משם השתלמו בישראל בתחומי החקלאות, הנוער, קואופרציה, פריון עבודה ובדק מסו־ סים.

קוסטה ריקה רוחשת אהדה עמוקה לישראל ובזירות הבינלאומיות הת־ ייצבה תמיד לצידה. נציג קוסטה ריקה באו"ם בנימין נוניים, ששימש קודם לכן שגריר בישראל, הוקיע בחריפות נסיונות הערבים וגרורי־ הם להשחיר את פני הציונות.

פורטוגאל עוברת לדמוקראטיה פרלאמנטארית

ליסבון, 26 (ע"ר) — המנהיגים הצבאיים של פורטוגל ו־5 המפלגות הפוליטיות העיקריות חתמו הערב על אמנה חוקתית, המאשרת את העבר המדינה מהפכה בראשות אנשי הצבא לדמוקרטיה פרלמנט־ רית.

אמנה זו, שתכלול בחוקה אותה מנסחים עתה, תשים קץ לסמכויות המחוקקה הנדירפה של מועצת ה־ מהפכה הצבאית בת 19 החברים.

לכוחות הצבאיים אשר שלטו על הזירה הפוליטית הפורטוגלית מאז הדיחו את הרודנות הימנית באפריל 1974, יהיה בעתה תפקיד שליטי־ ביניים ומה ישמשו "כלבי שמירה" ביחס לכיבוד החוקה.

פרופ' דוסטרובסקי: האנרגיה הגרעינית עודנה רחוקה מלהחליף את הנפט

המדען הראשי של מערכת הבטחון, פרופ' ישראל דוסטרובס־ קי, אמר אמש כי בקצב הנוכחי של פיתוח האנרגיה הגרעינית בעולם לא יהיה ניתן להחליף את הנפט כמקור אנרגיה על אף שהשגתו היא בעייה בחריפה ההו־ לכת לגבי מדינות רבות.

פרופ' דוסטרובסקי הרצה במכון הנפט, בטקס אזכרה במלאת עשר שנים למותו של המהנדס זאב פלד, שהיה המנהל הטכני של הכור ה־ אטומי בנחל שורק. המרצה ציין, כי במדינות שונות בעולם הכוח הגר־ עיני הוא גורם חיוני להמשך קיומן, אולם קיימות בעיה המפריעה לקי־ דום מהיר של מקור אנרגיה זה.

האופטימיסטים מעריכים; כי יעב־ רו עוד 20 שנה ויותר עד אשר מחצית אספקת החשמל בעולם תופק ע"י אנרגיה גרעינית. זהו תהליך אטי, אולם קשה לשנותו ולזרזו.

הגורמים המקשים על פיתוח האנרגיה הגרעינית

פרופ' דוסטרובסקי פירט את ה־ גורמים המקשים על פיתוח האנרגיה הגרעינית, ביניהם הכמות המוגבלת של אורניום בעולם, הבעיות הטכנו־ לוגיות של בניית כורים גרעיניים, בעיות הפסולת הראדיו־אקטיווית הסכנות מן הדורות הבאים ומה־ קיימות גם בעיות פוליטיות ובטחו־ נית הבולמות התפתחות זו. באשר המעצמות הגדולות חוששות מייצור אנרגיה גרעינית ע"י מספר גדל והו־ לך של מדינות בעולם וסכנת הפצ־ רתם של הכורים לידים בלתי־אח־ ראיות, באחר שהפלוטוניום מהווה גם יסוד לחומר נפץ גרעיני. גם בארה"ב קמו חוגים החוששים מזי־ הומים אקולוגיים והם הצליחו לב־ לום את פיתוח האנרגיה הגרעינית וכלל לא ברור מה ילד יום. התנגדות זו גוברת גם בארצות מערב אירופה.

אנרגיה גרעינית טובה רק לייצור חשמל

פרופ' דוסטרובסקי הוסיף כי אנר־ גיה גרעינית טובה היום רק לייצור חשמל, בעוד שהנפט משמש לצרכים רב־גוונים. החשמל מהווה בארה"ב 25 אחוז מכלל תצרוכת האנרגיה, ובישראל 33 אחוז. כלומר, אפילו אם נתגבר על הבעיות הטכניות וה־ פוליטיות של פיתוח האנרגיה ה־ גרעינית, עדיין לא תיפתר בעיית שני שלישים של תצרוכת האנרגיה בארץ.

עם זאת ניתן בטווח קצר להג־ ביר את חלקו של החשמל בכלל צרכי האנרגיה, אך לשם כך יש לשנות את אורח החיים ולקמץ ב־ אנרגיה. לכך גם דרושות החלטות מדיניות אמיצות, ופרופ' דוסטרוב־ סקי הביע ספק אם ממשלת ישראל אכן מסוגלת לקבל החלטות כאלה, המצריכות שינוי בצורת החיים והפ־ חתת השימוש באנרגיה, ע"י התו־ שבים.

מגמה נוספת שניתן להגבירה היא ניצול־יותר של אנרגיית־השמש.

בתחילת הערב העלה מר ש. פריי־ אר קווים לדמותו של זאב פלד ז"ל אשר מת בגיל 45. בהיותו מחלוצי ויוזמי פיתוח האנרגיה הגרעינית בישראל.

משלחת מועצת הכנסיות נפגשה עם שר הדתות בירושלים

מאת סופרנו בירושלים

משלחת של נציגי מועצת ה־ כנסיות העולמית, נפגשה אתמול עם שר הדתות ד"ר יצחק רפאל בלשכתו בירושלים.

בפגישה השתתפו גם חברי הווע־ דה היהודית הבינלאומית למגעים בין־דתיים.

שר הדתות בברכו את המשלחת ציין שזו הפעם הראשונה שמתקיי־ מת בירושלים פגישה בין נציגי מועצת הכנסיות העולמית ובין חב־ רי הוועדה היהודית הבינלאומית. עובדה המצביעה שנציגי הכנסיות מכירים במרכזיותה של ירושלים ו־ מדינת ישראל בחיי העם היהודי.

ד"ר רפאל קרא לעולם הנוצרי שלא להישאר אדיש למאבק העם היהודי על הזכות לחופש הדת של יהודי ברית המועצות, ואמר שאין להשאיר את המאבק על זכותם של יהודי ברית המועצות ויהודי אר־ צות ערב לחיות חיי דת חופשיים — לעם היהודי בלבד.

ד"ר רפאל הביע תקווה, שבביקו־ רם בארץ יוכלו נציגי הכנסיות ל־ התרשם באופן בלתי אמצעי מהקשר הרו־ חני העמוק שבין עם ישראל לארץ־ ישראל.

בשם המשלחת הנוצרית הודה פרופ' ס. סברסה לשר הדתות על קבלת הפנים וציין שמטרת הפגי־ שה היא להביא להבנה ולשיתוף פעולה. ציין שהם נכבאים לירוש־ לים בעיקר בגלל העניין המיוחד שיש להם להחליף דעות עם יהודי ה־ עולם בכלל ועם ישראל בפרט.

ראש המשלחת היהודית הרב יוסף חיים לוקשטיין עמד בדבריו אף הוא על החשיבות המיוחדת שיש לפגישה זו בירושלים והביע אמו־ נתו שהשיחות יהיו פוריות.

אמש ערך שר הדתות קבלת פנים לנציגי מועצת הכנסיות ולחברי ה־ וועדה היהודית הבינלאומית למג־ עים בין־דתיים. ב"בית שלום" ב־ ירושלים. השתתפו ראשי העדות ב־ ישראל, נציגי משרדי הממשלה ו־ אישי ציבור.

חיילי דרום אפריקה התחפרו באנגולה ומסרבים לצאתה

קאלואקה, אנגולה, 26 (יופי"ע, ע"ר ע"צ) — יחידה של חיילים דרום אפריקאים התחפרה מסביב לסכר ההידרו־חשמלי שבקאלואקה, בדרום אנגולה סמוך לגבול דרום אפריקה, והיא מסרבת לעזוב את הטריטוריה למרות תביעות המשטר המרקסיסטי בלואנדה.

ממשלת דרום אפריקה השקיעה בסכר זה 186 מיליון דולר. הסכר ההידרו־חשמלי הוקם בשותפות עם הממשל הקולוניאלי הפורטוגלי ל־ שעבר.

במרכז האו"ם אמר היום מזכיר האו"ם ואלדהיים כי הרוב הכושי ברודזיה ובדרום מערב אפריקה ... חסר סבלנות גוברת והולכת ויש צורך דחוף לעשות משהו כדי להגיע לתביעותיו.

"אחרת, לא נהיה מופתעים אם יווצר מצב רגיש חומר נפץ" — אמר ואלדהיים במסיבת עתונאים.

עיתון ארגנטיני: בריה"מ מכרה נשק למשטר הימני בצ'ילי

באנוס איירס, 26 (ע"צ) — ברית המועצות מכרה נשק ב־ תוצרת צ'כוסלובקיה למשטרו של גנרל פינוצט בצ'ילה ולמיליציות של הפלנגות בלבנון — על כך מסר אתמול העתון "לה אופיניון" המופיע בבואנוס איירס.

ספרד יצאה מסהרה המערבית

מרכז האו"ם, 26 (ע"ר יע"צ) — נציג ספרד באו"ם קיים דה פיניים הודיע אתמול למזכיר האו"ם כי ... הממשל הספרדי יעזוב היום (אתמול) את הטריטוריה של סה־ רה המערבית, מבלי להמתין עד ל־28 בפברואר, היום שנקבע קודם לכן ליציאת הכוחות ה־ ספרדיים.

פיניים אמר כי על החלטה זו הודיעו נציגי ספרד היום ל"גאמעה" (כנס נציגי סהרה המערבית) באל עיון. מיד לאחר מכן יצאו אחרוני הפקידים ואנשי הצבא הספרדיים מ־ הטריטוריה.

באל־עיון, בירת מערב סהרה, איש־ רה היום פה־אחד אסיפת ראשי ה־ שבטים את צאתה של ספרד. ממערב סהרה ומסירת הטריטוריה לידי מרוקו ומאוריטניה, ב־28 בפברואר.

ההצבעה של חברי ה"גאמעה" השלטה שמה קץ רשמית ליותר מ־80 שנות שלטון קולוניאלי ספרדי ב־ טריטוריה.

ביה"ד בפרנקפורט זיכה את הנאצי סאווצקי מאשמת סיוע בשריפת ילדים יהודיים באושוויץ

פראנקפורט, 26 (יופי"ע) — בית משפט מערב גרמני זיכה היום איש ס. ס. לשעבר, באשמת סיוע לשרי־ פתם חיים של 400 ילדים יהודיים.

בית המשפט קבע שאין ספק כי זוועה זו אכן בוצעה במחנה הריכוז הנודע לשימצה אושוויץ, אך ספק כי אשמתו של וילי סאוואצקי, 56, בדבר השתתפות ברצח הילדים, לא הוכחה.

עדים העידו כי 400 ילדים יהודיים מהונגריה בני 8 עד 14 נשרפו חיים באושוויץ באביב 1944.

לבית המשפט נאמר, כי מספרם של האסירים שנרצחו אז במחנה הריכוז היה כה גדול, עד שאזל "ציקלון בי" הגאז שבו השתמשו הרוצחים הנא־ ציים בתאי הגאזים.

לכן נלקחו הילדים במשאיות בעי־ לות ארגזים מתרוממים לבור גדול שבו השתוללה אש, ונזרקו לתוכה, סמוך הצדים.

אחדים מן הילדים ניסו לזחול החו־ צה מן הבור כשהם זועקים מאימה, אולם אנשי ס. ס. בעטו בהם והדפום חזרה לתוך האש.

העדים אמרו כי סאוואצקי היה אחד ממבצעי הס. ס. הללו, אולם בית המשפט פסק כי השתתפותו במעשה שבוצע לפני יותר מ־30 שנה, לא הוכחה.

ועדת החינוך דנה במצב האופרה

מנהל האופרה הישראלית שבהה אבנ־זהר, קבל אתמול, כי מתבצלים לאופרה בדירגים שונים של המועצה לתרבות ולאמנות. לדבריו, שר ה־ חינוך מחייב קיומה של האופרה ומבקש לסייע בידה ואילו פקידים הקשורים לנושא זה מתנגדים לכך.

בישיבת ועדת החינוך בראשותו של ח"כ אברהם כץ. אמר מר אבנ־ זהר, כי זה שנה שלמה הפסיק מפעל "אמנות לעם" להזמין את האופרה ליישובי פתוח, כלי התק־ שורת הממלכתיים לא שדרו בשלוש השנים האחרונות הצגות של האופרה וגם הפסטיבלים אינם משתפים אותה.

עוד אמר כי התקציב לשנה הנו־ כחית ישא גירעון בגלל תוספת־ היוקר. ההסתדרות חדלה לחייב ב־ שנה האחרונה את האופרה להקים לראשונה קרן פנסיה ופיצויים. למ־ רות זאת ועל אף שעד לאחרונה שילמו באופרה משכורות באיחור של חמישה־ששה חודשים, לא שבתו ה־ עובדים בעולם.

ח"כ אברהם כץ יו"ר הוועדה שאל את ראשי האופרה סדרה של שאלות נוקבות: האם ישראל יכולה להחזיק אופרה ברמה גבוהה? האם יש מן החיוב שהגבר אדיס־זהר־ביליס היא בבחינה הכנהלה הנצחית?

על שאלות אלה ואחרות יתקיים דיון בקרוב.

נציגי כנסיות באפריקה תומכים בפלשתינים

קהיר, 26 (ע"ר) — נציגים של כנסיות נוצריות באפריקה הביעו היום תמיכה מלאה בעניין הפלש־ תיני ובהשבת הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני.

בהודעה שפורסמה בתום כנס בן שבוע ימים של הוועדה הכללית של ועידת הכנסיות הכל־אפריקנית. גם קראו הצירים לשיתוף הפלשתינים בוועידת ז'נבה.

בוועידה השתתפו נציגי כנסיות ב־ 31 ארצות אפריקניות.

אבנים יתקפו ארכיאולוגים במצרים העילית

קאהיר 26 (ע"צ) — 200 כפ־ ריים הכושים ניסו להשתלט על אתר ארכיאולוגי באיזור מיניה שבמצרים העילית — על כך מסר היום העתון "אל אהראם". העתון מציין כי הכפריים יצאו לפעולה לאחר שהוסתו על ידי כמה סוח־ רי עתיקות מצריים.

השלטונות נאלצו לשלוח תג־ בורת לסקים ורבים מבין הכפ־ ריים נעצרו.

מדובר באתר הארכיאולוגי תל באוייה, מתקופה שהיתה מפור־ סמת בזכות מנזר גדול שהוקם שם ושממנו נשארו רק הריסות.

העלייה מבריה"מ פחתה בגלל התנכלות השלטונות

ניו יורק, 26 (עפמיא) — 4 פעי־ לים יהודים במוסקבה אומרים ב־ מכתב שהתפרסם היום ב"ניו יורק טיימס" כי הסיבה לירידה במספר העולים מבריה"מ ב־1975 היא ההת־ נכלות הגוברת והולכת של השלט־ נות ליהודים שמגישים בקשות לאש־ רות יציאה.

כותבי המכתב בנימין לוין, ס. אל־ בר, ד. ניימן ר"ל קורנפלד דחו את הטענה שהועלו בכתבה שפרסם ב"ניו יורק טיימס" ב־3 בפברואר בוריס שומלין, סגן השר הסובייטי לענייני פנים, כי רק 1.6 אחוזים מכל הבקשות לעליה לישראל נדחו.

"המספר הזה מעורר אצלנו ספ־ קות כבדים ביותר", כותבים ארבעת הפעילים. "ב־1975 נדחו 2000 בק־ שות מתוך 13,700 לאשרות יציאה, המהווים 14 אחוז. הארבעה גם אומ־ רים בכתב כי הם מופתעים נוכח טענתו של שומלין כי האנשים ש־ הגישו בקשות ליציאה לא נפגעו בבחינת עבודתם ומעמדם. "הליך הטיפול בבקשות לאשרות יציאה רחוק מאד ממה ששומלין מנסה להציג" נאמר במכתב.

לדברי ארבעת הפעילים המציאות היא זו: אנשים לא ידועים הפועלים לפי הוראות לא ידועות דוחים את הבקשות ללא כל הסבר לפונים. במקרה של סירוב מאבד המבקש את זכותו לבחור את מקום מגוריו. ה־ זכות היחידה שנשארת היא של פניה מחדש לבקשת אשרת יציאה בתקוה שההחלטה תשתנה. אולם אז יש לחכות לפחות שנה.

כמו כן הם דוחים טענתו של שומלין כי הסיבה העיקרית לסירו־ בים היא שהמועמדים ליציאה יוד־ עים סודות של המדינה. "בבריה"מ כל הסודות הם סודות מדינה ולכן כל אדם העובד בעבודה כלשהי ב־ תעשיה או במכון מדעי כלשהו עשוי להיות לפי הגדרה זו בעל סודות של המדינה".

במכתב נאמר כי למעשה כל בק־ שה לאשרת יציאה גורמת נזק מידי למבקש מבחינת מעמדו החברתי ו־ השלטונות מתנכלים לחייו הפרטיים ולחייו ולחיי משפחתו.

צעיר יהודי בריטי — הצעיר ברבי־האמנים לשחמט

לונדון, 26 (ע"ר) — הצעיר היהודי טוני מיילס, סטודנט ל־ מתימטיקה בן 20, היה הצעיר מבין 88 רבי האמנים הבינ־ לאומיים בשחמט בעולם — מסרו מומחים בריטיים.

מיילס הגיע לתואר זה הודות להישגיו בטורניר השחמט בדובנה שבברית המועצות, שנסתיים ב־ יום שלישי ואשר בו תפס את המקום השלישי.

אולם המומחים הבריטיים אמרו הערב, כי הענקת התואר איננה אוטומטית למרות ההישג בטור־ ניר והוא טעון אישור בוועידת הפדרציה העולמית לשחמט ש־ תתכנס באוקטובר בחיפה.

מארוביץ עלה לראש הטבלה בבאר שבע

בסיבוב השמיני בתחרות השחמט הבינלאומית המתקיימת בבאר שבע עלה אמש רב־האמן היוגוסלאווי מרוביץ לראש הטבלה בנצחו את האמן הישראלי גוטמן, ובכך השיג 5.5 נקודות.

לידמן נשאר במקומו עם 5 נקודות לאחר שהפסיד לרדשקוביץ.

ליברזון וקריידמן סיימו בתיקו. יתר המשחקים לא נסתיימו עד שעת מסירת הידיעה.

762 אנשים מתו בשבוע אחד בשפעת — בבריטניה

לונדון, 26 (יופי"ע) — מגפת השפעת הפוקדת את בריטניה גרמה למותם של 762 אנשים בשבוע שעבר — על כך נמסר בהודעת משרד הבריאות.

רוב האנשים שמצאו את מו־ תם הם ישישים מעל לגיל 65. יצויין שבשבוע הקודם מתו 259 אנשים בשפעת. עם זאת אומרים פקידי משרד הבריאות שהמגפה נבלמת.

המרכז האירופי של האו"ם משבת

ג'נבה, 26 (יופי"ע) — המטה ה־ ראשי של האו"ם באירופה משותק זה היום השני, כשעובדי האו"ם ממשיכים בשביתתם תוך דרישה ל־ העלאת שכרם והמענקים המשפח־ תיים.

נציגי העובדים וההנהלה נפגשו, כדי לברר אם קיים בסיס למו"מ.

השביתה התפשטה למשרדי גא־ ט"ט, ארגון המעסיק 200 פקידים. אמנם גאט"ט אינה סוכנות רשמית של האו"ם, אך העובדים במשרד זה מקבלים את שכרם לפי אותו דירוג של עובדי האו"ם.

אליהו כהן מוהל מומחה ומוסמך
מטעם הרבנות הראשית ומשרד הבריאות
מקבל הזמנות בכל עת ולכל מקום
שדרות, טל' 94579

הצעת התקציב לשנת 76 — בדיוני ועדת הכספים

ש. שירן הממונה על התקציבים הציג אתמול בפני ועדת הכספים את הצעת התקציב לשנת 1976.

מר שירן ציין כי התקציב המוצע הוא ציר עיקרי של המדיניות הכל־ כלית המחייבת הקטנת פעילותה של הממשלה במשק.

עוד ציין, כי בכל הדיונים התקצי־ ביים עם המשרדים עמד האוצר ב־ מסגרת התקציבית אשר נקבעה על ידי הממשלה.

השינוי היחיד שחל במסגרת זו היא תוספת לצורכי הצבא בסך של 950 מיליון אשר הוכנה מיד עם קבלת אשור קרן המטבע הבינ־ לאומית. גמישות התקציב בטווח קצר היא קטנה.

הבטחון מהווה 40 אחוז ... התקציב, שירותי החברה ... אחוז, כלכלה ומשק (כולל ...) — 18 אחוז, חובות — ... בכשל וביוהל 3 אחוזים.

להלן אמר מר שירן כי בוצעה רפורמה במבנה הת... בדרך הצגתו.

במגמה להגיע "לשלמות ו... אפיסיוני למסגרת תקציב ... העבירו השנה חלק מפעולות ... הצמקות הפיקות התקציבי ... התחייבויות על ידי הפעלת ... חוקים ומנהליים בעניין ... "התחייב". צעדים נוספים ב... יינשו בתקציב 1977;

חוק הפיקה על חוקי כ... הנהגה שיטה חדשה לסקת ... יקרויות ובמסגרת התקציב ... ביטוי מלא השיטה של ... החולי".

ההתיקרות המירבית א... למשרדים בשנה 1976 לא ... 25 אחוז לעומת 1975. א... במשך השנה כי עליה מחיר ... גבוהה יותר, יותאמו תכניו... רדים למסגרת התקציבית ... על ידי קיצוץ התכניות ה...

בדיון בוועדת הכספים ש... ר' הוועדה ח"כ מלמד, ח"כ ... וח"כ לורנץ ואפרת את ... במבנה ובחוק התקציב. ... הוועדה הדגישו את הצורך ... על בצוע התקציב ועל הע... ממשלתי.

חלק מחברי הוועדה הצי... לת סנקציות על החורגים ... הראשאי.

ד"ר בדר הציע לוועדה ל... תקציב ביניים אלא לאח... התקציב ל־3 חדשים.

הוועדה תמשיך היום בדי...

פגישת רבין–... לא יצאה לפו...

מאת סופרנו לענייני מפ...

הפגישה שעמדה להתקיים בין ראש הממשלה יצחק רב... מאיר זרמי לא יצאה לפו... בקורבי המזכ"ל הפורש ... הלה לא יבוא למרכז המפל... הפגנתי. זרמי מבקש תשובה ... לתנאים שהעמיד בפני רבין ... בוצ"ש, שכן כבר חלף ... ההתפטרות ורבין לא סרח ... שהוא מקבל את דרישותיו. ... רבין מהסס לקבל את ... זרמי, מחשש שיאלץ להתב... תובי המפלגה בעתיד.

אתמול תבעו חוג "לשי... המשמרת הצעירה כינוס ... מרכז המפלגה לדיון במצב ... עם ההתפטרות. הם התחיל... החתימה לכינוס המרכז.

מכבי הפסידה ל"פורסט קאנטו"
בכך יצאה מכבי ממשחקי חצי הגמר

קבוצת הכדורסל האיטלקית פורסט קאנטו העפילה אמש לחצי גמר גביע אירופה לקבוצות אלו־ פות לאחר שניצחה במשחק ה־ גומלין את מכבי תל־אביב ביתר־ יון ניכר 81:106. בתום המחצית הובילו האיטלקים 42:49.

במשחק הראשון שהיה בשבוע שעבר בת"א ניצחה מכבי 76:88, כך שהאיטלקים מחקו את היתרון של 12 הנקודות של מכבי וניצחו בסיכום שני המשחקים 169:182.

למכבי תל־אביב הרבו לקלוע בוט־ רייט 18, ברודי וסילבר 16 כ"א, גריפין ומקריי 8 כ"א, אראאסטי ו' מנקין 6 כ"א, מיכה שוורץ 2.

לקאנטו הרבו לקלוע — האמרי־ קאני לינהארט 41 וגזורקובסקי 15. השחקן הטוב ביותר של הקבוצה האיטלקית היה ה"קלקאטי" שקלע 22 ומארזוראטי 15 נקודות.

לקהל האיטלקי היתה משמעות רציונית במשחק ובעיקר במחצית ה־ שניה, כאשר הלהיב את השחקנים האיטלקיים והשתוללותו ותודות ל־ שיפוט העויין ובעיקר של הגרמני יגר, הצליחה פורסט קאנטו לעלות לחצי הגמר יחד עם הקבוצה הספר־ דית "ריאל מדראד". אפילו הפרש־ נים האיטלקיים ציינו זאת בהגיבם שככה זה נהוג במשחקי גביע אי־ רופה שעה שהשופטים "משביעים" את רצונם של הקהל המקומי, אבל הפעם הגדיל לעשות השופט הגרמני יגר.

מכבי, ששיחקה טוב במחצית ה־ ראשונה, איבדה עשתונותיה במח־ צית השניה כשכל אחד מהשחקנים יצא הוציה עצמו, דבר שגרם להפ־ תעות רבות ולאפשר לאיטלקים ב־ משחקם המדוייק להעלות סלים כש־ האמריקאני לינהארט כמעט שלא החטיא בכל מצב.

הרגעים המכריעים היו דווקא ב־ עשר הדקות האחרונות כשבזה אחר זה יצאו בגלל חמש עבירות אישיות, האמריקאנים של מכבי, מנקין, מק־ ריי, בוטרייט וסילבר.

מהבית השני הצליחה גם הקבוצה האיטלקית הנוספת להעלות לחצי הגמר ג'זורג' וארזה.

בריה"מ יצרה טילים בעלי ראשי נפץ מתפצלים הודות למכונות שסיפקה ארה"ב

וואשינגטון, 26 (ע"צ). בריה"מ הצליחה לייצר טילים בעלי ראשי נפץ מתפצלים הודות למכונות ש־ סיפקה לה ארצות הברית — מסר היום ה"וואשינגטון פוסט" בצטטו את המנהל לשעבר של סוכנות הביון של משרד ההגנה האמרי־ קני הגנרל דניאל גרייהם.

בהציגו ספר המספר על פרשה זו, הסביר הגנרל גרייהם כי מאז 1972 מכרה ארה"ב לבריה"מ 164 מכונות משוכללות המאפשרות ייצור של מיסבים כדוריים. ה־ סובייטים "לא היו יכולים לייצר את ראשי הנפץ המתפצלים בלי מכונות אלה", הדגיש.

100 אלף משאיות מושבתות בספרד

מדריד, 26 (יופי"ע) — גל ה־ שביתות התפשט היום ברחבי ספ־ רד, וגרם להשבתתן של 100 אלף משאיות.

בשעות הלילה התכו נהגי מש־ איות 700 צמיגים של משאיות של נהגים שסירבו להצטרף לשביתה.

בסך הכל שובתים עתה בתעשיות ובמקצועות רבים כ־300 אלף איש ברחבי המדינה.

מענק על תרומה לקליטה חברתית
מקרן מורים ובטי קפלן
מטעם המגבית היהודית המאוחדת בארה"ב

הציבור מוזמן להמליץ לוועדת המלגות והמענקים ע"ש מורים ובטי קפלן מטעם המגבית המאוחדת, על אישים ומוסדות שפעלו בתחומים הבאים:

א. עולים חדשים אשר סייעו לקליטתם החברתית, הכלכלית והתרבותית של אחיהם העולים בישראל.
יוענקו 12 פרסים ע"ס — 2,500 ל"י כל אחד.

ב. מתנדבים שתרמו תרומה מיוחדת לשילובם של העולים החדשים בישראל.
יוענקו 3 פרסים ע"ס — 2,500 ל"י כל אחד.

ג. ישובי עמות, עיירות פיתוח וישובי עולים — או מוסדות שעשו לקליטתם החברתית, הכלכלית והתרבותית של עולים חדשים בקהילותיהם.
יוענקו 3 פרסים ע"ס — 7,500 ל"י כל אחד, או 2 פרסים ע"ס 11,250 ל"י כל אחד ב־ בסיוע לספריה, בספריות הקליטים ותדרי תרבות.

את ההמלצות יש להעביר ללשכות המחוזיות של מרכז ההסברה, לא יאוחר מיום שני, י"ב אדר ב' תשל"ו (14.3.76):

* מרכז ההסברה, מחוז ירושלים — קרית בן־גוריון, משרד ראש הממשלה ירושלים, טל' 39211—02.
* מרכז ההסברה, מחוז חיפה והצפון — רח' אחד העם 5, חיפה, טל' 642361—04
* מרכז ההסברה, מחוז באר שבע והדרום — בנין מרכז הנגב, באר־שבע טל' 74906—057
* מרכז ההסברה, מחוז תל־אביב — רח' קפלן 6, בית הסופר, תל־אביב. טל' 255256—03.

על גבי המעטפה יש לציין "פרס קפלן".

של המצפה

תחזית העלייה וקליטתה

יושב ראש הסוכנות היהודית, י. אלמוגי, מצפה השנה ל־45,000 עולים, רובם מברית־המועצות ומיעוטם מארצות המערב. תחזיתו מבוססת על מיספר רב של בקשות להיתרי־יציאה מרוסיה הסובייטית, שלפי הערכתו, רבים מן המבקשים ייענו ובחלקם הניכר יעלו לארץ.

בדבריו יש יותר הבעת רצון ותקווה מקביעה מבוססת על נתונים ממשיים. כיושב־ראש חדש, המכיר שזיזה בעלייה משימתו המרכזית, הוא קובע את יעדו בעניין, בציינו שתקציב הסוכנות בסך חצי מיליארד דולר יסייע לממשלה בקליטת עולים.

הוא גם קרא לפעול בהחזרת יורדים לארץ, שלדעתו, ניתן להחזיר לא־מעטים מהם. אלה הן הכרזות, שבדומה להן הכריזו קודמיו, כשקיים פער רב בין משאלה למציאות.

רבים היהודים שמבקשים לעזוב את ברית־המועצות. עייפה נפשם מאנטישמיות סמוייה וגלוייה וממשטר כובל ומדכא. רבים מהם צניינם לבנות את חייהם במערב, ובעלי הכרה יהודית, במדינת־ישראל.

העלייה מברית־המועצות היא עתודה של המדינה לכן צורך חיוני ביותר לשפר אמצעי הקליטה. רבים מותחים ביקורת על מנגנון־הקליטה, שלדעתם טעון תיקונים יסודיים. עתה הזמן לייעל אותו כראוי שיהיה מוכן לעשות את מלאכתו בבוא היום. תקציב ונוסף לו, תכניות הדרכי־ביצוע תכליתיות.

עולי ברית־המועצות, ברובם חסרים ידע בסיסי ביהדות, אך מבקשים שיתקבלו כאן באחווה יהודית, קליטתם הרוחנית־חברתית טעונה כיוון אחר, יותר יהודי־מסורתי, משהוא היום. יהודים אלה נדהמים לפעמים מהסביבה החילונית־קיצונית שבה נקלטים. סביבה ללא בתי־כנסת וממילא ללא תפילה, אפילו בימים הנוראים.

גורמים חילונים מן השמאל הקיצוני, כקולטי עולים, מרחיקים אותם ממקורות־היסוד של היהדות, וסיפוח זיקה לארץ־ישראל ולאהבת ישראל כפשוטה.

החזרת שיעורי העלייה למיספרים סבירים וצימצום מימדי הירידה, ייעשו אך ורק בשינוי יסודי בקליטה המשקית, החברתית והרוחנית.

יהודי ברית־המועצות, שהם בדרך לשיבה אל עמם וארצם, יש להכניסם לאווירה של מסורת על ערכיה ומצוותיה. יהודי ארה"ב, בהם מיספר ניכר אנשי מסורת, יש לחבב עליהם את השיבה כאן בהבטחתם לריכוזים של יהודים דתיים.

הקליטה הרוחנית־חברתית, שקובעת הרבה בהחלטת ה־עולים, בדין שתבוצע על־ידי עובדים, שלפי דעותיהם ואורחות־חייהם כוחם יפה להשרות אווירה יהודית־מסורתית בריכוזי העולים.

משלחות של כנסיות בארץ

שתי משלחות של כנסיות נוצריות מבקרות בארץ אחת, נציגי מועצת הכנסיות העולמית הפרוטסטנטים והאורתודוכסים, שמקום מושבה בז'נבה, ואחת של הכנסייה הקתולית, שבבסיסה החלטת הוועידה האקומנית לקירוב בין הדתות.

המגע בין נציגים יהודים לבין נציגי הכנסיות הוא מגע מדיני־ציבורי. ענייננו להסביר בפני נציגים אלה מדיניותה של ישראל לגבי העדות הנוצריות שבתחום המדינה, שכידוע נהנות מחופש מלא בענייני פולחן. מאחר שבכנסיות ישנם חוגים פרו־ערביים ניכרים, הרי יצטרכו להעלות בפני הנציגים את עמדתה המדינית העקרונית של ישראל.

בוועידת מועצת הכנסיות העולמית שנערכה לפני שנה בניירובי נתקבלו החלטות אנטי־ציוניות. בואם של נציגיה לירושלים, מוכיח, שבה גם חוגים המבקשים לשמוע דעת ישראל.

במועצה זו נציגי הכנסיות בגוש הסובייטי, שמן הדין להשמיע בפניהם מחדש את התביעה למתן זכויות־דת נרחבות ליהודים בברית־המועצות. כזכויות לעדות נוצריות ומוסלמיות כן לעדה היהודית, ואמנם, שר הדתות בקבלו את נציגי מועצת הכנסיות העלה את התביעה לחופש קיום מצוותיה של דת משה וישראל בברית המועצות ובארצות הכפופות לה.

אשר למשלחת הוואתיקן, שבאה לקיים דיון ביחסים בין הכנסייה לבין היהדות, הרי וודאי שהדיון צריך להצטמצם בשטח המדיני בלבד. באיזו מידה הכנסיה עוסקת בהפחתת עויינות ליהודים וליהדות בתחומי השפעתה, כפי שהבטיחה בוועידה האקומנית.

הדעתו של הוואתיקן בעניין ישראל, שעד כה לא הכיר בה להלכה, מעידות על התייחסות תוך כדי הסתייגויות. מיסמך טריפולי ואחר כך מחיקת שני סעיפים בעניין הציונות וירושלים, מאפיינים עמדת הוואתיקן. שיקוליו מרובי־הצדדים בהיקף בינדתי ובינלאומי מכוונים את מדיניותו הדו־ערכית לגבי מדינת־ישראל.

נציגים יהודים, חברי ועדה בינלאומית למגעים בין דתות, שיעלו בדיון את משאלותיהם, מן הראוי שיתבעו הפסקת פעולות המיסיון בקרב היהודים בארץ. תביעה זו מתבססת על חלקו של המיסיון בעירעור קשר בין אילו יהודים לבין הארץ, ועל זריעת מבוכה ובילבול בין עולים. יהודי הארץ רואים במיסיון גורם עויין שיש לסלקו מכאן.

הגנת כבוד האדם

המטה הארצי של משטרת ישראל שלח הנחיות בעניין ניתוח גוויות מתים כאשר בני המשפחה מביעים התנגדותם לכך. בהנחיות נאמר על אפשרות של ויתור לבדיקה על־ידי ניתוח כגון במיקרה של תאונות־דרכים, על איסור החתמת בני משפחת הנפטר לוויתור על תביעת פיצויים, ועל מינוי שלושה דרגים בכירים במשטרה שיטפלו בפניות של "הוועדה הציבורית להגנת כבוד האדם" למניעת ניתוחים.

בעוד המאמצים לחקיקת החוק האוסר ניתוח גוויות ללא הסכמת המשפחה טרם השיגו את מטרתם, הרי פעילות "הוועדה הציבורית" הניעה את המשטרה לפרסם את הנחיותיה, שלפיה הכיר במקרים של תאונות בדרישת המשפחה לוותר על ניתוח, ולא עוד, אלא הוויתור לא יהיה כרוך בוויתור תביעת פיצויים בתאונות־דרכים, כפי שהיה נהוג עד כה.

הוראות אלו, שיש בהן היענות ניכרת לדרישות משפחות המתנגדות בתכלית למה שנראה להן פגיעה בכבוד הנפטר, הן תוצאה של הערכה ממושכת. שר־המשטרה הכיר בכך, שנוכח התנגדות המשפחה יש להעדיף קביעת סיבת המוות ללא ניתוח, תוך בדיקת כל מיקרה ומיקרה לפי נתוניה.

הוועדה הציבורית, שמבססת את התנגדותה לניתוחים שרירותיים, בהגנה על כבוד האדם, שיכנעה את המשטרה בצדקת דעתה, ומעתה בכל מיקרה של תאונה ומוות בלתי טבעי, המשטרה תתחשב בדעת המשפחה.

המגמה היא עתה להרחיב היקף מניעת ניתוחים לפי דרישת המשפחה, כבסיס מציאותי לחוקק חוק הקובע זכויות לקרובי הנפטר לשמור על כבודו.

שר הפנים הבריטי אינו מתחייב למנוע כניסת נציגי אש"ף לוועידה האנטי־אימפריאליסטית

לונדון, 26 (עפמיא) — שר הפנים הבריטי רוי גנקינס הודיע לוועד שליחי הקהילות בבריטניה שבקשת נציגי אש"ף לבוא ל־בריטניה כדי להשתתף בוועידה האנטי אימפריאליסטית שמארגן הצבא האירי הרפובליקאי — ייבחנו על בסיס אישי.

הוועידה עומדת להתכנס בדבלין ובבלפאסט בקרוב.

במכתבו למרטין סאבים מראשי ועד שליחי הקהילות, כותב גנקינס: בעת שאנו מטפל בבקשות האישיות להשתתפות בוועידה זו עלינו למצוא את האיזון בין סובלנות כלפי דעות שאנו מגנים אותן לבין הגנה על הציבור מפני פעולות פליליות ה־עלולות להתבצע מצד אלה הרוצים להשתתף בוועידה. אנו נשתדל לש־מור על איזון זה בצורה הוגנת".

הוא ממשיך ואומר כי "אין אנו יכולים למנוע כניסת אורחים אך ורק משום שאין אנו אוהדים את הדעות שלהם. אם האורחים לוועי־דה יפעלו נגד החוק הסמכות בידי לגרש אותם מן המדינה".

ועד שליחי הקהילות ביקש למנוע מנציגי אש"ף הידועים כמבצעי פעו־לות טרור ורצח מלבוא לבריטניה.

חוואתמה בעד "פתרון רדיקאלי"

ביירות, 26 (ע"צ) — מנהיג החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתין נאיף חוואתמה פרסם היום במסיבת עתונ־אים בביירות את המצע הפוליטי של ארגונו.

במצע זה נאמר כי החזית הדמוק־רטית שואפת ל"פתרון ראדיקלי" של הבעיה הלאומית של העם הפלשתיני. פרושו של דבר "הגשמת עצמאות לאומית של העם הפלשתיני, חיסול האפוטרופסות ההאקמיה במאבק ל־כינון מדינה דמוקרטית מאוחדת בפלשתין, עויינת לציונות ולאימפרי־אליזם, שבתוכה יחיו ערבים ויהודים על בסיס של שוויון".

הסתדרות תיזום פגישה לבירור בעיות יסוד של יחסי העבודה בצי הסוחר

...ת אפשרות להפלגתה של האניה „לילך" ✱ נציגי צי"ם נפגשו עם שר התחבורה ומסרו שפסק הדין של הימאים יוגשם ככתבו וכלשונו

מפרנו בתל־אביב

בשותפות שהוכנה על החלקה לאיגוד מקצועי ברזומבליק ובהשתתפות ...לת „צים" ובשורד ה־האיגוד הארצי של ה־ בנושא השבתת האניה בנמל אשדוד, בפגישה ...הסתדרות תיזום פגישה ...צופים הנוגעים בדבר ...בעיות היסוד של יחסי ...צי הסוחר, במטרה ל־ ...עבודה סדירה ותקינה ...תרון לחילוקי הדעות ...עות בלתי מאפשרות. ...מוביץ הביא את תביעת ...איגוד המקצועי לאפשר ...יחית של אנית המכולות ...נעכבה בנמל אשדוד לאחר ...של בית־הדין משמעתי ל־ השעות את רב החובלים ...גבת פסה"ד ניתנה הור־ ...ספר יסים ע"י ועד איגוד ...בצי לצוות האניה להפ־

...נהלת „צים" הודיעו כי ...תשובתם הסופית לאחר ...ירקוריזן שאמור היה ...המל על מנת לאשר את ...ניה בהתאם לפסק הדין ...נות שהובאה בפגישה.

בפגישה השתתפו גם יו"ר דירק־טוריון חברת „צים" רב־אלוף (מיל.) דוד אלעזר מנכ"ל החברה יהודה רותם, וכן א. שחר וא. כרמל, מ־חברה זו, רב חובל נמרוד אשל מ־משרד התחבורה, חברי הועדה ה־מרכזת הועדה העליונה לענייני צי"ם הח' יהושע ושציינה, א. חסון, מ־כיר המשק באיגוד הימאים שלמה אביטן המטפל בענייניהם במחלקה לאיגוד מקצועי דן שורצברד.

לפני כן נמסר, כי יושב ראש מועצת המנהלים של צי"ם, רב־אלוף (מיל.) דוד אלעזר ומנכ"ל צי"ם, מר יהודה רותם, מסרו אתמול ב־פגישה עם שר התחבורה, גד יעקובי סקירה על ההתפתחויות האחרונות בצי"ם ובכלל זה על ההתרחשויות הנוגעות לאניה „לילך", סוכם, כי בכל מקרה, פסק־דין של בית־הדין לימאים בענין זה — יוגשם ככתבו וכלשונו.

נשיא פדרציית הטייסים נפגש עם משל

מעורבות הארגון הבינלאומי של הטייסים (איפלפ"א) בבלימת התוק־פנות והטירור באוויר הביאו לשי־פור רציני במצב והגברת בטיחות הטיסות בנתיבים הבינלאומיים, — אמר נשיא הפדרציה הבינלאומית של איגודי הטייסים קפיטן ג' ב' אוגריידי בפגישה שקיים אתמול עם מזכ"ל ההסתדרות ירוחם משל ב־לשכתו בתל־אביב.

בשיחה ממושכת שנסבה בנוש־אים מקצועיים וכלכליים (טיסות־שכר וכו') השתתפו גם ראשי ה־איגוד הישראלי של הטייסים, הס־גן להסתדרות הכללית, הקברניט א. בהט חברי המזכירות קבר' צ. גבות וא. נאמן.

נשיא הפדרציה, אירי במוצאו ו־טייס בכיר בחברת התעופה הלאו־מית של אירלנד, עושה עתה בישר־אל במסגרת הארגון וההכנות יק־ראת הועידה העולמית של הטיי־סים שתתקיים בקרוב במקסיקו, ו־אשר בה ישתתפו נציגי הטייסים הי־שראליים.

ועדת העבודה דנה [ב]הצעת חוק לדמי מחלה

...עבודה של הכנסת דנה ...הצעת חוק דמי מחלה. ...ל סעיף הקובע כי עו־ ...אך מבהל לבצע עבו־ ...ה על פי מכבאים רפו־איים והמעביד הציע לו עבודה כאמור, יהיה זכאי רק להפרש השכר שבין השכר המשתלם לו, לבין דמי המחלה שהיה מקבל אילולא היה עובד.

סעיף זה גרם למחלוקת נציגי הסתדרות וכן הח"כים חביב שמ־עוני ח"כ אמיר טענו, כי כאן נוצרת ניידות־עובדים דרך מחלה, וכי הו־ראה כזאת עלולה לפגוע בהישגים סוציאליים שבהסכמים הקיבוציים. לכן מוטב שהיה להשמיט סעיף זה מההצעה.

יו"ר הועדה, ח"כ ש. ארבלי־אלמוזלינו, וכן יוזם הצעת החוק, ח"כ משה שחל, הגנו על הסעיף הכלול בהצעה, באומרם כי ההוראה מיטיבה עם העובדים. השמטת ה־סעיף תביא לכך שמעבידים יסרבו לקבל עובדים מבוגרים החשופים למחלות. מה גם, שהשכר תמורת עבודה זו יוכל לזרות השכר המלא של אותו פועל, בעוד שדמי־המחלה הם רק שלושה רבעים מהשכר.

בישיבה השתתפו גם נציגי חברות הביטוח הללו ביקשו שיינתן להם אותו מעמד כלקופת־גמל, היינו — לפטור את המעביד מתשלום דמי־מחלה, אם ביטח את העובד בחברת ביטוח, הלא דווקא בקופת גמל. הובטח להם, שאם חברות הביטוח יתנו אותם תנאים הקיימים בקופות־גמל, ייכללו גם הם בהגדרה של „קופת־גמל".

...ויה העלאה ...ות לבטוח רכב

...ת מפרנו הכלכלי

...על הביטוח, ד"ר י. פיקר, ...על את דעתו, כי אפשר ...פק בהעלאת הפרמיה ...בב בשיעור של 30—40 ...בד עם הפעלה החוק ה־ ...ריות מחולטת בתאונות ...כנס לתוקף בחודש ספ־

...ך, שדיבר בדיון בנושאי ...ארגז ארהרד לביטוח" ש־ ...טית של תל־אביב, דחה את ...אומרים שצריך יהיה ל־ ...ערי הפרמיות במאות ...הערכתו הסתמך ד"ר פי־ ...טיקה שנעשתה בתיקים ...ח וסכומי התשלומים ב־

...ר מסר כי התקרה של ...נקבעה בחוק גבוהה מדי ...לתקן את החוק ולהוריד ...ו.

...ר על הקמתו של תאגיד ...ות, שיקבל על עצמו

...שומר — השוטרים מצטיינים

...שומר". הצעיר אמש ל־ ...צטיינים בטקס שנערך ב־ ...הנוער בהשתתפות ראש ...מה להם, מפכ"ל המשט־ ...רב שאול רוזוליו, מפקד ...ל־אביב ניצב דוד עופר ...ה.

...בסך 2000 ל"י כל אחד ...שלום גולן, רס"ר משה ...ר משמר הגבול משה.

...מסתננים? החשוד ...יה בלתי חוקית

...ירי, כי שהגיע לישראל ב־ ...ש נובמבר נעצר על ידי ...חשוד בשהייה שלא כחוק ...יד ספר בן אחמד ולד־ ...לבית משפט השלום ב־ ...ת השלום הראשי רם ...נגדו פקודת מעצר ל־ ...לחקירה. בא כח המשט־ ...בית המשפט כי החשוד ...ת חודש נובמבר 1974 ...סוף כנוסע סמוי ויורד ...שהיה בידו היתר לשהות.

...י חברה ...יקוניה

יהושע פרץ מביע חרטה על סגירת הנמל

יו"ר ועד פועלי התפעול בנמל אשדוד יהושע פרץ הביע אתמול באמצעות פרקליטו חרטה עמוקה על אשר סגר את שערי הנמל, כשנת־בקש להזדהות על ידי שוטר משמר הגבול לפני חודשים אחדים.

הפרקליט אמר את הדברים בשם פרץ בבית המשפט המחוזי בבאר־שבע. במהלך הדיון בערעורו על עונש המאסר בפועל שהוטל עליו בבית משפט השלום באשדוד.

חשוד בנסיון־גניבה ממכונית קצין בכיר

כחשוד בניסיון לגנוב ממכוניתו של קצין בכיר בצה"ל ובפריצות בשכון הצנחנים ברמת־גן — נעצר גדעון הררי, בן 19, למשך 15 יום. נציג המשטרה סיפר בבית משפט השלום בת"א, כי החשוד נעצר לא־חר שקצין צה"ל הבחין בו ובחשודים נוספים שעוררו חשד. ניידת הוזעקה למקום והתברר, כי מכוניתו של תא"ל דני מט, נשיא בית הדין לער־עורים — פתוחה לרווחה ונראה, שניסו לגנוב ממנה. באותו איזור ארעו גם פריצות לדירות והחוקר טען שקיים חשד, כי ידו של העצור בכך וכי הוא עריק מצה"ל.

חזרו דולצין וריבלין

גזבר הסוכנות מר אריה דולצין חזר מלונדון שם השתתף בישיבת הנהלת הסוכנות שהחליטה על הצ־עת תקציב לשנת 1976 בסכום של 508 מיליון דולר. אשתקד הסתכם תקציב הסוכנות ב־478 מיליון דולר.

בשיחה עם כתב צה"ים אמר מר דולצין כי בסוף מארס תתכנס ב־ירושלים ועדת תקציבית שתדון ב־פרטי התקציב המוצע ולאחר מכן יוגש התקציב לאישור חבר הנאמ־נים של הסוכנות.

באותו מטוס הגיע גם מנכ"ל ה־סוכנות מר משה ריבלין. הוא מסר כי בלונדון נפגש עם חברי הועדה שלקחו חלק בכינוס ירושלים ל־אחדות ישראל ונוכח לדעת שיהדות בלונדון מגלה אחדות יהודית שאין דוגמתה.

5521 עררים לוועדות רישום הבוחרים ביהודה ושומרון

5521 עררים שונים הוגשו עד יום ב' בתום המועד ל־הגשת עררים לוועדות רישום ה־בוחרים ב־24 הערים ביהודה ו־שומרון, שבהן יתקיימו הבחירות לעיריות בחודש אפריל הקרוב.

במשך שמונת הימים האחרונים הוצגו לעיון הציבור רשימות הבוח־רים, הכוללות את שמותיהם של 84,585 בעלי זכות בחירה. כאשר ליד כל שם מצויין גם מי זכאי ל־הגיש את מועמדותו לבחירות. בהת־אם לכך הוגשו עררים לארבעה סו־גים שונים, ערר להוספת שם, ערר למחיקת שם של אחר, ערר להוספת זכאות למועמדות וערר למחיקת זכ־אות של אחר.

מספר הנשים מבין כל מגישי ה־עררים הוא 2654, 4963 עררים הם להוספת שם, 527 — למחיקת שם והשאר — עררים להוספת או מחי־קת זכאות למועמדות.

ביום ג' החלו הוועדות לדון ב־עררים והחלטותיהן יפורסמו ב־1 במארס. בימים 2 ו־3 במארס יוכלו התושבים להגיש עררים שכנגד ל־וועדות רישום הבוחרים והחלטות הוועדות בדבר עררים אלה יפורסמו ב־9 במארס.

המזרחי המאוחד בע"מ
קרנות נאמנות
מזר יהודה | מזר כרמן
152.47 148.76
119.55 116.71
...הל: חברת השקעות
בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מסדר „בני־ברית" אימץ את מוסד „שלוה"

מיסדר „בני ברית" אימץ את בית ההחלמה למיעוטי יכולת „שלווה" שעל גבול תל־אביב־גבעתיים, והמועל מימיה של תל־אביב הקטנה, ובמקום התכינר ש־נערך בתל־אביב שילוה גם חלו־קת תעודות הכבוד לנדיבי בני ברית המשתתפים בהקמת השלב השני של בית „שלווה".

הטקס שנערך באולם הגדול של „בני ברית" בתל־אביב, בהשתתפות מאות קרואים ומוזמנים, נפתח ע"י מר יצחק אלפסי סגן נשיא אקזקוטיבי שהעלה חשיבותו של המוסד תוך הבעת שביעות רצון מהטלת החסות של בני ברית עליו. הדובר העריך את פעילותם של יו"ר נשיאות „שלוה" מר ח. לבנון וחברי ההנהלה שהם אחי המיסדר, הגב' גיטה פלסטר ומר מ. ויגברג, י. זילברזן וי. פרי־זנט וכן העלה על נס פעילותו ה־מסורה של ח. בר־אבא, יו"ר ה־הנהלה המקדיש מזמנו ומירצו ל־קידום „שלוה", עסקן הפועל עשרות בשנים הראוי, אמר, לתואר של אזרח הכבוד של ת"א, שלמענה כל כך הקדיש ומקדיש עד היום.

דברי הערכה למפעל האימוץ הש־מיע מר שלמה ל. גרוס, נשיא בני ברית בישראל, וציין חשיבותו של מוסד כ„שלווה" המעניק שירותו לכל פונה מבני כל העדות והמעמדות.

יו"ר נשיאות „שלווה" ח. לבנון, הביע שלמי התודה על החלטת בני ברית לאמץ המוסד, המפעל, כאמור, בהצלחה עד מימיה של תל־אביב הקטנה שעתה מרחיב מסגרת אפש־רויות הקליטה של עוד רבים הז־נזקקים לה.

יו"ר ההנהלה מר ח. בר־אבא, הד־גיש תפקידיו של המוסד, וסיפר כי לא מפלגה אחת ביקשה להעניק חסו־תה עליו אך תמיד ביקשו העומדים בראשו לשמור על אופיו היהודי, הבלתי מפלגתי, והאימוץ של בני ברית עומד במבחן מציאות זו.

כן השמיעו דברי ברכה והערכה, השופט ישראל לוין ונשיא בני ברית באנגליה מר ג. סיימון. לאחר חלוקת תעודות הכבוד לנדיבים החלה התכ־נית האמנותית בהנחייתה של הגב' גיטה פלסטר.

הדור החדש של קולטי דודי שמש של „מירומית" מפיק לאחרונה על גגות הרעפים. בהתאם לטכניקה החדשה מותקנים הקולטים על שיפוע הרעפים ואילו הדוד מותקן מתחת לגג.
הטכניקה החדשה שפותחה ב„מירומית" מפעלי מתכת אשקלון, פותרת בעיות יופי הנוף הקשורה ב„ארץ ישראל יפה". הדודים ש„נבלעו" הקולטים המתבונבים עם גג הרעפים, שוב אינם מכעירים את הנוף. ראוי לציין, כי מחיר המערכת אינו גבוה ממחיר המערכת הרגילה.

תרגיל הג"א נערך בבני ברק

מאת מפרנו בגוש־דן

תרגיל הפעלה „משק לשעת חרום" ברחבי העיר בני־ברק נערך מטעם העיריה ומערך מל"ח המחוזי.

התרגיל שנועד לתרגל את ועדת מל"ח מקומית וזרועות הביצוע שלה בנושא משק לשעת חרום, כלל תר־גילי ביצוע בשטח. בנושא שיתוף פעולה צה"ל מל"ח בתרגיל היו מס־פר שלבים.

בתרגיל, שבראשו עמד ראש עיר־יית בני־ברק י. גוטליב וויור ועדת מל"ח מקומית ישראל זמש נבדקו נושאים רבים ומגוונים.

נערכו בלוד למניעת הברחת חשיש

מצוד נרחב נערך אתמול אחר הצהרים על ידי אנשי המשטרה ו־המכס, לאחר שנתקבלו ידיעות כי צפוי נסיון להברחת סמים על ידי נוסעים שעמדו להגיע במטוס „אל על" מטהרן לנמל בן גוריון. אולם על אף חיפושים מדוקדקים לא נמצא דבר.

כתב סתיים בנמל התעופה מוסר, כי בעקבות הידיעות התרכזו בנמל התעופה אנשי משטרה ומכס, וכן הובאו למקום שני כלבי זאב מאומנים להריח חשיש. כאשר נחת המטוס מטהרן ובו כ־150 נוסעים, הורדו כל המזוודות במהירות ופוזרו על אחת הרחבות שבקרבת בית ה־נתיבות, בלי שהנוסעים ידעו דבר על המתרחש.

במשפט העלמת ההכנסות:

עדויות מדהימות על דרך עבודתו של פרופ' הוכמן

„פרופסור הוכמן לא רצה לדבר אתנו כלל בבית החולים. פעם אחת, כאשר בננו היה במצב אנוש וקרוב למות, ניגשנו אני ואשתי לפרופסור הוכמן בביה"ח „הדסה" ושאלתי או־תו: 'תגיד לי מה עם בני?' הוא לא רצה לדבר אתנו ואמר לי בקול רם: 'לך תזמין אצלי בבית בקור'. לא היתה לי ברירה והזמנתי ביקור בביתו".

דברים אלה אמר אתמול ברוב הת־רגשות העד חיים רוטברד, בהמשך עדויות התביעה במשפטם של פרופ־סור אברהם הוכמן ואשתו שושנה, הנאשמים בהעלמת הכנסות בסכום של 110,000 ל"י.

מר רוטברד ציין, כי בא 3 פעמים לביקור אצל פרופ' הוכמן במשך 1968 (לעומת ביקור אחד, המצויין ברישומיו של הנאשם), הוסיף כי לא רצה לקחת קבלות עבור התש־לומים „כי ראיתי שזה יכול להש־פיע על הטיפול".

במהלך המשפט הביע פרקליט ה־מחוז עו"ד מיכאל קירש תמיהה מסויימת על כך שתיקים הרפואיים של חולי הסרטן נלקחו מבית החו־לים „הדסה" ונמצאים ברשות הסני־גור עו"ד ארווין שמרון, „החוקר לפי־הם את העדים".

שבעה עדי תביעה נוספים סיפרו על ביקוריהם אצל פרופסור הוכמן. חלק מהסכומים ששילמו לדבריהם, לרופא לא התאימו לאלה הרשומים בפנקסיו של הפרופסור.

מאיר סיגנר, שאביו מת אף הוא מסרטן, טען כי שילם לנאשם יותר משלושת התשלומים הרשומים בפנ־קסים. לדבריו, תמיד כאשר רצה לדעת את מצב אביו שילם סכומים שונים לפרופ' הוכמן.

אילן גורן העיד, שבמשך תקופת הטיפול באמו שחלתה במחלה ממא־רת, שילם לפרופסור הוכמן סכומי כסף שהסתכמו ב־2000 ל"י, לעומת סכום של 700 ל"י שלפיו דווח הנאשם.

העד יצחק סטלר, אמר כי שילם לפרופסור הוכמן סכום של 500 ל"י תמורת בקור־בית שערך הרופא אצל אשתו החולה. העד שלל את דיווחו של הנאשם, כאילו קיבל ממנו 100 ל"י בלבד.

את התביעה ניהלו פרקליט מחוז ירושלים עו"ד מיכאל קירש וסגנו הבכיר עו"ד איתמר כהן, ואת ההגנה ניהל הסניגור עו"ד ארווין שמרון. המשפט, הנערך לפני השופט אליהו נועם, ימשך בשבוע הבא.

שערוריה סביב האשמות בדבר הונאת הממשל ברצועה

הנושא החם ביותר ברצועת עזה כיום הוא ללא ספק משפטם של שני בדואים מאזור רפיח, ה־נאשמים בהונאת הממשל הצבאי בסכום המתקרב ל־2.4 מיליון לירות.

אף שמדובר בעבירות אזרחיות ו־לא בטחוניות, אין איש מוכן למסור מידע כל שהוא על הפרשה. אך מש־פטנים הגדירו אותה כהונאה השע־רורייה הגדולה ביותר במיגזר זה שהובאה אי פעם לדיון משפטי ב־ישראל.

משפטם של שני הבדואים מתנהל מזה חמישה חודשים בפני בית הדין הצבאי בעזה.

בכתב אישום בן 97 סעיפים ש־הוגש נגדם מייחסת להם התביעה 40 מקרים של הוצאת כספים בטע־נות שוא מן הממשל. לדברי ה־תביעה קשורה הפרשה בקרקעות בצפון סיני שהממשל ביקש לקבל אותם לשם הקמת ישובים וסלילת כבישים, והיה צורך להשיג ויתור מבעלי הקרקעות הללו. התביעה טו־ענת, כי שני הנאשמים קיבלו עלי־הם להשיג למען הממשל את הקר־קעות הדרושים, ואף הביאו עמם אנשים שהציגו אותם כבעלי הקר־קעות.

הללו קיבלו תשלומים מהממשל תמורת ויתורם על הקרקעות, אך לדברי התביעה התברר כי הקרק־עות כלל לא היו שייכים להם. כך שהכסף שולם להם לשוא. לדברי התביעה קיבלו הנאשמים רבע מן הכספים ששולמו בתיווכם.

נמנעה שביתה בביח"ר „עלה טבק"

הודעת שר החקלאות מר אהרן אוזן שמפעל „עלה טבק" מיסודו של „דובק" בצפת לא יסגר, וכי החל מיום ראשון תובטח הספקת הטבק — מנעה שביתה של עובדי המפעל שהוכרזה ליום א' הקרוב.

דברי השר נאמרו בפגישה עם עובדי המפעל בשעה שסייר בו את־מול אחרי הצהרים. חבר ועד העוב־דים יהושע משה מסר לשר, כי 42 עובדי המפעל החליטו להפגין יחד עם נשותיהם וילדיהם בפני משרד החקלאות בקריה בתל־אביב. אולם בעקבות הודעת השר נרגעו הרוחות והוחלט לבטל את ההפגנה בתל־אביב.

המשטרה נערכת לאפשרות של התגוננות נוספות בהר הבית

משטרת ירושלים נערכת לקראת אפשרות של הפגנות היום לאחר התפילה בהר הבית.

דובר משטרת ירושלים מסר, כי בשבועיים האחרונים נעצרו 264 חשודים בקשר עם ההפגנות, מ־216 נעצרו בעת ההפגנות, 29 אחרים נעצרו לאחר חקירה, ו־19 זוהו על־פי תמונות ולדרכים אחרות. בין ה־עצורים מספר נערות וכן מבוגרים החשודים בהסתה.

בית משפט השלום בירושלים הר־שיע בשבועיים האחרונים 46 נערים בהתפרעויות הם נידונו לקנסות עד 3000 לירה ולמאסרים על תנאי ל־3 חודשים למשך שנתיים. 49 מבו־גרים הורשעו גם הם ונידונו לעו־נשים דומים.

„מקורות" נתבקשה לקבל על עצמה אספקת המים לישובים בגליל

שר החקלאות אהרן אוזן נועד אתמול בצפת עם ראשי ערים ומו־עצות מקומיות בגליל העליון, ועם חברי הנהלת „מקורות" לדיון על אספקת המים לישובי האזור.

ראש עיריית צפת אהרן נחמיאס שיזם את הכנס הציע שחברת „מקו־רות" תקבל על עצמה את האחריות על רשת המים העירונית, לרבות החזקת הרשת, הספקת המים והגב־יה.

נציגי הערים והמועצות המקומיות הביעו תמימות דעים עם דברי מר נחמיאס ותמכו בהצעתו למסור את ניהול משק המים ברשויות לידי „מקורות".

חשוד בסחיטה ואיומים נעצר עד תום משפטו

ראש קבוצת רוכלים באזור שוק העליה בתל אביב נעצר אתמול עד תום משפטו, שבו הוא נאשם בס־חיטה באיומים מבעלי עסקים.

✱ בפלילים ✱

נתגלה רובה קלשניקוב

רובה קלשניקוב נתגלה בעליית־גג של דירה ברחוב בר־אילן בבת־ים, על פי מידע שהגיע לידי ה־משטרה. הנשק הוחרם ובעליו נחקר למקורו.

נמצאו התכשיטים החשודים כנגנבים

תכשיטים מצופי זהב במשקל שני ק"ג נתגלו ע"י המשטרה כשהם מוצ־פנים בתוך פח אשפה בבית מגורים ברח' בלפור בבת־ים.

5 בני מיעוטים המתגוררים במקום יחד עם בחורה ישראלית נעצרו לחקירה. המשטרה סבורה שהתכשי־טים נגנבו מחנות לתכשיטים ברח' בלפור בבת־ים.

נתפס חשיש

5 מנות חשיש נתגלו בתוך תא הנוחיות בבית קפה ברח' קדם ביפו. סבורים כי הסם הונח שם על־ידי סוחר חשיש שהבחין בבוא אנשי־המשטרה. החומר הוחרם.

חשוד בפריצה נשך שוטר

חשוד בפריצה נעצר על ידי המש־טרה, לאחר שנשך את אחד השוט־רים. החשוד בן 25, עורר את תשומת לבם של אנשי המשטרה כאשר ני־סה לפרוץ למכונית חונה ליד הסינ־רמה, ביד־אליהו בת"א. השוטרים ביקשו לעצרו, אך הוא התנגד למע־צרו ואגב כך התנפל על אחד השוט־רים ונשך אותו באגודלו.

פקיד מס ברמת־גן נאשם בשוחד

פקיד מס הכנסה ברמת גן, יצחק בטאט בן 48, מואשם בלקיחת שוחד כדי להעדיף נישומים, ותביעת שוחד מנישום אחר.

כתב האישום נגד בטאט הוגש לבית המשפט המחוזי בת"א על ידי עו"ד נוריה אחיטוב מפרקליטות מחוז תל־אביב.

זוכה מאשמת סחיטה מקבלן

יוסף פרחי, אחד משני צעירים, שהואשמו בסחיטת כספים מקבלן, זוכה מכל אשמה על ידי השופט דב לוין בבית המשפט המחוזי בת"א.

תורנות בתי מרקחת

ליום ו' 27.2.76
ירושלים: מעלות דפנה — מעלות דפנה בנין 129, מרכז מסחרי, טל. 281804; אל ארז, שער הפרחים, טל. 282682.
תל־אביב: „פרנקל" — רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721; שלמה ה־מלך — רח' שלמה המלך 78, טל. 246461; יפאני — יהודה הלוי 67, טל. 612474.
רמת־גן והסביבה: רמה — ז'בו־טינסקי 65 ר"ג, טל. 793483.
פתח־תקוה: מרכז השרון — הוב־ביין 30, טל. 911078.
בת־ים: עזרא — בלפור 135, טל. 883849.
נתניה: נתניה.
הרצליה והסביבה: קרמן — הרצליה, טל. 984353.
חולון: שיינין, סוקולוב 30, טל. 842433.
באר־שבע: בריאות — הרצל 72.

שבת 28.2.76
ירושלים: ד"ר פרקש — הפלמ"ח 28, טל. 36084.
תל־אביב: הרופא — דיזנגוף 217 טל. 223488.
רמת־גן: חן — ז'בוטינסקי 99, טל. 794434.
פתח־תקוה: רסל — רוטשילד 89 טל. 911406.
בת־ים: רמת־הנשיא — רח' אלי כהן 1.
נתניה: תרופה — הרצל 2, טל. 28650.
הרצליה והסביבה: השרון — רמתיים, דרך השרון טל. 052—21081.
חולון: אשותא — סוקולוב 4, טל. 858197.
באר־שבע: הנגב — קק"ל 108.
מוצאי־שבת 28.2.76
ירושלים: אופלטקה — יפו 110, טל. 224021; התנג'יאן — רובע היהודים, העיר העתיקה, טל. 283401.
תל־אביב: „פרנקל" — המלך ג'ורג' 28, טל. 223721.

במפלגה ובתנועה

המפד"ל הפוהמ"ז בת"א

1. במועדון סניף נוה שרת ב־שעה 11 שעור במדרש ע"י הח' י. ש. שפירא.
2. בביהכ"נ עולי אפגניסטן, נוה צה"ל, בשעה 4 שעור תורה ע"י הרב מ. יזדי.
3. בביהכ"נ עולי אפגניסטן בב. שלום א' בשעה 4 שעור תורה ע"י הח' יצחק רבי.
4. בביהכ"נ נוה נתן, רח' המעפי־לים בשעה 4 שעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.
5. בביהכ"נ זיכרון קדושים ביפו שעור בפרשת השבת לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.
6. במועדון רמת ישראל, דם ה־מכבים 19 שעור בפרשת השבוע בשעה 2.30 שעור בגמרא בשעה 3.30 ע"י מר א. ארנברג.
7. בביהכ"נ בר אילן בשעה 10 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב עזרא בר שלום.
8. בבית ישעיהו, צילנוב 18 ב־שעה 11 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב מ. נוף.
9. באהל שם, רח' בלפור 30 ב־שעה 11 שעור על תפילות ישראל ע"י ד"ר ש. ז. כהנא.
10. בביהכ"נ הפוהמ"ז בהמשך שינקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה ע"י הרב מרדכי בהרב.
11. בביהכ"נ שערי שמים, רח' המעפילים בשעה 1.30 שעור בפ. השבוע ע"י הרב מ. מלאכי.
12. בביהכ"נ אליהו הנביא, שכ' עזרא בשעה 3.30 שעור בפרשת ה־שבוע ע"י הרב מ. מלאכי.
13. בביהכ"נ מגדל עוז, רח' ראשל"צ לבגדה בשעה 2 שעור ב־אורח חיים ע"י הרב י. מלאכי.
14. בביהכ"נ שערי ציון רח' לוינ־סקי 130, בשעה 4.30 שעור בפרשת השבוע ע"י הרב י. מלאכי.
15. במועדון אהבת חסד, נחמני 61, בשעה 8 בערב במסיבת עונג שבת ע"י שלחנות ערוכים. ירצה: הרב צבי מרבשוביץ. הפותח והמנחה: הרב משה בורנשטיין, פרקי חזנות ושירה ע"י החזן י. סלניק.
16. בביהכ"נ קהל חסידים, רח' רוקח 20, בשעה 11 בשעת קידושא רבה ירצה הרב ש. ז. הוכבי בענין פרשת שקלים. המנחה — הגבאי מר שלמה פולק.

ביום שני 3.1.76 תתקיימנה אי"ה הפגישות הבאות בבית הפועל ה־מזרחי אחד העם 108.

✱

משעה 5.30—4.30 ישיבת מזכירות תא עובדי ע. ת. א.
משעה 6.30—5.30 פגישת עובדי חנוך, גבוית ויתר המחלקה שעובדים בבית המרכזי של עיריית ת"א בכיכר מלכי ישראל.
משעה 7—6.30 פגישת עובדי ה־תברואה, הנדסה, וסדרנות, פיקוח וכ. המים.

במועדון קרית שלום בשעה 8.00 שעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן בשעה 9.00 שעור המדרש ע"י הרב ל. דייד.

מסיבת עונג שבת בשעה 4.00 ירצה על פרשת השבוע הרב י. שולמן בענייני דיומא מר י. פישמן.

תנועת האשה הדתית לאומית — ירושלים

עונג שבת במעון הרי פישל פר־שת השבוע הגב' מלכה טרגן. עיר־נים בתפילה הגב' שושנה הולצברג. בבית הכרם בפנסיון מרגוע פרשת השבוע הרב דוד שפירא.

בארגון ותיקי התנועה

השיעור ב„פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם ארגון ותיקי התנועה, יתקיים מחר, ש"ק, בשעה 3.30 אחר הצהרים, בביהכ"נ של היכל שלמה. את השיעור ילמד ר' משה גבירצמן. מרכזת השיעורים — הח' צפורה גרוזק.

השיעור ברמב"ם, מאת הרב חיים צימרמן, יתקיים ביום הראשון, ב־שעה שבע בערב, בביהכ"נ של היכל שלמה. הרב צימרמן יקדיש את שי־עורו למגילת אסתר וחג פורים. ה־קהל מוזמן.

תנועת האשה הדתית האלומית — חיפה

ביום שני כ"ט אדר א' 1.3.76 בשעה 8.30 בבוקר יתקיים קורס עזרה ראשונה במועדון החברה רח' ירושלים 27.

החברות מתבקשות לדייק.

תנועת האשה הדתית לאומית סניף תל־אביב

פרשת השבוע: המשך שינקין. בבית הכנסת רח' הבערכה 40. ה־מרצה: גב' רבקה נוה.

קרית שלום, בבית החברה בורנ־שטיין. רח' השח"ל, המרצה אפרימי.

ש ב ת:

בני־ברק במעון רח' ניסנבוים 14 מסיבת עונג שבת בשעה 4 אחה"צ ירצה מר פ. בלבן — תורת הגמול לפי ספר איוב.

מושב הגיד: ביום שני כ"ט אדר א' 1.3.76 בשעה 8.00 בערב בבית הח' מיכה גיבלר תרצה הח' דינה בוזא"ה — תאריכים בחודש אדר.

ימי עיון יתקיימו:

ראשון לציון: ביום שלישי ד' ניסן (23.3.76) בסניף הפועל ה־מזרחי רח' הרצל 53.

כפר סבא: ביום שלישי ראש חדש אדר ב' (2.3.76) בשעה 8 בערב במועדון „החברה" רח' ויצמן 113 הרצאת פרופ' ה. ברנוכר — „הציונות השקפת עולם יהודית בעידן המודרני".

בתכנית האומנותית: החזן אדלר — משנכנס אדר מרבין בשמחה. שירה בצבור בליווי אקורדיון. הפר־החה והמנחה — הרבנית שיר.

תנועת האשה הדתית לאומית
המחלקה לקליטה הברכות ההאיה של קולים

ליל שבת:
תל־אביב: במעון הירקון רח' ה־ירקון 66 עונג שבת שירה ושיחה על פרשה לשבוע עם החזן יוסף זיו. כשון עולים קסם — רח' בן יהודה 14 ת"א, עונג שבת שירה ושיחה על פרשת השבוע עם החזן מר יצחק שפירא.

אשדוד: במרכז הקליטה למסיבת עונג שבת שירה ושיחה על פרשת השבוע בהשתתפות חיילות דתיות.

יום שני:
תל־אביב: מעון עולים הירקון שעור ביהדות בשעה 7.00 בערב.
אשקלון: שכון הגרוזינים והבוכ־רים, חוג לעברית ויהדות ולימוד פרקי אבות.
חיפה: חוג ליהדות ואקדמאיות מבריה"מ הרצה פרופ' קורצווייל כהסכינן בחיפה בבית פרופ' תארש.

יום שלישי:
תל־אביב: מעון הקרבנים, מסיבת ראש־חודש אדר.

יום רביעי:
סבירן, קרית־אונו קיראון: פגי־שת מתנדבות עם עולים בתיכון רו־גוזין.
אור־יהודה: עם העובדים הקהי־לתיים החברה מלכה כהן ורבקה בלומנקרנץ בבית החברה מרתה קו־סקס בסביון.

יום חמישי:
מעון עולים קסם מסיבת ראש חו־דש המרצה הרב יונה איתן. תוכנית מוסיקלית שירה ונגינה — מר צדוק קוגל המנחה הגב' הניה רוזנבלום.

ירושלים

במוצ"ש — המלוה מלכה השנתית של ישיבת „תפארת ישראל" מרוזין

במוצ"ש ויקהל, תערך המלוה מל־כה השנתית של ישיבת „תפארת ישראל" מרוזין בירושלים, בהשת־תפות גדולי תורה, אדמו"רים, ראשי ישיבות, רבנים וראשי הציבור.

המסיבה המפוארת תיערך באולם האוכל של הישיבה, ברחוב מלכי ישראל בירושלים, במרכזה יעמדו דברי־ההתעוררות של גדולי תורה ל־חיזוק הישיבה, אשר התפתחה ב־תקופה האחרונה בממדים ניכרים ועומדת כיום בפני. תכניות פיתוח גדולות וחדשות.

במסגרת המסיבה תושמע קריאה מיוחדת לציבור חסידי רוזין ואו־הדיה, לנוכח המצוקה הכספית ה־קשה הפוקדת את הישיבה בתקופה האחרונה, לנוכח ההתייקרויות ה־מרובות והגידול המדהים של התו־צאות.

תל־אביב

ב„אהל שם" — עונג שבת

השבת פ' ויקהל (28.2.76):
ב־10 י. טברסקי — תנ"ך. ב־11 ד"ר ש.ז. כהנא — תפילות; ב־4 במסיבת „עונג שבת" תרצה הרב־נית נחמה רבינוביץ על הנושא: „נשים דגולות בהיסטוריה הישרא־לית". הפותח: יו"ר אהל שם מר משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש.ז. כהנא.

בבית הכנסת הגדול

השבת מברכין החודש, יתפלל ב־בית הכנסת הגדול בתל־אביב, אל־נבי 110, הרב הראשי לת"א־יפו, הרה"ג ר' י.י. פרנקל. יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר יהושע לרר בלווי מקהלה. מנחה: 5.15. שח־רית: 8.00 לפני קבלת השבת ה־שעור ב„רמב"ם" בהלכות שקלים, בנושא: „תרומת הלשכה, מה יעשה בה ?".

בית הכנסת ב„בית מרמורדש"

רח' עמק יזרעאל 80

זמני התפילות: מנחה וקבלת שבת לפי הזמן. שבת בבוקר: ב־7.30 שי־עור בפרשת השבוע ע"י הרב שמעון פרנקל שליט"א. תפילת שחרית ב־8.00. בשבת אחרי תפילת מנחה — סעודה שלישית. בכל יום שני ב־שבוע ב־7.30 בערב שיעורים בתנ"ך והשבה ישראל.

באגודת „אהבת הפר"

השיעורים מתקיימים בבית „אה־בת חסד" רח' נחמני 61, בשעה 8 בערב כדלקמן:

בליל ש"ק: מסיבת „עונג שבת" ליד שולחנות ערוכים, שיעור בפר־שת השבוע ע"י מרצה אורח, והחזן ינעים בזמירות.

ביום שני: שיעור בתנ"ך לחוג נשים — ע"י הרב ש. פרנקל.

ביום רביעי: שיעור ברמב"ם — ע"י הרב ד"ר ש.ז. כהנא.

חיפה

ביהכנ"ס לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל" לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות, ובשבת בבוקר ב־שעה 8.15 לפני התפילה בשעה 7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב יש־עיהו נגר, רבו של ביהכנ"ס. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של התלמידים ביה"ס שנפלו.

דרושה משפחה או זוג מבוגר
באזור קרית־משה, ירושלים
כבית לבחור ישיבה בזמן נסיעות האם לחו"ל.
להתקשר: בין השעות 8.00— 10.00 בערב לטל: 02-531618

לוח הצופה

● סג"ל קונה הכל ההישים טלויזיות מקררים מערכות חשמליים 832267 .863748
● ברמת"ג 3 מרווחות קרובה לישי־בה באזור העם 284178 עד 10.00 בבוקר.
● רווקה נאה דתית אקדמאית 28/164 מעוניינת ברווק דתי מתאים עד גיל 34 לכתוב אל ה.ד. 247 אשקלון.
● „נגה השמש", דודי שמש ו־חשמל, דגם מעולה, 7 שנים אחריות ובתשלומים נוחים, 03—764006 אחה"צ ובערב.
● רצוי שידוך לבתי, 19 תלמידת בית־יעקב. ת.ד. 3056 ה"א.
● פיני אדי קבלנים מציעים דירות פאר בפול 6 בני ברק מחירים ותנאים נוחים ירושלים 33 בני ברק 783915.
● מבחר דירות בכל חלקי בני ברק תכנס והוזכה „המקור" תוך, ירושלים 33 בני ברק 783915.
● השקעה מצויינת! מגרשים בתשלומים בכל חלקי הארץ „המ־קור" ירושלים 33 בני ברק 783915.
● בבני ברק, דרושה אשה לטי־פול בחולה. לפנות טלפון 796913.
● בבני־ברק למסורתיים! 3 הזל גדולים ק"ק 797750, 786286.
● בבני־ברק בקרית הרצוג למכי־רה דירת 3 חדרים 135.000 ל"י. 705141 בעבודה, אברהם.
● דרושה אחות בקבוץ דתי ב־דרום, עם מגורים, להתקשר במז־כירות קבוצת יבנה, טל. 055-22581.
● דרושה מנהלת בית לאדם בודד מבוגר דתי. כל יום מ־8.00—2.00 לפנות טלפון 981924 מ־16.00.
● אלמנה מסודרת מעוניינת להכיר בן־זוג עד 66 למטרה רצינית. להת־קשר בטלפון 338545. בשעות: — 8.00—10.00; 17.00—18.00.

לוח ירושלים

● ברובע היהודי דירה 3 חדרים, להשכרה, טלפון 411206.
● בירושלים, למכירה בכרם־אבר־הם, 3 + הול, הסקה דירתית, מקוצצת, 320.000. 02-33854.
● חברת ל־מעון מציעה: דירות פאר 3 חדרים, ברחוב בלד, סנהד־ריה, רמת־אשכול, ירושלים. 812750.
● למכירה דירת קוטג' 5½ חדרים + הסקה. אדמה פרטית ברחוב רבי נחמן מברסלב, שכונת גאולה. פר־טים ספראי 286866.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורנע שבוע 4 — אחר הצהרים של פורענות
אודיון — הרשות להרוג
ארנון — קנטרבורי במערומיה
מיטשל — החופשה הקצרה
הבירה שבוע 8 — רולרבול

תל־אביב

אסתר שבוע 2 — בעבור חופן יהלומים
גת שבוע 14 — מלחמה ואהבה
חן — אמריקני בהונג־קונג
סינרמה — ג'וקר
דרייב אין — שוד ההליקופטרים הגדול
פאר שבוע 6 — עוד יאיר השחר

חיפה

אורה שבוע 5 — האנגליה הרומנטית
אמפי — בשיני הכריש
ארמון שבוע 3 — רולרבול
אורלי — אמריקני בפריז
חן שבוע 2 — נמר של נייר
פאר — מלחמה ואהבה
רון — הפרט האחרון

היום

יום ו' כ"ז אדר א' תשל"ו (27.2.76)

פר' ויקהל

הפרק: יחזקאל לו־לח; המשנה: פאה א, ד־ה; הדף: עירובין לא; ההלכה: קצושי"ע לג, ב־ג.
שבת — הפרק: יחזקאל לט־מ; המשנה: פאה א־ב, ו־א; הדף: עירובין לב; ההלכה: הקצוש"ע, לג, ד—יא.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה
09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית
שידורי תכניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45

רשת א'

8.10 קונצרט בוקר 10.05 שר ושי־מון 10.15 שידורים לתלמידים בבתי הספר היסודיים 10.35 „רדידע" — משדרים להרחבת הדעת 11.15 שי־דורים לתלמידים בבתיה"ס היסודיים 11.35 „מוסיקה חוץ־אירופית" 12.05 מהקלטות התזמורת הסימפונית ירו־שלים 13.55 „מה במוסיקה" 14.10 לאם ולילד 15.05 „קבלת שבת"

רשת ב'

6.00 „שמע ישראל" „מה טובו" וסיכום המשנה היומית 10.05 „כאן בבית" 12.05 „בקצב יתר" 12.30 „בשיר וכחיוך" 13.05 „בחצי היום" 14.10 „כאן, שם ובכל מקום" 16.10 „סופשבוע"

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 7.05 ד"ר בוקר 9.05 ד"ש עם שיר 10.05 חמים וטעים 11.15 חיילים שואלים 11.40 העקודה היהודית 12.05 בגלגלי צה"ל 14.05 מצעד המרגניה 14.55 הפטורה השבוע 15.05 שלוש לפני שבת 16.55 הסי־פור החסידי הקצר.

טלוויזיה כללית

15.00 מהר יותר, גבוה יותר, חזק יותר — משדר ספורט לנוער 15.30 „שלום לבוא שבת", עם צמד רעים.

במוצאי שבת

רשת א'

19.05 יומן השבוע 19.50 פרקי היום בתנ"ך 20.05 „המבדיל" — „בלווה מלכה" 20.55 שיחה הופטית 21.05 „הסיטל" 22.05 שיחות חולין 00.10 רגע של שיר.

רשת ב'

18.30 במגרש הספורט 19.05 „זמר שכוהה" 20.05 תזמורות כלי נשיפה 20.35 „משירי זמר נודדי" 21.05 מוצאי־ספורט" 21.30 „פינה הגיאזי" 22.05 „שבת אחים" 23.05 ירדיוסק"

גלי צה"ל

19.05 פרות קודשות 19.53 על כל פנים 20.05 מעניין לעניין 21.05 מסורת במוסדות 21.30 היבות נגינה 23.05 שירי עם 23.45 יומן חצות 01.05 ציפורי לילה 02.00 מבזק ידי־עות 02.05 לא רוצים לישון.

טלוויזיה כללית

20.00 „אושפיזאי" (המארח) ישר־אל סדן משוחח עם אורחיו על קיד־מיות יהודית ומסייר עם צוות הטלי־וויזיה במוסדות מדרשית נעם 20.30 מבט לחדשות 21.00 מבט ספורט 22.00 סרט מתח 23.30 פסוקו של יום והדשות.

✱ למשפחות בנות 4 ילדים, תינ־תן הנחה בתשלום הארנונה של עיריית חיפה בשיעור של חדר אחד. למשפחות בנות 7—5 ילדים, תינתן הנחה דומה לשני חדרים ולמשפ־חות בנות 8 ילדים ומעלה, יינתן שחרור מלא מארנונה על הדירה, ללא התחשבות במספר החדרים. ב־פישג ילדים לצורך ההנחות, כלו־לים גם חיילים בשירות חובה.

האופרה הישראלית
מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ
ת"א: 28.2
ספינת השעשועים
מחזמר מאת קרן והמרשטיין
בקרוב:
האלמנה העליזה
כרטיסים: אלנבי 1, ת"א, טל. 57227

במוצ"ש 28.2.76
הבימה:
באנצר: אולם גדול
2 הצגות: ב־7 וב־9.30
סמלך נעמן: אולם קטן
הקאמרי:
בי"ס צוותא

הצופה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY
המו"ל: הצופה בע"מ, העורך: ש. דון־יחיא, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 528344 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628 ... ת"א, רח' המסגר 66, טל. 31554.
●
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולמבצען

هكذا من الاصل

مكنز من الاهل

בפגישה בין שרי הפנים והאוצר

הושגה התקדמות לפתרון המצוקה הכספית של הרשויות המקומיות

במסגרת המאמצים המידיים יועברו האמצעים הכספיים לרשויות במשך חודש מרץ

התקדמות רבה הושגה אתמול בפגישה שנערכה בלשכת ראש הממשלה בתל־אביב, בינו לבין שרי הפנים, האוצר והמנהלים הכלליים של המשרדים, במסגרתה נידונה הבעיה הכספית של הרשויות המקומיות. קדמה לכך פגישה נפרדת בין שרי האוצר והפנים.

בפגישה העלה שר הפנים, ד"ר יוסף בורג את מצוקתן הכספית של הרשויות המקומיות ותבע שהממשלה תתן דעתה להבאת פתרון הולם למצוקה זו. סוכם, כי יועמדו 50 מיליון ל"י נוספים לרשות משרד הפנים, למימון תקציבי הרשויות המקומיות לשנת 1975. סכום זה ישלים את התחייבויות הממשלה להחזר מסים שלא נגבו על ידי הרשויות המקומיות, בגין החלטות הממשלה.

בהמשך הישיבה נדון ענין העברת 139 מיליון ל"י, שהמשרדים הממשלתיים צריכים היו להעביר לרשויות המקומיות עד היום. שר האוצר הבטיח שהאוצר יהיה אחראי להעברת סכום זה.

המגמה — ללכת לקראת הרשויות

באשר ל־140 מיליון ל"י השנויים במחלוקת, הסביר מר רבינוביץ, שאין באפשרות אוצר המדינה ללכת לקראת הרשויות המקומיות. עם זאת סוכם שמשרד הפנים יאפשר לרשויות המקומיות לקבל הלוואות לכיסוי הסכום החסר בתקציב השנה, ומשרד הפנים יממן את תשלומי הריבית.

כן סוכם, כי במשך חודש מרס, יוזרמו לרשויות המקומיות כל הסכומים המגיעים להם על פי התקציבים שאושרו על ידי משרד הפנים, כולל 160 מיליון ל"י שהוקצבו בתקציב הנוסף שאושר לאחרונה על ידי הכנסת.

בסיום הישיבה נדונו המלצות הוועדה לשיפור המימון ברשויות המקומיות וסוכם, כי דו"ח הוועדה יובא בפני הממשלה לאחר ששרי האוצר והפנים יקבעו את המלצותיהם המשותפות לגביו.

דובר משרד הפנים, ציין, כי בדיון הועלתה גם שאלת איזונו של תקציב הרשויות לשנת 1976 כאשר, על דעת כל המשתתפים, נתקבלו אומדני משרד הפנים ביחס לתקציב ההוצאה המגיע ל־6,750 מיליארד ל"י. מאחר שקיים פער בין ההכנסה להוצאה, בהיקף של 150 מיליון ל"י, סוכם, כי שרי האוצר והפנים ייוועדו עם שרי הממשלה שמשרדיהם מקיימים שירותים משותפים עם הרשויות המקומיות, כדי לסכם בענין קיצוץ בהיקף, או ביטול שירותים, שניתן לבטלם כדי לספוג סכום זה.

✶ בפגישה שקיים יועץ שר הבטחון, מר אשר בן־נתן, עם נציגי הכפרים סכנין, עראבה ודיר חנא הגובלים בשטח אש 9 שבגליל המערבי נקבע שבשטח הסמוך לכפרים, שבו מצויים מטעי זיתים ואדמות מזרע שהם בבעלות האיכרים ובו לא יערוך צה"ל אימונים, יותר כניסת החקלאים לשם עיבוד חפשי של החלקות, על פי רשיונות שנתיים.

מנכ"ל בנק המזרחי המאוחד קרא למשקיעים ותעשיינים מארה"ב להשקיע בישראל

מר אהרון מאיר, מנכ"ל בנק המזרחי המאוחד בע"מ קרא למשקיעים ותעשיינים אמריקאים להשקיע בתעשיה הישראלית. מר מאיר דיבר במפגש של לשכת המסחר אמריקה—ישראל שהתקיים אתמול במלון וולדורף — אסטוריה בניו־יורק בהשתתפות מר ניון פ. ריפין הנציב המסחרי של מדינת ניו־יורק ומר א. בן אריה הקונסול הכללי בניו־יורק.

מר מאיר עמד על הכדאיות של ההשקעה בתעשיה הישראלית בעיקר לאחר תחולת ההסכם בין השוק המשותף וישראל, תוך ניצול ההסכם שנחתם בין ארה"ב וישראל בדבר מניעת כפל מסים. היתרונות הנוספים בהשקעה בתעשיה הישראלית נובעים לדברי מר מאיר, עקב המחירים הנמוכים יחסית לתשומות כוח אדם, תוך שילוב הידע המקצועי וכן עקב התמריצים המיוחדים הניתנים ע"י הממשלה לעידוד היצוא והוצאות ההובלה הנמוכות יחסית לארצות השוק המשותף.

מר מאיר נמצא בארה"ב לרגל חנוכת הנציגות הראשונה של בנק המזרחי המאוחד בניו־יורק שנתקיימה ביום רביעי בערב. במאורע זה השתתפו ראשי הבנקים הגדולים בניו־יורק, נציגי יהדות ניו־יורק, אישי כלכלה בכירים, שגריר ישראל באו"ם, הציר הכלכלי ונציגים ישראלים אחרים.

הסכסוך בפרשת בנק המלאכה נסתיים בפשרה בתיווך שר האוצר

מאת סופרנו הכלכלי

הסכסוך בפרשת הבנק למלאכה נסתיים בפשרה, בעקבות פגישה עם שר האוצר מר י. רבינוביץ. לפי פשרה זו נתקבלה התפטרותו של יו"ר מועצת המנהלים של הבנק, מר י. סלמן והתאחדות בעלי מלאכה הסכימה למינויו של נציג האוצר. מר י. גלאון — סגן הממונה על ההון במשרד האוצר — כמנכ"ל הבנק.

הסכסוך בבנק פרץ עם פרישתו של מנכ"ל הבנק, מר א. פיין. התאחדות בעלי מלאכה, המהווה מיצוג בהנהלת הבנק, רצתה למנות מנכ"ל מקרב אנשיה. האוצר, שרוב הכסף לבנק ניתן על ידו, לא הסכים לכך ועמד על בחירתו של י. גלאון. יו"ר מועצת המנהלים של הבנק אף הוא היה נציג הממשלה והתפקיד שימש מר י. סלמן, לשעבר מנהל רשות החברות הממשלתיות. בינתיים נתמנה סלמן למנכ"ל התאחדות האיכרים ובעלי המלאכה לא רצו בו. סלמן התפטר וכאמור הוחלט לקבל את התפטרותו. שנה יחפשו יו"ר חדש.

לקה בהתקף לב בעקבות מריבה בין צעיר לידידתו

בעל קונדיטוריה חיפאי לקה בהתקף לב לאחר שצעיר היכה את ידידתו, בעת שזו ביקשה מקלט מפניו בין כתלי הקונדיטוריה.

החשוד במעשה, שלום בר נתן, בן 22, נעצר ע"י משטרת חיפה והובא ביום ה' לפני שופט השלום הראשי רם סביר. המשטרה מייחסת לו חשד של תקיפה, התנהגות פרועה וגרימת נזק.

לדברי ב"כ המשטרה ניסה בעל הקונדיטוריה, יוסף קונישביץ להפריד בין החשוד לידידתו, ואז הותקף ע"י הצעיר. המשטרה טוענת כי החשוד גם ניפץ את חלון הראווה במקום. בעקבות תקרית זו לקה בעל הקונדיטוריה בהתקף לב והוחש לאישפוז בבית־חולים.

תסיסה בסניף אגודי בת"א

מאת סופרנו לענייני מפלגות

תסיסה שוררת בסניף ת"א של אגו"י, על רקע ההכנות לקיום בחירות במפלגה, עם התחלת מלחמת הסיעות ואשמת סיעת חסידי גור, בהנהגת הח"כ אברמוביץ, השלטת בסניף ת"א, מדריסת־רגל של הרב מ. פרוש, השליט בסניף ירושלים, לסניף ת"א. מכתב המביע תמיכה בפרוש מופיע בחתימת איש סניף ת"א בבטאון „קול־ישראל" היוצא ע"י פרוש. רבם של חסידי גור בת"א, שלמה לבקוביץ, יצא לאחרונה נגד הנהגת הסניף על שלא קיבלה דעתו בענין מועמדותו של אברך הכולל, הרב יחזקאל שטיפנהולץ, כמועמד לרב במחלקת הנישואין במועצה"ד בת"א.

* עוללות *

1500 מזוזות נבדקו בבי"ח „הדסה" בירושלים

במבצע מיוחד של חסידי חב"ד בירושלים בשיתוף עם הנהלת בית החולים הדסה התנהל מבצע מיוחד שבו נבדקו כאלף וחמש מאות מזוזות בכל בית החולים.

המבצע שהתנהל בפיקוחו של הרב רקובסקי רבו של בית החולים, הביא להחלפת מזוזות רבות שנמצאו פסולות, וכן לתיקונם של מזוזות רבות אחרות.

פעולתם של חסידי חב"ד בירושלים בבית החולים ארכה בקירוב לשלושה חודשים, ואשר לשם כך העמידו צעירי חב"ד בירושלים אנשים מיוחדים שטיפלו כמעט במשך כל שעות היום במבצע תיקון והחלפת המזוזות בבית החולים.

✡

מפעל לקולטי שמש הוקם ביוון בידע ישראלי

מפעל לקולטי שמש הגדול והמשוכלל ביוון, הוקם לאחרונה באתונה, בידע של „מירומית", מפעלי מתכת אשקלון. מר עזרא נוה, סמנכ"ל „מירומית", שמסר על כך ציין, כי לפי הסכם הידע ייצר המפעל היווני קולטים עם פחי קליטה מצופים שחור סלקטיבי. שיטת ציפוי זה היא בלעדית ל„מירומית", היא פותחה על ידי פרופ' צבי תבור.

מר נוה הדגיש, כי מערכות קולטי השמש ישווקו ביוון תחת השם „מירומית" וכי החברה היוונית מקווה שבתוך זמן קצר תכבוש את השוק.

רחוב בחיפה ע"ש הרב משאש זצ"ל

רחוב בחיפה יקרא על שמו של הרב יוסף משאש זצ"ל אשר כיהן כרב ראשי ספרדי לחיפה. הנהלת העיריה החליטה להסב את שם רחוב הבטחון המקשר את רחוב ערד בנוה יוסף לבין שדרות דורי שיקרא כעתה הרב משאש.

טענות נגד מבנה מועצת היצור והשווק

מאת סופרנו הכלכלי

מועצות היצור והשיווק במבנה הנוכחי שלהן נעדרות אחריות ציבורית אמיתית — טען אתמול ד"ר ד. יורעלי, מאוניברסיטת ת"א, בדיון על המועצות שנערך מטעם לה"ב שליד הפקולטה לניהול באוניברסיטה.

ד"ר יורעלי האשים גם את הקואופרציה, שהפסיקה למלא ייעודה ואינה מגינה על הצרכנים.

מר ד. ירדן, הממונה על הסובסידיות במשרד האוצר, תקף את ההחלטה להגדיל את מיכסות הביצים והחלב בשעה שיש עודפים במוצרים אלה. זהו דבר חסר כל היגיון כלכלי — אמר. הוא תקף בקיומן של מועצות השייך בשבעי שהן לטובת היצרנים והצרכנים כאחד.

צה"ל החל ליישם שיטת אימונים חדשה לטירונים

צה"ל החל ליישם שיטת אימון חדשה לטירונים — נמסר בשידור בגלי צה"ל. בשידור נמסר, כי בשיטת האימון החדשה יוחל תחילה בבסיס האימונים של גולני ואם תצליח תועבר לכל בסיסי ההדרכה בצה"ל.

סא"ל עמוס מפה"ד מסר, כי לפני יותר משנה ערכה מחלקת ההדרכה במטכ"ל שני מחקרים על הכושר הגופני והקליעה. הוברר, כי מערכת תמריצים אישית וקבוצתית מביאה לתוצאה טובה יותר בהקניית כושר גופני. חיילים אשר ניהלו רישום עקבי ומדויק של התקדמותם וקיבלו פרסים על כך הגיעו לתוצאות טובות יותר מחיילים שהתאמנו ללא רישום וללא מערכת תמריצים.

בתחום הקליעה הוברר, שתוצאות טובות יותר הושגו על ידי מדריכים בקבוצתיים. כמו כן התברר הצורך בהתקדמות אישית מקליעה ללא מאמץ גופני לירי תוך כדי הסתערות. לאחר המחקרים הללו הגיעה מחלקת ההדרכה למסקנה, שיש צורך במודל כולל ליישום המסקנות הללו.

כנס תלמידי ישיבות בני־עקיבא מאזור הצפון בישיבת „בית־שמואל" בחדרה

תלמידי כיתות י"א של ישיבות בני־עקיבא מאזור הצפון, השתתפו אתמול בכנס שנערך בישיבת בנ"ע „בית־שמואל" בחדרה.

את הכנס פתח הרב א. צוקרמן, ראש ישיבת כפר־הרא"ה, בהסברת חשיבות הכנס לתלמידים ששנה זו — השלישית בישיבה התיכונית — מהווה בשבילם, שנת לימוד מרכזית תוך ביסוס הכרתם התורנית ויעודם הרוחני. בבנין עמנו וארצנו.

הרב נריה מציע להקים מועצות תלמידים אזוריות

ראש ישיבת בנ"ע הרב מ. צ. נריה אמר: התכנסות תלמידי שביעיות שלנו מצפון הארץ, בישיבה הנושאת את שמו של הגאון ר' שמואל מוהליבר זצ"ל, צריכה לעורר אותנו להמשיך את פעלו של אותו גאון וצדיק — להחיות את שממות ארצנו בחומר וברוח. אשרינו שזכינו לחנוך היום את בית המדרש החדש של ישיבת „בית־שמואל" בחדרה — משפחת ישיבתנו צריכה להדק את קשריה ע"י הקמת מועצת תלמידים אזורית של הישיבות, אשר תחליט על פעולות משותפות, ערבי מפגשים טיולים, מחנה קיץ תורני וכן גרעינים להמשך הישיבות — אמר הרב נריה בציינו, כי המחזורים הקודמים רשמו דפים נאים ויצרו יצירה מרשימה: באחרונה, ברמת הגולן, במעלות ובימית, ואנו נקראים להמשיך בדרכם מתוך ראייה בהירה והכוונה ברורה לקראת המטרות הבאות עלינו לטובה, אשר יוחלט עליהן במרכזן.

ברכת המרא דאתרא

מרא דאתרא, הרב ד. חרגר דיבר על בעיות הנוער הדתי מטרותיו ויעודיו בחברה הלא דתית בתקופתנו. על „הנוער מול אתגרי התקופה". הירצה הרב יניב אשר הדגיש את חיי המעשה למען הכלל. המתבטאים בקירוב הנוער משכבות המצוקה ויישובה של ארצנו השלמה. סוד אחדותנו — חיים למען הכלל. ראש הישיבה המארחת, הרב ש. בורשטין, דיבר על דרכנו אל אמונה אמיתית וטהורה, תוך אחדות חיי הכלל בישיבה, המושג ע"י חיים לזולתנו.

הרב י. אריאל, מסר על התקדמות ישיבת „ימית" ויעודה הגדול, בהפצת תורה באיזור חדש ובעיר גדולה הנבנית על שפת הים היהודית של רצועת עזה.

כן התקיימו קבוצות דיון בהשתתפות בחורי ישיבות גבוהות וישיבות ההסדר שדנו בעיקרם בכיווני המשך וההתלבטויות הנוער כיום.

דברי הסיום נאמרו ע"י ראשי הישיבה מהישיבות שהשתתפו בכנס, שהודו, בין השאר, להנהלת הישיבה ובמיוחד למר ב. מרמור, על עזרתו לסידורו הטכני הנאה של הכנס. הכנס הסתיים בשירת „אני מאמין".

מגמה למנוע פיטורי חוקרים במוסדות להשכלה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

במגמה למנוע פיטורי חוקרים במוסדות להשכלה גבוהה שמממן משרד המסחר והתעשיה את כל ההוצאה הכרוכה בהקמת קשר בין חוקרים לבין התעשיה המקומית. חוקר העומד בסכנת פיטורין יתבקש לפנות ללשכת המדען הראשי במשרד לצורך מציאת תעסוקה הולמת.

פרטים אלה נכללים במכתב אשר שיגר המדען הראשי פרופ' י. יעקב לראשי המוסדות להשכלה גבוהה.

במכתב מבקש פרופ' יעקב את עזרת המוסדות ביצירת הקשר בין חוקרים לבין התעשיה ומציע את עזרת משרדו. הן בהקמת הקשר והן במימון הכנת „תיקי תעשיה" הכוללים רעיונות שיש בהם תועלת לתעשיה המסוימת. במכתבו מביע המדען הראשי את דאגתו בפיטורי חוקרים במוסדות להשכלה גבוהה.

גילוי מצבה על קברו של יוסף מימון ז"ל בבאר שבע

אתמול אחה"צ התקיים טקס גילוי המצבה בבית העלמין בבאר שבע על קברו של ר' יוסף מימון ז"ל, שהיה סגן ראש העיר באר־שבע ויו"ר המועצה הדתית. דברי אזכרה והערכה נאמרו ע"י א. גואלמן מהוועד־הפועל של המפד"ל, מר שקד מהתאחדות עולי לוב, מי שהיה חברו של המנוח, העלה קווים לדמותו ורב לשעבר הרב פ. וארץ, מי שהיה מורו ומחנכו בילדות של המנוח.

שלשום, ביום השלושים לפטירתו של יוסף מימון ז"ל, התקיימה עצרת אזכרה באולם הישיבות של עיריית באר־שבע במעמד סגן שר התקשורת א. מויאל, מזכ"ל הפוהמ"ז ד. ברנתן, הממונה על המחוז י. ורדימן, חברי מועצת העיריה, חברי המועצה הדתית וקהל רב של חברים ומוקירי זכרו.

ספדו למנוח ראש העיריה, מזכ"ל הפוהמ"ז, סגן ראש העיריה וצ. אילון, חבר מועצת העיריה ויו"ר סניף המפד"ל בבאר־שבע. הרב לבנון למד פרקי משניות לזכרו.

באותו מעמד הכריז מר בן־נתן על קריאת האולם הגדול בבית הפועל־המזרחי בבאר־שבע על שמו של יוסף מימון ז"ל.

✶ מזכ"ל ההסתדרות ירוחם משל היה אתמול אורח המזכירות הפעילה של ארגון־אמהות־עובדות בת"א וסייר, יחד עם יו"ר הארגון ח"כ אורה נמיר וחברות המזכירות, במוסדות הילדים של א.א.ע. בשכונת סלמה, עג'אמי (יפו) ואבו־כביר.

✶ שר המשטרה, מר שלמה הלל, אירח אתמול את שר העבודה מר משה ברעם בביקור עצירי בכלא רמלה, בבית הסוהר לנשים נוה־תרצה ובבחנה מעשיה.

שימל
רח' עקיבא 66 ב"ב
400 ל"י
חליפה לגבר
במספר מצומצם

למכירה ספר תורה
אשכנזי, לא חדש
במצב מצויין
לפנות טל' 03—704097
משעה 9.00 עד 14.00

שר הביטחון במיפגש ה„חוג הרעיוני המרכזי" של צעירי המפד"ל בת"א:

לא צריך לסגת מתחומי יהודה ושומרון בהם טמונות זיקות היסטוריות ורגשיות

מאת סופרנו בתל־אביב

„ביהודה ושומרון טמונים זיקות היסטוריות והתחייבויות רגשיות ולכן אין כל צורך לסגת מהתחומין" — אמר שר הבטחון מר שמעון פרס, במפגש ה„חוג הרעיוני המרכזי" של צעירי המפד"ל בתל־אביב, שנערך בהשתתפות מאות חברים, במלון „פאלי".

שר הבטחון חזר והדגיש חשיבותם ההיסטורית והאסטרטגית כאחד של שטחי יהודה ושומרון, וכשאין כל סתירה ביניהם, אין גם כל צורך להעתיק את קו ההגנה שלנו מערבה, אל עבר רצועת החוף הצרה, אמר.

בפתח דבריו העלה השר פרס קורות ביקוריו, בימים האחרונים, במוסדות חינוך צה"ליים, ופגישותיו הבלתי־אמצעיות עם צעירים, בהם עמד על הצורך להעמיק את החינוך היהודי וההודעה הלאומית בקירבם. „אם יש חולשה לישראל, הרי היא לא בגבול הסורי או המצרי כי אם בעובדה שצעירים רבים שוב אינם מודעים אל תולדות עמנו וארצנו. אמר השר בציינו כי צה"ל עושה מאמצים מרובים להחדרת ההודעה החסרה בקרב חייליו.

„לישראל כוחות — שלא היו לה מעולם

השר עסק בארוכות בנושאי הבטחון והישות הפלשתינאית, הטעים ואמר כי יש לישראל כיום כוחות שלא היו לה מעולם. הערבים, הוסיף, מכירים בעוצמתנו זו שאם לא כן היו אלה תוקפים אותנו בלא הפסק. לדבריו, אין ישראל מזלזלת בכוחות הערבים, ואל כול כוחות מתעצמים אלה היא נערכת כראוי. שקבענו מבחנו הצבאי באופן המעורר עידוד והכרה, הרחבנו מסגרות כח האדם, הציוד שובח ו„אנו ערוכים כדבעי לכל התפתחויות אפשריות".

שר הבטחון העריך גם את יכולת התעשיה הישראלית, בציינו ש כיום, אין למעשה דבר, שישראל איננה מסוגלת לייצר ואין אנו נופלים, הטעים. מכל מדינה אירופאית.

שלום יתכן רק בעוד עשר שנים

השר כפר עוד, כי להערכתו לא יהיה שלום בעשר השנים הבאות „אם כי יש התפתחות לקראת השלום ההדרגתי, ואת השלום יקדמו „כלי הנשק ששני הצדדים, הישראלים והערבים, שוב לא יוכלו לרכשם בשל מחיריהם הגבוהים".

להלן הסביר, בתשובה לשאלה, כי המושג „ביטול מצב המלחמה פירושו ששני הצדדים מחליטים שלא לפתור את הבעיות ביניהם בכח הנשק ואילו המושג אי־לוחמה משמעותו, בין השאר, שינוי הטון כנגד ישראל. ביטול החרם הערבי וכו'. כן הוסיף שתמורת הידידות עם ארצות הברית נאלצה ישראל לשלם את התמורה הפוליטית שכן „אין לנו משהו אחר לשלם עבורה".

את המפגש, השני במספר של ה„חוג הרעיוני המרכזי", פתח שמואל נפן, מראשי ה„חוג" בת"א, שעמד על מהותה של הכנית ההרצאה של שר הבטחון בנושאי הבטחון והישות הפלשתינאית. הפותח מסר על הרחבת מסגרת פעילותו של ה„חוג", המקיים את מיפגשיו באווירה נאותה, אחת לחודש, בהשתתפותה של אישיות מרכזית, זו או אחרת, במדינה.

„אגד" תגיש לבדיקה תוכניותיה לשינויים בתדירות הנסיעות

בפגישה שנערכה אתמול אצל מנכ"ל משרד התחבורה, מר צהר שילו, בהשתתפות מזכיר „אגד", ד"ר רמון הראל והמפקח על התעבורה, סוכם, כי „אגד" תגיש למפקח על התעבורה את תוכניותיה המפורטות לשינויים בתדירויות הנסיעה, בצירוף נתונים לגבי מספר הנוסעים. המפקח על התעבורה, באמצעות המפקחים המחוזיים, יבחן תוכניה זו של „אגד" ויאשר שינויים בהתאם להחלטות ועדת גולומב שקבעה, כי יש להתאים התדירויות לשינויים בביקושים לנסיעות.

לפי הנחיית שר התחבורה ייעשה הדבר תוך הקפדה שלא תהיה פגיעה משמעותית ברמת השירות לציבור.

אישים ומוסדות

יוסף קלארמן ראש עליית הנוער וחבר הנהלת הסוכנות חזר ארצה מועידת בריסל. ממושב הקונגרס היהודי העולמי בפאריס ומישיבת הנהלת הסוכנות בלונדון.

תנועת האשה הדתית לאומית
בשיתוף:
קרן קימת לישראל — המחלקה הדתית
יום עיון וסיור
יתקיים בעז"ה ביום שני כ"ט אדר־א' 1.3.76
ברמות שפירא
לסניפים:
רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק, פ"ת, ראש העין, נחלים
מסלול הטיול: —
מודיעים, בית שמש, מגילת האש, פארק קנדה.
✶ הרצאה — „מצוות ישוב ארץ ישראל" — הרב שוויצר, רבה של כפר יונה
✶ הרצאה — ההיסטוריה של המקום ופעולות הקק"ל בהתיישבות מר אהרון ביר
✶ כיבוד קל
פרטים בהזמנות

תנועת האשה הדתית לאומית
משרד הסעד
השרות לעבודה קהילתית
סמינר להנהגה תנועתית - קהילתית
יפתח באוניברסיטת בר־אילן באודיטוריום ע"ש ארגנטינה ביום רביעי א' אדר־ב' 3.3.76 בשעה 9.30 בבוקר
בתכנית:
התכנסות, רישום וחלוקת תיקים
ברכות: מר זבולון המר — שר הסעד
הח' טובה סנהדראי — מרכזת התנועה
הח' שרה שטרן־קטן — אוניברסיטת בר־אילן
הצגת תכנית הלימודים —
הח' זהבה מלכיאל — יו"ר ועדת התרבות הארצית
הרצאות — „הקשר של עם ישראל לארץ ישראל" —
הרב שמחה הכהן קוק — רבה של רחובות
„דמותו של מנהיג" — הרבנית אילה גליקסברג

עוז ושלום
החוג הרעיוני מדיני לציונות דתית
ביום רביעי א' אדר־ב' (3.3.76) תערך אי"ה
בשעה 8.30 בערב
בבית הקיבוץ הדתי, רח' דובנוב 7 תל־אביב
הרצאתו של אפרים שולה
על הנושא:
מינהל השטחים — בעיות חברה וכלכלה
— חברים ואוהדים מוזמנים —

הכל - לבית שפיצר
ירושלים
רח' יפו 51 בחצר
הזדמנות בלתי חוזרת!!!
לשטיחים מקיר־לקיר כולל ההדבקה
„קינג" — „רויאל" — „ווקינג"
במידות גדולות
במחירים מפתיעים — ובתשלומים

זוג צעיר!
אם אתם שואפים לחיי תורה מלאים
אם אתם רוצים לחיות באוירה שקטה בתוך נוף נהדר
אם ברצונכם להתפרנס מיגיע כפיכם
אם אתם מוכנים להתמסר להקמת מושב שיתופי חדש
•••מקומכם אתנו
מבוא מודיעים
מושב שיתופי של פועלי אגודת ישראל
ד.נ. המרכז טל' 964582

יהלומנים!
להשכרה מלטשת
עם קופה וכל השכלולים האלקטרוניים
עם טלפון פנים וחוץ
ברחוב החשמונאים 7 בני־ברק
לפנות לטל': 615905, ת"א

ברכות מאליפות לכבוד הרב הגאון
מוהר"ר **יעקב אריה פלבניק** שליט"א
חבר הרבנות הראשית לחיפה ורב לשכונות מצפה שנן
איש המעש, רב פעלים רבות בשנים
להתמנותו למשרה הרמה לכהן ראש לשכת הרבנות בעירנו
יצא דרכו צלחה, ויעשה חיל בתפקידו החדש — כה לחי
עובדי מחלקת הכ...
של
הרבנות הראשית

צוות העובדים
בסמינר הממ"ד — למו"ג בחיפה
ובאולפנה סגולה — קרית־מוצקין
מברכים את
הרב ד"ר רפאל וינברג
לרגל הופעת ספרו
תשובות רב שר שלום גאון

הרבנות הראשית לישר...

תשובה לרבים

בזמן האחרון פנו אלינו רבים בשאלה בדבר כשרות ... מהדג מרלוזה המיובא מארגנטינה, הרינו להודיע שמנהל המחלקה הרב ד. נשר שליט"א ביקר לא... בארגנטינה, בדק את הדג הנ"ל וכן את סדרי ... לפילה הנעשה ע"י משגיח נאמן קבוע ותמידי ... חשש להשתמש בדג הנ"ל. יש רק להקפיד שעל ... יהיה רישום שם הדג ושם הרב המכשיר.

מחלק הכשרות הא...

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות
המחלקה להכשרת עובדי הוראה
בית המדרש הממלכתי־דתי למורים ולגננות
כפר הנוער הדתי
החלה ההרשמה
לשנת הלימודים תשל"ז
למסלולים הבאים:
א. גננות
ב. מחנכות לגיל הרך
ג. מורים לביה"ס היסודי
ד. מורים לחקלאות בחטיבת ה...
מסלולי ההתמחות: —
טבע, חקלאות, חינוך מיוחד
הסמינר מקיים פנימיה מלאה
לקבלת פרטים נוספים ולהרשמה נא לפנות למזכירות הממ"ד למו"ג, כפר הנוער הדתי, דואר כפר חס־... (טלפון: 04—952022).

משרד החינוך והתרבות
מינהל החינוך המחלקה לבר...

תעריפי בחינות - הודעה לציבור הניבח...

מובאים בזה לידיעת ציבור הניבחנים, פרטים על ה... החדשים לבחינות שיהיו בתוקף ביום 1.4.76.

א. בחינות לניבחנים חיצוניים (אקסטר...

- פתיחת תיק לניבחן חיצוני —
- בחינה מוקדמת —
- ערעור על בחינה מוקדמת —
- בחינה מוקדמת בחו"ל —
- בחינה בגרות — כל הסוגים —
- ערעור על בחינת בגרות —
- בחינת בגרות בחו"ל —
- אשור ציונים נוסף —
- העתק תעודה נוסף —

דמי ההרשמה לבחינות האקסטרניות של מועד קיץ (יוני—יולי 1976) יהיו לפי התעריפים החדשים דלעיל. על ניבחנים חיצוניים המתעתדים להבחן ושבידם שוברי... עליהם מודפסים התעריפים הקודמים — לשלם בעת ה... גם את ההפרש בין הסכום הרשום בשובר המצוי... התעריף החדש.

להלן אופן ביצוע התשלום:

1) באמצעות השובר המצוי הנמצא בידי...
2) באמצעות שובר ריק, הנמצא בכל בית דוא... עליו יצויינו כל הפרטים הרשומים. שובר ... בתוספת סכום ההפרש בין השובר המצוי ... החדש.
3) יש לצרף את השובר הידני לשובר המצוי.

הניבחנים מתבקשים להקפיד על ביצוע ההוראות הנ"ל... ניבחנים שלא ינהגו כאמור לעיל לא יוכלו להבחן.

ב. בחינות מילואים למורים וגננות בלתי מוסמכים

- בחינת מילואים —
- ערעור על בחינה מילואים —
- טופס תעודה למורה —

ג. בחינות לניבחני בתיה"ס העל־יסודי... ובתיהמ"ד למורים וגננות

(ניבחנים אקסט...)

התעריפים החדשים פורסמו בחוזר מיוחד שנשלח ל... החינוך.

מחלקת
התרבות וההסבר...
המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל ה... בישראל

בסניף בני־ברק — בליל שבת פרשת ויקהל בסניף ה...
א) סקירה על פרשה השבוע — הרב י. בן־זאב
ב) על הנושא „לאחר ועידת בריסל" ירצה — מר אפריים ...

חוג הרבנים בתל־אביב, רח' יהושע בן־נון 48 — ב... כ"ח אדר א' (29.2.76), בשעה 7.00 בערב — יהו... צבי ויזם בהלכות תשובה לרמב"ם.

באופקים — יום א' כ"ח אדר־א' (29.2.76) התקיים מסיבה... חדש בסניף הפוהמ"ז בהשתתפות ח"כ אברהם מלמד ... דוד דניגו. מנחה — הח' אברהם רביבו, יו"ר מועצת הפו...

ברמת־גן — יום ג', ל' אדר־א' (2.3.76) יתקיים החוג ל... בשעה 11 בבוקר בהשתתפות הרה"ג מ. י. אושפיזאי של...

חוג
ידידי המדרשיה
בישראל
ועד ההורים

העצרת השנתית המסורתית תשל"ו

ברצות ה', ה' אדר ב' התשל"ו (7.3.76)	ברצות ה', כ' אדר ב' התשל"ו (22.3.76)
ב„היכל התרבות" בתל־אביב	באודיטוריום חיפה
אורח הכבוד:	אורח הכבוד:
פרופ' ג'אן (יונה) הלפרין מג'נבה	רב אלוף (מיל.) חיים לסקוב
חבר הנשיאות העולמית של „חוג ידידי המדרשיה"	

בתכנית האמנותית
משחק פורים: [illegible]

עריכה ובימוי: שמואל בונים
ניהול מוסיקלי: המנצח מנשה לברן
השחקנים: שלמה בר שביט
גדעון זינגר
אברהם מור
שמוליק סגל

מקהלת תלמידי מדרשית נעם פרדס־חנה
ו„קרית יעקב הרצוג" כפר־סבא

ההתחלה בשעה 8.30 בערב בדיוק
הדלתות תנעלנה בשעה 8.15

כל ההכנסות קודש לקרן המילגות לתלמידים מעוטי אמצעים המתחנכים במוסדות המדרשיה

הזמנות
לעצרת בתל־אביב — ניתן להשיג במשרד המדרשיה בתל־אביב, ליליינבלום 25 א', טל. 52637/8
לעצרת בחיפה: — „פור", חיפה, רח' הרצל 1, טל. 643779

העצרת נערכת בסיועו האדיב של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

סיכוי, הסיכון המלכודת..

מאת יונה כהן

אחד מחברי הממשלה טרח להסביר לי מה רב ההבדל בין הסכם לאי-לוחמה, שאינו בעניינגו, לבין הסכם לביטול מצב של מלחמה שאליו אנו חותרים. גם סגן רה"מ ושר החוץ, יגאל אלון, בנאומו בכנסת בנושא זה רבה כי. אין הוא רואה טעם בשלב זה יכנס לדיון עיוני על ההבחנות המשפטיות שבין „מצב לוחמה" „מצב מלחמה", וכי הממשלה עוסקת עתה בנסיון להביא לסיום מצב המלחמה".

את הגישה הזאת של הממשלה ... שר החוץ כי התלהה של ה... ליפות את כוחה של מכ... ארה"ב לבדוק אפשרות של ... מתן על סיום מצב המלחמה ... מצרים, ירדן וסוריה אינה ער... סתירה ליעדנו המדיני המרכזי ... לשלום מלא, וכי מצב מש... ייני של סיום מצב המלחמה ... במסע אל השלום המלא. כי ... דבסיעיי להבחנה זו גיים השר ... מצב היחסים שבין בריה"מ ... מאן...

על משהו שמראש אנו יודעים שאין הוא שלום...

שאלות ללא מענה

מכאן השאלות הנוקבות שנותרו ללא מענה: אם כך נוהגת הממשלה לגבי הסכם עם ארה"ב, שנחתם לפני פחות משישה חדשים, הסכם שעל כל מלה ועל כל פסיק בו התווכחו וישבו „שבעה נקיים", מה יהיה דינם של סעיפים שהם ברורים פחות, שעירושלים ידוע מראש, כגון באילו. נתונים יכירו באש"פ, כיצד יובטח הסיוע בדלק ובנשק, כיצד ומתי יופעל „וטו" ועוד סעיפים באותו „מיזכר הבנה" עם ארה"ב שיש בהם פנים לכאן ופנים לכאן...

הוא אשר אמרנו. משום מה אנו הופכים את שליטי ערב ל„צדיקים" אשר מלאכתם נעשית בידי אחרים, בידי ממשלת ישראל... אנו מושיבים „חכמי מדינה ויודעי משפט" לדון מה זה הסכם שמראש ברור שאינו שלום, בתמורה אותה אנו מבקשים. קל לשער שאותו „סיכום" עם ארה"ב על בסיס משפטי-מדיני של „ביטול מצב המלחמה" יהווה קו הזינוק וראשית המו"מ, שבהמשכו נעמוד בפני מצב מגוחך: או ניכנס לעימות עם ארה"ב כשנסרב ל„נסיגה" מסויימת באותו סיכום, או ניאלץ להיכנע ולקבל משהו שהוא פחות יותר משחשבנו, ורחוק יותר מן השלום...

למצב זה אנו נקלעים במהלך שר החוץ הודיע שפרי יזמתנו הוא, שלא לומר שנשיא ארה"ב הוא שלחש באזני רבין שיותר מהסכם על ביטול מצב מלחמה אין לדבר, ומאידך, אין לומר שר החוץ הצעתו של הנשיא לבל יעמוד במצב בלתי נוח אם „זה לא ילך", מה גם ששנה בחירות היא לו...

אלא מה, שר החוץ וחברים אחרים בממשלה משליכים את יהבם על קשיות לבם של שליטי ערב ומקווים ל„הכבד ה' את לב פרעה". דומני שבפעם הזאת אנו מסייעים לשליטי ערב לחזור ולהתחמק מחובתם להשיב בדרורות לנו ולעולם, אם רצונם בשלום או לאו. למעשה הם מקיבים ומכריזים כי אין פניהם לשלום, אלא שבסיועה האדיב של ממשלת ישראל יכולים שבו יעמדו בים „להחזיר את הכדור אלינו". יוכלו לתבוע מישראל לדון על ה„תמורה" דווקא, ולאחר פיני הבריות ההגונות. שלל ביטול מצב המלחמה יזדקר רק כשממשלת ישראל תגיע נכונות ל„נסיגה כוללת" ו„מילוי זכויות הפלשתינאים". ואף אנשים נשיא מצרים „המתון", כבר השמיע הכרזות כאלה...

*

השאלה היסודית בעינה נשארת: למה לממשלת ישראל להוציא את „הערמונים מן האש" במקום הערבים, כדי שאצבעות ידיהם לא יכוו? למה לשחררם מהצורך בהגדרת גבור בותם הם לבוא להסדר שלום?

לאחר הסכמי „הפרדת-הנסיגה" עם מצרים ועם סוריה נותרה דרך אחת, תביעה פשוטה, הגיונית וגבוהה, כל ישראל דרך בעולם יכיר בכוונתה. שטחים תמורת שלום. כל מה שהוא פחות מזה, אינו אלא המשך מצב המלחמה למעשה, שהאויב יקבע את מועדה. ... שלום אמת כשם שההחזרה שטחים נעשית בכנות ובלא התחמקות. אין זה מאוחר עדיין למנוע מגיסות לא טעם ולא שלום.

גם תמרון מדיני?

... נוסף השמיע שר החוץ, ... של רמז בלבד, והוא שישראל לנקוט בתמרון מדיני על אף ...ים הקלושים להצלחה תמרון ... התמרון? — נסיון להחזיר ...ידת ביוזמה, שעודדו המדיני ... וכ"ל האו"ם, ... את אפשרויותיו, ונסיון להביא ... מדיניות השכנות, או כל אחת להידברות עמנו על כשבמוע ... של הסכם לביטול מצב ה... בנאומו בכנסת אמר זאת ... כך: „מוקדם, מוקדם מאוד ... מה סיכוייו של מהלך כזה. ... יש בו בכנות ובפתיחות ראש. ... בתוך מה הם סיכוייו המס... אולם, גם אם צפייה אכזבה. והוא לא בלתי צפויה, הרי נותן על ידינו סיכוי להפ... המלחמה, סיכוי שיש לו מש... אוזה כרוצה אם נגיע לכלל ... עם ממשלת ארה"ב על כש... סיום מצב המלחמה, לפני ש... תקבע את עמדתה, או תת... מפני מדינה ערבית כלשהי".

... שר החוץ משהכע אפשרות של שליטי נישות: הגישה ... לבנו וממשאלותינו ...יצו לנו, במהותו והוכנו ... מושג „סיום מצב המלחמה". ... הקריבה שהדאג לרווק מושג ... ביטוי מעשי. ובתוך — ... האמריקאית...

... גילה לנו שר החוץ שיש... היא אשר יומה את המהלך ל... שיקולית, ולא תוות לחץ. ... ואולי אף הסוכנו, שכבר ... זה הוא שמספטים שונים אנו ... הכל להסל על אחרים ול... של עצמנו. ... מהצד שבנגד אין אנו יוע... „ממליך", ... זה על „הסכם" בשל כך.

סאדת מחזור אחרי מדינות הנפט

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

הביקור שערך השבוע הנשיא המצרי אנואר סאדאת בארצות הנפט העשירות נועד לגייס כספים כדי להקל את מצבה הכלכלי של ארצו. לפי הערכות של מומחים שפורסמו לאחרונה, חובות מצרים מסתכמים בכ־14 מיליארד דולר, מהם שבעה מיליארד בחובות אזרחיים ושבעת הנוספים בחובות צבאיים לבריה"מ.

הלחץ על מצרים להחזיר את החוב הולך וגובר. לאחרונה שהתה במצרים משלחת סובייטית שבאה לדרוש ממצרים להודרג ולהחזיר את חובותיה. לאחר דיונים רבים לא הגיעו המצרים והרוסים לעמק השווה. מצרים הודיעה למשלחת כי אין ביכולתה להחזיר את חובה לבריה"מ בתשלומים גדולים. מאידך גיסא עמדו חברי המשלחת על כך שמצרים תסלק את חובותיה בהקדם ככל האפשר.

התרחקותו של הנשיא סאדאת מבריה"מ והתקרבותו לארה"ב בתקופה שלאחר מלחמת יום הכיפורים סיבכו את מצבה של מצרים עוד יותר. הרוסים שחשים כי סאדאת בגד בהם דורשים לא רק שמצרים תסלק את חובותיה להם אלא אף התחילו להערים קשיים חמורים בהספקת הנשק למדינה זו. מאז סיום אותה מלחמה מתלונן סאדאת כי אין בריה"מ מכבדת את התחייבויותיה למצרים ואינה מספקת נשק בתמורה. יותר מזה, בריה"מ אף אינה מוכנה לתת נשק חדש. לאחרונה חלה החמרה במצב וזאת משנודע כי בריה"מ מסרבת לספק חלקי חילוף לכבודי המטוסים הסובייטיים שרכשה מצרים. אמברגו זה עלול לגרום לשיתוקו של חיל האוויר המצרי.

ההנהגותם של הרוסים ורצונו העז של סאדאת להתרחק מבריה"מ ולהתקרב לארה"ב אלצו אותו לחפש אלטרנטיבה לבריה"מ כספק נשק למצרים. מצרים התעניינה בנשק אירופי ובעיקר צרפתי הוכהר לה כי תוכל לקבלו תמורת מטבע זר. הסעודים היו אלה שהבטיחו עזרתם הכספית למצרים לבצע רכישות נשק במערב. אך נראה שאין התרומה וההבטחות הסעודיות מספקות את הדרישות הכספיות המצריות.

אבל החזרת החובות המצרים לבריה"מ ובעיית האמברגו הסובייטי אינן הבעיות היחידות של סאדאת.

*

דאגותיה של מצרים

בעקבות מלחמת יום הכיפורים חלה עליה תלולה במחירי מוצרים רבים בעולם ובעיקר מוצרי המזון והנשק. במאמר שפורסם לאחרונה על ידי העיתונאי המצרי ד"ר לוטפי עבד אל־עזים בעתון „אלאהראם אלאקטסאדי" (אלאהראם הכלכלי) אנו מוצאים תיאור מפורט לבעיות הקשות של מצרים. אלעזים קובע שהגרעון במאזן התשלומים של מצרים שהיה 569 מליון דולר בשנת 1973 — הגיע לכ־1.4 מיליארד בשנת 1974 וקפץ ל־3 מיליארד דולר — או שליש מהתפוקה הלאומית הגולמית של מצרים בשנת 1975.

ד"ר אל־עזים מצטט את דבריו של ד"ר אחמד אבו־איסמעיל, שר האוצר המצרי, על המדיניות הכלכלית של מצרים בשנים 1976—1975: נועדו להציג את מצבה הכלכלי הבראשו של מצרים: „מצב המלחמה שעודנו קיים, דורש הפניית חלק גדול ממשאבינו הכלכליים ואשר אנחנו היה להפנותם לפיתוח כלכלי וסוציאלי, לאספקת דרישות ההגנה והבטחון הלאומי". השר הוסיף כי הפסדיה של מצרים מיוני 1967 עד אוקטובר 1973 הגיעו לסכום האגדי של כ־40 מיליארד דולר.

כדי להחזיר חלק מן החובות הלוחצים ביותר, נאלצה מצרים לקחת הלוואות לטווח קצר ובריבית גבוהה, בצורה זו, פתרה אומנם חלק מבעיותיה המיידיות, אך התמונה בכלל לא השתפרה. אדרבא, חובותיה הלכו וגדלו. מצבה של מצרים החמיר בצורה כזו, שבנקים רבים בעולם מהססים — או אף מסרבים — להלוות לה כספים, מחשש שמא לא תוכל לסלק חובותיה.

ארצות־הברית, שרצתה להפחית את השפעת הסובייטים במצרים, מסייעת לנשיא סאדאת מאז מלחמת יום הכיפורים. מאז אותה מלחמה הקציבה ארצות־הברית 150 מליון דולר על שיקום ערי התעלה ושלחה כיצורים מגומרים ומכונות חקלאיות בשווי 80 מיליון דולר. לפני הסכם הביניים ביקש הנשיא מהקונגרס עבור מצרים, סכום של 500 מיליון דולר. אך סכום זה הועלה ל־750 לאחר ההסכם. נוסף לכך ביקש המימשל מהקונגרס 200 מיליון לסיוע כלכלי. הסיוע האירופי למצרים לאחר פתיחת התעלה היה מצומצם לכדי. בסך הכל העניקו יפאן, גרמניה המערבית, דנמארק והולנד — סיוע בסך 85 מיליון דולר.

הסיוע הזה, טיפין־טיפין, אינו מהווה תרופה יעילה לתחלואיה של מצרים. מדינה זו, לדעת כלכלנים, זקוקה לשישה עד שבעה מיליארד דולר בשנה — לכשך שנים רבות — כדי להתגבר על בעיותיה הכלכליות החמורות. ברור, שהסיוע האמריקני האירופי והערבי שהוזכרו לעיל אינו עונה על דרישות אלה. המדינות היחידות היכולות אולי לעזור הן מדינות הנפט הערביות.

*

לאחר תהפוכות רבות

יחסי סעודיה מצרים עברו תהפוכות רבות. עד למלחמת ששת הימים שררה יריבות מרה בין סעודיה לבין מצרים על רקע נאצר בעסקה של התערבותה האומללה בתימן. המשטר המהפכני של נאצר היווה איום ישיר על קיומה של סעודיה בעלת המשטר המונרכי. מפלתה התמורה של מצרים ב־1967 המציאה את דמותה והפגעה קשה ביוקרתו של ה„ראיס". מצרים הוציאה את כוחותיה מתימן וסעודיה נשמה לרווחה.

מותו של נאצר ועלייתו של סאדאת יצרו תנאים טובים לשיתוף פעולה בין שתי המדינות. סאדאת לא אימץ לעצמו את מדיניות קודמו להתערב בעניניהם הפנימיים של מדינות ערב האחרות. מאז ואילך החל תור הזהב של יחסי שתי המדינות. סעודיה העשירה החלה תורמת כספים למצרים הרובצת תחת עול בעיותיה הכלכליות. היא החלה להפעיל את השפעתה על ארה"ב שתפעל להחזרת השטחים הערבים הכבושים. ולבסוף נרתמה למבצע המלחמתי המצרי שנועד להביא לתזוזה במצב במזה"ת, על ידי הפעלת אמברגו נפט על ארה"ב.

התמיכה הערבית של ערב הסעודית בהסכם הביניים נזקפה לזכותו של סאדאת. הוא הבין שכדי לצעוד בהסכם ביניים עם ישראל הוא חייב בראש ובראשונה את תמיכתה הכלכלית והפוליטית של „האחות הגדולה והעשירה" בעולם הערבי, סעודיה. למטרה זו הוא יצא במאי אשתקד ולפני בוא קיסינג'ר לאיזור, לערב הסעודית כדי לשכנע את שליטיה החודשים בבדיקת הצעדים המצרים הבצורים. הביקור של המלך ח'אלד הסעודי לאחר מכן במצרים וההודעה המשותפת של שני המנהיגים המצרי והסעודי בה הובעה תמיכה סעודית במדיניות מצרים היוו שיא הצלחתו של סאדאת. סביר להניח שהוא ידע היטב את עצמו איתן כל זמן שהסעודים ממשיכים בתמיכתם זו.

שליטי ערב הסעודית מעוניינים שסאדאת ימשיך בשלטון במצרים. רצונם זה מבוסס על האמונה שעזר מעמדו במדינה זו עלול לגרום להשתלטותם של חוגים קיצוניים מסוג נאצר והבריה. ערב הסעודית שנמצאת עתה בעיצומה של תכנית חומש בסכום האגדי של 70 מיליארד דולר אינה רוצה בזעזועים בעולם הערבי בשלב זה. נראה איפוא כי הסעודים אכן יתרמו למצרים ויסייעו ביד סאדאת לפתור חלק מבעיותיו הבוערות אך לא יפתרו את בעיותיה הכלכליות החמורות של מצרים. באשר ליתר המדינות בהן יבקר סאדאת כגון כווית, אבו דאבי ויעוד. תרומתן של אלה קרוב לודאי תהיה קטנה מזו של ערב הסעודית.

*

השינויים שלאחר „הסכם הביניים"

סביר להניח שסיורו של סאדאת במדינות הנפט אינו קשור רק לבעיות כלכליות מצריות. מאז נחתם הסכם הביניים שימשה מצרים מטרה נוחה להתקפה על ידי המדינות הערביות הקיצוניות ובעיקר סוריה עיראק ולוב ואפילו ירדן. כתוצאה מהתקפות אלה חש סאדאת שדמותה של מצרים כמנהיגת העולם הערבי הלכה ונתמעטה. סוריה, מאידך גיסא התקופת העיקרית מהחלה בדרגה להתבלט „כמנהיגה האמיתית" של העולם הערבי. סאדאת יצא איפוא להחזק את דמותה של מצרים ולהסביר שוב ושוב כי מצרים לא ויתרה על האופציה הצבאית. דבריו פורסמו השבוע. הוא הזהיר כי אם לא תכונס ועידת ג'נבה תפרוץ מלחמה.

אבל נראה שבסעודיה לא נתקל סאדאת בקשיים רבים להסביר עמדתו. מדינה זו, למרות שהיא ממעטה בהבעת דעות חד צדדיות לצד זה או אחר בעולם הערבי, תומכת כאחד במצרים ובמדיניותה. הקושי יהיה בעיקר בכווית מקום שם השפעתם של הפלשתינאים היא חזקה מאוד. ואמנם, למרות השפעתו המתונה של שליט מדינה זו צבאח סאלם אלצבאח. בכווית גרים למעלה מ־150 אלף פלשתינאים. רבים מהם בעמדות מפתח במימשל ובאדמינסטרציה. שוב לזכור שערפאת החל את פעילותו בכווית מקום שם מצא אוזן קשבת ותומכים לרעיונותיו. לאחרונה נודע כי שלטונות כווית נענו לבקשתו של אש"ף והחליטו לנכות משכורתם של חודש מכל העובדים הפלשתינאים בעיריית כווית ולהעביר את הכסף לידיו. בכווית כמו מספר ארצות אחרות במפרץ הפרסי כבר מנוכים חמשה אחוזים מן המשכורת של הפלשתינאים לטובת אש"ף. בפרלמנט הכוויתי מורגשת היטב השפעתם החזקה של הפלשתינאים. הצעות סיוע למצרים שהובאו בעבר לאישור הפרלמנט הכוויתי הפסו לדיונים סוערים ולהם שבהלכו התקפה מצרים קשות. לאחרונה נאלץ נשיא רומניה לבטל את ביקורו בכווית זו ואת משוכנתה בקורת קשה על ארצו בפרלמנט הכוויתי על קיום יחסיה עם ישראל.

לאור האמור לעיל נראה איפוא כי מלאכתו של סאדאת בביקוריו זה לא תהיה קלה בשרשנים. בעיותיה של מצרים, ובעיקר הכלכליות, קשות מכדי שאפשר לפותרן בלחיצות יד חמות או גינוני טקס.

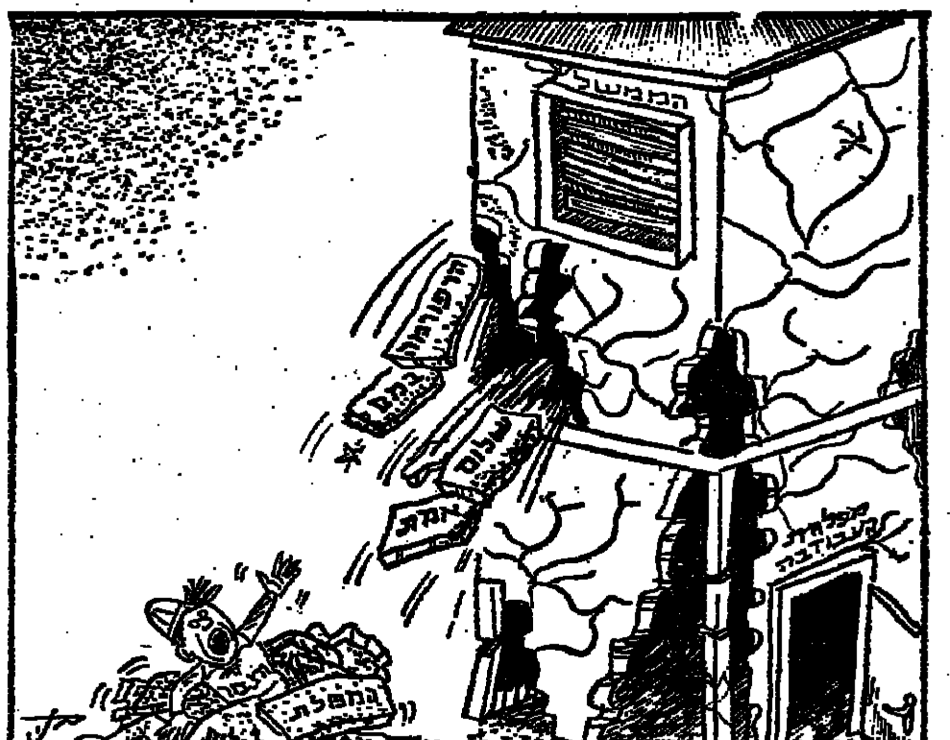

עולם התוהו...

ביטול „מצב המלחמה" מהו?

מאת יעקב אדלשטיין

ההצעה לנהל מו"מ עם מדינות ערב על גמר מצב המלחמה, היא למעשה חזרה לתקופת המו"מ על „ביטול מצב הלוחמה" שנערך לפני חתימת הסכם הביניים בין ישראל למצרים. ישראל עמדה על כך שהסכם כזה עם מצרים יקרא הסכם לביטול מצב הלוחמה, ואילו מצרים עמדה על כך שאין היא יכולה לחתום על הסכם כזה, בלי תמיכה של יתר מדינות ערב.

האמריקנים טענו שהכותרת של ההסכם איננה קובעת, אלא המרכיבים שבו. התוצאה היתה, שהסכם הביניים עם מצרים אין בו שום כותרת של ביטול מצב הלוחמה, וספק אם אמנם יש בו מרכיבים של ביטול מצב הלוחמה. ההבטחה היחידה הכלולה בו, היא, אי שימוש בכוח, אבל גם הבטחה זו מותנית במצבים כסריים.

משום כך, כדאי לנשוך בזוגנין, כאשר מדובר על הצעה לגמר מצב הלוחמה. אפשר לראות מיד את ההסדים המבוקש. מדינות ערב תטענה על כך שכל עוד לא נפתרה „הבעיה הפלשתינאית" אין אפשרות להכריז על ביטול מצב המלחמה. האמריקנים יציעו מרכיבים של ביטול מצב מלחמה. על כך יערך מו"מ, שבסופו יבוא הסכם דוגמת הסכם הביניים בסיני. אלא שלטווח ארוך יותר. בשעתו התחייב ראש הממשלה יצחק רבין בפני הכנסת שלא תהיה נסיגה מסיני, אלא תמורת ביטול מצב הלוחמה. אחר כך לא נשאר הרבה מההתחייבות זו. ההסכם בסיני איננו הסכם לביטול מצב הלוחמה. אלא הסדר בלבד, של מרכיבים שונים בשטח, אבל בינו לבין ביטול מצב הלוחמה, הדרך רחוקה.

דעת משפטנים

משפטנים ישראליים שעסקו בנושא זה, חיוו דעתם, כי גמר מצב מלחמה, הוא צעד שלפני שלום, אבל תלוי מה הם המרכיבים של הסכם. הסכם דומה בתקופתנו. נחתם בין יפאן לברית המועצות. לאחר מלחמת העולם השניה. הסכם איננו נושא כותרת: „גמר מצב מלחמה", אלא „פעולה משותפת", אבל המרכיבים שלו הם למעשה של הסכם שלום. מוסקווה אינה מעוניינת בהסכם שלום, משום שבמקרה כזה היא צריכה להחזיר ליפאן את האיים הקוריליים שתפסה. משום כך נוח למוסקווה שלא יחתם הסכם שלום עם יפאן. אבל למעשה יש בין שתי המדינות יחסים נורמליים מלבד חילוקי הדעות לגבי גורל האיים הקריליים.

שר החוץ אנדריי גרומיקו, בביקורו האחרון ביפאן, טען שהשטח הזה נתפס על ידי ברית המועצות ב„מלחמה צודקת". ולכן אין בדעתה להחזיר אותם ליפאן. אם זהו הנימוק לתפיסת שטחים, הרי ישראל בוודאי שניהלה מלחמה צודקת נגד הערבים.

הנושא של מו"מ לגמר מצב המלחמה, נידון בזמן ביקורו של ראש הממשלה יצחק רבין בארה"ב. הוא השיב במקום תשובה חיובית ביחס למצרים וסוריה. אך באשר לירדן, אמר שהוא זקוק להסכמת הממשלה, שכן לפי קווי היסוד של הממשלה, נושא זה הוא ענין לבחירות פנימיות.

הממשלה לא הצביעה על נושא זה, משום שהמדובר במגעים מוקדמים, שאינם מחייבים. אך אפשרות זו של מו"מ הועלתה עוד בזמן חתימת הסכם הביניים עם מצרים. שרי החוץ והבטחון, נקטו במקרה זה עמדה אחידה, ואמרו שלמרות לפי הסכם הביניים, אין ללחוץ על ישראל בזמן הקרוב לעשות צעדים נוספים, יש צורך באופציה פתוחה לגבי הצעה להמשך המו"מ, בענין שלום דה פקטו. בענין זה חלקו שני השרים על דעתו של ראש הממשלה יצחק רבין שאין מקום בשלב זה לאופציה נוספת.

המו"מ יפתח רק לאחר שיוסדרו בעיות בין משפטנים ישראלים ואמריקנים, כיצד יש להגדיר את מצב סיום המלחמה.

בחוגי הממשלה סבורים, שמושג זה צריך לכלול הכרה הדדית, אם כי לא הכרה בגבולות. למעשה קיים מצב דומה בין ישראל לבין הרבה מדינות שהכירו בישראל בשנת 1948 אבל לא הכירו בגבולות שנתנו כתוצאה מן המלחמה. אם אמנם יכלול המושג של גמר מצב המלחמה, הכרה הדדית, כי אז מדובר בצעד אחד שלפני שלום. אבל יש להניח שבנקודה זו יתעקשו הערבים ולא ירצו בשום פנים להכיר בישראל. אם כי ירצו לקבל שטחים תמורת הסדרים. בוודאי שהערבים יתנגדו לכותרת של הסכם בדבר גמר מצב המלחמה, ויש להניח שיתנגדו גם למרכיב כזה בתוך ההסכם.

התגובות הראשונות מארצות ערב

התגובות הראשונות להצעה זו מצד הערבים אומרות כי אין מקום להסכם חד־צדדי בין ישראל למדינה ערבית אחת לגבי סיום מצב הלוחמה, וכי הבסיס לסיום מצב הלוחמה הוא נסיגה מלאה, לרבות ירושלים, וכינון „שלטון לאומי עצמאי" של הפלשתינאים. לא יהיה קל לשכנע מדינה אחת ממדינות העימות להכנס למו"מ כזה. הבעיה היא, שמדינה ערבית כזו תדרוש תמורה גדולה בעד עצם ההסכמה להכנס למו"מ, כפי שקרה עם סאדאת, שהוא נלחם כיום בעולם הערבי על עמדתו בגלל הסכם הביניים. מאידך, אין אפשרות לנהל מו"מ עם שלוש מדינות העימות ביחד, הן משום שסוריה לא תסכים לנהל מו"מ בוועידת ג'נבה, והן משום שמתנגדים ללמד אתנו שאין אפשרות לנהל מו"מ עם כל מדינות ערב ביחד. תקדים זה הוא ועידת לוזאן שנתכנסה בשנת 1950, בהשתתפות כל מדינות העימות. בגלל קנאה בין המשלחות ובגלל החשדנות ההדדית, אי אפשר היה לנהל מו"מ של ממש עם כל המשלחות ביחד, והשיחות התנהלו בבתי קפה עם נציגים מכל משלחת, באופן חשאי. מעניין שלאותה „ועידה בלוזאן" שהוזמנה על ידי האו"ם, הגיעה גם משלחת של פליטים פלסטינאים. אף אחת מן המשלחות הערביות, לא רצתה לשתף את המשלחת הזו בדיונים. ראש משלחת ישראל היתה מוכנה לנהל עמם מו"מ. היום נתהפך הגלגל, לאחר שהערבים הבינו מאוחר, כי הנושא הפלשתינאי, הוא קלף חשוב במאבק המדיני בעולם, ולבלעדיו אין לערבים מרכיב הסברתי נגד ישראל.

ועידת ג'נבה לא תוכל להתכנס בגלל אש"ף. ארה"ב מתנגדת לשיתוף אש"ף ואילו ברית המועצות עומדת על כך. משום כך יהפך אש"ף אבן הנגף לאי כינוסה של ועידת ג'נבה. נשאר רק הרעיון של קיסינג'ר לכנס ועידת הכנה לועידת ג'נבה שבה אפשר לנהל מו"מ בלי אש"ף.

פסימיות בממשל

במצב זה שוררת פסימיות בממשל האמריקאי לגבי ההצעה לכינוסה מחדש של ועידת ג'נבה, ולכן מחפשים תחליפים שונים לועידת ג'נבה. תהליך כזה יכול להיות מו"מ על גמר מצב המלחמה, באמצעות תיווך של ארה"ב.

יש חשיבות למו"מ כזה משום שהוא מונע קפאון, שכן קפאון המצב במזרח התיכון, מוביל למלחמה, ואילו „תנועה" במו"מ, בין שזה דבורים בלבד, ובין שזה מו"מ של ממש, מונע מלחמה. המו"מ הצפוי על גמר מצב המלחמה, נושא בחובו משחק צבנים מקובל. הערבים יאמרו, אם אתם מציעים הסכם לגמר המלחמה, תציעו מהי התמורה בעד הסכם כזה. ואילו ישראל תטען שאין לה אפשרות להציע תמורה בלי שתדע למה הערבים מסכימים, שכן לפי ערך המושג של ביטול הלוחמה, יהיה ערך הנסיגה. משחק צבנים זה יכשר הרבה זמן, עד שאפשר יהיה להגיע לנוסחת פשרה פורמלית. הגדרת המושג בפי אלה העוסקים בגיבוש מדיניות הממשלה, הוא, שגמר מצב המלחמה, הוא מצב שלום דה פקטו, כינון נורמליזציה ביחסים. אולם אף שהכרה הדדית, הוא ענין טכני בלבד, הרי יש בכך מרכיב יסודי של ההסכם לביטול מצב המלחמה. אם מדינות ערב תכרנה בישראל, פירוש הדבר ביטול מצב הלוחמה.

במו"מ כזה על גמר מצב המלחמה, עשויות להתעורר בעיות כגון בעיית ברית צבאית שבין מדינה ערבית אחת לשניה. ברית כזו תהיה מנוגדת להסכם עם ישראל, שכן היא תחייב את המדינה הערבית לפתוח במלחמה, במקרה שאותה מדינה ערבית נכנסת למצב מלחמה עם ישראל. יהיה צורך למצוא מוצא כיצד להפשיר את ההתחייבויות הללו. מאחר שאין אפשרות לנהל מו"מ עם כל מדינות העימות ביחד, תהיה זו אבן נגף בדרך להסכם.

משום כך אין עדיין לאמריקאים רשות מאת ישראל לנהל מו"מ, אלא לאחר החלטה אופרטיבית של הממשלה. לאמיתו של דבר, כבר אמרו היועצים המשפטיים שמושג זה של גמר מצב מלחמה הוא ענין למרכיבים של ההסכם, ועל המרכיבים של ההסכם יתנהל המו"מ, אם גמר מצב הלוחמה הוא הנושא העיקרי של ההסכם, או רק סעיף אחד שבו מבין יתר הסעיפים.

דירוג ההליכים של מו"מ כזה תלוי גם בתהליכים פנימיים בארה"ב. הנשיא פורד ישקול את הצעדים בהתאם לנתונים בשטח הבחירות הפנימיות. אם יוכח כי מועמדותו רצויה, הוא יבקש לצבור הישגים במדיניות החוץ. אם לא, יש להניח שיבקש להשאיר זאת למועמד שיבוא במקומו. בכל אופן, שנת בחירות בארה"ב, קשורה קשר בל ינתק בניהול מדיניות החוץ. גם אם הנשיא פורד יבקש במרוץ, יש להניח שיוזהר מלהפעיל לחצים על ישראל.

באין אימון

מאת משה אישון

מי שהאזין השבוע לדברי הביקורת הקשים על מדיניות החוץ של הממשלה, בעקבות נסיגתה מהחלטותיה הקודמות שכל הסדר נוסף עם מצרים מותנה בהסכמתה לשלום וכן מי שצפה בהסתערות הבלתי מוספקת של הקואליציה והאופוזיציה כאחד על תקציב המדינה מתקשה להאמין שממשלת רבין נהנית מאימון הרוב בעם. אמנם מדי פעם בפעם האופוזיציה עושה חסד עם הממשלה בהצעות אי־האימון שהיא מגישה, ובכך מזכה את הממשלה באימון, בכל זאת אין בהצבעה הנערכת תחת עינם הפקוחה של המצליפים הסיעתיים, כדי להוכיח את ההיפך מזה.

יש להבדיל בין אימון מיכני, לפי צו המשמעת, לבין יחסי אימון המשתתים על הבנה הדדית ואחדות דיעים, לפחות בשלושה מישורים עיקריים — מדיניות חוץ, ביטחון וכלכלה שהם אבן בוחן לכל הנהגת מדינה. אצלנו, למרבה הצער, בכל שלושת המישורים הללו רב המפריד על המאחד. הצוות המתקרא „המוביל". כל אחד משלושת חבריו מוביל לכיוונים שונים וסותרים. גם אחרי שהם מתפשרים ומגיעים לפורמולה אחידה המוצגת בפני הממשלה, לא הרי תפיסתו של יגאל אלון כתפיסתו המדינית התקיפה של שר הביטחון, אחד מצדד ב„תנופה מדינית" גם בחזית המזרחית; השני תובע ואומר, כי לא היה ולא יהיה הסכם טוב יותר עם ירדן מזה שנקבע ביום שצה"ל הגיע אל גשרי הירדן.

שמעון פרס סובר, מי שמניח את השלום לדור הבא, אל ידרוש מן הדור הזה את השטחים; ראש הממשלה אומר, כי גם בעד „ביטול מצב המלחמה", שאיש אגב אינו יודע את פירוש ההגדרה, צריך לבצע נסיגה עמוקה — בסיני, בגולן ובגדה.

כך בתחום המדיני. לא שונה הרבה המצב במישור הביטחוני — ההערכות, בתחזיות ו...בתקציבים. ... שאלה הם נושאים הנוגעים לסודות במוסדים של המדינה, מדי פעם בפעם פורץ הויכוח אל רשות הרבים.

בלא להיכנס לבירור — עם מי הצדק בצוות המובילים. הדוגמות כשלעצמן דיין, כדי להצביע מה רבים הניגודים.

אם נוסיף על כל אלה, את דברי הביקורת הקשים, מתוך ספסלי הקואליציה, על תקציב המדינה, אשר לעתים לא נפלו בחריפותם מה„אני מאשים" של האופוזיציה, הרי קשה לראות בהרמת הידיים, באותה משצוה בני־צרבים אקט של אימון ותמיכה במדיניות הכלכלית של הממשלה.

*

אמנם בחודשים האחרונים, ככל שגבר „מרד הנעורים" של חברי הכנסת הצעירים מרבים להשתמש באמירה שהכנסת איננה חותמת גומי וגם לא אוטומאט של הממשלה. בכל זאת אין בכך כדי להצדיק את אוירת אי האימון. נכון חברי הרשות המחוקקת רואים לעצמם זכות וחובה להעביר תחת שבט הבקורת את פעולות הממשלה. זכות זו שמורה, אומרים, גם לחברי הקואליציה התומכים בממשלה. אין עוררין על כך. על ערבויות, או מתן הלוואה ל„אגד" לא מפילים ממשלה. גם אם מצביעים בועדת הכספים נגד הצעות שרי האוצר והתחבורה, אין בכך כדי לזעזע את מדיניותה. אולם מי שאינו שלם עם תקציב המדינה, מי שרואה בו סכנות חמורות למשק ולכלכלת המדינה ואינו מצביע לפי צו מצפונו, אלא לפי פקודת מצליפו, גם אם הציל את הרוב של הממשלה — עירער את האימון במדיניותה.

כמובן שיש להבדיל. בין ביקורת עניינית, על פרט זה או אחר בתקציב, לבין הסתערות כללית. בירור עניני במסגרת הכליאה, או הופעה אינו פוגע באימון הממשלה. אבל הסתערות כללית, על הממשלה כפי שאנו עדים לה, בהכרח שתעורר הרבה סימני שאלה אצל ראש הממשלה, האם הקואליציה נותנת אימון בממשלה שהוא עומד בראשה?

*

דומה שאילו הציבו קלפי בחדרי סיעות הקואליציה ועורכים הצבעות חשאיות, תוצאות מאימת הממשלה, בשלושה נושאים עיקריים — ביטחון, חוץ וכלכלה, ספק אם יש רוב מוחלט לקו המיוצג על ידי הצוות המוביל את המדינה.

יתירה מזו, אפילו אם מצמצמה ההצבעה בתוך „המערך" עצמו שהוא המסד של הקואליציה, אין להניח שההוצאה היתה שונה.

ולמצעה שורש המשבר של האימון המתהלך בעוך ב„מערך" — בצוות המוביל והמעצב את מדיניות הממשלה, שכל אחד בפני עצמו אולי ראוי לכתר ראש ממשלה, אבל כצוות מתקשה להנהיג את המדינה.

ייתכן וממשלת רבין תוכל להחזיק מעמד ככל שראש הממשלה ירצה בכך. בדרך כלל ממשלות מסוגה אינן נופלות בנקל. לרוב ממשלות חסרות אישים כריזמטיים הן היציבות ביותר. החולשה — מאחדת אותה. אולם השאלה היא, האם המדינה תוכל להפקר כראוי כשלאור הידיעות אלה לב הציבור ממאן לאימון בהנהגתה?

*

יצחק רבין, כאיש צבא מהולל, כבעל עבר דיפלומאטי מפואר בדין שיתן דעתו למשבר האימון. הידיעה אומרת שהוא החליט להקדיש יום בשבוע לעניני מפלגתו. אולם, אם היינו צריכים לקבוע סולם עדיפויות לטיפול, לא היינו רושמים את ההתפרות זרמי בראש הרשימה, אלא את זרם אי האימון השוטף כל חלקה טובה במדינה. על ראש הממשלה להודרו ולבנות סכרים, כדי לעצור השטפון וזרם המים הרעים... המכסה את עין המדינה.

האם יהודי גילה את אמריקה?

מאת משה גלידאי

ארצות הברית של אמריקה הצפונית, המדינה האדירה שממשלת ישראל הסמיכה אותה השבוע לברר בשבילה אצל מדינות ערב אם הן מוכנות למו"מ עם ישראל על סיום מצב המלחמה — חוגגת השנה מלאת מאתיים שנה לעצמאותה אשר הוכרזה ב־4 ביולי 1776 בפילדלפיה, כאשר שלוש עשרה מדינות־מושבות שעל חופה המזרחי של אמריקה הצפונית החליטו לפרוק מעל עצמן את עולו של השלטון האנגלי והכריזו מלחמה נגדו עד לנצחון המלא.

חגיגות המאתיים שנה ללידתה של העצמאות של צפון אמריקה — היכרו למעשה בארוח רשמי עוד באחד במרס אשתקד, הן באות לידי ביטוי באלפי ערים ועיירות ברחבי ארה"ב, בצורות ובדרכים שונות: תהלוכות הכיגויה עליות לרגל למקומות היסטוריים, התכנסויות, ימי עיון, דרשות, הצגות מוסיקאליות ביוהזות ואף תהרויות של בישול ואפיה, כל אלה חגיגות עצמיות ולכאורה ללא אירגון מלמעלה ע"י השלטונות הפדראליים. השלטון הפדראלי בוואשינגטון מסר את ארגון החגיגות שיסתיימו ב־31 בדצמבר השנה — לידי מושלי המדינות הרשויות המקומיות עצמם והם שיחליטו ויבחרו את הצורה שבה יוחגו את המאורע ההסטורי הגדול. מסתבר שהדבר נובע מכך שהדימוי של הממשל הפדראלי ומנהיגיו אינה מצטיירת כחיובית ויפה ביותר בעיני המוני העם האמריקאי ואישים כמו פורד וקיסינג'ר רחוקים מלעורר יראת כבוד ואימון של העתם מנהיגים ופטריוטים משכמם ומעלה, העומדים מעל לאינטרסים אמביים ואינטרסנטיים, כמו למשל ג'ורג' ואשינגטון משחררה של ארצות הברית משיעבוד בית המלכות הבריטית ונשיאה הראשון של המדינה החדשה או ג'ון אדאמס הנשיא השני.

עם זאת לא הוצא השלטון הפדראלי לגמרי מן התמונה והוא תרם את חלקו לחגיגות הלאומיות בהפקת בולים ומטבעות המציינים את המאורע. הממשל גם ארגן „רכבת החירות" בת עשרה קרונות נושאים אוצרות אמנות ומסמכים הסטוריים — ביניהם העתק של הצהרת העצמאות המקורית כפי שנחתמה בפילדלפיה בשנת 1775, — אשר הוצגו לפני הקהל לראשונה בבוסטון באחד באפריל 1975. התערוכה היתה פתוחה בפני הקהל בעיר זו במשך 13 יום ומכאן הסיעה ליעדים אחרים. כך שעד סיום תקופת החגיגות ב־31 בדצמבר השנה תעבור התערוכה בכל 48 המדינות שביבשת ארצות הברית ותוצג ב־75 מסופות.

הוויכוח על גילוי אמריקאני התעורר מחדש

בתוך כך עוררו החגיגות הללו מחדש את הויכוח הנושן מי בעצם היה הראשון שגילה את אמריקה שבימינו הפכה לאדירה שבמדינות העולם ולארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות?

ההיסטוריה הפורמלית טוענת, שמגלה אמריקה היה יורד ים יתוק וכונסה כריסטופר קולומבוס, אשר בשליחות מושלי ספרד המלך פרדיננד והמלכה איזבללה, הפליג לראשונה בשלושה באוגוסט 1492 (שנת גירוש יהודי ספרד) מנמל העיר הספרדית פאלוס עם 90 איש בשלוש אניות. קולומבוס התכוון למעשה להפליג להודו שבאסיה את הרהוטה ובנסיעתו דרך הים חשב לקצר את המרחק אל המזרח הרחוק שהיה דרוש לאירופה בכלל ולספרד בפרט, להעברה לטבעים מכחורים. עד עתה היו נאלצים להעביר את המטבעים דרך הים התיכון, ומשם דרך יבשת אסיה הקריבה והמרכזית, עד הגיעם ליעדם הסופי — ההדו. מסע כזה עלה לסוחרים האירופאים בדמים ובהוצאות מרובות, באשר היו צריכים לשלם שלמונים ורווחים למתווכים איסלאמים ומשלכים. אלא שקולומבוס טעה, הוא לא העריך נכונה את המרחק להודו שהוא למעשה גדול וארוך הרבה יותר דרך ים מאשר דרך היבשה. היבשת שהגיע אליה לא היתה הודו אלא אמריקה הדרומית.

קולומבוס שיגיל של־חותו קיבל תואר אדמירל היה מצויד בכתב אישי מאת מלך ספרד אל החאן הגדול של הודו. נציגים רשמיים של מלך ומלכת ספרד נכללו בין צוותו של קולומבוס וזאת כדי לפקח על הוצאות הכסף ודרייה על המסע. כמו"כ היה בצוות יהודי יודע עברית, שכנראה הצטרך בשיחה עם החאן הגדול המדבר מודאי רק ערבית, עברית או כלדית — יהיה לו מתרגם.

קולומבוס ערך מספר נסיעות ובכל פעם הגיע לחוף אחר של היבשת האמריקאנית. על כל פנים רוב החוקרים וההסטוריונים מייחסים לו את גילוי היבשה הגדולה הזו.

זהותו הלאומית של קולומבוס

זהותו ומוצאו הלאומי של ק. טרם נקבעו בודאות. לדעת חוקרים אחדים היה קולומבוס יהודי או לפחות מצאצאי האנוסים. אחת הראיות לכך, שלמרות היותו של קולומבוס תושב גנואה שבאיטליה, הרי שפת האב שלו היתה ספרדית. יש להזכיר בהקשר לכך שאחרי גירוש יהודי ספרד ב־1492 הגיעו הרבה יהודים לעיר איטלקית זו, וייתכן שביניהם היתה גם משפחת קולומבוס. הוא עצמו היה נוהג להתחכם בתשובה כאשר שאלוהו על דבר מוצאו. היתה לו אהבת אמת מיוחדה שחוקרים ניסו למצוא בה סגולה יהודית־כיסוית. כמו כן מצביעים על העובדה שסייעו לצאת למסע בתשעה באב יכי עם יהודים והמכימים הכספיים גבנו אנוסים ואף יהודים בגלוי. גם בין אנשי צוותו היו יהודים ואחד מהם היה לואיז דה טורס מלומד ששימש לו בתורגמן.

על כל פנים דבר אחד בטוח שבין כולי אבי רישה היו היהודים. בין בעיירה קולומבוס ובין בהכספות של ספנים אחרים וחוקרים המגיעים לבעלות ראשונית על גילוי היבשה.

הנושא שנוי במחלוקת עוד מימי קולומבוס. כבר או בשנת 1493. ההאוגן פקיד מבעלתי בורגי: מה כל הרעש וההתלהבות מסביב לכל הענין הזה של קולומבוס? הרי היא לא חידוש דבר ממה שעשו אבותינו 500 שנה קודם לכן". הפקיד התכוון למסעיהם של אריק האדום ובנו לייף. אריק יסד מושבה בשם „גרנלנד" בגרינלאנד ולייף עגן בספינתו בבריטיש קולומביה היום כהה כאוה כיל משם לצד מערב. הסטוריונים נורווגים טוענים שלייף אריקסן הגיע אל חוף היבשה קרוב לאיזו הבקים שבו עגן קולומבוס. עוד טוענים הנורווגים שגם פריידיס אחותו של לייף אריקסן השתתפה באחד המסעות ר נהגה בשטח שהם קראו לו וינלנד. נראה שלילידי המקום האינדיאנים לא הסבירו פנים למתיישבים הלבנים, ולאחר התנגשויות רבות בין שני הצדדים — נאלצו הלבנים לנטוש את כיבושיהם.

הטוענים החדשים ל„כתר"

עד לפני מספר שנים היו כריסטופר קולומבוס הספרדי—איטלקי ולייף אריקסון הנורווגי הטוענים לכתר „מגלה אמריקה". אולם בשנים האחרונות קמו מערערים חדשים ורבים על התואר הזה וכל אחד טוען לראשונות ובעלות עליו. בין המערערים הללו הולנדים, גרמנים, צרפתים, אירים וולשים, ויקינגים וסינים, סודקים ופניציים (כנענים), ערבים ויהודים וכל אחד והוכחותיו, כל אחד וראיותיו וסימוכין אתו.

הוויקינגים למשל טוענים שבידיהם במסמכים הסטוריים כתובים שספנים ותיירים ממושבותיהם החקלאיות באיסלנד ובגרנלנד הגיעו ליבשת האמריקנית הצפונית עוד בשנת האלף לפני הספירה. מיד אחרי כן הקימו ישוב בניו־פאונדלנד, אשר התקיים כארבע מאות שנה.

הסינים מצביעים על אגדות משותפות הדמיון שבין שתי הספרות האצטקית (שבט אינדיאני באמריקה) והסינית, על מטבעות וכן פולחנים ומיתולוגיות דומים. חוקרים סיניים טוענים שקבוצה של חכמים מבני ארצם ובראשם נזיר בודהיסטי הגיעו למכסיקו עוד בשנת 450 לפני הספירה.

מסכנים ערביים, לעומת זאת, מספרים על ארץ המגדלה צמחים וחיות שלא היו ידועים בעולם שלפני תקופת קולומבוס. חוקרים אחדים סבורים שהיתה זו ארץ בדרום אמריקה אליה הגיעו יורדי ים ערבים שהפליגו מקזבלנקה.

ממצאים ארכיאולוגיים שנחשפו בניו פאונדלנד ... האגדה האירית, שכומר אחד בשם סנ' ברנדאן חצה את האוקיינוס הצפוני אטלנטי במאה השישית לספירה ... כדי לבצר את האינדיאנים.

ואשר ליהודים, אף הם יש להם על מה להסתמך. מספר כתובות שנחשפו בטנסי ובג'ורג'יה יש בהן כדי להעיד שהעבריים באו לאמריקה מארץ ישראל לפני כשלושת אלפים שנה בערך. מומחים אחדים לפולקלור האינדיאני־אמריקאני סבורים שמנהגים שונים וביטויי לשון הנפוצים בקרב „יוצ'י" — שבט אינדיאני עתיק בג'ורג'יה — מזכירים עקבות עבריים.

פלא הוא שהרוסים־הסובייטיים של ימינו אינם נמצאים בתמונה. הבי הרי להם „הוכחות משכנעות ומוחשיות" יותר. שהיו אלה דווקא ספנים ותיירים שלהם שגילו את אמריקה. הם שהמציאו את הגלגל, את הטלפון והרדיו, את הפניצילין והסטרפטומיצין, את הסוציאליזם ואת הקומוניזם הבינלאומי, את סוד הצלחה הכלכלית ההומש הכלכליזה; את יעילותו של הנפט הערבי בכבשיר רב עוצמה נגד הקאפיטאליזם המערבי האימפריאליסטי, את כמיהת השלום של מדינות ערב, את תנועות השחרור הפלשתינאיות את צ'כוסלובקיה והונגריה ולאחרונה גם את אנגולה — לא יתכן שהגאון הסובייטי לא יהיה מסוגל להיות הראשון בגילוי אמריקה...

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

עיטורים
סופרים וספרים

יהודי צפרו

מאת ש. קורא

רבה האחרון של קהילת צפרו במארוקו, חכם ר' דוד עובדיה ס"ט, שעלה לפני שתים-עשרה שנה לארץ, הוציא עתה את הכרך השלישי לספרו „קהילת צפרו", דברי ימי היהודים בקהילה עתיקת-יומין על סמך תעודות וכרוניקות. בשפע של מקורות יהודיים וכלליים, לרוב בצרפתית, הריהו מספר בהרחבה על ייסוד העיר ועל שכונת היהודים שבה, על ההווי המשפחתי ועל מוסדות הציבור, על יחסים בינקהילתיים ועל יחסים עם הגויים. בפרקים מיוחדים דן בחיי התורה והחינוך במקום. קונטרס מיוחד, „נהגו העם" שבו, כולל מנהגים מסורתיים בכל אורחות-חיים. צילומי רבנים וחכמים, בנייני בתי-כנסת, תעודות, קמיעות וכתובות, מעטרים את החיבור. במדור בלשון הצרפתית באים מסמכים הקשורים לרוב ביחסים עם השלטונות. ר' חיים בנטוב ערך את החיבור.

העיירה הנאה צפרו, במבוא העיר פאס, כולה ירוקה בגינותיה ובוסתניה, שמימי נהרה אגא, עשאוה חניית שיירות בדרכן מן הדרום הצחיח לצפון הפורה, נזכרה במקורות עתיקים מלפני אלף ושלוש מאות שנה. אווירה ההררי ואקלימה הממוזג גידלו אנשים חסונים וחרוצים. שכונת היהודים, המלאח, סימטאותיה ירדו סמוך לגדת הנהר, ובימי שטפונות היו פיגועים בנפש וברכוש. מיספר יהודי העיירה, שלפני העלייה לארץ התקרב לשמונת אלפים נפש, בחלקם פיתחו בה תעשיות שמני-זית, סבון ובורית, ייננות ושכר, בחלקם בעלי-מלאכה, חייטים וסנדלרים, פחחים וצורפים, ורבים מהם התפרנסו מסחר זעיר ורוכלות.

„היהודים הקפידו על הנקיון ויופיים היו רוחצים פניהם, ידיהם ורגליהם. בערב שבת היו הולכים לבית-המרחץ. הבתים הדלים היו מוחזקים בצורה נאותה: מסוידים מבפנים ומבחוץ, כשקרקעיתם הבלתי מרוצפת מרוחה בסיד. ברובם המכריע אנשים חזקים, זריזים ומסתפקים במועט. שונים באורחותיהם ובדרכם הרוחנית-חברתית מן הערבים, ושונים בלבושם ובחזותם: גלימת-בד ארוכה ושחורה; כובע עגול כעין כיפה, נעלים שחורות, זקניהם משופעים ופיאותיהם מאחורי האזניים. תלמידי-חכמים היו מתעטרים בסהר מעל לכובע".

בהיות העיירה סמוכה לעיר פאס נוצרו קשרים משקיים הדוקים בין שתי הקהילות. אנשי צפרו היו משווקים ירקות ופירות, שמנים וסבונים לתושבי פאס, בעוד אנשי עיר זו סיפקו חומרי-גלם לבעלי-מלאכה בצפרו.

סמיכות-המקום לקהילת פאס, ירושלים דמארוקו, בירת תורה וחכמה, השפעתה היתה ניכרת ביותר בקהילת צפרו. כאן שכנו חכמי-תורה מובהקים, בנגלה ובנסתר, שהעמידו תלמידים הרבה.

יהודי צפרו ראו את עצמם חלק ממורשת גדולי פאס, רבי יצחק הכהן אלפס, הוא הרי"ף שנולד בכפר סמוך למקום; הרמב"ם, שבא מקורדובה שבספרד למרכז התורה בפאס; ר' יוסף הלוי אבן-מיגש, מתלמידיו של הרי"ף, רב בקהילה; ר' יעקב בירב, שבקונטרס הסמיכה מציין, „הייתי מורה-הוראה לחמשה אלפים בעלי-בתים יהודים במדינת פאס". חכמי התורה בקהילה זו קבעו, ש„יש לפסוק הלכה כתרי מגו תלתא עמודי ההוראה, הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש". קביעה זו שימשה, לדעת המחבר, בסיס להלכה פסוקה של מרן ר' יוסף קארו בשולחן-ערוך. נמצא, מרכז-התורה של פאס במארוקו הניח יסודות לפסיקה שנתקבלה על דעת בית ישראל.

בין חכמי צפרו מחברים נודעים במקרא ובהלכה, בדרוש ובקבלה, בשירה ובפיוטים, במוסר ובהגות, גם במדעי רפואה ותבונה. בין ספרי הלכה ופסיקה יש לציין „שורות הטומר" לר' עמור אביטבול, „ספר כריתות" לר' רפאל אלבאז, „רמת שמואלי" לר' שמואל אזיני. בפרשנות המקרא ובדרוש יצאו „ברכת אליהו", לר' אליהו אבן-חריש, „קיבוץ גלויות" לר' מאיר די-אבילה ועוד. המקובל ר' משה חמו העמיד בצפרו חבורה של עוסקים בחכמת-הנסתר, „החבורה הישרה", ואילו מהם גם חיברו ספרים בתורת-הסוד. בחבורה זו היה מעין „מגיד", שנתגלה בחלומות, ולפי חזיונותיהם היו חבריה מחשבים חישובי-הקץ על סמך צירופי גימטריאות ונוטריקונים. העיסוק בקבלה מעשית, תוך כדי שימוש בשמות-קודש, השאיר סיפורי-ניסים רבים. לדוגמה: „כשהעיר היתה במצור והאויבים מנעו אספקת מים מן הנהר, בא החכם ר' אליהו אזולאי חפר גומא בקיר, שם בפנים שם קודש ויצאו מים רבים לשתייה. אחר שברחו הברברים נסתם המעיין".

אחד מפייטני צפרו, ר' שלום אזולאי, בפיוטו לשבת התורה, בשם „לי אמרה בעינה", שר על „איילת אהבים, יעלת חן, עדינה ותמה, לזאת יראך, האדם כי ימות, וחי, בטל אורך תעירה ישיני אדמה". פייטן אחר, ר' משה אלבאז, מביע כיסופיו לירושלים: „אל עיר קודש כמה בשרי, כלה שארי, מאין יבוא עזרי, בה רעיוני וסעיפי דבקו".

בין רבני צפרו ומחבריה היו היסטוריונים מקומיים, שבספריהם רשמו מאורעות העיירה ותולדות אישיה הבולטים, אילו מהם הצטיינו בכתבי-יד מעשה ידי אומן.

רושם המחבר: חכמי צפרו השכילו בקהילתם, הרביצו תורה בתלמידיהם ובדרשותיהם החדירו יראת-שמים ומעשים טובים. שכן קהל צפרו ברובם בני-תורה, יראי ד', אנשי חסד ושומעים לדברי הרבנים.

בסקרו את העיר לתקופותיה המרובות הוא שילב בסקירה את מעמדם של היהודים בחילופי מלכים ושליטים. בספר „כסא המלכים" לרבי ר' רפאל בשה מסופר: „בשנת תרי"ט, חודש אלול, מת המלך מולאי עבד-ארחמאן ויהי מלכותו ל"ג שנה ומלך בנו החסיד הרחמן סידי מוחמד, והיה אוהב ישראל ומכבד את החכמים, וכל ימיו יהי שמחה וששון ליהודים". לעומת מלך חסד זה מסופר על מורד אחד, ארוגי שמו, מכשף שונא ישראל, שבימיו „נראה כוכב אחד ברקיע עם זנב ארוך ועמד כן חודש ימים". משנהרג המכשף, שקטה הארץ ונעלם הכוכב בעל הזנב הארוך.

הפרק על הקהילה היהודית ומוסדותיה בצפרו מאפיין את מיבנה הקהילות במארוקו. ז' טובי העיר, זט"ה, שלא נבחרו בבחירות, אלא נטלו את ההנהגה בתוקף חכמתם, יוחסתם ונכסיהם, היו קובעים את עניני הקהילה. מוסד זה, שלפעמים חבריו הוחלפו באחרים, בלחץ הציבור, היה ממנה רבנים לאחר שהוסמכו בסמיכת רבותיהם. המחבר מציין, שבקהילות מארוקו הרב הוא בעיקרו דיין הן בדיני ממונות, הן בדיני אישות והן בדיני איסור-והיתר. כל מינוי טעון אישור השלטון. בקהילה היה נגיד, נבחר על-ידי ז' טובי העיר בהסכמת רב המקום, בעל כושר ייצוגי בדעת לשונות-לעז, בקשרים ובניכוסים בפני השלטונות. מצד אחד היה כפוף לזט"ה, שבחרו בו, ומצד השני היה שתדלן בעל תוקף רב, „לאסור, לקנוס ולהעניש לכל אשר ישקיף עליו שאינו הולך בדרך הטוב והישר". היה כופה על סרבנים לקיים פסקי-הדין של הרב-הדיין. נמצא, הנהגת הקהילה היתה מורכבת משבעה טובי העיר, הדיין, או הדיינים והנגיד.

ביריעה רחבה ומדוקדקת בפרטי-פרטים מתאר המחבר את המשפחה היהודית בקהילה. הפרק רב-העניין נפתח בקווי-אופי כלליים: המשפחה איננה רק בעל ואשה וצאצאיהם, אלא כוללת גם את ההורים. בשנים הראשונות לנישואין סמוכים זוגות צעירים אל שולחן ההורים. הבן הנשוי דר בבית אביו גם כשהוא צריך לפרנס את משפחתו ומשפחת אביו. אשתו, הכלה, מרגילה את עצמה לחיות בבית משותף עם חמותה. בעבר היה נוהג לחתן בנים ובנות בעודם קטנים. אבות לבנות והם אמידים ומהדרים אחרי נערים המצטיינים בתורתם, כדי לקיים „כל המשיא בתו לתלמיד-חכם כאילו מדבק בשכינה". קשרי המשפחה היו הדוקים ביותר והתבטאו בעזרה הדדית ומידית בכל עת.

בסקירתו המפורטת על המשפחה, יחסים בשכונה, עניני פרנסה וכיוצא, מבליט המחבר את החיוב ואינו מסתיר תופעות שליליות, כגון מריבות ומלשינות, פרצות בצניעות ומעשי גניבה ועושק. תיאוריו מפורטים.

הגויים היו מתייחסים בדרך-כלל אל היהודים כלבני-חסות, שלפי דרגתם הנחותה מותר להתייחס אליהם בזילזול, ולפעמים גם לרודפם. בסיכסוכי-מכון בין יהודים לגויים ידם של היהודים תמיד על התחתונה. בימים שבין מלכא למלכא, כשנדמה שאיש הישר בעיניו יעשה, היו בריונים מתפרעים בשכונות היהודים.

הקהילה היהודית הצריכה ביותר את התוקף שניתן לבתי-הדין הרבניים לשפוט בדיני ממונות ודיני אישות וירושות. סימן מובהק של סיבלנות לגבי דת ישראל.

החומר הרב והעניני שבפרקי הספר מכניס את הקורא לפני ולפנים של קהילה יהודית עתיקה במארוקו, שמשקפת במידה רבה פני היהדות כולה בארץ זו.

בקונטרס „נהגו העם", שנזכר לעיל, מביא המחבר מסורות ומנהגים בקהילתו באורח-חיים, יורה-דעה, אבן-העזר וחושן משפט. בפתיחה דן בערכו של מנהגי-ישראל, שנרשמו בכוריקת העם מדור דור ויש לקיימו בהידור ובריחוקו שלא יתבטל. הוא מוכיח, שהרבה ממנהגי חג ומועד בקהילתו צפרו יש להם סמוכים בפירושים מרובים בגמרא ובמדרשים.

בשנים האחרונות לשבתו בצפרו נבחר המחבר למועצת-הרבנים העליונה במארוקו, גם נתמנה על-ידי המלך כחבר האסיפה הלאומית המחוקקת. פרק-זמן שימש דיין בקהילת פאס, ואחר כך ראב"ד בקהילת מארקש.

בסיום הספר מספר, שמימי עלומיו החל לאסוף העדות ומסמכים, מנהגים ומסורת בקהילה צפרו וליקט אוצרות רבים, המכונסים בשלושה כרכי הספר.

„הנני מברך על הגומר ומודה לד' שזיכני לתת יד לקהילה קדישא צפרו במארוקו, ששכנתי בה רב ודיין עשרים וחמש שנים. היהי עבד לעובדי ד', כשב עליתי לארץ-ישראל כשאה נפשי. עליהי התעליתי".

* יצא לאור *

■ טיפה מן הים, דף שבועי על הבשה ופסוקי תורה, מתוך כתבי היד של ר' טוביה בורגר, ז"ל, הוצאת בן המחבר, שמואל בורגר.

■ במדבר לעד תחיי, שירים מאמרים ומכתבים, מאת אברהם שטרן יאיר, הוצאת יאיר, תשל"ו, קנ"ז עמ'. ההוצאה בהנהלת פ. שטרן וא. עפילמן, בדעתה להוציא ספרים הקשורים בתנועת לח"י שבראשה עמד שטרן-יאיר.

■ שאול טשרניחובסקי, מבחר מאמרים על יצירתו, ליקט וערך מבוא וביבליוגרפיה, יוסף האפרתי, עם עובד וקרן הי"א לספרות לאבנות, 316 עמ'.

■ החיים נומשי שיא נשלם, מאת סלבדור לוריא, ספריית אפקים, עם עובד, 168 ע'.

■ לשבעה דרכים, מאת עוזיאל ברוש, ירושלים תשל"ו, 63 ע'.

■ המאבק על זכויותיו האזרחיות, ערכה חניה בינוק התאחדות בעלי הבתים בישראל.

■ קריית ספר, רבעון לביבליוגרפיה של בית-הספר הלאומי והאוניברסיטאי, כרך נ' חוב' ב, אלול תשל"ה.

שיחה עם פרופ' ישראל לוין על

„המשורר הלא-ידוע" ר' אברהם אבן-עזרא

מאת נעמי גוטקינד

אחד מנושאי ההתענינות הראשונים של חכמת ישראל בגרמניה היה שירת ישראל בספרד. והנה, למרות תשומת לב מדעית הנמשכת כאן מימי המאה הקודמת, הרי ישנה עתה, במחציתה השניה של מאה זו, מתחילה להופיע המהדורות המדעיות המדויקות של קובצי השירה של גדולי משוררי ספרד (הדיבתית משנת דפוס עדיין כבעלות לגאולה). כזכור, פירסמו פרופ' חיים שירמן ודוד ידין לא מכבר את שירי שלמה אבן גבירול, ואילו בשבועות אלה הוציא פרופ' ישראל לוין, ראש החוג לספרות עברית באוניברסיטה ת"א את כרך א' של שירי הקודש של אברהם אבן עזרא * כשכרך ב', כפי ששמענו מפיו, מצוי בהגהות אחרונות ועתיד להדפס בתוך השנה הקרובה. גם העבודה על כינוס שירת הקודש של משה אבן עזרא נמצאת רק עתה בעיצומה, במכון לחקר הספרות (פרוייקט המרוכז ע"י פרופ' לוין) ואילו על הנוסח הסופי של שירת יהודה הלוי שוקד עתה חכם ירושלמי.

תופעה זו, מעוררת עניין ופליאה, ביחוד לנוכח העובדה שדורות כה רבים של תלמידים הסתופפו בצל ארץ גודלו על שירת ספרד במהדורותיה החלקיות והלא מדוייקות ואילו מעתה חייבים מעצבי החינוך לעשות רוויזיה כללית בגישה ובמבחר הטקסטים מתוך שירה גדולה זו.

גילוי כתבי-יד מרובים

עשרים ואחת שנות חיים הקדיש פרופ' ישראל לוין לאברהם אבן עזרא, מאז סיים את הדוקטורט אצל פרופ' שירמן בירושלים ויחד עם מורהו בחר את המשורר, שלא זכה לטיפול ולתשומת לב מדעית מספקת למרות היותו „מגדולי האישים שקמו לתרבות היהודית הספרדית הקלאסית".

מדוע „הוזנח" אברהם אבן עזרא ? מסביר פרופ' לוין:

„עד לימינו, היתה גישה קשה מאוד לכתבי היד של המשורר. קטעי הגניזה המצויים בספריית קמבריג' וביתר הספריות הפזורות על פני תבל, ימים לא היו בידי החוקרים היהודים. דבר זה אגב נכון בכלל לכל שירת ספרד.

אני זוכר כיצד בראשית עבודתי בשנות החמשים, נעזרתי באוסף שוקן ובקטלוגים של הספריות המערביות בלבד. ועם כל זאת, עדיין היה בידי חומר רב בהרבה מאשר אצל אנשי חכמת ישראל. במשך השנים החל בארץ ריכוז של כל כתבי היד המצויים בעולם ע"י הרפסה במיקרופילמים ורכישות של הספריה הלאומית וספריית שוקן, והיום אני יכול להעיד שקראתי אלפי כתבי יד, כולל דפוסים עתיקים מסוף המאה ה-15, כדי לדלות את הנוסח האמיתי של 262 הפיוטים המופיעים בכרך הראשון של שירת הקודש של אברהם אבן עזרא".

כאשר יופיע הכרך השני, ובו כבספר הכפול של פיוטים, ביניהם רבים לא ידועים כלל, הרי שתהיה זו ההזדמנות הראשונה לבני תקופתנו להעריך את אברהם אבן עזרא כמשורר, ולא כדמות שהצטיירה עד כה משירי השעשועים או מן התשובות הכוזרויות הדיישנות שלו על עלבונות הגניבה.

פרופ' לוין קבע בפנינו בפסקנות משכנעת ביותר (וכדי שלא יחשוד בו כי „האהבה מקלקלת את השורה" אף ציטט דעה דומה של פרופ' דוב סדן) כי „אברהם אבן עזרא הוא מן הגדולים ביותר בשירה העברית עד ימינו וזאת מן הבחינה הפיוטית הטהורה, בעבקות הרעיון של שיריו, בעושר הרוחני של ביטויו, בעומק החוויה הלאומית שהוא מביע, בכל אספקט ואספקט בו נבחן כמשורר".

יתר על כן, עם הופעת המהדורה הנ"ל של שיריו „יתגלה כתופעה ספרותית מרכזית בספרות העברית, ותתחייב הערכה מחודשת של יצירתו".

* הת' האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

„אנשי חכמת ישראל ובעקבותיהם גם מתנכים ומבקרים אחרים יצרו לאברהם אבן עזרא דמות של חכם יהודי נודד באירופה הנוצרית, המתגונן נגד יריביו בנשק ההומור הסאטירי. אימג' זה שיצר לו הוא רק אספקט אחד, ולא החשוב ביותר, בדמותו העשירה. אברהם אבן עזרא עסק, בכשרון נדיר, בכל תחומי היצירה של דורו, הוא היה פייטן, פרשן מקרא מזהיר, בלשן, אסטרולוג, אסטרונום, כמתמטיקאי (חיבר ספרי ליקוד חשבון מעניינים), בעל חידושים בתלמוד ובעל זכרון מפליא שהיה נודד בין קהילות ישראל באירופה הנוצרית ומצטט בפניהם, בעל פה, מכל מכמני התרבות היהודית הערבית הגדולה שנוצרה בספרד. הוא היה מעין משולח תרבותי עם פאתוס פדגוגי ועם תודעה עמוקה לגורל התרבות היהודית הספרדית הקלאסית, שעמדה בראשית שקיעתה בימי חייו, וכדי שלא תרד לתהום הנשיה בזכרון העם, טרח להביאה בפני יהודי אירופה. הייתי אומר שהיה (בין אנשי האשכולות הרבים שקמו לנו בספרד) — המפלא שבכולם.

מעטים כתבו כה הרבה ספרים, בתחומים כה שונים, וברמה כה גבוהה. ולו היינו צריכים להמליץ על יצירה בודדת שתעניק ראיה כוללת של תרבות תור הזהב הספרדית הייתי בוחר בפירושו למקרא".

פרוש אבן עזרא, אגב, בעל המוניטין הרב בתחום הבלשני והעיוני; הוא כלי עזר מרכזי לחוקר שירתו. כיצד מבינים בימינו לשון בלפני שמונה מאות שנה ? כיצד יכול החוקר לדייק ולדעת למה התכוון המשורר בביטוי פלוני ? בבקרה של אברהם אבן עזרא, מצוי מפתח החידה בפירושו הגדול, הדרך בה הוא מפרש את לשון המקרא — חושפת את השימוש שהוא עצמו עושה בלשון העברית.

„קשה להתהמס בספרלמיקרים בספקים או מנוסים כאשר לגדולה של איש זה הן כפרשן והן כמשורר", אומר פרופ' לוין. „בצער הדבר שצריך עדיין להוכיח לעם ישראל ולילדי ישראל בימינו שכתבנו ספרות גדולה גם לפני המאה ה-19. הרי גדולי משוררי ספרד הם קלאסיקנים מובהקים בכל קנה מידה של בקורת הספרות. אני משוכנע שאילו לעם הפולני או הצ'כי, נגיד, היתה „ליגה" שכזו של יוצרים בימי הביניים, היו מקימים באוניברסיטאות שם קתדרה מיוחדת לכל משורר בנפרד. יתר על כן, ספק גדול אם בעוד שמונה מאה שנה יחקר לפני החוקרים מספר דומה של יוצרים עבריים גדולים, כתקופתנו. יצוני לומר בכך שהספרות העברית הספרדית הקלאסית היא הספרות הגדולה והביצולה ביותר שנכתבה עד היום ועד בכלל, בשפה העברית. העמדה של הצגת שירת ספרד כמוצג ארכיאולוגי הכתוב בשפה ארכאית היא תופעה מחרה ביותר מבחינה הרבנותית. נדמה לי שהיא תוצאה את היחס המעוות של דורנו אל תרבותנו אנו, והרי מדובר כאן בפסגות התרבות העברית, שגבוה שהן עדיין לא זכינו להעפיל..."

למרות הערכה פסימית זו, סבור פרופ' לוין שבארבע חמש השנים האחרונות מתחוללת תפנית בגישה של הדור הצעיר באוניברסיטאות אל תרבות ספרד: „צעירים רבים מלמדי הספרות מגלים עתה את גדולתה של שירה זו, אוהבים אותה, ודרך היחס העמוק באמת שהם יוצביים אל הערך הספרותי שלה, הם מתחילים לפתוח גם יחס חדש אל הירושה עצמה, ושהרי שירה זו רוויה תכנים דתיים ולאומיים. אפשר לברך כבר על כמה אלפים מבוגרי האוניברסיטה שקיבלו תורה בגישה חדשה זו, ואני רואה בכך מיפנה משמעותי".

התבוננות בדקויות היקום

שאלנו את פרופ' לוין: האם גדולתה הפיוטית של אברהם אבן עזרא מוצאת ביטוי ביהדותיות של אופני כתיבתו, האם ניתן לפעל לקרוא שיר ולדעת — זה של אברהם אבן עזרא.

„קל להכיר אפילו בין אלף שירים, שיר של קלאסיקן ספרדי גדול, אבל רק ההיכרות האינטימית המתמשכת עם הטקסט מאפשרת לשפוט במידה סבירה של בטחון ששיר פלוני שייך ליהודה הלוי ופלוני לאברהם אבן עזרא. כל השירה הספרדית הגדולה חתומה בחותם הלשוני והצורני הקלאסי של תרבות הדור. נכון, אמנם שבעיון מדוקדק אפשר לעמוד על ייחוד אופייני למשורר זה ולא לרעהו. אתן כמה דוגמאות. משוררי ספרד הרבו לכתוב פיוטי „אופן". גילגול שירי של המוטיב המקראי: „השמים מספרים כבוד אל" ובהם תיאור הגלגלים וכסא הכבוד והמבנה הקוסמי של היקום כפי שהורתה הפילוסופיה של התקופה, מעין המנון שמעלה העולם על מרוחביו הגדולים לבוראו. בפיוטי הקודש של אברהם אבן עזרא, יותר מאשר אצל משוררים אחרים, כוללים שירי האופן פרטים דקים על מבנה הגלגלים ומהלך הכוכבים, התבוננות זו בדקויות היקום, אופיינית לכל שטחי התעניינותו וכך היא מוצאת גם ביטוי בשירה. לפי השקפתו הרי שככל שאדם מכיר יותר בפרטי הפלאים הקוסמיים כן יכול הוא להכיר את גדולת העולם ובוראו.

והנה דוגמה נוספת לייחודו האישי. שירת ספרד מרבה לדבר על החשיבות בהתבוננות המופנמת אל הנשמה, שהיא חלק אלו-ה ממעל. דרך ההתבוננות העיונית היא דרך הכליך להתעלות האדם עד שתדבק נשמתו בעולם האלוקות. ברבים משירי הקודש הללו הקוטב המנוגד להתבוננות המופנמת הוא היצר, הבשר. ובכן, הניגוד שבין יצר לתבונה, בין תשוקה להתבוננות שכלית מגיע לביטוי חריף באשר בשירת אברהם אבן עזרא. הקוטביות החריפה, היא מסימני ההיכר שלו.

בין הקב"ה וכנסת ישראל

במערכת שירי הקודש המצויים בקלאסיקה הספרדית יש רבים המתארים את יחס העם לאלוקים בסמלי אהבה גשמית כעין תחייה פיוטית של מדרש שיר השירים. דיאלוגים בין דמות גברית הבוראת, את בורא העולם ודמות נשית של כנסת ישראל. דרך אגב זהו פרק ספרדי מובהק בשירה עמנו שלא היה לו תקדים. ובכן אברהם אבן עזרא מביא השוואה זו שבין אהבת אדם לאהבת האלוקים לדרגות קיצוניות שאף משורר אחר בספרד לא העיז להגיע אליהם. הוא שואף משגים משירת החול בנושא האהבה, אל שירת הקודש, ואחד הרגשות העזים ביותר בכל שירתו, הוא רגש האהבה הדתית.

צריך לזכור שמשורר זה חי בעת משבר קשה, בימי מלחמות הרקונקוויסטה, שלוחה של מסעי הצלב באירופה, ואין להבין מדוע נתן ביטוי פיוטי חריף גם לשני הנושאים הקדומים שתרבות ספרד עיצבה עיצוב אמביו חדש: התפילה לגאולה והתפילה לנקם. כתצאם בשיריו גם עקבות של הויכוחים הדתיים עם הנוצרים, שהיו אלימים וקשים לא פחות מלחץ החרב. בויכוחים אלה באה הכנסיה להוכיח ליהודים שהם עזובים, נשכחים מאלוה, נתונים בחסר אונים ליבכב או לחסד בידי הדת המנצחת. הצדקה, האביונית... רושם ויכוחים אלה חריף בשירת אברהם אבן עזרא יותר מאשר אצל כל משורר ספרדי אחר. הוא גם מצין לאוצר. בכל מקום שהצנזורה הנוצרית לא מחקה את הדברים, את הפיוט שלו נגד השילוש ונגד התלוי על העץ, או הצלב. גם מבהיקה ציורית אשר לדבר על ייחודו.

צורת חולין לתכנים דתיים

בראשית המאה ה-11 מתחילים להופיע בעברית שירי האזור הראשונים, דרך מגע לישפש עם השירה הערבית. שירים אלה הם חולין שבחולין, שירי יין ועשק והנאות חושים בעלי מבנה סטרופי מחרוזתי, המתאים מעין בכייהו להלחנה מוסיקלית. והנה הקיסטבה רב החול להחדור המיבנה הצורני בלהם גם לשירה הדתית — שכן, להיותה המוסיקלית אפשרויות בלתי מוגבלות ל"תכלים ולפרטי פיוטי "אין ספק שההליך הרבה הרבה לכיה היוה של הלחין הקירה.

(סוף בעמוד 9)

במוצאי ליל סופה

מאת אלעזר שרביט

רוּחוֹת לֵיל סַגְרִיר בְּפִתְאֹם נוֹדְעָפוּ.
פְּרָאוֹת שְׁרִיקָתָן עַל אָזְנֵי הַצְּרִיפָה
וְאֵימָה.
צַמְּרוֹת אֳרָנִים בְּרָאשֵׁי אַנְמוֹנָם נִכְפָּפוּ
וְעַנְפֵי אַלּוֹנִים
לְנוֹקְשׁוּת צוּר־צְמִיחַת־זְקִיפָה
כְּבְמִסְדְּרֵי־יוֹם מְמֻשְׁמָעִים —
צָפָה כִּלְאַחַר הַיָּד
מִמַּאַרְבֵי צְלִיפָה
וְקְרַב־מַגָּע קַר אַכְזָרִי
חֲלָלִים פֹּה כֻּלָּם מִכְרָעִים

וְרַק בָּא הָרֶגַע. מִקֶּצֶב וּבוֹשֵׁשׁ,
מִיָּד נִפְתָּח וְנִרְהִיב
בְּכָל תֹּם־לֵב לְהִתְאוֹשֵׁשׁ
לִצְפּוֹת מֶרְחֲבֵי אֲפָקִים בְּכָחֵי רְאִיָּה שֶׁל עוֹלָם
וּלְהַכִּיר בְּמַעְגְּלֵי הָאוֹרָה הַשְּׁלֵמִים
וּבְנֵס־קְסָמָה שֶׁל רְצִיפוּת עוֹלָם
מִשְּׁלֵי הַיִּחוּל
אֶל כָּל שֶׁלוֹ כִּלְמַתַּת תַּגְמוּל
בְּשִׁכְחוֹן זְוָעוֹת סַעַר וּשְׁרִיקוֹת אֵימִים
חֲלָמֵי סוּפוֹת לֵיל מַחְטִיאִים וְקוֹלְעִים
בְּלֵילֵי שִׁלְשׁוֹמִים וּתְמוֹלִים.

ערכי חברה ותיקוניה

מאת י. עמוס

מרדכי לוין, ערכי חברה וכלכלה באידיאולוגיה של תקופת ההשכלה, מוסד ביאליק, ירושלים, תשל"ו.

הרבה דברים בקשו המשכילים היהודים ברוסיה לתקן בחיים היהודיים ולא עלה בידם ובשעתם. אחד הדברים הוא המבנה הסוציאלי של האוכלוסיה היהודית, שברובה הגדול עסקה במסחר קטן ובמלאכה זעירה, וזאת — כתוצאה מסיבות היסטוריות ידועות לכדי-

המשכילים דאגו, כידוע, להתאמתה של החברה היהודית לגוונה של החברה הרוסית, כפי שנתקיימה בסוף המאה הי"ח ובמאה הי"ט. שאיפתם של המשכילים לקבל זכויות להמונים היהודים היתה קשורה גם „תיקונים" רבים, ובראש וראשונה דגלו ברעיון, כי על היהודים להיפטר מן העיסוקים הסוציאליים וליהפך לאנשים „פרודוקטיביים", התורמים למשק הכללי, לא בבחינת צרכנים בלבד, כי אם בבחינת יצרנים, המפרנסים לעצמם, לאחיהם ולכלל האוכלוסיה ברוסיה הצארסטית.

סיסמת פרודוקטיביזאציה

מילת הקסם, שנזרקה אז בחלל עולמם של האינטלגנטים היהודים, היתה הפרודוקטיביזאציה, וסיסמה זו עוררה הדים רבים וממושכים והעסיקה את הציבוריות היהודית ברוסיה, בפולין ובכל מזרח אירופה עד לשנות השמד והשואה. פירושה של הפרודוקטיביזאציה כלל מודרניזאציה של הפעילות הכלכלית במשמעותה ההיסטורית של אותם הימים ; אירגונן של הפעולות הכלכליות ושימושן הראציונאלי ; אינטגראציה במשק הכללי והתאמתה של הכלכלה היהודית לצרכי המדינה. בהתאם לכך נתבעו היהודים לצמצם ולבטל ענפי-פרנסה שנראו כמזיקים לכלל ישראל, כגון המסחר והחכירה של בתי המזיגה בכפרים, עסקי תיווך : לעבור לענפים מועילים ויצרנים כגון החקלאות, ולכוון את הנזקקים למוסדות צדקה וחסד לאפיקים יצרניים, המקובלים על החברה הרוסית. המסחר הגדול היה מכובד בעיני המשכילים, אך מצאו הסוחרים הבינונים והקטנים תבעו הקפדה על המוסר ועל השם הטוב ושמירה על תורת הגוי במגע ביחס למחזור, כדי למנוע פשיטות-רגל. במלאכה הדגישו את חשיבות ההכשרה וההתמחות ותשומת הלב למוצרים הגמורים, ובחקלאות הטיפו לחריצות ולאהבת העבודה.

כל המידות הטובות האלה בקשו משכילי ישראל, מתוך כוונות טובות ורציניות, להנחיל להמונים היהודים ההדיוטים וההמונים, שלרובם הגדול היתה שאלת הפרנסה הצגנה היומית מעשה-נסים בכל יום ובכל שעה. המשכילים לא הסתפקו באספקטים הכלכליים בלבד. הם רצו לשפר את מצבם האנושי של אחיהם ולעצבותם ראויים להיות בעלי זכויות דומות ליתר האזרחים, ובמכה אחת — להיפטר גם מרוגזה של שנאת ישראל. ולא עוד, אלא שהמשכילים ראו כהדים נוספים לפרודוקטיביזאציה, כגון בריאות הגוף והנפש, חיבה לאומית, מוסריות ודתיות, וכל הדברים היו חדשים ביהדות הרוסית.

שלטון-הצארים בין שני קטבים

מרדכי לוין עושה במחקרו, המלא ציטטות ללא גבול, חריש עמוק בספרות ההשכלה ומביא דבריהם ודברי מתנגדיהם הרבנים ומבהיר את עמדותיה הפתלתלות של הקיסרות הרוסית, שנעה בין רצון אנושי לסייע ליהודים לבין רצון רוסיפיקטור להציק להם, הכל לפי רצונו של הצאר, שהיה נתון למצבי רוח חולפים, או לפי יחסם האישי של עושי דברו, הגדולים והקטנים. לפעמים נדמה היה, כי זרחה „שמש כי-פא", בלשון המשכילים לאותו בני ישראל, ולפעמים היו השלטונות כצרים וכציקים. לכתחילה נראה היה למשכילים, כי השלטון הוא בן-בריתם. ומי כמוהו מעוניין בהפיכתם של המוני היהודים לאזרחים טובים ומועילים ? אך במשך הזמן למדו הישוב את כוונותיהם הסיבות והרצות של השליטים. בסיכומו של דבר — לא נתנו השליטים את הגיבוי המספיק להתבייותיהם האוריתיות היפות של משכילי ישראל, אם כי מזמן לזמן היו מגלים עניין, ואפילו מרשיסים עזרה קטנה מצדם.

כך למשל, ניסו השליטים לעזור בנסיון להתיישבות חקלאית בדרום רוסיה ובמערבה. נמצאו גם כמה אישים מבין המיניסטרים והפקידות, שרצו בכנות לעזור ליהודים ליהפך לעובדי עבודת אדמה. אך הקשיים היו גדולים מדי, והיהודים המעטים, שניסו להיטיב לעצמם ולמשפחותיהם, זכו למפח נפש. אם כי הנסיון עצמו היה מעניין ואלפי יהודים נרסו, מתוך חוסר מוצא, לחפש בדרך זו את פת לחמם החסרה.

גם היהדות המסורתית דחתה את הטפות המשכילים, בראותה בשאיפותיהם המטיפות לתמורות ולשינויים באורח החיים סכנות לקיום ההיסטורי, המקובל מן הדורות הקודמים. הרבנים הכחישו, שרעיון הפרודוקטיביזאציה בא מגרעינה ממשכילים יהודים, כחלק מן האסימילאציה היהודית. מנדלסון וחבריו ותלמידיו דגלו בשינויים יסודיים בכלכלה ובחברה היהודית, בחיי החרבזה. והנה, כדי שיהודים יוכלו להיות אזרחים שווי-זכויות, „בני דת משה". הרבנים התנגדו לכן, לכוונותיהם של המשכילים ולא האמינו, ששינוי כלשהו במקצועותיהם של היהודים יביאו לידי שנוי כלשהו ביחסם של הגויים אל היהודים. דווקא י. ל. פרץ, ניסח את המצב האמיתי מאוחר יותר, כפי שהרבנים ראו אותו בשעתם : „המשכילים מכריזים שהגיע הזמן לצאת לרוחב, ר' צולם ברחוב אין אומות העולם מכתינים לנו..." יעקב ליפשיץ מקובנה מן החרדים, יצא בספרו נגד כל כוונות ההשכלה, והסביר כי כל מגמתם של הרבנים היא „לעצור בעד ההתחדשות גזרות רעות חדשים לבקרים, ולא יותר".

מרדכי לוין מתאר באריכות את עניים ועלבונם של בעלי המלאכה ומביא עדויות רבות מכתבי המשכילים על שפלותם המעמדית בקרב הקהילה היהודית. ואפילו יעקב ליפשיץ הסביר, כי „לא את המלאכה שנאו אז, כי אם את העניות שהיתה כרוכה בגורל מחזיקיה... את חרפת העני שהוא גדולה מכולא". צניעות זו גרמה לכך, שבעלי מלאכה רבים היו מבני-הארצות, ותקיפי הקהל התייחסו אליהם בזלזול. „פעם הפגיע סנדלר בבית הכנסת הגדול בווילנה בלבוש שטריימל ובתונת משי — מספר א. מ. דיק — עמד פרנס החודש ר' מאיר רפאלס והוציאו לחצר. המשורתים רקדו אתו „מתול הרוגזי".

שתי גישות

המערכה הגדולה בעניין הפרודוקטיביזאציה התקיימה בין המשכילים לבין המסורתיים, אף על פי, שהרבנים לא הרבו להתייחס אליה בכתבים. על התקפתם של המשכילים, שבאו לפתור, כאילו, את בעיות הקיום של ההמונים היהודים, היתה תגובתם השלילית של החרדים פשוטה וברורה. ככל אשר הגויים משפילים את היהודים ומדכאים אותם, כן יתרוממו עליהם היהודים בנפשם, וכן ירגישו בנפשם ובלבם סלסול של „אתה בחרתנו", ולא עלה על דעת איש ישראל... „להתייפות ביפיפותה החיצונית של יפת, כדי לכעם את דמות איקונין של ישראל בפניו... גם בשעות שנאלצים היו להתרפס לפני האצילים מציקיהם ולשיר לפניהם שירי „מה יפית", השפילו את עצמם רק בחיצוניותם לפנים ולמראית עין, אבל בקרב נפשם פנימה ידעו והרגישו רוממות ערכם, כי נעלים הנה במעלות הרוח, בכוחות נפשם ובמעשיהם הטובים על מציקיהם ולוחציהם"... יעקב ליפשיץ השכיל להביע בדברים אלה את עמדתו.

מרדכי לוין מינה הרבה חומר מתוך ספרות ההשכלה כדי להקיף את דעותיהם של המשכילים הרבים על

(סוף בעמוד 7)

פרשת השבוע

ויקהל

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי... שבת שבתון לה' (לה—ב)

חז"ל אומרים שנברא האדם בערב שבת, כדי שיכנס למצוה (סנהדרין לח). למצות, ויפה מצות שבת. הכוונה להורות עיקר מצות השבת. כי לפי אמונת העולם יש לך יום בשבוע לשבות ממלאכה, אנחנו מקדישים את השבת לה'. ולכן נברא האדם בערב שבת, כדי שישמור את השבת מיד. וזו הוכחה ברורה כי מורה רק לשם השם, שהרי לא התייגע במלאכה ; אבל אם היה האדם נברא ביום הראשון לא היתה הוכחה שהוא שובת לשם השם, אלא היה נראה שהוא שובת, כדי לנוח ממלאכתו. וזהו שרמז „ששת ימים תעשה מלאכה" גם אם ששת ימים לא תעשה (בקריאה) מלאכה, על-ידי אחרים ואתם לא תהיו עושים זאת — „יום השביעי שבת לה'", לשמו יתברך (אפריון עה"ת) באותו ענין. ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך (תהלים נ—טז) — כלומר: לך לספר חוקי ולשאת את בריתי — הינו, שבת, שהיא ברית לעולם, רק „על פי", באכילה ושתיה בלבד באילו זה עיקר השבת... שנאת מוסר ותשלח דברי אחריך — שאינך עוסק בשבת, ובדרך צחות יש לפרש : „ואם כל העולם בטלים — משום שלא יכולו הוזר בהם באיסור מלאכה, „ומי הפורים לא בטלים, שהם רק ימי משתה ושמחה (לחמי תודה).

✱

וביום השביעי יהיה לכם קדש (לה—ב)

מובא לפרש השרש: קדוש הוא מבואו ועד יציאתו, כי הביאה הוא כשאדם נכנס בקדושה, ויציאה הוא כשיוצא מן הקדושה, לעשות דברים של לעצמו, כגון לאכול ולשתות וכדומה. אמנם בשבת גם כשאדם אוכל ומתענג, הוא עושה מצוה, וזהו : „יום קדוש הוא מבואו עד יציאתו". ואמר הכ' „ששת ימים תעשה מלאכה" הצטרכו לעשות מלאכה ; כי כת מלחמה עם היצר ; אבל ביום השביעי יהיה לכם קדש" — אף מה שהוא לצרכו ולהנאתכם יהיה גם כן קודש כך רצונו של המלך ; כשמשתה לבנו, רוצה הוא ... שמחים ביום שמחת „שבת שבתון לה'" — שהקב"ה שבת ביום הזה, ... בכל מה שהוא תענוג לאדם ובלבד שלא יהא דבר אסור יעשה לו. וגם זה יחשב לו (אור פרי תבואה).

✱

וכל חכם לב בכם יבואו (לה—י)

הרבה באתונ-מדע ורוח ישנם לעצמם, שהשקיעו את ... ניותם ומרצם לטובת כל תבל — ולא למען עצמו. דברים עתיקים. ואולם כאן רמזו לנו : „וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו" — אצל למענכם יעשו, ולא רק זרים ! — (שיח ירד)

✱

ולחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת (לה—לב)

בימי רבי איה מאמסא שמש העיר קם באשמורת בקר להקיש בדלתות המש... העירים לעבודת השם. על דלתות הרב, נתעורר אהבה עזה להשיא. בשמוע השמש מה הוא מכוון בהכאותו בפסוק, השיב ש... הוא מאלו, ואבא מאבא... שעה שמכים בפסוק שלש פעמים, כנהוג, צריך להזכיר האבות, אבותם, יצחק ... והנה בגדרש כאן נאמר זה אברהם ; כסף, זה ... נחושת, זה יעקב". זה שעה שעושי המלאכה עשו וכסף ונחושת, הזכירו ל... את שמות שלושת האבות בזה, עוררו את האהבה ב... ישראל. (שילוב המסורות קמלוהר)

✱

מרבים העם להביא מדי עבודה למלאכה (לו—ה)

הקפידו על ריבוי ההבאה פי שהספר שהעם רוצה ל... רק מה שצריך לעבודה וכל אחד רוצה לזכות ב... האם יוותר לא יזכו של — ולטנות לצדקה אחרת — לכן לא רצו שיבאו (הרי"ם נתנזון בדברי שאול)

מרבים העם להביא.

לכאורה קשה: וכי רע שיהיו בבית ה' אוצרות לכבוד ולתפארת ? אבל לא לקבל על המובא בית ה' והכסף, אלא על שהבאו שנגמרה מלאכתם, שלא רב בהוב, ועומדים להשתמש זהו שכתוב: „מרבים העם הבוא מדי העבודה למלאכה מרבים להביא יותר משהצ... מלאכה (אור החיים).

✱

והמלאכה היתה דים והותר (לו—ז)

לכאורה זהו דבר השגגה „דים" משמע כפי הצורך „והותר" — יותר מהצורך ! על-פי הכתוב: „מרבים העם להביא"... ויעבירו קול במחנה אמר... אל יעשו עוד מלאכה ושואלים: מה נפסיד אם משהו ? אלא שאם היו הפצים ממה שהביאו, היו שהביאו, דואגים ולבם בקרבם, על שלא זכו להשתתף בהקמת המשכן — לכן קול במחנה שלא יבואו ... ומשה שהיה כבר ... מלאכה, והיה „דים והותר" בלומר: באמת והיה יותר, נעשה גם והיה רק דים — — (הרי"מ, ש.ש.ק.)

ליקט שלמה יהלום

בין חוויה לקיום

מאת אברהם בלאט

קבוצה רחבה של סופרים יהודים פוקדת את הספרות האמריקאית מאז תחילת המאה העשרים ועד היום, והמפורסמים שבהם כגון סול בלו, פיליפ רות, ברנארד מלמוד וחיים פוטק משקפים את הלך הרוחות של האינטליגנציה היהודית על כל מרכיביה וערכיה. סופרים אלה שהם בני מהגרים שנתבוללו, קשורים קשר עמוק לסביבתם, לזהותם, ולמורשתם היהודית. הם נושאים על גבם את המסורת היהודית הגלותית ונלחמים על קיומם האנושי והמטריאלי. יש לעתים אנו שורדים בעולם של אבסורד או המסביר הפסיכולוגי ויש שאנו מודעים לתרבות שוקעת ולגורל קיום יהודי — המהווים בסך הכל יהדות בלתי מוגדרת שאבד לה המימד הרוחני והמנסה להאבק על חייה. סופרים יהודים אלה מכחישים בקולי קולות את זהותם הספרותית היהודית, ובראיון עם סול בלו, הוא הצהיר שאילו היה בכוונתו להיות סופר יהודי הרי היה הולך ללמוד „משנה" ולא את תיאודור דרייזר ושרווד אנדרסון. כל משאת נפשו היתה להפך לאמריקאי, ורק כאשר פרצה המלחמה העולמית, ועל היהדות ירדה השואה, חזרו להתבונן בנושא היהודי בעיניים אחרות. אחרי מלחמת העולם חלה תמורה. נוסדו בתי כנסת חדשים, יהודים החלו לשוב ולהתפלל. התהיה זו מנעה את תהליך ההטמעה. מוקד מציאות זו הוא איפוא ניגוד בין התיאוריה המשנתה, אך העובדה היא שכל ההצהרות על אינטרנציונליזם מתנפצות אל מול רקמת יחסים החושפת יהודה תלושה, עקורה ובורחת, כאשר המנטאליות היהודית היא מעין תוית של חוויה ברדיצ'בסקאית על רקע של „יהדות אנושית".

✱

„העוזר" *) של ב. מלמוד הוא רומן ריאליסטי המתאר את הבעיה הקיומית של מוריס בובר במשבר הכלכלי של שנות השלושים, כאשר הכשלון המטריאלי משמש מנוף למוסר אנושי, מוריס השקט והסובל הופך לגבור כי אף שלא הגיע למעמד כלכלי כשל ג'וליוס קארפ הובלון, דווקא כשלונו נתפס בנקודת אור מעוררת כבוד. דמות זו של מלמוד, שמתחילת דרכה נלחמת על קיומה בעניין אנושי, מציגה מציאות מסויימת של המעמד היהודי הנשחק בין ענקים. גורל זה של בעל חנות המכולת לא נשתנה מעולם, והוא אפילו מעתק מהדלות היהודית שבגולה הדוויה שבעיירות פולין וליטא, שכן „הגזל והוא, אולי לא היו אויבים מליה אך ודאי שלא היו ידידים טובים", הוא היה עמל שעות ארוכות, היה סמל היושר — ובשום פנים לא יכול היה להחלץ מיקרי ק... היה כסלע איתן. עשיית מעשה רמיה היתה נוראה לו פלצות, ועם זאת נתן אמון ברמאים — לא חמד ולא חשק ונעשה עני יותר מיום ליום.

דומה שככל שהרבה לעבוד — עמלו היה כמין זמן האוכל את הזמן — כן נתמעטה פרנסתו. כזה היה מוריס בובר שלא היה לו חוש נכון לנכסים, כי הקמין כאילו נגד את טבע בריותו והילדותיו: כך ישב לו מוריס בחנות וציפה לקחוה, בעוד שמולו צבאו הקונים על חנותו המכירה של קארפ וסם פרל. גבורו של מלמוד הוא מעין קרבן של מציאות הנהרס באורח כלכלי וגופני. ביעוף קינים והשוד המתוכנן מחישים את תהליך ההתמוטטות של בעל החנות שהגיע אל ארץ החלומה — אמריקה, והפכה לעולם מתנכר ומאיים. מלמוד אינו חוזר למסגרת עמוקה של זמן ומקום, בנגדר של התרחשות נפשית כדי לגלות משמעויות בעלות גוון הידי. תהומי עלילתו סובבים על הציר הריאלי של כתובות סטוריה תמציתית המשקפת עולם של עוולה, שפרושה הבסיסי הוא הסבל האנושי שאין אחריו התאוששות.

גם הבת שלו הלן, שנאלצה להפסיק את לימודיה בקולג', מלווה החושה מצוקה המעיקה עליה. הלן בת העשרים ושלוש שנים, מרגישה שאיבדה כבר את נעוריה. בימים שעברו קרו דברים נפלאים, וכל יום היה שונה ממשנהו, אבל, „עכשיו אני מרגישה שכל יום הוא כמו היום הקודם, ומה שעוד יותר גרוע — כמו היום הבא" בשבילה — העולם התבוך והיא רוצה חיים יותר רחבים ויותר טובים. היא רוצה שיחזירו לה את האפשרויות שהיו לה. פילוסופיה קיומית זו היא הגובה ישירה לאותו מצב פרסונלי אשר בו שרויה משפחתה והיא אות ההוליות שבה.

עולמו של מוריס בובר, עולם של יסורים הוא, אבל רחוק מכל גלגול מקראי או היסטורי, מוריס אכול צער ותמיד נאבק לעמוד על רגליו — כל עוד לא עזבוהו כוחותיו, עד שהגיע לקיצו. אספקט אחר, יותר משמעותי בסיפורו של מלמוד, הוא דקתו להייה היהודית שהיא כנסה להצלית בעימות שבין מורים — היהודי הוילוני לבין פרנק אלפינה — „הגוי" האיטלקי שהופך את עורו, ומתוך צבירה של „לסטים" הוא הופך למעמד של „גוי" הבא כאילו להמשיך את הלין, הסבל של מוריס בובר היהודי.

✱

„יהדותו של מוריס בובר איננה מושתתת על אמונה דתית, אלא על תורה אביו שהיה אומר „בשביל להיות יהודי די אם יש לך לב טוב". העיקר הוא — המשנה המוסרית ש„אדם צריך להיות ישר, להיות טוב ולא לעשות משהו רע. אמנם בעיית „מיהו יהודי" מעסיקה את גיבורי מלמוד היהודים, אך לא מכוח אמונתם אלא עקב המשמעות האנושית הזיוצנית שמוצאת את ביטויה בבית הסבל. כך במצעירים גיבורי מלמוד היהודי בעיני הגוי האיטלקי. כך הוא רואה את מוריס בובר, את כלכוס הכוכב של מוצר נייר, ואת ברייטבארט הסוחר שהיה נושא כוונות לחנות את שתי תיבות הקרטון הכבדות שלו המלאות נורות חשמל. „איזה מין אדם עליך להיוולד כדי להתגלגל בארץ בתים כלתייני — תגות ככולה, ואף פעם אחת חלילה, במשך כל היום כולו — היין מן ההליכה לקנות את העיתון היהודי שלך — לא התרבב את קצה הסבך ההוגה לשאוף קצה. אייר לי זההבה — לא היה סעה למצוא: עליך להיוולד יהודי. הם אפריוס כלירם (עמ' 84).

הגוי המבקיף מבחוץ ראה את הכסיבות הערבית של היהודי החי בחנותו המצומצמת בסבל הרימי, התמונה היא של ערך אנושי הלובש כמעט ערך של נוריים בנוסח פרנציסקוס מאסיזי. מוריס בובר לא חי את חייו כיהודי כי אם כבל אוהב כאדם. הוא לא היה נאמן למסורת היהודית, אך „אהבה כרצד כמוהו היה הכלל הגדול העקרוני שבחייו במעגלות בחייו. הקשר הפראומסי של מוריס בובר רדים אי שב בפינה חנויה של חוויה יהודית אהה הו זוכר, היא מצרצה אותו ואת אישתו שתנה לא תתחתן עם „הגוי". בני יהודי הם צריך עמי מוצגי יסוד במהדע ובגלהר עוזי מעיקים עליו גורים עליו את ההוהדיה, אך גם את הפריעה המוחשת בין ההוהוטים.

סיפורו של מלמוד „העוזר" מאכלס בצד מוריס בובר החנוני את גבור המשנה פרנק אלפינה „הגוי" האיטלקי אשר לראשונה הוא מופיע כליסטם את בעל החנות. במשקף הוא בא לכפר על פשעו זה ונעבינה, על ידי כתוב אקטיבי בעסקים. פרנק הוא דמות מספורי דוסטויבסקי, שמתייסר כמו ראסקולניקוב, ורוצה להתודות על פשעיו. רגש האשם, מפעם לפעם מהסכל כל הליכותיו ואורח חייו, והוא סובל מכה המצפון האנושי. גיבורים אלה אינם מתפענחים עד פינה הסתר האחרונה, תמיד נשארת איזו סמואציה קיצונית המפתיעה באי רציונליות. ואילו התיאור הסוציולוגי והפסיכולוגי של ברנרד מלמוד מוגבל באשליותיו וגבורו מגלם את מצבו הצלוב.

פרנק הוא אדם בעל שתי נפשות „בנפשו האחת הוא כאן ובאחרת במקום אחר, אפילו בשעה שקרא לא היה קורא בלבד", ושתיקתו דיברה בשפה שלא יכול להבינה. בעוד שגם פרל רוצה להיות „כישרוני ולהיות כאחד מחברי האמידים, הרי פרנק נאבק עם עצמו כדי להגשים את ייעודו כאדם. בעוד שחייו עוברים בעל הנאה עצבית והנאות אחרים, הרי הוא בכל זאת חוזר להגיע לאמת אישית לאיזו פונקציה של מהות פנימית.

אדם מעורסל זה המהלך בין מציאויות ניגודיות של יהודים וזרים, פושעים והוגנים, נמצא בעימות מתמיד עם האלמנט הקיומי. הגוד מאהבול שקוסט בין קרפיפי תהורות עם הפורע הכרגד ורד מיגוריו היהה על קנקנו וכנסה לתקן את עצמו בדרכי תשובה על ידי כסף סמוי שהוא מוסיף לקופתו של החנווני, על ידי עבודה מאומצת ורצון לסייע ללימודיה של הלן. ה„גוי" הופך ל„עוזר", אוביקט של התגלות עצמית, בחשפו את רבדי נפשו המסתירים את הסמוי והנסתר שבו. פרנק אלפינה הוא בעל יצרים אפלים, אך ברנרד מלמוד מובילו בדרך ארוכה אל אידיאל של סיגוף נוצרי, ואף למעמד של ניכול, שהכאב מרגיזו ומלהיבו כאחד — לפיום שאינבו רומנטי ולא סנטימנטלי. גיורו של פרנק איננה באה להצביע על הודעה עצמית, או רצון להחזיר לבמות היהודית. פרנק ה„גוי" רוצה לזכות באהבתה של הלן אשר נותרת לאחר מות אביה כיצור תלוש וחסר תכלית.

✱

ה„העוזר" של ברנארד מלמוד הוא סיפור על משפחה יהודית שברחה מעולם ישן שברוסיה אל ארץ החלומות שבאמריקה, אך לא זכתה למערכת ערכים חדשה. מוריס בובר נשאר נושא את כשלונו בין זרים על עצם מלחמת קיומו. חייו ומותו מרוכזים סביב חנותו הקטנה וה„עוזר" המופיע בבחינת גורם מסייע מתגלה כניגוד קוטבי לחברה האנושית, קל וחומר לחברה היהודית. זהו סיפור אופייני לפרובלימטיקה היהודית בסיפורת האמריקאית.

*) „העוזר" מאת ברנארד מלמוד, עברית : אברהם יבין, בהוצאת עם עובד, תשל"ו.

...און הקבלה

„נפשי חמדה בצל ידיך, לדעת כל רז סודיך" (שיר הכבוד)

...זכינו היינו רואים את עמוד־האש ...יק בינו לבינינו"

...ז אדר תרפ"ו, נפטר בירושלים הגאון המקובל ר' שלמה ...ב ז"ל. הלויתו היתה במוצש"ק, ומרן הרב זצ"ל פרץ בבכי ...וצעק בקול־מר: „אבי אבי, רכב ישראל ופרשיו". אילו ...ינו רואים בעינינו את עמוד האש המפסיק בינו לבינינו" ...בות י"ג, א').

שיחות הראי"ה, פרק ל"א

...וטו־וסודרו ע"י הרב משה צבי נריה

...תו שבוע הזמין אליו מרן הרב זצ"ל את גאון־דורו הגאון ...ב משה חרל"פ זצ"ל ואמר לו כי אחרי שנסתלק מן העולם ...ע עמוד הקבלה, יש חובה להתאמץ עד כמה שאפשר למלא ...מר, והכינו שהוא חושב לקבוע מעתה יותר זמן ללימוד ...רי הוא מציע גם אותו על הצורך הזה, ומבקש אותו שגם ...לכך, ויקדיש יותר לעיון בחכמת־האמת.

...שלמה ז"ל — גדול חכמי הנסתר בדורנו"

...ר מרן הרב זצ"ל: „רבי שלמה ז"ל, גדול חכמי הנסתר בדורנו, ...שר מובהק של הגאון ר' גרשון־תנחום ז"ל ממינסק (מחבר ...לבנה והחה" ו„חידושי הרנ"ת"). ולפני שנכנס לפרדס חכמת־ ...מילא כרסו בש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, למד הרבה ...ספר וספר „ראשית חכמה" היה שגור על לשונו. אחרי כן ...ר הזוהר, ספרי רבי משה קורדובירו ז"ל, כתבי האר"י ז"ל, ...משה־חיים לוצאטו ז"ל, באורי הגר"א ז"ל לזוהר ותיקוני־ ...זוהר דצניעותא ובאורי תלמידו ר' מנחם־מנדיל ז"ל משקלוב־ ...ספר „בית אדירים" על האידרא־זוטא וכו').

...ק בנסתרות — זוהי עצמות טבע נפשי"

...הבי הרב בתקופת־יפו, במחברת המחשבות השוטפות, שנדפסו ...הם, בלא שרק תיבה, להם הם כיום הלקוחי" (ע"י אגרות ...חלק ב', עמ' רצ"ג), רשם מרן הרב זצ"ל לאמור: „מה ...רגיש עונג ונחת־רוח בעסק ההסתרות האלקיות — זוהי עצמות ...שי" („ערפלי טוהר" עמ' כ"ב).
...שי אמר הדבר, שכבר כעשר שנים לפני שנכתבו הדברים, ...יתו של הרב, ו„עצמות טבע נפשי", להעמיק ולהרחיב ידיעותיו ...ת בנסתרות, והוא הולך לקיים מילי־דאבות: „עשה לך רבי".

...ימים בצילא דמהימנותא

...נות רבנותו הראשונות בזוימל, נסע הרב במיוחד אל רבי ...ז"ל לשאוול, ושהה ימים ושב אצלו, ועסק אתו בכתבי האר"י ...בביאור של רמח"ל ז"ל שהיו צפונים אתו, כתבי הגר"א מוילנא ...ן ספרי־ביאוריו של הגאון המקובל ר' יצחק אייזיק חבר ז"ל, ...ל מבלק („מהשרידים המפורסמים אשר להם יד ושם בחכמת־ ...אשר יצק מים על ידי הגאון החסיד ר' מנחם מענדיל זצללה"ה, ...למיד הגר"א זצללה"ה — לשון הגאון ר' שמואל מסלנט ז"ל, ...זו לספר „אור התורה" של הגרי"א חבר ז"ל, ביאור ל„מעלות ...מאת הגאון ר' אברהם ז"ל אחיו של הגר"א ז"ל).
...וף הספר „מגילת סתרים", לקודשי" החסיד המקובל, רבינו ...יום לוצטו ז"ל, שהופיע לראשונה מכתב יד קודשו, והובא ...על ידי ר' שמואל לוריא ז"ל (ווארשא, תרמ"ט), כותב ...לאמר: „וכן יבורך גבר — — — הכם הרים מהר"ר שלמה ...אז — — — אשר על ידו נתגלגלה כל זכות ההדפסה — — — ...לאור תורת־אמת ודרך־ביניה, מכתבי־יד החסיד האלקי הרמח"ל.

* ● *

...לשם שבו ואחלמה" חלק א' דף ב"ז כותב רבי שלמה ז"ל: ...למחל ז"ל הם יקרים למאוד, ויש בהם דברים־עניינים והוב ...ירם, ובל ספרים אשר בידינו עד היום (שהוא ראש־חודש ...ייה). הם כמעט כולם נתחדשו וזכינו לדפוס על ידי השתדלותי ... — — יהי זכרו לברכה לחיי־עולם, בכלל כל קדושי־עליון ...ם ד' אלקים.

* ● *

...יבא בזה מציני בסוף הספר „פתחי שערים", מאת הגאון הגדול, ...ה האלקי, רבי יצחק־אייזיק חבר ז"ל (נדפס בשנת תרמ"ח), ...אותו שערי חכמה ודעת, לבוא אל היכלי חכמת־האמת פנימה, ...ף בכל שערי כתבי האר"י ז"ל), שהמו"ל קובע ברכה מיוחדת ...הרב הגאון, היודע ובקי בנגלה ובנסתר, ר' שלמה עליאשאוו ... — אשר על ידי הוכאי הזה נתגלגלה זכות (והשפעת) הספר".

...א הבית אורה בהופיע ספרו „הקדמות ושערים"

...ה המכתב של הרב שנכתב ביפו בכ"ד טבת תרס"ט, כשהגיע ...אלו האשון של הגר"ש ז"ל, „הקדמות ושערים", והוא ענף ...הספר „לשם שבו ואחלמה", שנדפס בפיעטרקוב תרס"ט.
...זה המכתב הוא מתאר את רבי שלמה, בתואר מיוחד בלתי־מצוי ...„אשר גדול קדושי", והוא מוסיף וכותב: „בהמלא הבית אורה, ...ספר הקודש ההדרת־באור־כבוד־תורתו לידיי, ורבה „שמחתי" ...של „המאור כי טוב", ועל התששות „אור פנימיות תורתנו ...
...וד ספר הקודש (אלו גם ראשי־התיבות של שם הספר הקד־ ...שערים) בכפי, בלעתי כמה וכמה דפים טרם נברך, מרוב ...ודש — והוא בפי כדבש למתוק, ברוך הוא וברוך טעמו. ... ומה מאוד תשתוקק נפשי, לראות את מכמני כתבי־קודש־ ...וד־קדשו שיהיו. ואם היה אפשר הדבר להמציא לי על ידי ...אותקת קונטרסי הנמרצים, לא הייתי חס על ההוצאות, רק ...דים לי את קרני־אורם להרנין לב על ארץ־צבה תבנה ותכונן — להתנכל ביקרו של זיו כבוד־קדושת כתרייה בציבריות ... להגיע מול אור־פני־מנורת־הב־טהור כבוד־תורתו שליט"א, ...ותוליאלקים נפתלנו במעמקי־לבבי" (אגרות הראי"ה, ח"א, ...רלו).
...גיע הספר „הקדמות ושערים" באותה שנה, אל „המאור ...גלה ובנסתר, תנא דבי־רישי־גלותא, ארעא דסומבריתא, היא ...הגאון המקובל „בן איש חי" רבי יוסף חיים ז"ל (שנאה ...ונע"היו האחרונה עלי־אדמות, ועלה למרום בשלהי־דשתא — ...תרס"ט), הודיע על כך בשמחה רבה להכמי־הנסתר שבעיר, ...יתם לסעודה־מצוה מיוחדת בביתו, וציוה להדליק נרות על ...השהר, לכבוד הופעת המאור הבהיר של אבני שיש טהור — ...ם ואחלמה").

* ● *

...ר שלוש שנים, והופיעו שני החלקים הראשונים של הספר ...„לשם שבו ואחלמה" (פיעטרקוב תרע"ב). ודברים נשגבים ...ל כתבו של המחבר חכם־הרזים, בראש הספר, עמ' ד': ... התודתי ערכי הדל הרוזה בכל מילי־דמיטב, בהקדמת הספר ...„ושערים", שהוצאתי לאור בעזרת הקב"ה בשנת תרס"ט, ...והנה ימצא המעיין בחלק ראשון מספרי זה — — דרוש ...לשער גבוה ודומי בסתר־עליון, עמקו ורחבו במרחבי־מרום — ...וכל ענין הדרוש הזה הוא נפלא ונורא — — — ואילו לא ...שלם אלא בשביל זה בלבד — היה די לי".

...ר"ם קורדובירו ז"ל, לא יצא ספר בקבלה, „לשם שבו ואחלמה"

...הופעת ספר קודש זה אמר מרן הרב זצ"ל: „מזמן רבינו ...ה קורדובירו ז"ל, לא יצא לאור ספר בחכמת־האמת, בהרחבת־ ...ובהקיפת העניינים, כמו הספר הקדוש „לשם שבו ואחלמה" ...שלמה ז"ל".
...כתב להרב אליעזר־נפתלי באומן ז"ל מאסטראחא — יין כסלו ... כותב הרב: ...
...בוד של הגדול שבמקובלי הדור, הרב ר' שלמה (עליאשוב) ...בי"ו, יש בו דברים חשובים נוגעים לדרושי שיעור־קומה" ...וראה, ח"ב עמ' קי"ד).

* ● *

...הרב: „תירוצו של רבי שלמה, שהוא הכניס למדנות ...עניני קבלה" (עד האם אריין־גיבראכט לומדות אין ...

...תו של רבי דוד (פרידמן) מקארלין בנגלה, ...לותו של רבי שלמה בנסתר!

...הגדה ממצה ומאלפת, על רבי שלמה ז"ל, מסר לי מו"ר ...חרל"פ ז"ל מפי הרב: „בגדולתו של רבי דוד מקארלין ...ק גדולתו של רבי שלמה בנסתר".

(סוף בעמוד 8)

ארץ ישראל של מעלה ושל מטה אחת היא

מאת ש. ז. שרגאי

אומר החזון איש (המצות התלויות בארץ, הוצאת ספרים אש־כול, ה' תשל"ה): „ארץ ישראל לגבולותיה הכתובים בתורה, קדושתה עליה מיום היוסדה", ובסימן לעיל: „ארץ ישראל, נתקדשה לענין המצות התלויות בארץ עם כיבוש הארץ על ידי יהושע".

קדושה מהותית

פירושם של הדברים שלארץ יש־ראל ישנה קדושה מהותית אלוקית מזמן בריאת העולם, כשהשי"ת עשה את ארץ ישראל, ירושלים השתית יכוד של העולם: מקום המקדש ו־אבן השתיה של העולם. קדושה מהותית זו אינה ניתנת להשהנות לא על ידי יהודים בשעה שיושבים בו וסרים מדרך ד' ולא על ידי אנ־מות העולם כשכובשים אותה ומסמ־אים אותה במעשיהם: קדושה מהו־תית אלוקית זו אינה מותנית במעש־יהם והליכותיהם של יושביה. היא קדושה אלוקית—נצחית ולא נתקד־שה על ידי אדם, ואינה ניתנת ל־הפקעה על־ידי אדם. נצחיותה ב־שכינה ששורה בה תמיד. „עיני ד' אלקיך בה מראשית השנה ועד אח־רית השנה" ללא הבנאי: ארץ ישראל היא ארץ „אשר ד' אלקים דורש אותה תמיד" ללא הפסקה בין כש־יהודים יושבים עליה ומקיימים דבר ד' ובין אם מפירים דבר ד'; בין אם הם יושבים בארץ ובין אם עוזבים אותה או גולים ממנה „מפני חטא־נו"; אף כשגויים יושבים בה.

זאת היא קדושה־תמיד, קדושת־נצח, קדושה־אלקית שאינה תלויה ברצונו של אדם, היא גלוי שם ד' בעולם מאז בריאת העולם לעולמי־עד.

חיים של קדושה

ברם, ישנה קדושה שניה לארץ־ישראל וקדושה זו מותנית מישיבת היהודים, שהתשבה היהודים יוצרים ומקיימים אותה. קדושה זו קיימת כל זמן שיהודים־יושביה מקיימים אותה. היא נתונה בזמן. בזמן שיש־ראל עושים רצונו של מקום, עושים הם את החיים להיים קדושים ומוסי־פים על הקדושה המהותית קדושת התורה והמצוה, שאף על פי שאף היא (קדושת התורה והמצוות), קדו־שה אלקית, תורת ד' הנצחית, אבל היא נתונה בידי האדם שיש לו בחי־רה לקיימה על־ידי קיומו תורה ו־מצוות או להיפך; בידי האדם ל־הוסיף מקדושת החיים, חייהם, על הקדושה האלקית השורה בכל פינה ופינה בארץ־ישראל. קדושת־חיים זו של בני ישראל משמשת עדות ל־כל באי־עולם על הקדושה המהותית של ארץ זו, על הקשר של בצת בין אומה זו לבין ארץ זו, שישיבתה ב־ארץ מותנית מחיי־קדושה שיחיו בה, ואין חיי־קדושים אלא חיי תורה ומצוות.

אם המשורר יהודה הלוי הרגיש באוויר ארצה של ארץ־ישראל ש־הוא חיי־נשמות שמשום בבסא־כבוד, הרי בידי בני־ישראל להיות חיי־נשמות בכל מוצאיהם ובואיהם מערב עד בוקר ומבוקר עד ערב ב־דבקותם בתורה האלקית ובמצוותיה.

שתי הקדושות לעילא ולהתא מאו־חדות ברוא דאחד: בראשונה ב־קדושה העליונה, — אין לאדם כל שליטה, והשנייה, הקדושה שבידי האדם מישראל, היא בידי אדם מ־ישראל שניתנה לו הבחירה שאף על פי שגם היא מתנת אלקים: „אתה חונן לאדם־דעת ומלמד לאנוש בינה" ניתנה לו הזכות במה לבחור.

לפיכך כשבני ישראל בישבם ב־ארץ אינם שומרי תורה ומקיימי־מצוה ואינם חיים חייהם בקדושה ו־בטהרה, חיי־נשמות — מחללים הם את חייהם ומטמאים את חיי הארץ והליכותיהם ופוגמים באווירה. אבל אין הם פוגמים בשום פנים, בשמום בקדושת הנצח האלקית, המהותית של ארץ־ישראל שמקורה ב„בראשית". הם גורמים שגם מבני ישראל וגם זרים מדברים בה סרה; הם אף ממאיסים את הארץ, ארץ חמדה, על עצמם וגורמים לירידה ממנה, ואף לחורבנה — אבל אין הם פוגמים במעשיהם במהותיה האלוקית של ארץ ישראל.

הקדושה הראשונה קידשה לשעתה מבריאת העולם עד עולם, והיא צר־פיה לקדושה השנייה שבידי ישראל לקדש בה את הארץ על ידי תורה ומצוות.

מדינת ישראל מכיוון שהיא ארץ־ישראל, היא כוקפה מבית ומבחוץ ומקודשה בקדושה האלקית הנצחית. היה תלויים ומצפים לטהרם ולקד־שם בקדושה השנייה, בקדושת ההד־רה על ידי יושביה היהודים שבידי יחצת המאמינה לזרז ולהחיש גו־לויה של הקדושה השנייה, ולהש־רות בה את השכינה העליונה ב־שלימות־אם יקומו ברבבותיהם, יע־לו ויבואו לארץ כתומה ובתומה ד' ארון ד' בראשם.

ראשית צמיחת הגאולה

לפיכך מדינת ישראל היא רק „ראשית צמיחת הגאולה", גאולת הד'

(1) אומר מי השלוח (חלק א' עמ' עב: ד"ה: אל תתמאו ועמ' קס, ד"ה) אל האמר: „לפיכך לא תקיא הארץ אותנו כאשר הקיאה עמים אחרים בעשותם כל התעבות".

מקור הדברים — ברמב"ן על ה־תורה (בראשית א, א): „ואם יחטאו (ישראל) לא (לא באלף) הקיא או־תב הארץ כאשר הקיאה את הגוי אשר לפניהם" (ראה מקראות גדו־לות הוצ' ראם ווילנא תש"ז). ההד־גשה היא במלים „כאשר קאה", כי כל הקאה היא על מנת שלא לבולעה עוד, רק הכלב „שב על קיאו" והגוי אשר הקיאה הארץ ועלה ממנה לא יישוב אליה עוד, מה שאין כל יש־ראל, אפילו תקיא אותם הארץ, בגלל הטאותיהם, לא תהא זו הקאה כ־הקאת הגוי אשר לפניו, אלא הם ישובו אליה מגלותם, ואין צורך ב־הגהה של הרב ד"ר שעזל — ברמ־ב"ן שהגיה „לו" בור במקום „לא"

ברם, הלא גאולת הארץ ושלטונה מ־ידי זרים וההזרה לעם ישראל את החרות משעבוד בארצות נכר, יש בהם „מראשית צמיחת הגאולה": „הנה איש צמח שמו". ממילא יש בה משום פתיחת השער לקדושה העליונה שתתחבר עם הקדושה הל־תתא של ארץ־ישראל, קדושת מל־כית ישראל וקימה במידת־מה, תפי־לה הכהן הגדול ביום הכיפורים: „ד' לא יעדי עבוד שולטן מדבית יהו־דה", והרי שיבתם של ישראל ל־ארץ־ישראל היא הנבאי (התנהלנו ל־קיים את התנאי על ידי מדינת יש־ראל) לביאתו של הקב"ה בירושלים של מעלה.

וכך אומרים לנו חז"ל (זוהר ברא־שית, רלא): „מיומא דאתחרב מ־קדשא, אומר קוב"ה דלא „יעול בגו ירושלים דלעיל עד דיעלון ישראל לירושלים דלתתא".

ראשית צמיחתה מחדש של הגאו־לה, וחידוש מלכות ישראל בדמות כדינה ישראל של ארץ ישראל ד' שיבת בנים לגבולם — יש בהם מ־שום איחודה של ירושלים של מעלה עם ירושלים של מטה, למרות כל הפגמים שבה.

מדינת ישראל שפתחה את שערי הארץ לשיבת בנים לגבולם, והם שבים אליה, אם כי עדיין לא בתומה (אנו עומדים רק בראשית הצמיחה) פתחה על ידי כך את שערי ירושלים של מעלה שהשכינה תבוא אליה.

וכך הם דברי הזוהר שנית (ויק־רא טו): „נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים דלעילא עד שיכנס בירו־שלים דלתתא". בידי היהדות המא־מינה—הנאמנה שהקב"ה יבוא בירו־שלים דלתתא, בעלייתם לארץ — ויפתח השער גם לירושלים דלעילא.

„ולמקטרגים"

מספרים לנו חז"ל (מגילה כח, ב): „מעשה באדם אחד שהיה קו־רא: הודע את ירושלים את תועבו־תיה. אמר ליה: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים — צא ובדוק ב־תועבות אמך". פירושם של הדב־רים: מי שמדבר על תועבות ירוש־לים כאילו מדבר על תועבות אמו...

ברם, האם באמת מדינת ישראל מרוקנת מתורה ומצוות, מקדושה תורה ומאורה, הבאמת מדינת יש־ראל כולה חולין או שרק חלקים ממנה בלבד נגועים המזוהות הסבר־עות לפתות בבית אחד בכל ישוב — מונעות כבר מלפשות את ארץ־יש־ראל כולה כתמיבה אחת, לעיר ביד־חת, ולהכריז עליה כמדינת חולין?

בוא, ראה ושמע: קול התורה ה־בוקע ועולה מעשרות בתי־ספר דתיים מכל הגוונים והסוגים, קול התורה הנשמע בישיבות הקטנות ר הגדולות: בישיבת ההסדר שמקי־מים „הסיף והספר ירדו כרוכים מן השמים" (גם בבריכה זו יש מן ה־שמימית); ישובים דתיים, מושבים, קיבוצים, התנחלויות המאורים באור התורה בכל פינות חייהם; האד־מורים והסידיהם; ספרי התורה ר־הלכה, החסידות והמוסר שמופיעים כמעט יום־יום, חדשים לבקרים — כי אלה מקדשים את המדינה ואור־חותיה ומסתירות ומכפרות על הפגי־מים והצללים.

גם המדינה במוסדותיה הממלכ־תיים והסירונים קבלה על עצמה ר־חייבה את הושביה לקיים דברי ה־הורה בכמה מישורים כמו: אישות, שבת ציבורית, כשרות ציבורית ר ביוצא בזה. אלא מאי? — שאינם מקיימים, משום כך נענשים כבר ב־עולם הזה. הרי גם אנשי החולין יותר נכון: אנשים ריקניים) מודים שהחטאים ותשעה אחוזים מהצלים במדינה בזמן האחרון של גניבה, גזילה, רציחה, אונס ועוד — פגעו ביותר באלה שפרקו מעליהם עול תורה ומצוות: בחלק ריקני זה ישנן גם המופעות של בגידה במדינה, רי־גול לטובת אויבינו וכו'.

זהו החטא ועונשו בעולם הזה: עונש העבירה בעבירה שנייה הגב־רות על ידי הראשונה. ושוב פעם: בידה של היהדות המאמינה להגביר

...דכוח ועוזה הרוחני, להרבות אורה שתגרש את החושך.

אומרים לנו אנשי החולין ומראים באצבע על „נטורי קרתא": אכן, ישנם נטורי־קרתא שאינם מודים ב־מדינת ישראל וגינוקיהם אתם: מל־כות ישראל תתחדש מלמעלה, כש־הקב"ה ישלח לנו את משיח צדקנו. עליה לארץ — כן, חידוש מלכות ישראל לא. ברם, הם מיעוט זמי־עוטא בתוך היהדות המאמינה, ואף על דעתם השלילית על המדינה — אין כמעט „יורדים" מתוך „נטורי־קרתא". נכון שמיעוט דלא מבנר, נכון גם להתנכר למדינת ישראל ב־עורת גויים, אבל ברור שאילו ה־שכינה היתה מתגלית בכל הליכות החיים של המדינה, — גם „נטורי־קרתא" לא היו יכולים לעמוד נגד שכינת־אל שבמדינת ישראל.

ואף גם זאת: אין ב„נטורי קרתא" כל אותם הנגעים של גניבה, רציחה, גזילה וכו'. הם חיים חיי־צער וסבל ומוקפים בהרבה הרבה מדות טובות שבין אדם לחברו. ודאי אין מצוה תבבה עבירה אבל גם לא להיפך...

מוצאים אנשי חולין: גם בתוך ה־יהדות המאמינה מה ושם נראים נגו־עים. אכן, ברם, הם „יוצאי־דופן". ואף יוצאי־דופן אלה נדבק בהם מ־סביבותם, ולא לחינם לימדו אותנו שצריכים לגור במקום תורה... ואין זה מקרה שבישובים דתיים (אהיה זהיר במעט — אין כל אותן התופ־עות השליליות.

*

היהדות המאמינה במדינת ישראל על כל הטוב שבה בליכוד התורה ובקיום המצוות גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחברו — היא הכוח המעמיד של מדינת ישראל, וכל מה שיהודים מאמינים יעלו ויבואו וימל־או את הארץ תורה וקדושה — יביאו לידי אחדות שלימה בלתי פגומה בין ארץ ישראל של מעלה למדינת ישראל של מטה כחטיבה אחת שתשא ברכת ד' לעם ישראל ולעולם כולו.

מדינת ישראל חידשה את חירותו של עם ישראל

תקומתה מחדש של מדינת ישראל העבירה מחדש את השלטון הממלכ־תי בארץ־ישראל וצליה, מידי זרים ליהודים. בכך היא הביאה גאולה לארץ, ושהזרה את עם ישראל מ־שעבוד לעמים זרים בארצות ניכר (במידה ידועה גם מגרית המרוצצות שעודדה את הרצון לשיחרור מן ה־נכר וההזדהות מחדש עם עם ישראל; מדינת ישראל פתחה שערי הארץ לשיבתם של בניה אליה. שני הדב־

(2) ראה „פתיל תכלת" הוצאה שניה תרס"ו, עמ' סה, 15/9 ד"ה: וכן וכו': „וכן מצינו בנביאים במלך המשיח בעת התגלותו, שתחילה יהיה בתכלית השפלות, כי ישועת ישראל הולכת בהדרגה, ולכן ברא־שית תהיה התגלות צמיחתו, אז תע־לה צמיחתו מעט מעט. צמיחה קטנה ואח נקרא ינוק, שכתוב „ויעל יונק לפניו", וכך הוא מתגדל עד שנקרא צומח, כדכתיב: „הנה איש צמח שמו". והיינו בתחילת הגאולה. ד־בתחילה יצמח ואז יתגדל ויגיע ל־הוד. וכדסים: „והוא ישא הוד". ואז יתנהדו בו מלוכה ובהונה יחדיו.

בעקבות לשון הרמב"ם

מאת טוביה פרשל

בהתחלה העברית של הקדמתו לפירוש המשנה אומר הרמב"ם על ספרו:

„...אני משה בן מיימון הספרדי בנתיות, ומים הנזלמור משיותיהו, ומסביר התוספתא ומרוחותיו, ובנוסך ספרא וכבצתיו־הו, ומהמב ספרי ספתותיו, הדברי הגאונים סמכתותיו, הכבסם הזרוף זקקתיהו ובמעבה לבו יצקתיהו*) ...ומגתה אל התלמידים שלחתיהו."

כמה יפים הם הדברים! נאים הם למי שכתבם, ויאים הם לספר עליו נאמרו והפלא כי הם מצאו חן בלב קוראיהם! שני גדולים בישראל בבואם לכתוב על עמל־חייהם, על ספריהם המלולים בדברי חז"ל, תלמודים ומדרשים, פוסקים שונים ומפרשים רבים — נתעוררו בקרבם דברים אלה, והם דרכו בעקבות לשון הנשר הגדול, הלכו לאור ביטויו ומליצותיו.

ר' יששכר בער איילנבורג, איש פולין, רב וראש ישיבה בגצון איטליה היה. חיבר „תוספות" למסכתות החוות ותנאיד, ועוד פירושים והידושים לגמרא, אף שאלות ותשובות. זהא הוציא דברי תורתו לגדולי הדור בארץ ובגולה, ולאחר שהם סמכו ידיהם עליהם, הביא אותם לדפוס בשם „באר־שבע" (ויניציאה שע"ד). בהקדמתו הוא כתב על ספרו:

„...כל דברי מן הים הגדול, גמרא בבלי הירושלמי משיותיו, בהספר התוספתא יסדותיו, ומגוף סמרא וספרי לחותיו, ומברקת התנחומא ומכילתא סמכתיו, ודברי הגאונים רבעתיו, ובכסף צרוף זקקתיו, בשימוש חכמים ודיבובק חברים בנתיו, ובפלפול, התלמידים יבקתיו, ומגוזה אל ראשי ישיבות שלחתיו..."

כשני דורות אחריו הי' ר' יחזקאל הלפרין ממינסק בעל „סדר הדורות". בכתבו הקדמתו לספר הגדול והוסף לנגד עיניו דברי הרמב"ם ודברי ר' יששכר בער איילנבורג. הנה הם דבריו:
„...ראות הכבם כי כל דברי מים הגדול, תלמוד בבלי וירושלמי מ־משיותיו, ומסמיר ספרא וספרי יסדותיו, ומגוזה המכיל־תא משתותיו, ומברקת רבה ותנחומא סמכתיו, ומתברר הגאונים ובעלי התוס' רבצתיו..."

*) דברי הרמב"ם שזורים קצת מליצות וביטויים מן המקרא. „ובמעבה לבי יצקתיהו" — ראה מלכים־א' ז, מו. במילון בן־יהודה בערך „מעבה" מובא משירי רבי משה בן עזרא: „...לשור נגידי אמרים במעבה לבבי יצקתים..." ועיין בן־יהודה, שם. „במעבוד העשתונות". נוסף כאן ממחברות עמנואל (מחברת ח, מהד' ה. ירדן, עמ' 158): „...ובמעבה שכלך יצקתים העדות הזוקקים".

מדרש הגדול ליהודי תימן

מאת מ. אונגרפלד

יצא מדרש הגדול על התורה מאת ר' דוד העדני ספר ויקרא, יוצא לאור עפ"י כתבי יד עם מבוא וחילופי נוסחאות מאת הרב עדין שטיינזלץ. ירושלים, מוסד הרב קוק תשל"ו, תשע"ה עמ'.

המדרש הגדול על התורה, היה חביב מאוד על יהדות תימן, ואף על פי שלא הגיע לדפוס אלא בדורות מאוחרים, היה נפוץ במקומו ונלמד ונקרא במאות כתבי יד שהיו מצויים בידי יהודי תימן.

במדרש זה, גולת הכותרת של יצירת יהדות תימן, כינס ר' דוד ברבי עמרם מעדן, שחי בראשית האלף השש, כמה ספרי חז"ל ב־מדרשי הלכה ואגדה שאבדו ברבות הימים. המאמרים, שהעתיק מן ה־תלמוד והמדרשים הביא על פי רוב בנוסח שונה ובהרבה מקומות שמר לנו את הגירסאות המקוריות של ספרי חז"ל.

אחידות רבה קיימת בספר ויקרא, שהוא כולו ספר הלכה. כל אחת מן הפרשות מותחלה בשיר של המחבר, הבנוי בשני בתים וכל בית פסים בציטוט מן הכתובים. ותוכן אחד לשירים אלה: שבח הבורא, ישראל בגולה, והצפייה לגאולה. המהדיר השתמש בכמה כתבי יד של המדרש הגדול והנוסח נמסר כאן בדיוק מרובה ובהגהה מוקפת. האיר עלי־הם בהערות מחכימות ובהבאת מראי מקומות ומקבילות לכל ספרות חז"ל ובהערות על המאמרים שאינם ב־מקורות שלפנינו. לשם כך השתמש המהדיר בילקוטי מדרשים תימניים שבכתב יד, וכן בפירושים עתיקים של המדרש הגדול, כתוב בעברית צחה.

המדרש הגדול נוהג מנהג חירות בחומר שהוא מביא והוא משלב בו לעיתים דברי פרשנות והסבר קצ־רים, כעין פירוש רש"י לתלמוד. ר בדברי אגדה הוא משלב קטעי מד־רשים שונים ואף מצרפם בצירוף חדש, עד שהם מקבלים פנים חד־שות.

הוא נבדל מן המדרשים האחרים בזה, שמקיף הלכה ואגבה כאחת, אם כי הוא הקטן בספרי התורה, הרי הוא מלא וגדוש הלכות רבות מעניינים שונים שבתורה, והוא ה־קיבץ הכולל כמעט כל מה שאמרו חז"ל בנוגע לספר ויקרא והלכותיו.

בעל מדרש הגדול מציין אחר ה־מקורות שמהם שאב, עם זאת אפשר לעקוב אחר המקורות הראשונים ב־מעלה ובפרט המקורות לדברי ה־הלכה שבו.

ראש וראשון בין המקורות הוא כוהנים (ספרא). הכשמש יסוד לכל ה־ידי ההלכה שבכה"ג ויקרא, ר מקור חשוב גם לחלקי האגדה שבו.

מדרש ההלכה לספר ויקרא, תורת כהנים, קטעי הספרא מצטרפים למתכונת כמותו של הספר כולו. ופעמים רבות מעתיק פרקים ארוכים מן הספרא, בלא כל שינוי.

הוא משתמש, גם בדברי אגדה וגם בדברי הלכה, הרבה בתלמוד בבלי. כאן מצטט בדרכו מכל חלקי התל־מוד, ובמידה רבה מסדר קדשים ו־טהרות ואף ממסכת יומא. גם מש־תמש בספר „משנה תורה" לרמב"ם בשתי פנים. יש שמביא קטעים של־מים מדברי הרמב"ם כלשונם ולעתים הוא מקצר ואפילו מנסח מחדש קט־עים מהיימים למטרותיו המיוחדות. לעתים רחוקות מביא קטעים ועניי־נים משאר מדרשי ההלכה, מכילתא דרשב"י או ספרי.

חוץ ממקומות בודדים, אין המכ־קט משתמש בספר ויקרא בתלמוד הירושלמי. מכאן סיוע להנחה, שלא היה לפניו תלמוד ירושלמי לסדר זה. לעתים מביא קטעים ממפרשי התל־מוד השונים ובעיקר מתוך הרי"ף א' מתוך דברי רבינו חננאל. ב־הבאות מתוך פירוש המשניות ל־הרמב"ם אין הוא משתמש באחד התרגומים המקובלים, אלא בעצמו מתרגם את דברי הרמב"ם מערבית לעברית. שימוש רב משתמש במדרש ויקרא רבא ומביא ממנו הלקים גדו־לים. כן הוא משתמש במדרש תנחו־מא. היו לפניו הנוסח של תנחומא הישן שבדפוס וכן תנחומא בובר. הוא שואב הרבה גם מן הפסיקתות, מן הפסיקתא רבא, ומפסיקתא דרב כהנא. במידה מצומצמת ביותר מש־תמש בפרקי דרבי אליעזר, במדרש שוחר טוב, מברייתא דמלאכת המש־כן או ברייתא דיצירה.

המדרש הגדול לספר ויקרא, כבר יצא לראשונה על ידי ר' יעקב רבינוביץ בשנת תרצ"ב בניו־יורק ל־פי שני כתבי יד. רבינוביץ עשה עבודה חשובה במציאת המקורות ל־מאמרים, אבל השאיר מקום הרבה להתגדר בו ולהוסיף על מלאכתו. בהוצאה החדשה נעשה נסיון ל־השלים ולהוסיף על המהדורה הראשונה. מאלפות ההערות ומחכימים חילופי נוסחאות שמביא הרב עדין שטיינזלץ כתובים לטכסט שבכל דף ודף.

האנצקלופדיה התלמודית

אחרי צפיה ממושכת הופיעה הדפסה חדשה של

כרך ב'

ובתוכו ערך „ארץ־ישראל" בהלכה

(מכיל כ־80 עמודות עם מפה)

וכן: אל־תקרי, אלמנה, אנוסים, אסופי, אפוטרופוס אסמכתא, אפוהיקי, אש, אשה, בדיקת־המץ, בהמה בוגרת ועוד.

*

14 הכרכים שהופיעו עד כה מקיפים למעלה מ־1000 ערכים בכל שטחי התורה וההלכה: זרעים, מועד ונשים; נזיקין, קדשים וטהרות.

*

כרך ט"ו (מכיל ערכי „חוישנך" — „חליצה") עומד להופיע בקרוב

מחיר כל כרך — 50.— ל"י

הכתובת:

אנציקלופדיה תלמודית, כ"ה־יגה, ירושלים

הפצה ראשית לא"י:

בי"ל ספרים גיבלר, רחוב בילו 4, תל־אביב

עדות נאמנה

מאת מ. רמה

עדות נאמנה, שו"ת על מאבק השחיטה באירופה, בהוצאת בית המדרש גור אריה ברוקלין — ניו־יורק, 354 עמ', יוד־שליט תשל"ה.

הספר הוא, כנאמר בשער, „קובץ שאלות ותשובות וגלויי דעת מגדולי הדור ורבני המדינות". מובאות, דרך משל, לבד מתשובות רבות של ר' חיים עוזר, תשובותיהם של ר' אהרן קוטלר, ר' אלחנן בונם וסרמן, ר' יוסף ראזין („הרוגצ'ובר"), ר' יצחק אלחנן, ויבד־ל"א יחזקאל אברמסקי.

ארבעה פרקים בספר, המסודרים לפי ארצות: השחיטה בשוויצריה, מאבק השחיטה בגרמניה (מדינת גרמנית, מדינת בוויריה, שחיטה עם היתוך כל המפרקת, היסום חשמלי לפני השחיטה), השחיטה בפולין, ה־שחיטה במדינות שונות, נספחים: בענין היתוך המפרקת, בענין מהרק הרוש.

מן הארכיון של הרב מונק

הכתבים הרבים המכונסים בספר הינם שרידי הארכיון של המרכז ל־עניני השחיטה באשכנז, בראשו עמד ר' עזריאל־עזרא הכהן מונק, רבה של קהילת „עדת ישראל" בבר־לין. רב זה ריכז את הפעולות המסו־עפות להגנת השחיטה, ולאחר מכן המשיכו בכך בניו, מוציאי הספר, ילחייא הרבנים אליהו ויחיאל אריה. המציין בספר ימצא את מילות ה־כבוד ויחס ההערכה הרב בהם זכה רע"מ. בספר מובאות שו"ת רבות ממנו, שנכתבו בין השנים תרפ"ו־תרצ"ו. בוודאי יש בכל האמור מ־שום דיוקן לדמותם האמיצה והאית־נה של רבני אשכנז שפעלו בסביבה צייננת ביותר הן מצד החברה הנוכ־רית בה חיו ואשר עלו וגאו מקרבה גלי אנטישמיות, והן הנגים הרפור־מיב והקונסרבטיביים ביהדות עמם נאלצו לנהל מערכה כבדה.

בראש הספר הקדמה המכילה סקי־רה היסטורית על תולדות המאבק נגד השחיטה, בשנת תרכ"ד התחילו האגודות להגנת בעלי חיים בגרמניה לערער על השחיטה היהודית, כדי לבטלה. אך מגמתם לא יצאה אל הפועל, פרט לשוויץ. עם עלייתה של התנועה הנאצית ההורדה שוב תעמולה נגד השחיטה. בהדרגה נאס־רה השחיטה בארצות שונות באירו־פה. המערערים באו בדרכי עקיפין, ולבסוף נחקק חוק הקובע שיש ל־המם את הבהמה קודם לנטילת נש־מתה. בדברי המבוא המפורטים נגד־ליס סענותיהם השונות של מתנגדי השחיטה וצורות המאבק נגדם. כאש־ר פשט הפולמוס סביב השחיטה לכמה מדינות במזרח אירופה, נוסף לגרמניה, קם רע"ם וזקים בברלין, אחרי מלחמת העולם הראשונה, את ה„מרכז לעניני שחיטה באשכנז". כוסד זה פירסם קבצים אשר הכילו דעות מומחים בתחום הנידון.

איסור שחיטה בשווייץ

בראשונה נאסרה, כאמור, השחיטה בשוויץ. ביום כ"א אלול תרנ"ג פנה ר' אשר מיכאל הכהן, רבה של בזל, אל רבו ר' עזריאל הילדסהיי־מר: „כבר ידוע לכ' שנאסרה ה־שחיטה במדינתנו, מדינת שוויץ, על חוק העת... אפשר כי יבוא ב־קרוב, ואנו אנחנו בצרה גדולה".

שאלתו היתה אם קיימת אפשרות להשתמש בסם כדי להביא את ה־בהמה לידי הימום קודם השחיטה. בתשובתו אסר המשיב את הדבר: „...הורדה נפלה עלינו מאוד על דבר הגזירה בשווייץ, ומה אומר ומה אד־בר ד' מצא עון כל הדור הזה ויהיה רפואה שיחזירו בתשובה שלמה ל־פניו" (סי' ה). אגב, עמדה זו של רי"ע הילדסהיימר היתה גם, בשנים הבאות, עמדתו של בית המדרש ל־רבנים בברלין מיסודו (ראה עמ' 48, 7—246). גם ר' יצחק אלחנן מקובנה, אליו פנה השואל, השיב בשלילה (סי' ט).

רבני גרמניה פירסמו חוות דעת ראשונה בדבר איסור השחיטה ב־אמצעות מכה על מוח הבהמה, או שימוש באמצעים דומים, בשנת תר־נ"ד: „...במוהו כאיסור השחיטה ר היה מכריזה אלפי מאמינים בדת ה־יהודיה להיזור כליל מאכילת בשר שנשחט בצורה זו (סי' יד).

דיון בשאלת הימום

הפולמוס בשאלה זו הלך והתעצם. בתחום זה גילה מעמדו הבלתי מעורער של ר' חיים־עוזר כהל־תל־פיות ובעל הסמכות העליונה. בי"ג המה תרפ"ו כותב רוזי"ע להרב מונק בדבר הצעתו כי יבוא לברלין „להש־תתף במועצה בדבר שאלת השחיטה ע"י הימום בויירעף", כי נבצר ממנו להשתתף: „...הנו לא לפי כוחי והעל־שת בריאותי". עם זאת הביע הסכ־מתו לבוא בשלהי הקיץ. בהמשך דבריו מעלה הצעות שונות שראוי לדון בהם באסיפת הרבנים שכונסה למטרה זו בברלין (סי' ס"ו). באותה שנה כעודד רוזי"ע את ד"ר שלמה ליבן מפראג, אשר ערך נסיונות מד־עיים שונים במגמה להגן על השחי־טה (מאמר שכתב ד"ר ליבן בתחום זה מתפרסם בראש הספר).

בשנת תרצ"ד כותב רע"ם לר' חיים עוזר כי שתי האגודות של רבני אשכנז היראים החליטו לקיים דיון בשאלת הימום. מאחר „כי

רבה המכשלה והלכת וגדלת משעה לשעה". הוחלט שהאגודות, בצירוף המרכז לעניני שחיטה, ישלחו נצי־גים אל רוזי"ע, למרות שידועה להם עמדתו השלילית בדבר הנהגת ה־הימום, אין הם יכולים לוותר על הנסיעה „כי כמה וכמה טעמים פר־טמנו בפתחים שבשעה ראויה נסדר־אה כל הענין בכלל ובפרט לפני ה־גאונים פה אל פה... ובדרך הזה וכינו לאמץ ברכים הכושלות ולהצי־לם מאסורא" (סי' צב. — אגב, ב־שנה זו פנו כמה רבנים אל רוזי"ע בתארם את המצב הקשה השורר ב־ארצם עקב גזירת איסור השחיטה, עמ' 116—125). שנה לאחר מכן, עש"ק פ' ויחי תרצ"ה, מתב הרב מונק, כי שתי אגודות הרבנים החלי־טו „שבזמן קצר יוסעו המשה או ששה רבנים לפולין כדי לצרוך את כל השאלות העמוקות לפני הגדו־לים". קודם לכן עומדים להתכנס רופאים כדי לברר את המחלוקות ביניהם בדבר תוצאות הבדיקות ש־ערכו. הכותב הציע לרוזי"ע כמה שאלות עקרוניות, והן שאלת מהימ־נות בדיקות הרופאים (סי' צו). ב־תשובתו חזר רוזי"ע ואסר את ההימום החשמלי לפני השחיטה, שכן „יש הרבה חששות וספקות מאיסורים חמורים של נבילה וטריפה" (סי' צח).

בכך לא תם המאבק. ביום כ"א בתשרי תרצ"ו, מודיע הרב מונק לרוזי"ע כי עומדת להתכנס בקרוב ישיבה של רבני המדינה בשוודיה, המעוניינים לחדש את הניסויים ל־הימום הבהמה. לפיכך ביקש, כפי שאכן קיבל, תשובה חד משמעית האוסרת לחלוטין כל ניסוי מסוג זה (סי' צ—צא). שנה לאחר מכן, חשון תרצ"ז, העלה רע"ם בהרחבה ובפי־רוט רב את שאלת היתר בשר בהמה שנשחטה אחר הימום בעבור חולים „שיש בהם סכנה" המצויים בבתי חולים. בסוף דינו קובע כי מאחר ש„עיקרו וממשותו של זרם החש־מל... מהותו הוא סתום ונעלם, וכן נסתם מעיני החכמים עצם הפעולה אשר זרם החשמל פועל כשנכנס ל־תוך גוף הבריות". לכן אין להתיר את הימום באשר „בסיס כל ענין ההוראה איננו מתווך ונעלם מעיני הכמים" (סי' צד). זו היתה גם עמ־דתם של גדולי הדור בשאלה זו אשר דבריהם מובאים בסמוך, כר' אהרן קוטלר (סי' צה), ר' אלחנן בונם וסרמן (סי' צו) ועוד.

איגרותיו של ר' חיים־עוזר בחוד דשים שבט—אדר תרצ"ט פרק ב) מקשפות את החרדה אשר אחזה ב־יהודי פולין עקב הצעה — שבסופו של דבר לא מומשה — שהועלתה בסיים הפולני לאסור את השחיטה. הכותב ביקש לנצל כל דרך אפש־רית, ובכלל זה תפילה בכותל המע־רבי או פניה אל קונסולים פולניים בארצות שונות כדי למנוע רוע ה־גזירה.

בעיות מנקודת־מבט רפואית

לשאלת השחיטה עם היתוך כל המפרקת מוקדש מדור בפני עצמו. בראשו תשובה בנושא זה של ר' יחיאל יעקב וינברג, ראש בית המד־רש לרבנים בברלין, ולאחריה ב' סימנים מרבנים שונים בשאלה זו. חלקו תשובות הדנות בדברי רי"י וינברג. לאחר סיכומים בשאלת הי־מום חשמלי לפני השחיטה (עמ' 92—101), מבוי דיון בשאלת דם ב־מות, הנפתח במכתב לרבנים של רע"ם (סי' מ), ממנו יש בענין זה גם דיון מפורש („הערות לענין סים או דם הנמצאים במוח הבהמה", סי' ב).

חלקו האחרון של הספר מוקדש לבירור מפורט, המכיל למעלה מ־ארבעים עמ', בשאלה „השחיטה מ־נקודת מבט רפואית". בתשע הפרקים מגולל המחבר ד"ר י.ב. ליוגר ה־מים שונים הקשורים לשחיטה ול־היבט הרפואי, כגון: השפעת השחי־טה על מהזור הדם, מערכת העצבים, הנשימה, וכן השוואת השחיטה ל־שיטות הריגה היימום אחרות. כל אלו נועדו לבסס את השקפה המחבר המבוטאת בדברי המבוא: „אנו משוכנעים שהשחיטה הינה השיטה הטובה ביותר להריגת בעלי חיים, ולפיכך אותה „רפורמה" של השחי־טה", כפי שנדרשת גם היום במקו־מות שונים, מיותרת לחלוטין".

הספר „עדות נאמנה" מוזה לבד מחשיבותו ההלכתית הרבה, בהקיפו את השחיטה מכל צדדיה האופנית, גם מסמך היסטורי על המערכה ה־קשה שהתחוללה להגנת מצווה זו בארצות אירופה השונות במאות י"ט —כ. אין לנו אלא לקוות שחלקו ה־שני של הספר אשר יכלול, כנאמר במבוא, מקורות של המסמכים שתור־גמו לעברית, והן מאמרים ודוחיים בהחום הנדון — יופיע בע"ה בהק־דם.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

ספר חדש

עיון וחקר

בתקופת הגאונים, בפיוט ובבלשנות

מעזבונו המדעי של

ד"ר שמעון אפנשטיין (ז"ל)

תירגמו מגרמנית

צבי בר מאיר — חיים לשם

המחיר: —.35 ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

مكذا من الأصل

مكنز من الاحمل

התקציב החדש צפיות משאלות ואכזבות

מאת ברוך אדלר

הציפיה והדריכות המלווים בדרך כלל את הגשתו של תקציב המדינה, כשל הרצון לדעת את היקף הפעילות הממשלתית המתוכננת ואת מחירה של זו, נעדרו מהתקציב הנוכחי שהוגש השבוע. המסגרה הכללית של התקציב היתה ידועה מראש וכן לא ציפו הפעם להפתעות בשטח המסים. הגשת התקציב היוה הפעם אקט פורמלי בלבד נעדר מממנים של מתח והדרמה.

הדיונים הממושכים במסגרות שו־נות, שקדמו להגשת התקציב, ושבהם ליבנו פרטי התקציב והמדיניות הכ־לכלית לשנה הבאה הנובעת מכך הם שגרמו לכך כי למעשה כבעת הכל היה ידוע מראש. ההיקף הכללי של התקציב נקבע זמן רב לפני הגשה־תו וכן נקבעו ופורסמו התקציבים של כל משרד ממשלתי.

★

כפי שהסביר שר האוצר י. רבינוביץ, הוא בכך שלראשונה בתולדות ה־מדינה מותיר התקציב פחות אמצעים לפעולת משרדי הממשלה מאשר ה־תקציב שקדם לו. כל משרד ממשל־תי ירגיש בכך ויאלץ לפעול במסגרת ההוזקה, שהוקצבה לו. בכמה מש־רדים יבוא הדבר לידי ביטוי בהע־לאת תעריפים של השירותים שהם מספקים, או בצמצום שירותים. דבר זה אמור, בעיקר, לגבי משרדים המספקים שירותים לציבור. את הי־דוק החגורה ירגישו במיוחד בשירו־תי החינוך. התקציב החדש מבשר, בין היתר, העלאת שכר הלימוד הרי־אלי במוסדות להשכלה גבוהה ב־אלפיים ל״י לתלמיד. העלאות תערי־פים אחרות בתקציב כוללות, בין ה־יתר, את מפעל ההזנה, השתתפות ההורים באחזקת ילדים בגנים לגי־לאי 4—3, העלאת שכר הלימוד בס־מינרים ובתי ספר על יסודיים. שי־רותי החינוך שהאוכלוסיה תקבל יהיו פחות טובים ואלה יגבעו, בין היתר, מסגירת 500 כיתות, דבר שיעלה, כמובן, את מספר התלמידים בכיתות שיישארו, פהיחות סדנאות לימוד מ־שותפות לחינוך הממלכתי והממ״ד; הקטנה בהיקף השתלמויות מורים וסגירת כיתות באולפנים ללימוד עב־רית.

★

תורחב התמיכה בתלמודי תורה

הקיצוץ המוצע בשירותי חינוך מתבטא ב־115 מיליון ל״י ובחלקו נועד לממן פעולות שמשרד החינוך מבקש להרחיב, לפרות מגבלות ה־תקציב, כולל הפעלת מבנים ואנשי קשר ליישום תכניות הלימודים ה־חדשות; תמיכה בתלמודי תורה; הפ־עלת מרכזים קהילתיים חדשים; תמי־כה במוסדות לתרבות, לאמנות ולס־פורט והפעלה מצומצמת של הרפור־מה בחינוך העל יסודי.

תקציב משרד הבריאות מבוסס על הגדלת נטל על האוכלוסיה במימון שירותי הבריאות, כולל הפלאת דמי הביטוח, תשלום בעד תרופות והעל־את דמי האשפוז ועוד.

תקציב משרד הפנים יחייב את הרשויות המקומיות להעלות את ה־ארנונה בממוצע בשטים אחוז וכן הפלאת שיעורי האגרות, והיטלים ו־דמי שירותים.

במשרד העבודה ירידה בשירותים תתבטא בפחות קורסים מקצועיים ובתי ספר תעשייתיים ותכנולוגים וכן ירידה ברמת השירות שמעניק המשרד ללימודים, כגון מימון נסי־עות תלמידים, דמי קיום, שכר לי־מוד ועוד.

נטל כבד יותר יוטל על האוכלו־סיה עם הצמצום בסובסידיות. לת־כיפה בתקציב מחירים ל־1976 נקבע סכום של 1.6 מיליארד ל״י. אולם, בהתחשב במחירי ההתודות בחו״ל, בשער החליפין הצפוי ובהתייקרויות התשומות המקומיות ולפי מחירי ה־מצרכים הבסיסיים הנהוגים היום צריך היה היקף הסובסידיות להגיע ל־3.55 מיליארד ל״י. בלשון אחרת — קיצוץ גדול זה של הסובסידיות יחייב העלאת מחירי מצרכי היסוד ב־שיעור גבוה ביותר. ההסתדרות הס־כימה עקרונית על קיצוץ בסובסידיות אך היא לא הסכימה בקיצוץ כה גבוה ובנושא זה צפויה עדיין מערכה כב־דה.

העלאות תעריפים צפויות לפי ה־תקציב החדש, כמעט בכל תשלומי שירותים אחרים ואגרות — התקנת טלפון, שירותי דאר וכו׳.

כצל בהלת המסים

אותו דבר אמור גם לגבי סעיפי ההכנסות של התקציב. בדיונים מוק־דמים עם ההסתדרות נקבע, כי מסים חדשים וביטול סובסידיות לא יקב־עו לפני ל־1 באפריל. כך נמנע מא־תנו מה שקרה על פי רוב, שבד בבד עם הגשת התקציב הועלו גם השי־עורים של מסים שונים. זאת בשל גורם ההפתעה הכרוך בהטלת מסים חדשים. מאחר ועם פרסום התקציב צריך לפרט את פרטי ההכנסות הרי־שאין להכות עם המסים עד ה־1 ב־אפריל, מועד כניסתו לתוקף של ה־תקציב.

הפעם ידוע רק על מס חדש אחד שיוטל בעתיד, מס ערך מוסף, אך מועד הטלתו אינו ידוע עדיין. על כל פנים ברור שלא יכנס לתוקף ב־אפריל. בשל הדחיות המרובות בהפ־עלתו אין האוצר מוכן להתחייב עתה לקבוע מועד מדויק. הוא מסתפק בהודעה שהמס יופעל השנה. בתק־ציב מופיע כבר מס זה ונקבע אף הסכום שהוא צריך להכניס, 2.5 מי־ליארד ל״י. סכום זה הוא בעצם שרי־רותי כי מאחר שאין יודעים מתי אפשר יהיה להפעיל את המס הרי־שקשה גם לדעת כמה הוא יכניס. אולם, ראשי האוצר מתנחמים בעוב־דא שנשאר בידיהם כלי גמיש ל־קביעת שיעור ההכנסה ממס חדש זה. טרם נקבע שיעורו של מס זה ואותו ניתן יהיה להתאים לפי המועד ש־המס יופעל. ככל שהמס יופעל מאו־חר יותר כן יגדל שיעור המס, מס־בירים אנשי האוצר. אולם, ספק רב אם יש מקום לאופטימיות זו של האוצר כי צפויה ההתנגדות חזקה של ההסתדרות אם יוחלט על שיעור מס גבוה. ההסתדרות אינה נלהבת בכלל ממס זה אך השלימה עמו, בהנחה שהוא יוטל, לפחות בשלב ראשון, בשיעור נמוך. אולם, כאמור, היא לא תסכים לשיעור גבוה. אם היא אכן תתמיד בהתנגדותה ספק אם אפ־שר יהיה לגבות את הסכום שנרשם בתקציב.

★

סימן שאלה גדול

סימן שאלה גדול עומד גם לגבי סעיף נכבד אחר בתקציב ההכנסות, 1.5 מיליארד ל״י המופיעים כהעמ־קת הגבייה. מלת קסם זו הופיעה מספר פעמים בתקציבים קודמים, ו־בעיקר בהצהרות של דוברים ממשל־תיים. העמקת הגבייה היתה גם נו־שא מרכזי בביצוע הריפורמה במ־סים. כמציאות ספק אם אכנם ניתן יהיה לגבות סכום זה שבו תולים תקוות רבות. מסתבר, שהריפורמה הצליחה בחלקה האחד, בהורדת נטל המסים מהשכבות העליונות בציבור. בעלי ההכנסות הגבוהות משלמים עתה פחות מסים בשיעור ניכר. אולם הריפורמה לא הצליחה בידה השני — להגיע לשכבות נוספות ב־ציבור, שעד כה לא שילמו מסים, או שלא שילמו מס אמת; בלשון אח־רת — העמקת הגביה נשארה מלה יפה בלבד שעליה חוזרים עתה. נציב מס הכנסה, מר י. כן, שלקח ענין זה של העמקת הגביה ברצינות, ואף נקט במספר צעדים למימושו, לא קיבל את הגיבוי הדרוש מהאוצר ונאלץ למצוא את עצמו בחוץ. הוא לא רצה לראות בהעמקת הגביה סיס־מא בלבד אלא התכוון לבצעה הל־כה למעשה. אך עד מהרה התברר לו כי לא כך סוברים הממונים עליו. האוצר ויתר במהירות רבה לקבו־צות לחץ חזקות במשק שניסו להפוח למעשה על „הון שחור" וכך לא הוטל מס על נתיר, וכרם הופעלו אמצעים נוספים שאמורים היו להגיע למקו־רות ההון הגדולים. האוצר „התקפל" מהר מאד אחרי ההתקפה על נסיון שלטונות המס לחקור את מקורות ההון באמצעות השאלונים המפורס־מים. אחרי צעדים אלו של האוצר לא ברור כיצד יצליח לגבות את 1.5 מיליארד הל״י בהעמקת גבית.

סימן שאלה נוסף הוא הסכום של 8.5 מיליארד ל״י הכנסות מאמיסיות הפקדות. מקור זה הכניס בשנת ה־תקציב הקודמת 5.2 מיליארד ל״י בלבד. ספק אם יש מקום לאופ־טימיות של האוצר לגידול רב בהכ־נסות ממקור זה. על כל פנים נסיון של החודשים האחרונים הראה את ה־יפך. ולא זו בלבד שהתכנונה מא־מיסיה לא עלתה אלא ירדה. בנק ישראל אף נאלץ להזרים סכומי ענק של מאות מיליוני ל״י כדי למנוע מפולת בשוק ההון. אמנם בימים האחרונים חל מיפנה והבורסה לני־רות ערך החלה להתאושש. אך, מכאן ועד להוספה הכנסות כה גדולה — עדיין רחוקה הדרך.

★

נסיון העבר מוכיח

סעיפי ההכנסות האחרים של ה־תקציב מבוססים רובם ככולם על היקף הפעילות הכלכלית במשק. נסיון העבר מוכיח כי בנושאים אלו אומדני האוצר הם ריאליים למדי. על כל פנים הטעות בהם לא יכולה להיות גדולה, פרט אם משהו בלתי צפוי במשק הפעילות בו תורד בצו־רה דרסטית.

אם יש ספקות לגבי אומדני ההכ־נסות בתקציב אין הדבר כך לגבי ההוצאות. כאלו ודאי יעמדו ואין ספק שאף יעברו עליהן, למרות הכר־זותו של האוצר להדק את הגורה הפיקוח על עמידה בתקציב. החידוש הגדול בתקציב ההוצאות של השנה.

שליחי מצווה לקהילות נידחות

מאת חיים פיקרש

עשרות משפחות יהודיות גרות בעיירה הצרפתית הנידחת לארדשל, והריחוק מהמרכזים היהודיים, החשש לטמיעה ולא פחות מכך, משאלת הלב „להיות ביחד", עוררו את הצמאון לפעילות רוחנית, וכשמגיע, אחת לשבועיים הרב פ. ביטון, כדי לקיים את ה„שיעור התורני", שוב אין גבול לשמחת היהודים שם.

אז־או, באים בני המשפחות, על אנשיהם וטפם, אף ממרחקים, ושו־הים בהתוועדות של הרב, כארבע ש־עות, קונים דעת תורה, משתתפים על אורחות החיים היהודיים, מציגים שאלות הנובעות מעצם מסגרת הת־בודדות בעיירה הקטנה, ומתעלים כ־הגדרתם, „בקדושה של ממש".

„אינכם יכולים לתאר את מידת ההצלחה בשיגורם של אותם רבנים־צעירים, הנודדים מעיירה לעיירה ו־מביאים מרוחה של היהדות" — —

„כך בנוסח פחות או יותר זהה, מתקבלות אגרות־אזיר ומכתבים, בהם מביעים תודתם אותם יהודים

הרב יהודה אלינסון

ראש הלשכה לקהילות ישראל ליד הנהלת הסוכנות היהודית

אלמוניים, לראשי ה„לשכה לשירו־תים רוחניים לקהילות", שליד הנה־לה הציונית והסוכנות היהודית, ו־המסתיימים, בדרך כלל, בשאלה „אם אפשר, נא להרחיב את המס־גרת"...

התכנסות־ההתוועדות זו של יהודים בעיירה הנידחת הצמאון הגובר למיפגשים עם־רבנים, שליחי אותה מחלקה, ביבשות השונות, אם זה באירופה, דרום אמריקה, אוסטרליה ואפריקה, הניע את המחלקה להכ־שיר רבנים לתפקידי שליחות אלה. ואמנם, לאחרונה השלימו את מסג־רת ההכשרה שהתקיימה ב„מכון הרי פישל" בירושלים, „מניין" רב־נים צעירים שיודעים ומוקירים ערך שליחותם, ויודעים שלא קלה תהא המלאכה, ושיהיו חייבים לעבור על פני אלפי מילין כדי להגיע אל הקהילות הקטנות.

★

שליחי מצוה

לא מכבר, אומר לנו הרב יהודה אלינסון, ראש הלשכה לשירותים רוחניים לקהילות, בחרנו רבנים מתוך קריטריון קבוע — שיהיו צעי־רים, הדורים רוח דתית־לאומית, ש־עברו את שירותם הסדיר בצה״ל ומעורים בחיי החברה הארץ.

ואמנם, הרב בן־ציון מראוב, הרב דני פרידמן, הרב אריה גינצבורג, דני פרידמן, הרב אריה גינצבורג, הרב דב לקסנר ואחרים, עונים על הנתונים הנדרשים, ומעניין, מוסיף הרב אלינסון, מרביתם יצאו זה עתה להשלים את שירות המילואים, בט־רם יצאו אל הקהילות.

אין הם הרבנים הראשונים ששיג־רה הלשכה מירושלים. 2 רבנים צעירים, שוהים עתה בסקנדינביה רבנים נשלחו גם לדרום אמריקה, ובסיוע לשכות הרבנות בארץ זו או אחרת (כמו למשל שיתוף הפעולה

ההדוק עם הרבנות בצרפת) משב־צים את השליחים־הרבנים במקומות היעודים הנדרשים ב־יותר. הביקוש לרבנים, אומרים, הוא רב ביותר, ומכל מרכזי הפזורה מגיעות פניות לסייע בשיגור רבנים. הנה כי כן, זה עתה, הגיע ללשכה בירושלים פניה מסינגפור, אומר לנו מר משה אדלמן, מנהל הלשכה, ומיד קיבלה הקהילה שם הודעה לגבי נכונות ניהולו של הבורים, כדי למלא גם אחר הדרישות. ומהן הדרישות? מ־סינגפור, למשל, מבקשים רב צעיר, היודע פרק בשחיטה, מילה, קריאה בתורה ושליטה בשפה האנגלית ו...

בן העדה הספרדית. „ברור שאנו נעזרה כל המאמצים כדי למלא אחר דרישות אלה" — מטעים איש שיחו־נו.

„הלשכה לשירותים רוחניים ל־קהילות" שהיא, כאמור, מחלקה ב־הסתדרות הציונית, נוסדה לפני ל־מעלה משנתיים, בעקבות החלטת הקונגרס הציוני. המטרה הוגדרה אז, בצורך לשגר, באורח דחוף, מנהי־גים ומשפיעים רוחניים אל הקהי־לות הקטנות, לא רק כדי לטפח את האמונה כי אם ובעיקר, „לעצב את התבוללות הסמויה האוחזת ברי־בים מבני הקהילות הקטנות". לבד מכך קיבלה על עצמה אותה לשכה, לספק את כל השירותים הרוחניים למקומות המרוחקים מהמרכזים ה־יהודיים בכל מדינה ומדינה. התחי־לה היתה, אומר הרב אלינסון, בצר־פת ובדרום אמריקה. מצאנו שהמצב היהודי בקהילות שם מצריך טיפול כיוזר ומיידי. ואמנם שוגרו כמויות גדולות של תשמישי קדושה, ומגבו רבנים נודדים, כשהראשונים שבהם זכו לקבלות פנים נרגשות ומצור־דות.

את סידורי משלוחי תשמישי ה־קדושה וכן את מינויי הרבנים, מ־בצעים מתוך שיתוף פעולה הדוק ומתואם עם רבני המדינות, שכסי־בות ברורות מתקשות ל„השתלט" על כל חלקי מדינתם ומבקשים את הסיוע מהמחלקה בישראל.

★

דאגה לנוער

במרוצת הימים הופעלו במקומות שונים גם מועדונים לנוער ולסטו־דנטים שהפכו להיות מוקדי התכנסות למשפחות היהודיות כולן. כאן, ב־כינוסים מקיימים את שיעורי התו־רה, נותנים הרצאות ומבצעים את

המדרכה הרוחנית. הלשכה בירושלים אף פרסמה חומר הסברתי, הדפיסה את „לוחות השנה" בשלוש שפות — אנגליה, צרפתית וספרדית וכו׳. אין זה „סתם" לוח שנה" — מסביר ה־רב אלינסון, כי אם לוח המכיל ומ־קיף את כל ההסברים הנדרשים לגבי מועדי ישראל, לרבות יום העצ־מאות ויום ירושלים וכן הסברים הי־לכתיים בנושאים שונים ומגוונים. הביקוש ל„לוחות שנה" אלה הוא רב, וכבר הודפסו כמה וכמה מהדו־רות. מאות מכתבים, אומר הרב אלי־נסון, מגיעים ללשכה בירושלים, ר־צוב, מוצגת, בשפות השונות, התבי־עה החד משמעית: „הבו לנו חומר הסברתי, שילחו לנו רועים רוחניים".

„ואנו משתדלים למלא אחר כל ה־דרישות, מציין הרב אלינסון, תוך הדגשה, כי מבצע הכשרתם של עש־רות הרבנים הצעירים, שמרביתם ילי־די הארץ, בוגרי ישיבות „ההסדר" וישיבות גבוהות אחרות, וביניהם גם שלושה כבני חסידי חב״ד, זוהי רק חוליה אחת נוספת בשרשרת המפ־עלים. בתבניה, הכשרתם של עוד רב־נים צעירים ושיגורם לכרכוי הפזו־רה. עבודה, הופעל, כאמור, סימינר מיוחד להאמתם לתפקיד שנועד להם — ב„חיפוש אחר מתפשי האמונה ש־בקהילות הקטנות". הם קיבלו גם הכ־שרה בנושאי השחיטה, עברו קורס מיוחד ע״י סופרי סתים, כדי שיוכלו, כבדרש, לתקן ספרי תורה פגומים ו־כן השתלמו בשפת הארץ, אליה הם נשלחים.

★

גם „הרבניות" פעילות

גם לנשי הרבנים, אומר איש שי־חנו, נועד תפקיד חשוב בהדרכה רו־חנית והסברתית לנשי הקהילה ובנות הנעורים. הנשים קיבלו שליחות זו, שלא על מנת לקבל פרס. „בנפש חפ־צה. הרבנים יוצאים לשליחות בת שנתיים—שלוש.

„כבר עתה אנו מחפשים ומתקש־רים אל מועמדים נוספים" — אומר ראש הלשכה, בציינו כי לא אחת גם מתקשרים אל רבנים צעירים שם, מביאים אותם ארצה, מכשירים אותם ליעדם וממנים אותם. כך התקשרו עם הרבנים עמר וביטון בצרפת, ר־אלה, מרחיקים כדי מאות קילומטרים כל שבוע, ונפגשים עם בני הקהילות הקטנות. לרוב פגישה מעין זו מת־משכת כארבע עד חמש שעות, ומעו־ברת בסדרי לימוד ועיון. בעיירת „לארדשל", שבדרום צרפת, באים, כבמקומות אחרים, לא רק בני הקהי־לה המקומית, כי אם בני משפחות בעיירות רחוקות עוד יותר. אשה אחת, למשל, באה אל הרב ביטון, בעת פעילותו בעיירה המקומית, ה־ציגה את שתי בנותיה, וסיפרה כי היא, עצמה, באה ממרחק של 200 ק״מ, כדי לפרוש את משאלתה ומש־אלת עוד כמה משפחות יהודיות „שהרב יבוא גם אליהן", אך משהוכח שלא כל כך בקלות יוכל הרב להיע־נות לבקשה בשל עבודתו הרבה, הס־כימה כי „עלי תיפול הטירחה" היא. קיום הבטיחה, תבוא מדי שבוע בש־בוע, עם שתי בנותיה הקטנות, לש־מוע שיעוריו של הרב ו...

את פעילותה העניפה והמגוונת מ־בצעת ה„לשכה לשירותים רוחניים", שלא מתוך זרקורי פרסומת. בצנ־עות יתירה, בעבודת צוות קטן, יחי־כית, אך מכיר בערך התפקיד. מידי־שלים, נמשכים, איפוא, אותם חוטים סמויים אל עשרות הרבות של ה־קהילות הנידחות ביבשות השונות. העבודה, אומר לנו מר אדלמן, מנהל הלשכה, עוד רבה, אך מכאן משתד־לים לעמוד בכל המשאלות והבק־שות המגיעות, אף מקהילות כאלה „שמספרם ידענו עד כה על קיומן"!

למעל
הפרופ׳ מרדכי שו
שלווה ליד הש
החדשה שלו „הש
מרוסק

למט
המדען הגרוזיני בע
לייביץ ואשתו באו לה
רד מהפרופסור (מ
ערב צאתו לישר

המומחה לסרטן שעלה מברה״מ

מאת שמחה אהרוני

המינשר הידוע של 18 המשפחות מגרוזיה אשר היו הראשונות שהעזו לצאת בקריאת „שלח את עמי", תוכנן והוכן בחדרי חדרים בעיר טיבליסי. אולם לא כל אלה שהגו את רעיון פרסומו היו בין החותמים. אחדים מהם נשארו מאחרי מסך הסודיות כדי שיוכלו להמשיך במאבק העלייה לישראל והרחבת השפעתו ברחבי רוסיה.

בין אלו שהיו בסוד הכנת ה־מסמך היה הפרופסור מרדכי שווילי שלוה, מדען נודע בבריה״מ, חבר המועצה המדעית העליונה למלחמה בסרטן ומנהל המחלקה לפתלוגיה חלית האונקולוגיה הראשי של גרו־זיה.

זמן רב לפני פרסום המינשר כב־החל לפעום בליבו רעיון העלייה לישראל. זה החל מיד לאחר מלחמת ששת הימים: „שחרור ירושלים ה־צית בליבי את הגעגועים למולדת" — הוא אומר לנו שעה שאנו יוש־בים בדירתו הצנועה בקריאת. מאז החל לחפש דרכים לממש את החלום. צעד אחר צעד, עד פרסום המינשר הגלוי ולאחריו מאבק גלוי בזכות העלייה.

תפקידיו המדעיים הרבים הביאו את הפרופסור היהודי מגרוזיה ל־השתתף בעצרות, קונגרסים מדעיים שנערכו ברחבי בריה״מ. שם נפגש עם פרופסורים יהודיים דגולים ש־רבים מהם חיפשו כמוהו את הדרך לציון והפכו מקילא לפעילי העלייה. בין היתר התיידד עם המדען הנודע בנימין לוויץ אשר עד כה לא ה־תירו השלטונות את עלייתו. רק בנו, ייבגני, פיסקאי נודע בזכות עצמו, שהיה אסיר במחנה כפייה, ורק הו־דות ללחץ הציבורי בעולם המערבי שוחרר וברצאית השבוע שעבר ה־גיע ארצה.

הפגישות הראשונות בארץ

עם הגיעו לארץ נתקבל הפרופסור שווילי בכבוד רב. ראש הממשלה, יצחק רבין קבלו בלשכתו, עיריית ירושלים העניקה לו את דגל העיר ותואר אזרח הכבוד. הכל דברו ב־התרגשות על באו של המדען אחד מבוחי הסרטן הנודדים בעולם, אשר פרסומיו — למעלה מ־70 — זיכו אותו ביוקרה בינלאומית.

בימה היה שלא תהיה בעייה למ־צוא עבודה תעסוקה הולמת. מספר מוסדות פרסמו כי הם מצפים לו להצטרף אל צוות מדעיהם. ברם, המציאות היתה קצת שונה: „מספר חודשים הייתי ללא עבודה. רק לאחר התערבותו של פרופ׳ יובל באמן נת־קבל לעבודה במכון האונקולוגי בתל השומר, וכן לפקולטה למדעי החיים באוניברסיטה תל־אביב שם ניתן לו לערוך מספר מחקרים חשובים ב־נושא מניעת הסרטן.

עתה, כשאנו יושבים בדירתו ומ־שוחחים עמו, נדמה כי הוא מרגיש שעדיין לא ניתן לו כאן למצות את כל יכולתו המדעית. „הכנתי תוכנית רחבה למניעה מוקדמת של הסרטן בקרב האוכלוסיה בארץ. התכנית נתקבלה במשרד הבריאות ובאוני־ברסיטאות. הבטיחו כי יקימו מכון אונקולוגי שיטפל במניעת הסרטן, אולם לצערי עדיין לא קיימו זאת".

אכן, באמתחתו תוכניות גדולות בנושא מניעת התפשטות הסרטן. הוא זכה להצלחה רבה ברחבי ברי־ה״מ בתחומים אלו. בעיקר ידוע ב־תגליותיו המדעיות בנושא סרטן ה־עור — שאחד מהם — הסרת גידו־לים חיצוניים מן העור ללא ניתוח — הוכיח את עצמו והטיפול בשי־טתו זוכה להצלחה של כמעט 100 אחוזים. זוהי תגלית בלעדית של המדען אשר פיתח אותה בעצמו ו־אשר הוכיחה את יעילותה בעשר השנים האחרונות. אלפי אנשים מ־רחבי רוסיה הגיעו אל המחלקה ה־אונקולוגית בטבליס כדי לקבל רפוי לפי שיטתו.

בעל פטנטים

עתה הגיש כבר בארץ בקשה ל־רשימת פטנט על מכשיר מיוחד ש־בנה לגלוי תאים סרטניים בדם. מכ־שיר זה אשר פיתח בעצמו, יכול, לדעתו, לשמש כלי עזר חשוב ביותר בגלוי מוקדם של סרטן הדם.

באוניברסיטת תל־אביב סיים כעת מחקר בקרוסטלוגיה של תאי הסר־טן, ומדענים שונים במכון ויצמן, ביניהם הפרופסורים סריינין, טראו־בה ושפירא מגלים עניין רב בתוצ־אות מחקר זה.

„לו היו מאפשרים לי להקים מכון מרכזי לגלוי מוקדם של הסרטן, הייתי יכול לתרום רבות לתושבי המדינה. הייתי מפתח את השיטות שלי בדיאגנוסטיקה לקביעת הסרטן ואפשר היה לעזור מאד בשיפוריו". מסביר לנו הפרופסור: „הטיפול ה־אונקולוגי בישראל הוא ברמה גבוהה מאד, הרופאים הם טובים מאד. א־לם אין כאן ארגון גג של הנושא האונקולוגי, אין אחידות בטיפולים ואין קשר בין המחלקות השונות. אם תהיה אחידות בשיטות העבודה והטפול וישום השכלולים ושיטות הטיפול יכולה ישראל להיות אחת מהמדינות הטובות ביותר בעולם ב־נושא האונקולוגי.

פרופ׳ מרדכי שווילי נולד בעיר ליילאשי שבגרוזיה לפני 43 שנה. במשפחתו אומרים שהם מצאצאי מרדכי הצדיק ומכאן גם השם מר־דכי. הוא למד בבית הספר התיכון בקוטאיסו ואותו סיים בהצטיינות עם מדלית זהב. ברם, גם בשנות לימודיו בבית הספר התיכון, המ־שיך ללמוד תנ״ך ותלמוד אצל הרב שלמה בוצלי. „משפחתנו היא מש־פחה דתית, אבא, שהיה צלם עתו־נות, היה הולך 3 פעמים ביום לבית הכנסת ואנחנו הלכנו עמו בכל ש־בת, אולם התפללנו כל יום בביתי".

עם מדלית זהב יצא למוסקבה כדי להתקבל במכון הממלכתי ל־רפואה ע״ש מצנוב. זוהי הפקולטה לרפואה המכובדת ביותר בבריה״מ ובעלת עיטור לנין.

„לאחר קונסוליום של פרופסורים, שם שוחחו עמי בנושאי כימיה ו־ביולוגיה הסכימו לקבלני לפקולטה לרפואה ללא בחינות כניסה ועל אף שידעו כי אני יהודי".

בשנת 1959 מסיים ד״ר שווילי את המכון בהצטיינות עם דיפלומה דר־גא מכדרגה ראשונה. המועצה ה־מדעית של האקדמיה למדעים בבר־יה״מ קיבלה את ד״ר שווילי כ־אספירנט במכון בתחום האונקולו־גיה האקספרימנטלית.

שלוש שנים לאחר מכן הוענק לו תואר שני ברפואה ואת מסעם ה־מועצה המדעית הגדולה של האקד־מיה למדעים בבריה״מ.

אז החל לעבוד כמנהל המחלקה למניעת הסרטן, במכון למדע ול־מחקר באונקולוגיה של האקדמיה ל־מדעי הרפואה בטבליסי.

שש שנים לאחר מכן הוענק לו פה אחד תואר פרופסור. פרסומיו המדעיים עוררו התעניינות מרובה בעולם ובקונגרסים בינלאומיים שו־נים דנו על שיטותיו.

הפרופסור היהודי בגרוזיה עלה במהירות בסולם ההירארכיה. בשנת 1971 מונה כמנהל השיטות המדעית בסקאפתלתיה וכמנהל המחלקה ה־פתלוגית ההלית של המכון למדע ולמחקר הפרנקציה הגנריטם של האדם.

באותה שנה נתפרסמה תגליתו על הכנות הסרטן להפריש חומרי דמוי גבישים. ושני לפני עליתו השלים עם קבוצת מחברים עיבוד רשימות סמני ההיכר הפתלוגיים הסקטולר־גיים ליצירת צופן למחשב לציבוד הדיאגנוסטיקה הרפוי וההפרוגנוזה של המחלה. פרוייקט זה הוצג ב־ארגון הרפואה העולמי, בג׳נבה.

לא מתלונן

איש נעים שיחה, השופע חום ו־ידידות. אינני מתלונן, „אף פעם לא התלוננו. כל מה שקבלנו ראינו ב־זה רצון לעזור". אומרת לנו רעייתו, שאף היא רופאה ועובדת באחד ב־מוסדות קופת חולים.

ואנו נוכחנו שעדיין לא ביתו מכשיר טלפון, אותו לוט לספק עוד בשנה שעבר.

אולם יחד עם עומס ע רפואית לא הזניח מעולם ביבין, הפריסה בפסנתר, ו הציור. ביתו מלא גילופי היבים בופיים. „ראיתי ב בורא את הפיסול היפה ב פשוטי שרשים של עצים ו הם יצירות מופת, רק ש השוותי להם את המראה. כאן בארץ, כבר הספיק ל עץ עליו הוא מעבד כעת החדשה — „העולה מרוס ראה, כל העצמים הקשור המסבבים זה את זה הם העולה הקשור בסבורו לא ביד הוא לנו בהתלהבות, ו כח לרגע את החולים המ חדר המתנה. היצירה ביותר. הבאתי את שלם מ לא היה פנוס כל כך אולם להוציאם". עתה הם מגבן דירות, גם אצל שכנים מ מקום.

גם הקירות מלאים בציו ספרי מכתולה. „הציור הם פים את ההבעה הנפשי מחקרי" — אומר לנו הפרו בכל שעה פנאי הייתי מ כים וביערות להתבע לי מתאימים.

הפריסה בפסנתר — משפחה גם האם הבן והב סים בפסנתר „אנו אוהבים ברט ואת באך" אומרת מוסיפה: גם מנגינות יש

אולם התחביב הגדול ב לתו המדעית בבריה״ם ה עם פעילי העלייה. „שי שביכולתי להפגש עמם ו למדתי תקופה ארוכה מה בוריס גאבגוב, הרכו הם מאסירי ציון ששחררו. ה יש לי מהלכים בהלגות ובקשו את עזרתי כך גם הנושא הזה — ברצוני ה

מכאן נמשך למאבק ה נפגש עם מדענים כמו ב לייבוביץ האחרים יותר צעים לעליה. כשהגיש א בקשתו נדהם איש ה„אוב אתהו השתגעת? או החלו ל רבים מאנשי הק.ג.ב. וני שיפסיק לעשות זאת, אולם שיך בעקשנות בכך. „גם כמתי, רציתי לעזוב את ב משום שהיה לי שם רע, ל לנו כבוד רב וכל אדם זה לטיבליסי היה גאה להיות ביתנו — „אולם רצית ל מולדתי" — אומרת לנו שווילי.

אוצר הספרים

הוא הביא עמו ארגזים מ ספרים בעברית כל האוצר של בית אבא לקחתי עמ שם ספרים יקרי ערך מה קודמת שבוואי הם בירי

„בספרים אלו אהבתי לה רגעים שהייתי עם עצמי א לנו.

שאלנו את הפרופסור הא יש סיכוי להדביר בדור ה הסרטן. אומר הוא על כך: שבבוא היום יצליחו להדבי ברם, לא נראה לי שזה ית בדור שלנו. ישנן הרבה סיב וצורות הסרטן וישנם הרב של הסרטן. כיום בדור שאי אחת ואין תרופה אחת לכל נים כך שבכל פעם יימצא סוג מסויים והדבר יכול לה רבים.

כמובן נלמד כבר הרבה זה. אין אחידות במחלה חלוקה של מחלה לפי ארצו חבר שאנשים שחומי עור ה חוזה בסרטן עור מאנשים לב תר. אצל העם היהודי מפוח סרטן השד.

שאלנו את הפרופסור מה דעתו לעשות כדי להנצל מא סרטן.

השיב: ראשית לא לעשן, השתזף הרבה בשמש, מקסימום 7 ימים בשנה. לא לאכול הרב כר, לאכול לא בירה ולהרב ירקות. העיקר להבדק לפחו בשנה אבל רופא. זה החשוב

בינתיים הספיק ללמוד 7

„אני מאושר שהצפה כשת בפי" איגר הוא בעברית „עכשיו אוכל להבין גם את הספרים המצאים בביתי ואש ואבותי שמרו מדור לדור. משתוקק כבר להגות בספר.

האדריכלים העומדים מאחורי כתלנו...

מאת יהודה עזריאלי

עיצוב הסביבה של הכותל־המערבי, בגלל אופיו הנשגב והודו הקדוש של המקום, מעורר תהיות וחילוקי דעות. זהו אתגר שאנשי מקצוע, אדריכלים ומתכננים, נזהרים ממנו וניגשים ל־חוות דעתם בדחילו ורחימו. כדברי ה־משורר מ. טמקין: „הכותל — מחבוא עוז קדומים לתפילות, כמיהות ורג־נים", שפרצו בעוז אחרי מלחמת ששת־הימים. ומי אנו קטני־אמנה כי נבוא לשנות, לעצב ולהתמודד עם הסמל ה־היסטורי המבטא את ערגת העם לדו־רותיו — ולתת לסביבתו אופי מחו־דש".

אבל, כל הבא בשערי הר הבית, רואה שהמלא־כה טרם הושלמה. למעלה משמונה שנים מאז אוחדה ירושלים ושוחרר שריד קדשנו, מעידה הרחבה שלפניו על חוסר דמיון בעיצוב המקום. רק אדריכל אחד, מענקי המקצוע, העיז לגבש במשבצי התכנון אורבניסטי מקיף. משה ספדי הגיש לפני כחצי שנה את תכניתו שעיקרה להחזיר למפלשה את כל הרובע לעברו. אבל, מרוב להי־כות להוזית את איזורי המבנים והשוקים הסרי־אנים בתכונה ההיסטורית — כאשר פני כולם אנו אל הכותל והר־הבית, הוא „חנק" את הכותל וגימד את הוד תפארתו. זאת טוען בפנינו אדריכל היועני, יעקב פרג, שנמל יוזמה פרטית, פנה לאי־שים ולמוסדות שונים, בתוכם שרי הממשלה, חכמים ואנשי ציבור — והגיש לעיונם תכנית מקיפה, הנותנת ביטוי מעניין לאתר זה, מנקודת ראות של קדושה ומסורת של העם לדורותיו ול־מאורעותיו, עד היום הזה.

שלא לסתור את קדושת הכותל

לדעתו של פראג, המנהל בנושא תכניתו דו־שיח מתקדם עם משרד־הדתות, שומרת תכניתו של ספדי בסתירה לקדושת הכותל. האדריכל הנודע יצר־אמנם ארכיטקטורה מפוארת של מידרג רחו־בות וסימטאות המוכים מבני ציבור ומעברים צרים; אבל היא יוצרת תגורת חנק סביב הכותל וממעיטה מדמותו המיזית וממילא מתכנו הרוחני. בתכנית של ספדי נלקחה מהבאים ההווייה של תפילה לרגל כפי שנצטוויה. הרחבה הופכת ל־עורק של מעברים, גם לצרכי חולין לכל השכנים והעמים. בתנאים כאלה אין סמליות ואין מקום להתוועדות של הכלל או הפרט. בבחינת „ממעמ־קים קראתיך"... למחשבה ולתפילה. ביסלת מ־המבקר הודית הקודש והרסם שבהתרגשות, המפ־עימה את הבא לשפוך שיח ולשאוב עידוד — במקום השווה לכל נפש, עני ועשיר, רש ושוע. עיקרי התכנית הקרויה „הכותלי", של יעקב פראג, היא ליצור אתגר חינוכי, כלפי פנים, של עם אחד, ללא מחיצות הברותיות, שהעבר הה־הוה צריכים לאחד. כלפי חוץ הוא שם דגש על הצורה האסטטית, שהיא לכשעצמה תיצור הוויה בלב המבקר, גם אם איננו משלומי אמוני יש־ראל.

שלשה מפלסים לייעודים שונים

המטרה היא לתת ביטוי לכותל עצמו כראוי לו בשנות אלפיים של העם בגלות, ביטוי למעון קודש, שהשכינה לא סרה ממנו; לתת אפשרות להתכנסות פנימית של הפרט להשתתף בתפילה; להקרין קדושה, שתהווה משקל נגדי מכובד ל־קומות המקודשים בסביבה זו על־ידי זרים. וכן לתת מקום רחב ידיים להתכנסויות לאומיות ו־בינלאומיות. לשם כך תוכננו שלשה מפלסים: א. רחבת כניסה, במפלס נמוך מהמפלס של שער האשפות, שיתרוכם בתלילות מתונה עד למפלס בית שני. ב. היכל לטקסים דתיים ולתפילה — במפלס התחתון, הוא מפלס בית שני. ג. רחבה לאומית — במפלס העליון, הוא המפלס של היום. כל המיפלסים יהיו יחידה אורגנית רחבת ממדים, שתוכל להפריד בין קודש לחול, לבטא את שלו־שת המרכיבים של היעוד הלאומי, את עוצמת ה־קדושה הביטוי האמנותי כאחד. דרכי הגישה ל־אתר מכביש יריחו הרומיציזין, הרובע היהודי ו־העיר העתיקה יהיו חלק ממנו.

להפגין את אחדות הגורל היהודי

רחבת הכניסה, תהוה הכנה נפשית מתאימה לנכנסים. כאן המפגש ההמוני, היאה למנוחה, לרכישת מזכרות לשמיעת דברי הסבר וכדומה. הכניסה אליה דרך שער שייפתח בחומה, בין שער האשפות ומגדל צלבני, שזה עתה נחפר. היא מלבנית, וממולה מתנשאות לגובה של שבעה מטרים, 12 קשתות המסמלות בעיצובן את 12 שב־טי ישראל. בצדן להיכל הטקסים והתפילה שקי־רותיו מקושטים בתבנים היסטוריים, דרך היכורים של העם מנפילת בית שני, עד שחרור ירושלים. בקצה האולם גשר עם כניסה לחפירות שבצידו הדרומי של הר־הבית. מכוה לגשר, בצורה מוצ־נעת, אך שימושית, יהיו שני בתי־כנסת לבחירה דברי אבות לאומית ההגבי, לתשמישי קדושה וספרי לימוד דתיים והיסטוריים. וכן אולם ציון במקורות של עם ישראל. בצידה המערבי של הרחבה, כניסה למוסדות ציבור, לרובע היהודי, מזרקה, ספסלי ישיבה פזורים ליד פינות ירק מצלים. לאורך הרוחה, היכל הטקסים התפילה האולמתיו, יצור צג דוקומנטציה היסטורית, פלס־טית, שיציג בפני העם והעולם את אחדות הגורל היהודי, שהביאה להקמת המדינה. באולמות ימ־צאו בני העדות את ביטויי המסורת התרבות הספציפיים שלהן. בחצרות הפתוחים ליד ההיכל, יוצגו ממצאים קודמים וארכיאלוגיים, מתקופות שונות, עדות לרצף ההיסטורי עד לגאולת הכותל בימינו.

מקור משיכה גם לשאינם מאמינים

התכנית לעיצוב הכותל צריכה להעמידו גם כמוקד משיכה לשאינם מאמינים; של מוטיבציה להתבטאויות המבניות והגיגיות, שיבטאו את ה־שליכה ההויכימעטית הישראלית מול הר־הבית, הנמצא לצערנו בידי גויים; כביטוי של מרכז רו־חני שיעודד את העם על שכבותיו וניגודי השי־קותיו — כמקום מלכד ומאחד.

„הרחבה הלאומית" ליד הכותל תהיה רצופה יצירות, מוטיבים לאומיים, רגשיים ודתיים, כמו לפידי־אש־תמיד לזכר קדושי העם שחרפו נפשם בהקמה, הנוכיה מרכזית ובמה לדגלים וסמלים של ימי עצב ושמחה.

בקטע בו מרוחקת הרחבה מהכותל, הוא מתגלה בכל יפעתו לעיני המבקר. בהתנוססותו למרומים, ובעצמתו — שרשים שנחשפו על־ידי העם השב למולדתו כמזהה כמה של העבר וכיסופי העתיד. לפי התכנית, תורד הסוללה שבה עולים כיום להר־הבית, ובמקומה תיפתח כניסה אחרת, שתגל־לה את הכותל מדרום לצפון.

למנוע „בכייה לדורות"

המטרה הצליוגה של תכנית „הכותלי" היא ל־בטא את הכרת הפנימי של העם הנרגש עיניו אל מקום הקודש שעליו יקום הבית השלישי; מוזן דורות על עם שעבר את תקופת השגב של עצמאותו בזמן בית־המקדש הראשון והשני, ד־הודך האריכה של הגלות לפזורה, עד לאתחלתא דגאולה של ימינו ועתידנו. קשה לדעת אם התכ־נית תגיע לביצוצה, אכן תצליח לבטא את כל הרעיונות הללו. אבל עצם הכינון והיוזמה לגשת ולעבד קוים ארכיטקטוניים והבעוניים בכיוון זה, יש לברך עליהם ולעודדם, על מנת שגם בתחום זה לא נקבע עובדות שיהיו „בכייה לדורות", דווקא ליד „כותל הדמעות".

משה אונא, איש „עוז ושלום" מול משה לוינגר, איש „גוש אמונים"

מדינת ישראל — מדינה ככל המדינות או מדינה יהודית, שונה מכל מדינה שבעולם? מצוות ישוב הארץ ומצוות כיבוש הארץ — כיצד מקיימין אותן? שלום עם שכנינו — בעיה מדינית וגם בעיה מוסרית? הקיטוב של אפשרויות הפירוש והתגובה על מציאות חיינו בארץ חוצה היום את מחנה הציונות הדתית. משני צידי המתרס עומדים אבות מול בנים, מנהיגים מול מונהגים, ולעתים בני הדור המבוגר מול בני הדור הצעיר. היכן מתחיל קיטוב זה — האם בתפיסה שונה של האידיאה הציונית הדתית עצמה או רק בבחירת האמצעים להגשמתה? האם הטאקטיקה של התנחלות בפועל של צד אחד והתתירה לפשרה פוליטית של צד שני הם גרעין המחלוקת, או עוד קודם לכן, במישור התפיסה של כל מעשה שיבת עם ישראל לארצו בדורות האחרונים? העמדנו השבוע זה מול זה שיחה עם משה אונא ושיחה עם הרב משה לווינגר. יבואו תשובותיהם ויכריעו בשאלות הנזכרות. דרך אגב, למושגים „ציונות שפויה" מול „ציונות משיחית" שניסח מי שניסח מתנגדים השניים כרדודים מדי, ובאים רק לנגח. מהו איפוא סלע המחלוקת ביניהם לעומקו?

מאת נ. גולן

[...]נימות

גה משה אונא:
זה עשרות שנים עלה ה־ ליישב את א"י בגופו ו־ חלויות פרטיזניות בשטחי [...]ים. האין מעשה ההתנח־ [...]יש אבנים המשכה הישיר [...] הדרך?

ק: מעמדנו כמדינה [...]נות העולם

לא. אמנם השוב המעשה [...] דור מוצא פתרון לבע־ [...]עיה דומה. בדורות ש־ [...]

ניסה להציע, כצעד טאקטי, ללכת לקראת הערבים בדרישתם לקבוע מיכסה שנתית מסויימת של העולים למדינת ישראל, שמא בדרך זו של הפגנת נכונותנו, יסכימו להגיע עימנו לאיזו פשרה. בן גוריון קטל בחריפות כל מחשבה בכיוון זה. ובכן, מאז קום המדינה צעדנו בדרך פוליטית אחת, די עקבית, ושגינו בה הרבה שגיאות והגענו לאן שהגענו היום: מבוי סתום. איני אומר שהדרך השניה, דרך של חיפוש כל פשרה אפשרית, כל מגע אפשרי, כל פתח להתקדמות — היתה מקדמת אותנו הרבה. אבל הרי לא ניסינו אותה כלל...

כתרנו בעקשנות רבה בדרך מסויימת, וככל שאני בודק את הנתונים הפוליטיים של תקופתנו כן אני משוכנע יותר שזו דרך מוטעית בלתי ניתן היום לשני עמים לחיות זה בצמוד זה וזה תחת שלטונו של זה, בתוך מסגרת מדינית אחת. היום, כאשר כל העמים משתחררים מאפוטרופסות, כאשר אפילו במדינות, כמו בלגיה, לאחר מאה שנות קיום משותף, מתעוררים שני העמים המרכיבים אותה למודעות נפרדת של זהותם, כיצד אפשר להאמין שרק בישראל נצליח לקיים מסגרת מדינית שבה שלט עם אחד על עם אחר?

שאלה: האין ישראל [...] בארץ יהודה מקומי [...] גם את יהודה הפוליטי [...]

שאין לגזור עליו גזירה שהיא מהריאל־פוליטיק של אומה בת־זמנו?

נראה את המציאות כמות שהיא

מהרגע שהחלטנו להקים מסגרת מדינית עלינו להתחשב בנימוקים הרציונליים של כוחנו הממשי בעולם. לא בעמוד הקיומי האלוקי של עם ישראל נתון היום להוכיח אלא קודם הריאלי של המסגרת המדינית שהוא הקים, בדורנו. מי שמתעלם מכך — כמתעלם מן המציאות. עם ישראל ניכשל לא פעם בסירובו להכיר במציאות, ובהסתמכותו על הגאולה הניסית. בימי בית שני, כשכלו כל הקיצין במלחמה נגד רומי, עדיין סמכו הלוחמים היהודים על הנס באומרם: לא ניכשל, שהרי הקב"ה ודאי לא יניח שיהרס בית מקדשו... גם היום אינני מבין את ההסתמכות על הגאולה בנוסח: משיח יבוא ולא חשוב מה יעשו היהודים, שכן זהו רצון הקב"ה בהיסטוריה. לא זו דעתי — הגאולה וההבטחה ניתנו על תנאי. „והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי".

נדמה לי שלוא השקענו את כל כוחנו בבניית העם במבנים, ברוח התורה והמצוות, היינו מתקרבים לגאולה בדרך בטוחה יותר מאשר בכיבוש הארץ תוך השארות העם הי־ יושב בה כפי שהינו. צריכים אנו לחפש את כל הדרכים כדי להקהות את היריבות המדינית והצבאית שלנו עם העולם, כדי שיתאפשר הדור הזה לבנות את עם ישראל מחדש. זוהי המשימה הקשה, המסובכת והחשובה ביותר של תקופתנו.

*

כל נסיון לענות על המבנה ההשקפתי של משה אונא בתשובות נגדיות, זו כנגד זו, של הרב משה לוינגר, נידון מראש לכשלון.

זיהוי ד' בהתרחשויות

כל תפיסתו של אונא: מדינה יהודית ריאלית הנדרשת ניתוח רציונלי של גורמים פוליטיים וצבאיים, צרמה הפיסתו של הרב לוינגר, ברוח תורת הראי"ה קוק זצ"ל:

„מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהוויותה תוכן האידיאלי... ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם". (אורות עמ' קס).

ובכן, אינך יכול לנגח תפיסת מציאות פוליטית במישור ריאלי — בתפיסה אחרת הנובעת מן המישור ההגותי. כל שביכולתך הוא להציג את השתיים: זו בצד זו.

הרב לוינגר תלמיד „מרכז הרב", בנחלים, בקיבוץ לביא, איש תנועת הנוער עזרא ובני עקיבא, רבה של קרית ארבע, ממנהיגי גוש אמונים מדבר על „הלם באר"י שהלכה בבני גילו מלחמת ששת הימים ה' שינתה את כל מהלך חייהם.

ההתעוררות ההמונית של נוער הציונות־הדתית להגשים במעשים את תורת הרב קוק שסבב בישיבת ב"ע, לא נבעה כהחלטה עיונית אלא מאורע היסטורי, מזיהוי יד ה' בהתרחשויות המציאותיות:

„כיבוש ירושלים, החזרת הערים העתיקות לתחום שלטון יהודי, השבת א"י ע"י הבוחר בציון לעמו. כל אלה, אומר הרב לוינגר, חייבו אותנו להיענות והענות בגופנו ובמעשינו. מתנות גדולות מעורבות במקבל את רגש החובה לשמור עליהן. זה מה שקרה עמנו. קבלנו מתנה גדולה — את אדמות א"י, ונענינו בגיבוש גרעיני התיישבות, תחילה בגוש עציון ואחר ביתר המקומות שהוחזרו לידינו. חמש עשרה, עשרים השנה שקדמו לששת הימים, סכנו מרבותינו את השקפת העולם הבוחנת את המציאות כמשקפת את יד ה' המנהיגה את ההיסטוריה, קיבלנו את ההשקפה שדורנו נתון בשלבי הגאולה ושעלינו להשתלב בתהליך הגאולה ולסייע בעדו ולא לעצרו, שיישוב הארץ וכיבושה היא הדרך להשתלב בתוך בתהליך זה; ואז, בנקודה מסויימת בזמן, ב„הלם ה־אור" שהמכנו, כפי שהסברתי נדחפנו ליישום הקונקרטי של תורה זו — תוך הרגשה שגדולת הרגע תובעת מאיתנו הענות ברמה דומה. הגיע הזמן להפסיק לדאוג למשקנו — ולשקוע בדאגה למשק הלאומי.

שאלה: האין הסימוש במתח השאלה היהודית שהתערבות בתהליכים פוליטיים של הגאולה נדרשת העגלת בתהליך הגאולה בקיבוצי שיכים להתיב שני ע"י עם ישראל „בדחיקת הקץ"?

הקץ דוחק בנו

— כאשר פנו בשאלה אל רבני ישראל בשנת 1948 מאין לנו שזו מלחמה מצוה, שמא אנו דוחקי הקץ, השיבו אנשי הציונות הדתית: לא אנו דוחקי הקץ, הקץ דוחק בנו. המציאות הנתונה בדורנו, היא המכתיבה את דרך הפעולה ומרמזת על רצון ה' מעמנו: מציאות נהוגה פרושה מדינה, פרושה צבא, פרושה כוח וכלים ואמצעים שניתנו לעם ישראל ע"י הקב"ה, מצוות יישוב הארץ היתה הקפה לא פחות בימי יהודה הלוי מאשר בימינו. אלא שאז לא ניתנו הכלים בידי עם ישראל להגשימה. דורנו זכה לקבל את הכלים לידיו — והוא הוא האות של ההשגחה למה שנדרש מאיתנו.

ויתור על ארץ יהודה ושומרון — ויתור על הבסיס התנ"כי

אך, גם כשיורד הרב לוינגר מן המישור הדתי־הגותי של השקפת הגאולה ובוחן את המציאות הנתונה במימד הרציונלי־הפוליטי, עמדת תפיסתו בניגוד גמור לזו שמייצג משה אונא. מול הדרישה לחפש כל דרך להדברות עם הצד השני קובע הרב לוינגר: „רק אם נהיה איתנים בעמדתנו ובהישותנו לכל אדמות א"י יהיה לנו סיכוי להגיע לשלום... הויתור, נניח, על יהודה ושומרון, פרושו ויתור על הבסיס התנכ"י של שיבתנו לארץ. אם על יהודה אפשר לוותר, מדוע לא גם על השפלה? מה אחיזתנו בזו חזקה מאשר באחרת?"

שאלה: האינך מתעלם מן העובדה שהשפלה מיושבת יהודים ואילו ביהודה רבה האוכלוסיה הערבית? כיצד נפתור את בעיית זכות קיומו של עם נוסף על אדמת א"י בדורנו?

הרב לוינגר — עם נוסף? אנחנו העם המגורש היחיד מאדמה זו, ששב אליה. לאורך כל ההיסטוריה שלנו טענו שאנחנו מגורשים, שמרנו בעקביות על הסטטוס של פליטים, הבטנו לחזור לאדמתנו בכל השירים, התפילות התחינות והזמורים, חיכנו בציפיה לרגע שנחזור. חסרים היו התנועה העממית הגדולה של השיבה. חסרה המנהיגות, חסרו הכלים; כוח צבאי שיאפשר את השיבה. אבל גם לרגע לא ויתרנו על בעלותנו על א"י — מדוע כנסים להשכיח אמת פשוטה זו? בינתיים, אומרים, התיישבו בביתנו אנשים אחרים? ובכן. אינני אלוקים, פנינו אינם לפגוע באיש. בהתנחלויות האחרונות, כמו גם בכל ההתנחלויות של התנועה הציונית, לא גזלנו אדמה — קנינו אותה, שכבשנו, הסברנו. אבל יש הבדל בין אהבת הבריות ומתן כבוד וזכויות לתושבי הארץ ובין הסכמה לוותר על חלק מבעלותנו.

פיחות במסגרת יסוד

אנחנו חיים עכשיו בפיחות גדול והולך של מושגים ותפיסות. אצל חלק מהתנועה הציונית חל פיחות בתפיסה: מוצא א"י והיום חל פיחות דומה במושג השלום. השאיפה שלנו הינה לשלום ולא לתחליפים. הדרך אל השלום היא בהוכחה של איתנות אחיזתנו בבעלות על א"י, ולא בנכונות לוויתורים שהיא היא המלבה את טענות הצד שכנגד. אומרים הערבים, ובצדק — הרי הם עצמם אינם בטוחים בכך שהם צודקים, הרי הם עצמם מלאי ספקות וחוסר בטחון בטענת זכותם על ארץ ישראל. (ודרך אגב, העובדה שרבים מיושבי הארץ יורדים הנה, היא הוכחה קונקרטית לחוסר בטחונם העצמי) ממש כשם שהתנחלותנו אנו היא הוכחת נגד, קונקרטית, לעצמת בטחוננו...) אני משוכנע שרק ישראל יציבה ותקיפה, וחזקה, תקיפה באחיזתה באדמת הארץ, יציבה באמונתה בקשר העמוק של עם ישראל לארצו, וחזקה במבחנה צבאית, כדי שתוכל לשמור על נחלת הרוח ונחלת החומר — תשכנע הן את הערבים והן את אומות העולם בצדקתנו ותקרב את השלום. מנהגים אותנו בעולם כמנושלים כביכול. תשובתנו חייבת להיות: הוכחת האמונה העזה שלנו בבסיס הבוחרי של היינו בארץ דרך ההתנחלות.

שאלה: האינך מתעלם מן [...] האחיזה של [...] בעולם? מדינות עוצמתה הצבאית [...] של ישראל שהיא זה [...] את היישוב המדיני ולא דווקא חוסר הבטחון [...] בצדקתנו?

לעינינו הקץ המגולה

הרב לוינגר: אין ספק, גם ישראל איתנה ברוחה זקוקה להרבה סיעתא דשמיא. אבל ישראל איתנה באמונה בה בעזרת ה' על כך אין ויכוח.

(סוף בעמוד 8)

שיחה עם יו"ר ועד המתנחלים

בקריית ארבע אין דירות ריקות

מאת עדנה שקל

הערבים קוראים לו המוכתר של קרית־ארבע, היהודים, משתמשים בשם הרשמי, יו"ר הוועד המקומי של קרית־ארבע.

אריה רוזנברג שהבטחון ניכר בנעימת קולו, בכובד המשקל על כל פסיעה ובחיוך תסלחט, נבחר כיו"ר הוועד עם התפטרותו של הרב לוינגר.

„מוכתר אריה רוזנברג

על השטח יש משלב ה', יסודות לבניין אחד. קרי: 18 יחידות דיור. „אז איפה 700 דירות ריקות — שואל אריה — די בסרט טלוויזיה אחד כדי לפגום ביישוב יפה. השאלה הנוקבת שלי אל שר השיכון: מה אתה עשית כדי לכ־זה את היישוב?

יש ב„מוכתר" החדש מיזוג לא מצוי של פעלתנות מרוצה ושל מתינות מאיטה.

אפילו הבן, בן הארבע שלונגן שיש לו אבא של שבת. מפעלו הראשון, נגרית מתנחלי הברון בצים, הוקם בשיטת „חומה ומגדל" ביום שאינו יום ואינו לילה ובעת שהמושל חולה. במקביל נטל הוא חלק במערכה הציבורית בהקפדה על השמירה של שיטת „חומה ומגדל". הרב לוינגר אשר שימש כיו"ר הועד המקומי עד למינויו של אריה, שיתף בהתלבטויותיו את חברי הועד.

שבועיים לפני התנחלות סבסטיה האחרונה סוכם שהעול המוטל על הרב לוינגר הן בקרית ארבע והן ב„גוש אמונים" עלול לפגוע במיבצע. תושבי קרית ארבע נבחו מזוהי המקום עם „גוש אמונים". „עומר"... — הם אומרים, ואפשר להבין.

אריה רוזנברג נבחר.

„אם תהיה פונקציה של נשיאות כבוד — מסביר אריה — לית מאן דפליג שהרב לוינגר יהיה הראשון".

תעמולה נגד התנחלות בעיר

מספרים, ולא מפי שמועה, שעולה חדש ביקש לגור בקרית ארבע.

„קריה ארבע? — תמה הפקיד — למה לך קריה ארבע? הרי עומדים להחזירה. ואנחנו לא נסייע לך ברכישת דירה נוספת".

בקריה ארבע יודעים שכל דירה נבנאת בסטטוס של מועמדת להחזרה, וכואבים.

תושב קרית ארבע אינו משלם מס־הכנסה. גם לא אגרת טלוויזיה כשום שחוקי ארץ ישראל אינם חלים בקרית ארבע.

אם תושב קרית ארבע ירצח, הוא ישפט ע"פ תקנון צבאי לשעת חירום. שכן הוא בסטטוס של ערבי.

אריה רוזנברג וחבריו כורכים את כח פעילותם לקיום בית משפט שיפוט בקרית ארבע.

הקמת בית משפט במקום — הוא מבהיר — פירושה החלת החוק הישראלי על קריה־ארבע כלומר, ראיית קריה ארבע כחלק בלתי נפרד מארץ ישראל".

האם המאבקים — אני קוטעה — אינם יוצרים תחושה של „מדינה בתוך מדינה"?

אריה מחייך, והחיוך אינו מאבד מחריפות התשובה: „להיפך! אני חושב על התועלת שהפיק ארץ ישראל מקריה ארבע.

כוונתנו לחזק את העורף של ירושלים, אבל אם הממשלה לא תכיר בנו, יגיע הזמן שאנחנו לא נכיר בה! אני אבקש להיות נתין ירדני. שכן איך אוכל להנהיג ציבור מבלי שתהיה בידי אפשרות לאכוף את הצווים שאני מוציא".

*

אריה רוזנברג מתכוון לבסס התפתחותה של קרית ארבע בהקפדה על כוון נכון של אורות ברגע שהללו מורקים עליה בהגדלתה.

„אני לא פסימי הוא אומר — אני חושב שהפריפריה שלנו היא כל כך גרועה שכבר אי אפשר להיות פסימי, אלא רק אופטימי".

תובעים להכיר בקרית ארבע

הפגישות עם הרשות ולשאומרים רשות מתכנים בעיקר לראש הממשלה ולשר השיכון נושאות אופי של מאבק. נשאר משקע של מרירות. אולם אריה משתמש במשקע כדי לדרבן.

„בפגישה האחרונה עם ראש הממשלה — מספר אריה — תבענו להכיר בקרית ארבע כעיר ראשונה ביהודה שצריכה לקבל את התמריצים המגיעים לה. התנאי ההכרחי הוא עתודות קרקע. ואילו התנאי תלוי בהחלטת הממשלה".

במשדר טלוויזיה ביטל השר שפר את ההאשמות עליו בטענה הגונה אחת: „בקרית ארבע עומדות 700 יחידות דיור ריקות".

הטענה מקפיצה את אריה רוזנברג: „אין 700 יחידות דיור ריקות מעל דפי העתון אני מזמין את השר לבקר בקרית ארבע ולספור איתי את היחידות, אחת אחת". כאן באה סקירה מפורטת מעלה כי בספטמבר 1971 הוקמו 250 יחידות דיור והמתוכנן היה שבספטמבר 1975 תהיינה באלפיים יחידות דיור.

היום בפברואר 1976 עומדות כ־900 יחידות דיור בלבד! שלב ב' מצביע על קיומן של 200 יחידות דיור ריקות. „אין לדירות אלו חיבור לחשמל — מסביר אריה — גם לא פיתוח קרקע, ולכל הדעות, אין אפשרות לאכלס במצב כזה".

הלאה, שלב ג': 167 יחידות דיור.

כ־80 מהן מאוכלסות, הנותרות?

„הן נמצאות בשלבי מכירה — אומר אריה — על ידי משרד השיכון. הסחבת וחוסר התיאום הבין־משרדי. הוא המעכב את המכירה".

בשלב ד' נמצאות בתהליך בניה 72 יחידות דיור בשלבי ריצוף. ואריה מקווה שער השיכון יתיע כי במדינת ישראל אין מאכלסים דירות ללא ריצוף.

בשלב ה' מתוכננות לקום כ־200 יחידות דיור.

רבין נסוג לאחור;
הממשלה נבוכה

מה קרה לרבין? — שאלה זו נשמעה השבוע במסדרונות הממשלה, כאשר ראש הממשלה ביקש מחברי הקבינט שלו להסמיך את ארצות הברית לפתוח בגישושים אצל מדינות ערב, לרבות ירדן, הא אם הן מוכנות להסדר עם ישראל שיתבסס על „ביטול מצב המלחמה".

יתירה מזו, מר יצחק רבין שהביא הצעתו זו בפני הממשלה לא ידע להסביר מה פירוש המלים: „ביטול מצב המלחמה". הוא אמר שענין זה יתברר בשיחות הבהרה בין משפטנים ישראליים עם משפטנים אמריקאיים. זאת אומרת שהממשלה נתבקשה לסמוך את ידיה, על נוסח שאיש אינו מוסמך לומר, מה פירושו המעשי.

אין תימה שחברי הממשלה היו מופתעים וגם נבוכים לשמע הצעותיו של ראש הממשלה. הם הופתעו, כי לפני שבועיים בלבד לא אחר אלא מר רבין אמר, כי לא ימליץ על מו"מ עם ירדן, אלא במסגרת של הסכם שלום כולל. אם כן, מה קרה במשך השבועיים? — שאלו איש את רעהו.

כמו כן התקשו להבין, מדוע נסוג ראש הממשלה ממה שנאמר במזכר הישראלי־אמריקאני, עם חתימת הסכם ההפרדה בין ישראל למצרים.

מן הראוי להביא כאן את הדברים כלשונם, כדי להדגיש את השינוי הבולט שחל בעמדתו של ראש הממשלה.

במזכר נאמר:

ממשלת ארצות הברית מסכימה עם ישראל, כי ההסכם הבא עם מצרים צריך להיות הסכם שלום סופי.

ממשלת ארצות הברית שותפה לעמדתה של ישראל, כי בנסיבות הפוליטיות הקיימות יכוון המשא ומתן עם ירדן להסכם שלום כולל.

מה שראש הממשלה הציע ביום א' האחרון עומד איפוא בסתירה מפורשת לסיכומים הנ"ל. לפי הצעתו ישראל תנהל מו"מ עם מצרים, על פחות משלום וכן הצעה עם ירדן.

מה שמטריד את חברי הממשלה הוא: האם השינוי חל בעקבות לחץ אמריקאי שבא לאחר שובו של ראש הממשלה מארצות הברית, או שמא התחייב מר רבין עוד בהיותו בארה"ב להגיש לאמריקאים הצעה מתוקנת המבטלת למעשה את התחייבויותיהם כלפי מדינת ישראל, כפי שאלה נוסחו במזכר המשותף שנחתם בספטמבר 1975?

עם זאת, חרף סימני השאלה ודברי הביקורת וההסתייגות מעמדתו ראש הממשלה, כל חברי הממשלה סמכו את ידם על הצעתו להסמיך את ארצות הברית לפתוח בגישושים עם מדינות ערב, להשגת הסדר אשר האלמנט העיקרי בו — הכרזה על „ביטול מצב המלחמה" והתמורה לו — נסיגה ישראלית משמעותית מהשטחים שתכלול הרבה יותר מ„תיקונים קוסמטיים".

אולם בעוד בממשלה הצליח מר רבין להעביר את הצעותיו, הרי בסיעות הקואליציה, לרבות סיעת „המערך" פרצה סערת רוחות נגד מדיניותו.

אחדים מחברי סיעת „המערך" בכנסת, וביניהם חבר־הכנסת אהרן ידלין הביעו לאחרונה אי שביעות רצונם מדרך הטיפול בנושאים מדיניים ובטחוניים ומצורת ההכרעות הנופלות במפלגה.

שר הביטחון שמעון פרס מתח ביקורת קשה על הנהגת המפלגה ואמר, כי מפלגה שהכרעותיה נופלות ב„בתים פרטיים" אינה יכולה להתייצב בפני הציבור.

גם השרים לשעבר משה דיין ואבא אבן, איש־איש לפי סגנונו אינם פוסקים מלמתוח ביקורת על מדיניותו של ראש הממשלה.

בעקבות הכותרות

*

מאת מ. בן־שלמה

נראה שהמשבר שפרץ במפלגת „העבודה" עם התפטרותו של זרמי, הגביר את הזרם האנטי רביני...

עם הודע הסיכום בממשלה גם נמתחה ביקורת על ראש הממשלה בסיעות המפד"ל והליבראלים העצמאיים.

יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת חבר הכנסת אברהם מלמד אמר, כי אכן יש כאן שינוי בולט במדיניות הממשלה ויש לדון במצב. ח"כ יהודה בן מאיר תבע ב„נסיבות הקיימות" לפזר את הכנסת ולהכריז על בחירות חדשות.

יו"ר סיעת הליבראלים העצמאיים ח"כ יהודה שערי רואה בסיכום של הממשלה „סדק ופתיחת פתח ללחץ אמריקאני".

ובינתיים הועלה נושא זה לדיון במליאת הכנסת. שר החוץ יגאל אלון הסכים להעביר את הדיון לוועדת החוץ והביטחון ובכך נמנע עימות בתוך הקואליציה, אשר כאמור מתייחסת בהסתייגות להחלטת הממשלה הנ"ל.

בסך הכל — כולם לא מרוצים מהקו בו נקטה הממשלה, לפי הצעתו של ראש הממשלה. למעשה, גם חברי הממשלה עצמם בלתי מרוצים, כי הם הועמדו בפני עובדה שלא היה מנוס אלא לקבלה, תוך הסכמה כללית שהתשובה לארצות הברית היא אינפורמאטיבית בלבד, בלא כל משמעות אופרטיבית. אולם כאשר יגיעו למצב שיחייב החלטות אופרטיביות — מבטיחים חברי הממשלה — לא יתנהלו הדיונים על מי מנוחות.

למעשה כבר עתה מוטרדת מנוחתם הן לגבי הנסיגה שחלה בעמדותיו של ראש הממשלה והן לגבי חוסר הבהירות של המושג החדש — „ביטול מצב המלחמה" אשר עלול לסבך את ישראל באי הבנות עם ארצות הברית, כפי שזה היה בימי המו"מ הארוך והמייגע במרץ — ספטמבר 1975.

*

שיח חכי"ם־חקלאים

חבר הכנסת מסיעת המפד"ל אליעזר אבטבי בשיחה עם סגן שר החקלאות חבר־הכנסת הערבי ג'בר מועדי, במליאת הכנסת. על מה שוחחו השניים? כן המתח על העבודה, כיצד להתגבר על עצירת הגשמים, כדי לצמצם את הנזקים של החקלאים. שני החכ"ים — שניהם חקלאים במקצועם. גם בעת כהונתם בכנסת אינם זונחים העבודה במשק: אחד עובד בפרדס ואחד בפלחה.

מפ"ם על פרשת דרכים

ראשי מפ"ם אינם מסתירים אכזבתם מהשותפות ב„מערך" עם מפלגת „העבודה". שותפות זו — טוענים — טשטשה את הייחוד של המפלגה. קולה לא נשמע, גם חדלה להשפיע על מהלכים מדיניים וכלכליים.

כיוון שכך, יש במפ"ם כאלה שמצפים לפרוש מ„המערך" ולהקים מחדש את המסגרת העצמאית של השמאל הישראלי. הם רואים את השעה כשרה לכך. ההתעוררות בקרב חוגים שמאליים נגד מדיניות הממשלה משמשת להם מקור עידוד לפרישה.

אומרים שראשי מפ"ם עומדים להעמיד את שאלת ההתנחלות היהודית בקדום כאבן בוחן, לפיו ייקבע: אם תימשך השותפות עם מפלגת „העבודה", או לא?

הם דורשים מראש הממשלה להחליט תוך פרק זמן סביר על פינוי המתנחלים מקדום. החלטה זו דרושה להם עוד לפני כינוס הועידה בהם יוחלט סופית, אם להמשיך את השותפות, או לפרוש. אם צמרת המפלגה תוכל להצביע על הישג משמעותי, עם פינוי המתנחלים מקדום, תמליץ על המשך השותפות ולא — יוחלט על פרישה.

אמנם אין זה המקרה היחיד שהוצא בין מפ"ם למפלגת „העבודה". ראשי מפ"ם דרשו להכניס שינויים רציניים במדיניות המסים של הממשלה ודעתם לא נתקבלה. הם בעד יוזמות מדיניות נרחבות, גם בתחום זה קולם לא נשמע. לפיכך הם מבקשים לעצמם להפגין היכן שהוא בענין ההתנחלות, כדי להוכיח שיש אוזן קשבת לעמדה המדינית שמייצגת מפ"ם.

מול איומי הפרישה של מפ"ם עורכים במפלגת „העבודה" חשבון: האם בכלל כדאי למפ"ם לפרוש, ומה צפוי לה אם תפרוש?

מפ"ם מיוצגת ברשימה המשותפת עם מפלגת „העבודה" על ידי שבעה חברי כנסת. כדי לזכות במספר זה בבחירות הקרובות תצטרך לעמול קשה מאוד. לשבעה מאנדאטים ידרשו כמאה וחמישים אלף קולות. ולפי כל התחזיות אין כל סיכוי שמפ"ם תזכה במספר כה רב של קולות.

אמנם קיימת אפשרות שמפ"ם הפורשת תקבל תוספת קולות מהרשימות השמאליות של ר"ץ, „שינוי", לובה אליאב ו„מוקד", אולם גם אם תחזית זו תתאמת — בטוחים במפלגת „העבודה" — שמפ"ם לא תזכה בשבעה מאנדטים.

לפיכך, הדיעה הכללית היא, שחרף איומיה בפרישה, מפ"ם תצטרך לשקול היטב־היטב, אם זה כדאי לה, או לא?

אגב, במפלגת העבודה קיימת קבוצה המצדדת בפירוק השותפות עם מפ"ם. לדעתה, יותר משמפ"ם מסייעת ל„מערך" היא מקלקלת בגלל דימוייה השמאלני קומוניסטי למחצה. חרף זאת, מפלגת „העבודה" לא תיזום ביטול השותפות עם מפ"ם. היא מניחה זאת להכרעתה של מפלגת הפועלים המאוחדת.

זאת ועוד: לא נעלם מצמרת מפ"ם שאם תחליט לפרוש תעמוד בפני דילמה רצינית בכל הנוגע להרכבת רשימתה לכנסת ובעיקר בענין ראשות הרשימה. בעבר היו לה — למפ"ם — שני אישים בולטים שאמרו משהו לציבור הבוחרים: מאיר יערי ויעקב חזן. שניהם סולקו בבחירות הקודמות מהכנסת. האם יחזירו אותם עכשיו, כדי „למשוך קולות", או יציגו בראש הרשימה צוות חדש, בלתי ידוע, אשר דיעותיו אינן פופולאריות ביותר בציבור.

מי יוביל את מפ"ם — שם טוב? — שואלים.

מפ"ם אינה מתעלמת מהעובדה שמאז הרחקתם של מאיר יערי ויעקב חזן נחלש שמה הטוב של המפלגה. היא אף מודעת לכך שכדי להופיע ולנצח בבחירות דרוש שם טוב ממש ואת החוסר לא תוכל למלא על ידי הצבת השר שם־טוב בראש.

„פיחות" גם בשרים

בימים אלה הגיע לידינו ספרו של פרופסור אשר אריאן בו הוא מסכם את תוצאות הבחירות לכנסת השמינית. הספר שהופיע בהוצאת הפרסומים האקדמיים בירושלים מנתח את הבחירות, תוך הקבלות בין תוצאות לתוצאות, לרבות בחינת השאלות: האם ניתן להגיע לשינוי שלטון במדינת ישראל?

בין הטבלאות המלוות את המחקרים מצאנו טבלה מעניינת המצביעה שלא רק ערך הלירה ירד מאז קום המדינה, אלא גם „ערך השרים" בירידה. בלשון אחרת, התהליך האינפלציוני לא פסח על הרכבי הקואליציה.

הנה דוגמאות אחדות, כפי שאלה מובאות בספרו של פרופסור אריאן: הממשלה הקואליציונית הראשונה שהורכבה לאחר הבחירות לכנסת הראשונה בשנת 1949 על־ידי דוד בן־גוריון מנתה 12 שרים. היא נתמכה על־ידי רוב פרלמנטארי של 73 חברי כנסת. הממשלה שהורכבה על ידי לוי אשכול בשנת 1963 מנתה 15 שרים ונתמכה על ידי 68 חברי כנסת. ממשלת הליכוד הלאומי שהורכבה בשנת 1969 על־ידי גולדה מאיר מנתה 24 שרים, נתמכה על־ידי 102 חברי־כנסת. (עם פירוק הליכוד הלאומי קטנה הממשלה בת 21 שרים שנתמכה על־ידי 74 חברי כנסת) ממשלת רבין שהורכבה בשנת 1974 — בת 20 שרים; נתמכת על־ידי 68 חברי כנסת.

יוצא איפוא שבעוד בממשלה הראשונה על כל 6½ חברי כנסת נתמכה שר, כיום על כל 3.2 חברי כנסת — שר. ביטוי „פיחות" בלמעלה ממאה אחוז.

פרט אחר שמעורר ענין נוגע להתפלגות המצביעים בבחירות של שנת 1973. לפי המחקר שלפנינו, ההתנודדות העיקרית חלה בקרב הגילאים מ־18 עד 40. בקבוצת גילים זו ירד „המערך" ב־17 אחוז לערך. ומול ירידה זו רשם „הליכוד" תוספת של 14 אחוז. הרשימות הדתיות ירדו ב־2 אחוזים, באותה קבוצת גילים.

לעומת זאת בקבוצת הגילים חמישים פלוס מורגשת יציבות בין המצביעים. אם נרשמו אי אלה תנודות, הן קלות וחסרות משמעות.

באשר לשאלה: האם יש סיכוי לשינוי מהותי במבנה המפלגתי הקיים והשולט במדינה סבור בעל המחקר, כי כל המפלגות המדיניות הפועלות בישראל ניצבות על פרשת דרכים. הן יצטרכו להכריע, אם יש להן מה לחדש „לדור הצעיר", להציג בפניו תכניות ותיזות מדיניות חדשות, או שהדור הצעיר יצטרך לחפש אחרי מסגרות חדשות כדי להביא ביטוי למאוויים המדיניים והחברתיים.

בשם אומרים:

„לפי ההלכה אסור ליהודי להתפלל על הר הבית, ואילו לפי החוק — אסור לבני אדם לעשות מעשה שיש בו משום הפרת הסדר הציבורי.
— וככה, לפחות, בתחום זה יש זהות בין מדינת הלכה למדינת חוק.
(שר המשפטים חיים צדוק)

השאלה היא, אם שאנו ניתן שיובילו אותנו ב„הסדר להסדר" עד שנמצא את עצמנו במדרון, או שנדע לעמוד על שלנו גם אם יש להגיע.
(יועץ שר הבטחון, א. בן־נתן)

זוהי הפעם הראשונה [...] יד מצד הממשלה לאסור על יהודים לרכוש קרקעות ביהודה ושומרון.
(חבר הכנסת, משה דיין)

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

בחוג המשפחה

מאת
נעמי גוטקינד

מילון מצויר לילדים

מילון מצוייר לילדים, בו מר־פיעים שמונה מאות ערכים לפי סדר האלף־בית עם הגדרות ב־עברית קלה ומנוקדת ואלף איר־רים בשלל צבעים המשמשים ל־הבהרת המשמעות של הערך ה־כתוב הופיע לאחרונה במסגרת הניסוי בלמידה יחידנית שהוציא לאור המרכז לטכנולוגיה חינו־כית (מטח).

מהו מט"ח?

המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח) הוקם בשנת 1971 במטרה לתרום לשיפור הלמידה וההוראה במערכת החינוך בישׂ־ראל, באמצעות פיתוח, הפעלה והערכה של מערכות למידה המבוססות על טכנולוגיה חינוכית. עובדי מט"ח מייצגים דיסציפלי־נות שונות ופועלים בצוותים לפרוייקטים שונים.

צוות מט"ח מונה כ־50 עובדים העוסקים בתחומים: הוראה, פסיכולוגיה, הנדסה, צי־לום, הקלטה, גרפיקה וארגון.

תכנון הפרוייקטים ואופן ביצועם מכוו־נים לענות על צורכי מערכת החינוך בישׂ־ראל, ובהם: שיפור הלמידה על ידי הגברת השימוש בטכניקה של הוראה יחידנית, ני־צול יעיל יותר של המשאבים המוקצים ל־תהליך הוראה למידה, החדרת טכנולוגיות חדישות (דוגמת המחשב) לתהליך הלמידה בבתי הספר, וכן התגברות על בעיית המח־סור במורים מוסמכים.

הפרוייקטים והפעילות שבהם עוסק ה־מרכז לטכנולוגיה חינוכית הן:

1. הוראת תורת המחשב בבתי הספר העל יסודיים.
2. שימושי מחשב לאבחון תוצאות למי־דה.
3. חשמל ואלקטרוניקה — לימוד עצמי באמצעי משולבים.
4. ניסוי בלמידה יחידנית — ני. ל. י.
5. מפרטים ותקנים לציוד לימודי.
6. בטיחות סביבתית.

בפרוייקטים אלה נעזרים הצוותים במע־בדות אלקטרוניקה, צילום, הקלטה, דפוס וטלוויזיה.

המרכז עובד בקשר הדוק עם האוניבר־סיטה הפתוחה.

מהי ני.ל.י.?

כאמור, הופיע המילון במסגרת של ני־סוי למידה יחידנית (נ. י. ל.) הנערך במרכז לטכנולוגיה חינוכית.

ניסוי שמקורו ברעיונות דומים שפותחו לפני שנים מספר בארצות שונות בעולם, בעיקר ארה"ב ואנגליה. ואשר הפכו שם כבר לדרך הוראה מקובלת שאינה זקוקה להסברים.

בישראל פועל ניסוי זה ב־24 כתות א' ב' בישובים רחובות, הרצליה ויבנה.

מהי הוראה יחידנית?

בהתבסס על ההנחה שילדים שונים זה מזה ביכולת הלמידה שלהם, בנטיותיהם ובקצב וסגנון הלמידה, מנסה ההוראה היחידנית למצא את הדרך שתאפשר למידה מירבית באוכלוסית תלמידים הטרוגנית תוך שימת דגש על מתן תשובה מיוחדת לאוכלוסיה הלמידים מעוטי טיפוח.

ההוראה היחידנית מציעה מסגרות משו־תפות לכל התלמידים כדי ליצור בסיס תרבותי משותף ולאפשר ביטוי עצמי מיר־בי לכל תלמיד.

במסגרת ההוראה היחידנית מתבצעת ההו־ראה ביחידים, בקבוצות קטנות ובמסגרת כיתתית מלאה.

הניסוי משותף למרכז לטכנולוגיה חינו־כית ולבי"ס לחינוך באוניברסיטת תל אביב, והוא מבוצע בשיתוף הועדה לחי־נוך יסודי ופרוייקט הרווחה במשרד החי־נוך והתרבות ובתמיכתם, ובשיתוף הרשו־יות המוניציפליות בישובים בהם פועל הניסוי.

פרוייקט ני. ל. י. עוסק במכלול השלם של המערכת החינוכית וכמטפל במרכיביה השונים:

— פיתוח יחידות לימוד לכתות א' ב' ג' המאפשרות למידה אינדיבידואלית בעז־רת מיכשור טכנולוגי כמו קסטות מוק־לטות, סרטונים וכשחקים חינוכיים.

— פיתוח ועיצוב של דגמי ריהוט וציוד פונקציונלים המאפשרים למידה עצמית וקבוצתית וניצול חלל הכתה בצורה אס־תטית ונוחה, ועוד.

חלק מהתוצרים של הפרוייקט כבר נית־נים להפצה במסגרה ארצית והספר „מילו־ני מילון מצויר לילדים" היא הסנונית הראשונה. בעתיד הקרוב ניתן יהיה להפיץ חומרי לימוד שונים בנושאי לשון וחשבון, מוסיקה ומדע לתועלת כלל ילדי ישראל.

למי מיועד המילון?

המילון מיועד לילדים העושים את צע־דיהם הראשונים בקריאה. רבות בו המילים הקשורות לנושאים הנלמדים בכתות א'— ב' (חגי ישראל, עונות השנה, בעלי מלא־כה ועוד), אך גם ילדים שאינם יודעי קרוא וכתוב יפיקו ממנו הנאה ותועלת.

ילדים היודעים מספר מילים ואותיות ישמחו למצוא אותן ליד התמונות ומהר מאד יעשירו את הידע שלהם בקריאה.

המילון יסייע גם להורים — עולים חד־שים ברכישת הלשון העברית וביצירת קשר לשוני חדש עם ילדיהם.

המרכז עומד להוציא לאור חוברות עבו־דה המתבססות על דפי המילון שכתובים במילון ומיועדות להפעיל את הילד לכתי־בה, צביעה ועבודה יוצרת ב־16 נושאים שונים כמו — חגי ישראל, חדשי השנה, צבעים, ירקות, בעלי חיים וכו'. עומדות להופיע שתי חוברות אחת המיועדת לרמה של כתה א' ואחת לרמה של כתה ב'.

הסלק בתפריט היומי ובתפריט הפסח

מאת צילה לוטוק

הסלק שייך למשפ' הסלקים לאותה ה־משפחה שייך גם סלק הסוכר — שרק במחצית המאה ה־19 התחיל להתחרות עם קנה־הסוכר. מוצאו מן המזרח התיכון, והוא בין ירקות השורש המרובים. ורב גוונים המספקים לגוף האדם את הוויטא־מינים והמינרלים. זהו צמח תרבות עתיק — היהודים, הרומאים והיוונים גידלו או־תו בעיקר לשם עליו שהשימוש בהם היה כמו בתרד. ביותר חלקי אירופה התגלה במאה ה־16 השימוש בו היה בתור סלק בעל שורש, ואז נתקבל בכל העולם. ב־משנה הוא נקרא תרדין והרמב"ם ממליץ (בבדק) על כי תרדין כאמצעי להפעלת המעיים. עמים רבים יחסו למיץ הסלק יכולה לייצר דם חדש. גם כיום הרפואה המודרנית מתייחסת לסלק כאל אחד ה־ירקות המזינים ביותר וכדאי לצרפו להפ־ריט היומי שלנו. תכולת המזון של הסלק היא בכמה מרכיבים יותר גבוהה מהגזר. בטעות חושבים בציבור שהגזר הוא ירק עשיר בסוכר אך הסלק מכיל 30% יותר סוכר מהגזר. גם אחוז החלבון של הסלק 35% יותר מהגזר.

ברפואה העממית תופס מיץ הסלק מקום נכבד נגד נזקי הקרנת רנטגן ורדיו־אקטיביות. מנהג בריא נהגו יהודי ארצות מזרח אירופה שהיו מחמיצים סלק ב־3 שבועות לפני פסח. בחוץ לארץ היו מח־מיצים בחביות קטנות את הסלק, בארץ נסתפק למטרה זו בצנצנת. טעמו של מיץ סלק אדום טרי הוא תפל ויש למהול אותו במיצים אחרים כגון: גזר, מיץ הדרים, או יוגורט, או טחינה ואחרים, בצורה התח־מצה ותסיסה ע"י חיידקי חומצה החלב כמו בכרוב המוץ נשמרה בו הסגולה הב־ריאותית וע"י החמיצות מורגש שיפור ניכר בטעם. ההופכו לטעם ייני. בגלל ערכה ההזנתי הרב של המיצת הסלק יש להשתמש בה לא רק בפסח כי אם ב־משך כל השנה ויש להפיצה לכל האוכ־לוסיה. בעלי ערך תזונתי גבוה הם — עלי הסלק, פרט לחמימות. הם יכולים להחליף את עלי החסה, עלי הסלק מכילים הרבה קארוטין, פי חמש ויטאמין C. פי שלוש ברזל מסלק השורש הרבה מגנזיום ואשלגן, סידן, גם הויטאמינים מתב' B מופיעים בכפול בעלים ביחס לשורש.

סלק כבוש — חמיצה

חותכים להתיכות מרובעות או שמיניות (בהתאם לגודל) 2 ק"ג סלק רחוץ היטב בברכה או בגורד, מכניסים לצנצנת זכוכית ומוסיפים מים עד מעבר לסלק. מכסים בבד נקי ומעמידים במשך היום בשמש או במקום חמים אחר. כעבור 2־3 שבועות מתקבלת המיצת סלק טעימה. במשך הזמן יש להסיר מן התמיסה את העובש. שומרים אותה במקרר. אין צורך לבשל את ההמיצה היי להוסיף את ה־מיצים והדברי החלב שהוזכרו לעיל, כי התאם לטעמו ולטעמו של כל אחד. בקיץ לבשל מרצבה, כוס מיץ סלק בתוספת יוגורט, או כף שמנת מהולה בלבן, או מיץ גזר או מלפפון. בחורף לעומת זאת אפשר להוסיף רבע כוס מים רותחים אחר כך — ½ כוס חמיצת סלק ו־½ כוס מיץ הדרים (אין צורך לבשל את המיצה הסלק לא בחורף ולא בקיץ !) ולשתות בבוקר לפני הארוחה. את הסלק הנותר אחר שתיית ההמיצה אפשר לנצל כתוספת לסלט.

סלק כבוש עם תפוחי עץ

¾ מהכמות — סלק כבוש ¼ מהכמות תפוחי עץ. מרסקים על פומפיה בינונית מוסיפים 1 כף שמן סלט 1 כוס יוגורט או כף סקן מפורר, בעט קינמון.

סלק חי לסלט — 5 מנות

½ ק"ג סלק, ¼ ק"ג גזר חי מרסקים דק + 1 תפוח־עץ ב־1 כפות שמן סלט + 2 כפות צימוקים מושרים קצת קינמון מערבבים ומגישים. בוזקים קצת שקדים או אגוזים טחונים.

סלק מאודה עם תפוחי־עץ

בוחרים 3־4 קלחי סלק צעירים ומאדים אותם בקליפתם במעט מים. אחר האידוי מקלפים וחותכים אותם לעיגולים יפים מערבבים בשתי כפות שמן סלט מגישים עם תפוחים החתוכים בעיגולים — במיץ הדרים, (אפשר את מיץ ההדרים לערבב קודם לכן עם השמן !).

אחד הרעיונות המקסימים ביותר לכיסוי הראש בהופעה... השנה נראה לפניך בתצלום המצורף. הרעיון מקובל היום באירופה המערבית ובארצות הברית ואין שום סיבה (פרט להפרו־קים) מדוע לא ננסה לנצל אותו גם בארץ. ובכן, ... במטפחת או צעיף בצבעים עזים, רצוי מבד מבריק (משי, סטין וכו'), בעזרתם מכסים את הראש כולו במקום של הגבות. על המטפחת, בעבודה עצמית או בדוגמה, יש לרקום, לפי הטעם ה־אישי, פייטים נוצצים, או חרוזים, או פנינים, או אבנים מזויפות לפי יכולה להרשות לעצמה. אפשר להוסיף ליד קישוט המטפחת באזור או בצידי הפנים טיפה יפה, מגילון וכו' (כפי שהודגם בתצלום ... לאוזן) ולהראות לכל שיער הבנים יחד התאימים למראה. ... כיסוי הראש הוא כן ... מושך תשומת לב, רצוי שהשמלה או החליפה יהיו בגוון אחיד ובקווים עקביים יותר.

דרך אגב, כיסוי ראש שכזה יכול להפוך לפריט העשיר ביותר שבכל המלתחה, ובכך להפנות את תשומת לב מהמתבונן מן השמלה ... מן החורפים שעברו...

שח־מט

בעריכת
שלמה קנדלשיין

לרמן מוביל בתחרות הבינלאומית בב"ש

לאחר הסיבוב השישי בתחרות ה־בינלאומית בבאר שבע מוביל בראש במפתיע האמן לאון לדרמן מקרית־גת שלזכותו 4½ נק'. במקום השני רב אמן ליברזון עם 4 נק'.

לאחר מחצית הדרך טרם ניתן לקבוע מי יזכה בבכורה ובפרס הכס־פי הנכבד של 5000 ל"י!

הישגו המפתיע של לדרמן עד כה מהווה תוצאה מצויינת לשחקן מוכ־שר זה הנזקק לעוד 2 נק' ב־5 מש־חקים כדי לזכות בתואר הבינלאומי „אמן בינלאומי".

מאידך קשה יותר משימתם של עמיתיו הישראלים יאיר קריידמן ה־זקוק ל־4 נק' ב־5 משחקים כדי לז־כות בתואר „רב אמן בינלאומי" וכן יצחק רדשקוביץ הזקוק ל־3 נק' ב־5 משחקים כדי לזכות בתואר „אמן בינלאומי".

גם אלוף אנגליה האמן הבינ־לאומי ויליאם הרטסטון יכול להשיג דרגה „רב אמן בינלאומי" באם יקיע 4½ נק' בחמשת משחקיו האחרונים.

נראה לנו כי סכוייהם של קריידמן והרטסטון קלושים ומשימתם בתח־רות קשה זו נראית „כמעט בלתי אפשרית".

מצטיינים נוספים בתחרות עד כה הם: האמן הבינלאומי יעקב בליימן, רב האמן היוגוסלבי צראזין מרוביץ, יאיר קריידמן ויצחק רדשקוביץ.

אבב בליימן, ליברזון, רדשקוביץ וקריידמן טרם הפסידו בתחרות ו־הרבו בתוצאות תיקו.

אכזבו עד עתה שמעון כגן, האיסל־נדי סמפאנו סאסי, והאמן הבינלאומי הוותיק משה צ'רניאק „זקן המש־תתפים". הכגר את הטבלה.

בין התוצאות הבולטות: נצחונו ה־יחיד של צ'רניאק על רב אמן מרו־ביץ, ונצחונו של לדרמן על רב אמן צבי־אנוביץ'.

התוצאות המלאות בתוך הסיבוב ה־6

1. לדרמן — 4½ נק' 2. ליברזון — 4 נק' 6—3. מאירוביץ, בליימן, קריי־דמן ורדשקוביץ — 3½ נק' כל אחד 8—7 דמיאנוביץ והרטסטון — 3 נק' כל אחד 11—9. כגן, סאסי וגיטרמן — 2 נק' כל אחד 12. צ'רניאק — 1½ נק'.

התחרות תסתיים ביום שני הקרוב. הסבוב האחרון יתחיל ביום שני בשעה 12.00 וטקס הסיום יתקיים ב־אותו ערב.

סקירת סיכום נביא במדורנו הבא.

משחקי הליגה הלאומית סבוב 3

השבוע נערך משחק הנדחה ... של המחזור השלישי ובו סיימו בתי־קו 3:3 קבוצות „הפועל" הדרה ו„רובינשטיין" ירושלים.

המשחק בין „הפועל" א' ירוש־לים ואס"א טכניון חיפה נדחה בגלל השתתפותו של יעקב בליימן שחקן הלוח הראשון של הטכניון בתחרות הבינלאומית בבאר שבע.

דרוג הצמרת:

1. אס"א אוניברסיטה א' תל אביב — 12 נק' 2. מרכז הנוער א' תל אביב — 11½ נק' (1). 3. „הפועל" פתח תקוה — 10 נק' וכו'.

בוטביניק — קארפוב (הראלקה — בנזיה 1965)

1. צא4. 2. צא8 + מר7 3. א7 צא1 4. מו7 ח6! 5. צח8 צ:א7 6. צה7 + והכה.

פולוגייבסקי — סאיטה (ביראנו 1975)

45. 4ג 46. רז7 4ב! 47. מד4 47) א:ב4 ג3! 48. ב:ג3 רג4! ואם 48. ר:ג3 א3 49. ב:א3 ג:ב3 50. ב5 רג5 51. א4 מג4 והשחור זוכה) 31 48. ב:ג3 ב:א3 49. א2 50. מב5 מב4 51. בב4 א1=מה 52. ר:א1 כ:א1 53. ג5 מב5 54. 6ג א3 55. 7ג רה6 56. מג5 א2 7. מג6 רג8 השחור זו־כה.

*

„אומנות הסיום בשחמט"

פקס — ויצקובסקי (זהב 1973)

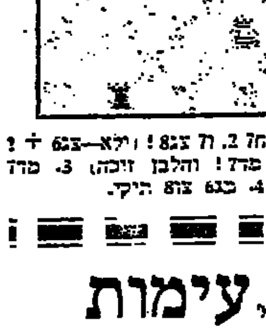

1. מח2 2. ח7 צג8! (יא—צג6 + ? מהלך מהד! והלבן זוכה). 3. מהד צא8! 4. כג6 צג8 תיקו.

עימות

(סוף בעמוד 7)

שאלה: באיזו מידה ההיתר לזהות עבודה יותר, בישראל הכרת בשהון. תופעה קונקרטית במתכונת ל־רצון ה'?

הרב להגיגר: על הנאמר ביחזקאל ל"ו ואתם הרי ישראל... ופרייכם תש־או לעמי ישראל, אמרו חז"ל במסכת סנהדרין: אין לך קץ מגולה מזה. הציונות הדתית ידעה תמיד לזהות כך את השגחת ה' ורצונו, בניגוד לתנועה הציונית החילונית. הרי ה־ציונות החילונית לא הציגה בעולם יעוד לאומי לתקומת ישראל. השאי־פה היתה להשיג מקלט בטוח, שלום, איש תחת גפנו... אבל הראי"ה קוק זצ"ל ראה במדינה ישראל לא מס־גרת שתבטיח בטחון ליהודים אלא ממלכה ייעודית בעלות חזון ומטרות גדולות לאנושות כולה. לא ההרגנו להרות מדינית לשמה — צדקת מאי־בקנו להשגה הזה: זו היא בכך ש־אנחנו עם בעל יעוד... שנים רבות נשכחה מרוב יושבי הארץ אמת זו, ראו במדינה תכלית עצמה, מקלט בטוח, מי יודע אם לא בסבב הסי־בות גרם לכך שבעקבות המלחמה האחרונה, שוב נעור הצורך להסביר לעצמנו ולעולם את הנימוקים לאחי־זתנו דוקא בארץ, את התנ"ך כבסיס ... מקרה אי אפשר להפריד בעצמנו דת ומדינה. יסוד בניין המדינה הוא בדת, והוא בכח שמעבר למסגרת ה־מדינית עצמה. מה מוכיח יותר את חוסר ההבנה בייחודה של מדינת ישראל, ואת ההפיכה השטחית של משמעותה מכך שקראנו לאדמות א"י ש־יש בהן כה הרבה קדושה בשם שטחים.

איך כתב הרב קוק זצ"ל: „אם שכוחה היא הכרתנו את עצמנו — שכוחה היא הכרת העולם את ער־כנו". כאן המפתח לכל, גם להשגת השלום התנועה הציונית הדתית הפ־סה זאת בתחילתה. ייתכן שהדור הראשון שלה עייף קצת, התייאש, בשל הקשיים להגיע למטרה, סוף סוף לא קל להשיג מטרות גדולות. אבל אני מאמין שבבוער על גוש אמונים — המשכה היחיד של אותה הדות, שהולידה את הציונות הדתית. אינני רואה בשלילה אפילו את המאבק הפנימי המתחולל כעת בתוך הציונות הדתית, אולי דווקא בזכותו התחלנו לחשוב מחדש על המשמעות העמו־קה של הדברים האלה, ויצאנו נש־כרים ומחוזקים, בליבון ובירור על־רונות היסוד לעומקם.

יד יצחק בן־צבי
ההוצאה לאור

זה עתה הופיעו

1. יהדות תימן — פרקי מחקר ועיון
בעריכת ישראל ישעיהו ויוסף טובי
2. פרקים בתולדות הישוב היהודי בירושלים ב'
בעריכת מנחם פרידמן, בן ציון יהושע, יוסף טובי
3. פותחי התקוה — מירושלים לפתח תקוה
מאת גצל קרסל
4. ירושלים לדורותיה — שני פרקי ביבליוגרפיה
1. מקום המקדש 2. הספקת מים לירושלים
מאת יעקב שכטר
5. רשמי מסע למצרים וארץ ישראל 1827
(אנגלית) — מאת יהודה מונטיפיורי

מהדורות חדשות

6. ארץ ישראל וישובה בימי השלטון העותומאני — מאת יצחק בן צבי
7. פרקים בתולדות הישוב היהודי בירושלים, כרך א' — בעריכת:
יהודה בן פורת, בן ציון יהושע אהרון קידר

הפצה ראשית: „בית צלים" קרל נטר 3 תל־אביב

גאון הקבלה

(סוף מעמ' 5)

דימוי זה ותשואה זו, ביחס לשיעור־קומתו של רבי שלמה גדלו בנסתר, מקבלת משמעות מיוחדת, כשמתברר לנו כיצד הרב את אותו גאון עצום בנגלה:

— „אילו היה רבי דוד הקארלין חי, בדורם של ה„נודע ורבי עקיבא איגר ז"ל, גם אז היה נחשב לגאון"! („לשלושה — ה'הצח"ר — סי' נ"ו).

ואף גם זאת: השואה זו שבגדרת הרב, מאלפת ומסבירה דרכו העיונית של רבי שלמה ז"ל. כי בשם שנתייחד רבי דוד ז"ל בשיטת לימודו, בהיותו סולל דרכו בבירור סוגיות על פי הראשונים, וכלל לא עסק באחרונים, כך נתייחד רב ז"ל ביסוד בניינו העיוני בספרי הזוהר וכו', רק על אש שבו ואחלמה של הראשונים כמלאכים, „איש־אלקים־קדוש ז"ל, ו„קדוש־עליון הרמ"ק ז"ל", וכן הגר"א מוילנא ז"ל, הוא על הראשונים יחשב (עי' בספרו „הקדמות ושערים" בדברי הקדמתו הנפלאים ל„שער הפונה קדים").

* ● *

הקשר־עליון של הרב עם אותו בוצינא־דנהורא, אשר נתקשר בבעמק־לבב" בשנות דימל, נמשך גם בשנים של העיד הרה"צ רבי אריה לוין ז"ל, כי בהגיע אותו גאון ימיו לירושלים, היו זמנים שהרב זצ"ל היה בא לביתו אחר הלילה ובמשך כמה שעות למדו יחד ענינים שבסוד.

* ● *

סח לי מורי ורבי הגרי"מ חרל"פ זצ"ל, כי בשיחה על ז"ל ודרגתו הגבוהה בחכמת הנסתר, אמר לו הרב: „מה לומר על ר' שלמה, הרי הוא מטייל בגן־עדן העליון הוא עובר מעולם לעולם בעולמות העליונים כמו שאנו מחדר לחדר".

רבי שלמה ז"ל: „הרב — — — הוא בליל השי...

כמים הפנים לפנים, עמד רבי שלמה ז"ל על גדולתו מרן הרב זצ"ל, ואף הוא אמר עליו בסוד־חכמים־ונבונים: אברהם־יצחק הוא כליל־השלמות, שלמות באמונה ושלמות שלמות במחשבה ושלמות בהנהגה".

„אין שיעור וערך למעלת ההוגה בספר הזוהר וכל הנלוים אליו"

במכתבו למקובל הירושלמי, „מרא דרזין" הרב הורוויץ ז"ל, כתב הרב: „אין שיעור וערך למעלת ההוגה אלקים־חיים, בספר הזוהר וכל הנלוים אליו, ובדברי חכ וביותר בכתבי האר"י ז"ל — — — כי על ידי העסק בה שערי־אורה ופתחי־חכמה לכל הולך בתום בדרך־ד' (אגרות ה"א, עמ' פ"א).

„חכמת הרזים ספוגה במעוף רוחב־דעת"

„יסוד חכמת־האמת הוא גבוה בגבוה שמים מעל חקרי־אדם אשר תחת השמש הבשר ומושגי הומר־הגלמיים. הכמת־הרזים ספוגה במעוף רוחב־דעת והשכלה מזהירה הראי"ה, כרך ג', עמ' ע"ג).

„בצל־צח של הגיון רזי־עולם"

וב„אורות הקודש" (ח"א, עמ' ק"ו) כתוב לאמור: נלאית מכל השאיפות הצרורות בתחומים צרים, מכל המ במדעי הגבול, אז תמצא לה, מחבוא מזרם בצל־צח של עולם, בפליאות־קודש אשר בדרישת סתרי תורה".

„המשורר הלא־ידוע"

(סוף מעמוד 4)

בראשם של הרבה פיוטים בכתבי־יד, מצויות כתובות המסבירות על פי איזה מנגינה יש לומר בעת הפיוט ... לה את הפיוט. ובכן, אברהם אבן עזרא הוא המשורר הקלאסי האח־רון בספרד המביא תהליך זה של סיגול צורות חולין לתכנים דתיים מובהקים — לשיאו. תהליך שארך מאתיים שנה מוצא בו את גיבוריו הפיוטי הן מבחינה צורנית והן מ־בחינה תוכנית, וניכרש זה לכשם, בשל אפיו של האיש, לבוש לשוני המשתכתי הריק. אני חושב שלא

בהתופו אוכל לומר ... עברי, העולה על אברה... ברמה האמנותית, בעמ... הרגשית ובכושר החזני... הוא עתיד להפוך ... בין ארבעה או ה... המשוררים שלנו ... ומכלא שיעור קומתו ... ברור מכל מקום ... המקובצים בשני כרכי ... דש של אברהם אבן ... העקיע פרופ' לוין ... כל כך ישמשו ציר ... בהערכת המשורר.

„הצפה" מגיש השנ
לקוראיו מבחר ספרי
בתורה ובדעת־עול
במסגרת מפע
הפרסים השנת

החותם על העתון לשנה מרא
יוכל לזכות באחד הפרסים ו.בא

פרסי
הצפה
תשל"ו

	מחיר קטלוגי	מחי
משנה תורה לרמב"ם — 2 כרכים מפוארים	130.—	[illegible]
תנ"ך עם פירוש מלבי"ם — 12 כרכים בכריכה מהודרת	270.—	[illegible]
מדרש תנחומא — 2 כרכים	58.—	[illegible]
ילקוט שמעוני — 2 כרכים	70.—	[illegible]
פרקי דרבי אליעזר — בכריכה הדורה	40.—	[illegible]
עיטורי תורה, מאת א. י. גרינברג — 6 כרכים	190.—	[illegible]
אנציקלופדיה ארצנו ישראל — 5 כרכי פאר	240.—	[illegible]
אנציקלופדיה לגדולי ישראל — 4 כרכים	75.—	[illegible]
אנציקלופדיה לחכמי התלמוד — 2 כרכים	45.—	[illegible]
אנציקלופדיה יהודית, מאת יעקב פבנר	28.—	[illegible]
אוצר לשון חכמים, מאת ק. א. פארלע	28.—	[illegible]
ספר החינוך	30.—	[illegible]
עמודי המחשבה הישראלית, מאת פרופ' שמחה אורבך — 3 כרכים	70.—	[illegible]
חמש דרשות, מאת הרב י. ד. סולוביצ'יק	18.—	[illegible]
הלכה לעם, מאת הרב י. ברמן	25.—	[illegible]
אנציקלופדיה אישים בתנ"ך, מאת דב קמחי	45.—	[illegible]
ירושלים ביצירת הדורות	25.—	[illegible]
דיני תחילת היום, מאת נ. הופנר	30.—	[illegible]
דיני ברכות הנהנין, מאת נ. הופנר	30.—	[illegible]
מעינות ימים נוראים — 2 כרכים	36.—	[illegible]
גאוני ישראל ראשונים ואחרונים, מאת אפרים סובנהויז	30.—	[illegible]
מבין במקרא, מאת מ. י. בראון	36.—	[illegible]
קונקורדנציה לתנ"ך, מאת שב"ל	30.—	[illegible]
סידור גרמייזא	50.—	[illegible]
גלובוס פוליטי ומדיני (מואר). מאת פרופ' משה ברווך	100.—	[illegible]
על אבות לילדים — מאת רבקה אליצור	25.—	[illegible]
אטלס המזרח התיכון — פרופ' משה ברווך	40.—	[illegible]
דיני חוזים במשפט העברי, מאת ד"ר שלם ורהפטיג	50.—	[illegible]

דמי החתימה לשנה - 480 לירו

● פנה עוד היום:

סניף הצופה חיפה כח' ארלוזורוב 2 | סניף הצופה ירושלים רח' בן־יהודה 3 | הנהלת הצופה תל־אביב רח' המסגר 66